

Московсько-

Міський Лексикон

Українська

срразеологія.

413 V
Д79

Handwritten scribbles and marks in the upper left corner, possibly including the number '33'.

HIIBY

~~2264.~~

НИБЛ

НИБУ

491.73
Д 79

ст. 48/49 р.

81-9173

Д 79

80-9173

В. Дубровський.

413

Д 79

Московсько-Українська сфразеологія.

199616
~~9995~~

102667



-2015

Державна історична
БІБЛІОТЕКА УРСР
КИЇВ, Р. 1917.

1002

3120

1073

Друкарня Б. Київської Друкарської Спілки

А Б Е Т К А.

**А, Б, В, Г, Ґ, Д, Е, Є, Ж, З, И, І, К, Л, М, Н, О,
П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ю, Я,**

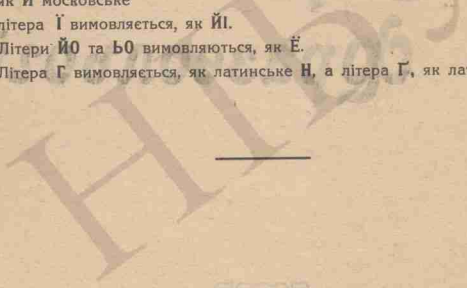
УВАГА. а) Літера **Е** вимовляється, як московське **Э**, а літера **Є**, як московське **Е**, або **Ъ**.

в) Літера **И** вимовляється середне між **Ы** та **И** московськими, а літера **І** вимовляється, як **И** московське

с) літера **Ї** вимовляється, як **ЙІ**.

д) Літери **ЙО** та **БО** вимовляються, як **Ё**.

е) Літера **Г** вимовляється, як латинське **H**, а літера **Ґ**, як латинське **G**.



32183

У Кліві.

Друкарня Б. Київської Друкарської Спілки. Трьохсвятительская 5. Тел. 10—69.
1917.

ЛІТ. С. 1014

ОД УПОРЯДЧИКА.

Україна певною ходою простує до власного державного життя.

Націоналізація цього життя стоїть на черзі дня.

Відсутність інтелігенції української культури почасти перешкоджає цій справі.

Що-ж до тих інтелігентних сил, що в чисельній масі працюють на пожиток українського народу, то вони, на жаль, не мавши українського виховання, не вчившись по українських школах, не знають рідної мови, не відчують духу її, а мова—це-ж підвалина нашого життя.

Через те коли інтелігенти українські пробують писати українською мовою, то їм, що думають по московському, доводиться московські фрази перекладати українськими словами і виходить мова не українська, а московська.

Тому часто трапляються навіть в українській художній літературі такі вирази, як „кидається в вічі = бросается въ глаза“ замість „впадає на очі“; „сміється над ким = смѣется надъ кѣмъ“; замість „сміється з кого“; „в хвилину гніву = въ минуту гнѣва“; замість „під гарячу руч“; „говорити, писати на українській мові або в українській мові = говорить, писать на укр. языкѣ“ замість „говорити, писати українською мовою“.

Щоб стати в помочі всім хто охочий пильнувати чистоти нашої мови, котра може засмітитися силою силенною усяких москалізмів та полонізмів, я поклав зібрати—скільки було змоги за короткий час,— хоч деякі русізми, і подати до них українські синонімічні речення.

Але-ж з огляду на те, що при укладанні цієї гниги я перебував в такому місті, де не було ніяких літературних та етнографічних матеріалів,—книга ця, на превеликий жаль, не вичерпує і сотої частини того багатства, що ховає в собі українська мова.

Ось чому в ній багатьох дуже потрібних московських зворотів зовсім нема, а багато з їх мають в українській паралелі або мало українських синонімів, або подано їх зовсім нетиповими виразами.

Одно слово, я пропоную до уваги читача ту сировину, котру було сила і змога зібрати до купи без всяких претензій на науковість.

Звичайно, що це видання має багато хиб і помилок.

Сподіваюся, прийнявши до уваги всі вказівки наукової критики, дальніше видання значно поліпшити.

При цьому вважаю за приємний обов'язок висловити свою щирю подяку високоповажаному професорові Є. Тимченкові за цінні поради і вказівки, що було дано під час друкування книги.



А.

А быть можетъ и онъ къ намъ придетъ?—а він не придетъ до нас часом?

Авиационный отрядъ—авіаційна команда.

Авось-либо—мóже таки.

А впрочемъ—а в тім; а зрештою...

Аграрный вопросъ—земельна справа.

Адамъ согрѣшилъ, а мы воздыхаемъ—
Адамъ звів кислічку, а в нас оскóма на зубáх.

Адресный столъ—адресóве бюрó.

Аза въ глаза не знаешь — ані бѣ, ані мѣ не зна; ні бельмеса не зна.

А именно?—як сáме? а сáме?

А иногда...—а коли-то, а иногда, а йнколи, а як коли-то...

А иногда и такъ бываетъ — а коли то й так буваé.

Акционерное общество—акційне товариство.

А мнѣ и невдомекъ—а я й не тулі то! а мені й на думку не спáло! а мені й не втямкі.

А мнѣ какое дѣло!—от мені великий клопіт!

А ну ко!—ось-ну!

А почему-же?—чому ні? а чом же?

А почему и вѣтъ—а чом не так.

Арендная плата въ неурожайный годъ—сухà рáта.

Арендной платы часть—рáта.

Аристократическое государство—шляхétчина.

Атмосф. осадки—беади.

Атрибуты власти—клейноди.

Ахиною нести — теревені правити, нісенітницю плесті.

А чортъ его знаетъ, куда онъ дѣвался!—а марá його знаé, де він ся подів.

Б.

Баба да бѣсъ-одинъ у нихъ вѣсъ—баба а чорт — то собі ріднà, то все еднó.

Бабушка нà двое сказала—надвоé баба ворожила.

Баклушничать—бóмки стріляти, бóмки, байдики бити.

Баловствомъ занимается—юшки москóвської захватів.

Баллотировать шарами—гáлки класти, гáлки кидати.

Баринъ дома?—чи пан є в господі?

Безвозмездно—за так грóшей.

Безвыходное положеніе—вінці в край; безпорадне станóвище.

Безденежно—за так грóшей.

Бездѣльничаетъ—і за холóдную воду не візьметься.

Бездѣльничать—бурла́ бити.

Безмолвно—без мóви, мóвчки, мовчázно, безмóвно.

Безмѣрно красива—хорóша міри нема.

Безплодный—на пвѣту прибѣтий.

Безпокоиться—завдавати думки, турбуватися, побиватися, непокобѣтися.

Безпорядочно живетъ—без ладу живé.

Безпредѣльное пространство—безмір, безмірря.

Б

- Безпрестанно—без уга́ву, без пере-
ста́нку, без пере́рви, безу́пінно,
невпінно.
- Безпричинная приди́рка—пеня́ мос-
ко́вська.
- Безразлично—один біс, ба́йдуже́, дар
ма́, одна́ково, і ні в той бік.
- Безславить, обезславить себя—увібо́-
дити, увійти́ у несла́ву.
- Безсмысленное рѣшеніе — безглузда
ухва́ла, поста́нова.
- Безсмысленный посту́покъ — безглу́-
здый вчи́нок.
- Безсрочно—на безрік.
- Безчисленное множество—тьма́-те́м-
рява, без ліку-міри, безлік, безліч.
- Без вашего вѣдома — без ва́шого
дво́ду.
- Без всякаго—без ніякого, без жа́д-
ного.
- Без всякаго повода—без ніякої при-
чи́ни; ні сіло, ні впало.
- Без всяких оснований—ні сіло, ні
впало; без ніякої, без жа́дної
причи́ни.
- Без всякой вины—за невінного
Бо́га.
- Без всякой причины—см. Безь вся-
каго повода.
- Без вѣсти пропасть — не знати де
подівся.
- Безь груза—в порожні, порожняком.
- Безь жены, что безь кошки—без
жіяки, як без кішки.
- Безь зазрѣнія—без зазо́ру.
- Безь исключенія—узаміт.
- Безь клади—порожняком, в порожні.
- Безь малаго—трохи не...
- Безь малѣйшаго отлагательства—без
найменьшого відкладу.
- Безь ножа зарѣзаль—без ножа́ ріже;
без огні́ пече́.
- Безь ножницъ остригъ, какъ бритвой
обриль—без мила́ го́лить.
- Безь оглядки—необзир, неоглядки.
- Безь отдыха въ хлопотахъ—кру́тить-
ся, як му́ха в окро́пі.

Б

- Безь отдыха трудиться—гарува́ти.
- Безь памяти влюбленъ—шалено за-
ко́ханий.
- Безь разбору, сплошь—у підва́л.
- Безь разспросовъ—без ро́спитку.
- Безь разсужденій, дѣлай, что ве-
лять—нічого мудрува́ть, робі́, що
звѣлено.
- Безь сожалѣнія—без жалі́б.
- Безь сомнѣнія—запѣвне, безперечно,
ажеж.
- Безь сиросу—без по́спиту, не спи-
тавшись.
- Безь счастья и въ лѣсъ по грибы
не ходи!—без до́лі й по грибі́ не
ходять; щасли́вому по грибі́ хо-
дять, а нещасному по лісі́ блу-
дять; з щастям по грибі́ ходять, з
щастям в рі́бу бродять, а без
щастія ні вон, а ні за порі́г.
- Безь счета—не лічбю́; без числа́.
- Безь сѣдла сидѣть на конѣ—о́хляп
сидіти на коні́.
- Безь толку—без пуття́, без ладу́.
- Безь удержу—без упі́ну.
- Безь ума отъ кого быть — дух за
кі́м ро́няти.
- Бей его до смерти—бі́й його́ до
забо́ю.
- Береть въ долъ въ счетъ сомнитель-
ныхъ будущихъ благъ—бере́ на
зелений овес.
- Береть охота—шиба́ охота́.
- Беречь деньги—луші́ти копі́йчину.
- Беречь платье—жа́лувати одежину.
- Беру Бога въ свидѣтели—Бо́гом свид-
чу́ся.
- Бесѣдовать—на мо́ві бу́ти з ким;
бала́кати, розмовля́ти.
- Биржа труда—бі́ржа пра́ці.
- Битая посуда два вѣка живеть—
см. Склееная посуда.
- Битому псу только плеть покажи—
бі́тому і́ різку покажі́, то він
бої́ться.
- Бить баблужи—ба́йдики бі́ти, бурла́
бі́ти.
- Бить въ ладоши—плеска́ти у ла́дки.

Б

Бить въ набать—на гвалт, на сполóх
дзвоніти.

Бить на смерть—біти на забій.

Бить ногами—копáти нога́ми.

Бить одно яйцо объ другое (игра
въ свѣтлый праздникъ)—бітиса
навбітки.

Бить сильно—дава́ти затбо́ру.

Бить тревогу—на гвалт біти, дзвоніти.

Благодареніе Богу—дя́ка Бо́гові.

Благодарить кого—дя́кувати кому.

Благодаря Бога—дя́кувати Господе́ві.

Благожеланіе покойнику — „леге́нько
лежа́ти“.

Благопріобрѣтенное имущество—на-
бу́ток; на́дбане, набу́те добрò.

Благопріятное время—слу́шний час.

Благопріятные обстоятельства—спри-
я́тні обста́вини.

Благопріятный—спри́ятливий, спри-
я́тний.

Блестить, играетъ солнце, звѣзда,
луна — со́нце, зірні́ця, міся́ць
гра́е.

Близкій свѣтъ!—бли́гмий сві́т!

Близорукій—ни́зькій на о́чі, корот-
козо́рый.

Блуждать—бу́дом ході́ти, блука́ти.

Богатая свадьба—го́йне весі́лля.

Богатому черти деньги куютъ—бага́-
тому і чорт гро́ші но́сять.

Богатый чѣмъ—бага́тий на що...

Богу молись, а въ дѣлахъ не пло-
шись—Бо́га взыва́й, а ру́ки при-
кладáй; Бо́гу молись, а сам сте-
режа́сь.

Богу молись, а добра́-ума держись—
на Бо́га складáйся, рòзуму ж три-
ма́йся; не все до Бо́га: треба й
до рòзуму сво́го.

Богу молись, а къ берегу гребись—
Бо́же помо́жй, а сам не лежа́й!

Богъ вамъ судья—Бог вас рòсудить.

Богъ въ помощь!—помага́й-бі, пома-
га́й-бу! Бо́же помо́жи!

Богъ вѣсть—Бог відь; Бо-зна.

Б

Богъ вѣсть, что — Бо-зна-що; не-
відь-що.

Богъ дасть, Богъ и взялъ—когò Бог
любить, тогò й кара́е.

Богъ дасть, и въ окошко подасть—
як Бог дасть, то й тут завда́сть;
кому Госпо́дь ма́е що да́ти, то
дасть і в ха́ті; як Бог да́сть, то
і в вікно пода́сть.

Богъ знаетъ, когда это и было!—
колі вже те́ у Бо́га дія́лось!

Богъ накажетъ, никто не укажетъ—
Бог не трубить, коли чолові́ка
губить.

Богъ намъ благопріятствовалъ—нам
Бог годя́в.

Богъ отыметъ, Богъ и подасть—
Бог покоря́тъ, Бог і простить; Бог
дасть нуждо́чку, Бог дасть, що
й оздоровить; кара́вши Бог тай
змѣлується; якій Бог змочя́в, та-
кій і вису́шить.

Богъ и слышитъ да не скоро ска-
жетъ—Бог все бачить, а вже
рòзом покара́е на тѣм сві́ті.

Боевое снаряженіе—войовій рихту́-
нок.

Боевое состояніе—войовій стан.

Боже сохрани—хай Госпо́дь ми́луе;
кри́й Бо́же; хова́й Бо́же.

Божіей милостію—з ла́ски Бо́жой.

Бойтсся, какъ чортъ попа—бо́йтсся,
як чорт свячено́й води; він так
бо́йтсся, як за́яць бубна.

Бой-дѣвка—кози́рь-дѣвка.

Бойкое мѣсто—лю́дне місце.

Бойко смотритъ—бі́стро очі́ма
стриже́.

Бокомъ выйти—ро́гом ві́лізти.

Бокъ о бокъ—пòбѣч, пòруч, пòбіліч.

Болотная, тинистая вода — моховá
водá.

Болтать — балу-балу; галу́-та-балу;
тару́-та-балу; базі́кати, варзя́кати,
цвѣнькати.

Болтать вздоръ — тереве́ні гну́ти,
беля́ндраси то́чити.

Болтать руками—метля́тись рука́ми.

Б

- Болтливый—возвкий на язык, слизь-козьякий.
- Большой вопрос—пекуча справа.
- Боль причиняет—болю завдавати.
- Большая дорога не стоит—шлях не спить; шлях не гуляе.
- Большая медвѣдица—вѣз.
- Большая полная чаша—добра повна.
- Большая, толстая игла—циганська голка.
- Большую частью—здебільшого, здебільша.
- Белѣ всего—перед усім, найбільш.
- Белѣ или менѣ—більш-менш.
- Болѣзнь—болѣсть, недуга, лиха напасть, хвороба, слабування.
- Болѣзнь человека не красить—хвороба нікого не красить.
- Болѣть глазами—банувати на очі.
- Борода апостольская, а усом дьявольский—постѣва свята, а сумління злодійське; борода як у владіки, а сумління як у шибеника; на Бога ливиться, а чорта бачить.
- Борода выросла, а ума не вынесла—борода по коліна, а розуму, як в дитини.
- Борода съ ворота, а умъ съ прикалтокъ—під носом ліс, а в голові ще й не орано.
- Бороться или биться—у ручки з ким братись.
- Бороться съ кѣмъ—мопуватися з ким.
- Борт судна—облавок.
- Босикомъ побѣжать—босака вчистити, втіти.
- Бояться—кулі лляти, боїтися, жахатися, лякатися.
- Бояться кого—боїтися кого й духу.
- Бранить его, на чемъ свѣтъ стоитъ—на всі заставки лае; шпѣтити на всю губу; лае, на чім свѣтъ стоить; лае, скільки в пельгу влізе.
- Бранит—узяти на зуби; скребти, скромадити моркву; шпѣтити, кобенити; фукати на кого.

Б

- Бранить, пилить—грязти голову.
- Бранится скверными словами—неподобными словами лѣтється.
- Бранное пожелание пожара—„бодай тобі закурилось“.
- Брань—чорне слово, лайка.
- Брань на вороту не виснетъ—сварка на воротах не вісить; лайка не бійка, в боку не болить.
- Братъ въ неволю—в'язати в ліка.
- Братъ въ плѣнъ—забрати в неволю.
- Братъ въ солдаты—лоб голити; забирати в москалі.
- Братъ деньги безъ счета—брати грѣші не лічбю.
- Братъ деньги подъ залогъ, который за неплатой долга остается у кредитора—брати грѣші на унад.
- Братъ деньги подъ отработокъ—брати грѣші на зрѣбку, на відрѣбок.
- Братъ за образецъ—брати на мѣду, на кшталт, на взірѣц.
- Братъ косою при самой землѣ—закладом косити.
- Братъ чужое—дѣвгі руки мати.
- Братъ чью сторону—ставати за кого.
- Бредится—ввижається, мариться.
- Бредить—мамре в гарячці; словами блудить.
- Бредить, говорить, не сознавая что—словами блудити, верзти, маїчити, химери гонити.
- Бродить по міру—світом ся блукати.
- Бросается въ глаза—впадає на очі.
- Бросать, бросить взглядъ на кого—спадати, спасти очима на кого.
- Бросать, бросить мужа—ити, піти в лішанки.
- Бросать взгляды—накидати оком, скидати оком, очима.
- Бросать гнѣвный взглядъ—оскільки дивитися.
- Бросаться въ глаза—набігати на очі, очі в себе брати, вбирати; впадати на очі.

Б

Бросить кого въ холодъ—морозъ піде по ко́му.

Бросить бѣглый взглядъ—скіннути оком, намигну́ти оком.

Бросить въ безпорядкѣ—кіннути хлящѣм.

Бросить въ жарь—узяти вогнѣм.

Бросить какъ понало—кіннути хлящѣм.

Бросить кого, покинуть кого—п'ятáми закивати на ко́го.

Броситься бѣжать—ударитись навтікача́.

Будемъ мѣняться трубками!—шустъ на люлькѣ!

Будетъ бѣда—буде лихий свѣтъ (кому).

Будетъ и на нашей улицѣ праздникъ—буде й на нашому тиждні свято.

Будетъ по нашему—вийде на наше.

Будетъ тебѣ!—мáтимешся!

Будетъ тебѣ бѣда—лиха набѣжиш.

Будетъ тебѣ съ нимъ хлопоть!—мáтимеш із їм кло́поту (робѣту).

Будетъ хорошая погода—на годѣну кладѣться.

Будеш баню эту помнить до новыхъ вѣнниковъ—тáмтитимеш, знáтитимеш до новыхъ вѣнників; пам'ятáтитимеш до новыхъ вѣнників і до сухої дошки, поки аж проху на очі насиплють.

Будеш весь, вся избита—так шку́ра на тобѣ й закипáть!

Будеш еще и палкой бить—по тобѣ похóдять ще й лома́ка.

Будеш помнить!—знáтитимеш лонаткѣ в горбсі; тáмтитимеш до новыхъ вѣнників.

Будеш сладокъ - живьемъ проглотять; будеш горекъ - проклянуть—не будь солóдкий, бо разляжутъ, не будь гѣркий—бо росплюють; солóдного проглынуть, гѣрко́го проплюють.

Будто-бы—мовляв, не скажи, ніби-то, начеб-то.

Будто, какъ будто—бу́цим, ніби, наче, мов, чей, чей би, знай, немов.

Б

Будто черти на немъ горохъ молотили—у його на видѣ чорт сѣм кѣп горо́ху змолотѣв; на його видѣ горо́х дѣдко молотѣв.

Буду бить такъ, что подпрыгивать будешь!—справлю я ті балѣ! дам такого дѣптя, що й нога́ми вкря́пешся!

Будь въ томъ увѣренъ—будь на то́му певний, будь тогѣ певний.

Будь добръ—будь ласкав.

Будь онъ семи пядей во лбу и тогда ничего не подѣлаетъ—нехай він буде мѣдрый, як Соломон, і то нічо́го не зрѣбить.

Будь такъ добръ, добры—будь ласкав, будьте ласка́ви.

Будьте такъ любезны—як що ласка, колѣ ва́ша ласка.

Бумага почтовая—листовый папѣр,
— оберточная и промокательная—бѣбу́ла.

— хлопчатая—бавовна,
— гербовая—штемпельовый папѣр.

Бывать въ собраніи крестьянской молодежи—ходѣти між чѣлядь.

Бывать часто у кого—учащáти до ко́го.

Бывшій въ употребленіи—уживаний, заживаний.

Бывшій предѣ этимъ—дотепѣршній.

Быкъ на второмъ году—бичѣок торшнійак, рѣчнійак.

Была кляча, да изъѣздилась—быв кѣн та з'їздивсь; був мед та гости понилѣ; було дѣло та улетѣло; один був та й той загѣв; був колѣсь горѣх а тепѣр свѣтѣун; був волѣм та стáв козлѣм.

Была правда да въ лѣсь ушла—була колѣсь правда, пожила та й гáйда; була правда та пѣзички звѣли.

Была правда когда-то, да извелась—см. Была правда, да въ лѣсь ушла.

Была предложена резолюція—запропѣновано було резолюцію.

Были бы побрякунчики, а поплясунчики будутъ—аби постѣвачѣ а послѣвачѣ будутъ.

Б

Было бы болото, а черти будутъ—
аби болото, а жаби сѣдуть; аби
пшонѣ, а каша буде; було б ко-
рито, а свині будуть; аби грѣші,
а повѣтка буде; аби льде, а щіп
буде; аби голова, а шолуді будуть;
аби хлѣб, а зѣби найдуться.

Было да сплыло—було та за водою
пішло; було та загуло; було ко-
лись—минулося.

Было очень много—було чимало; було
тогѣ, як мачат; було дуже багато.

Было предложено прекратить пренія
—було запропоновано замкнѣти
дѣскусію.

Быль выпивши—у голові, у головці
було; був на підп'ятку.

Быль мужичекъ, да померъ—быв
батько, та одубів.

Быль на ярмаркѣ—быв у ярмарку.

Быль сильно побить—взяв доброго
бѣбу.

Быстрая вода—стріль-вода.

Быстро гнать—гѣном гнати.

Быстро и скоро работать — шамко
працювати.

Быстро побѣжать — в собачу ристь
побігти; дмухнѣти драла.

Быстро скороговоркой...—як горб-
хом сѣпати...

Быстро растущій—ростючий, росто-
вѣтий.

Быстро уйти—дмухнѣти драла.

Быть безъ души отъ кого—дух за
ким роніти.

Быть безъ мѣста—сидіти на бѣрку.

Быть безъ обуви (шутливо)—босіни
справляти.

Быть беременной—бути при надіі; у
тяжі, у тяжѣ бути, ходіти; бути
у вазі.

Быть благоразумнымъ—держати у го-
лові розум добрий; держати розум
в голові.

Быть близкимъ къ смерти—на тонку
пріяти.

Быть близорукимъ—недобачати.

Быть больнымъ—нездужати, в недузі
лежати.

Б

Быть взаперти, подъ присмотромъ—
бути за руками.

Быть взнузданнымъ—на заузді бути.

Быть взрослымъ—на літі бути.

Быть взятымъ въ солдаты—стати,
п'іти під аршин.

Быть вмѣстѣ—держатися купи.

Быть вскормленнымъ, воспитаннымъ
въ чужой семьѣ—на Божій харчі
бути, рости.

Быть въ агоніи—доходити, конати,
часувати.

Быть въ бѣгахъ — бути на в'ігахъ;
іти на Басарабію.

Быть въ движеніи—ходіти хѣдором.

Быть въ интересномъ положеніи—
бути у поважному стані.

Быть въ ладахъ съ кѣмъ—добрѣ три-
вати з ким.

Быть въ нерѣшимости—вагатися.

Быть въ опалѣ—відпасти ласки чієї,
бути в карі чий, бути в зневазі

Быть въ послѣднихъ дняхъ беремен-
ности—на днях ходіти.

Быть въ развѣздахъ — іздити в до-
рогу.

Быть въ своемъ умѣ—при розумі
бути.

Быть въ сознаніи—при розумі бути,
притѣмним бути.

Быть въ состояніи—здолати, здужати,
мати змогу, силу.

Быть въ состояніи по своему уму
сдѣлать что-либо—знести головою.

Быть въ сторонѣ — бути в бѣці, на
бѣці.

Быть въ тискахъ—в скруті, в при-
түзі бути.

Быть въ тюрьмѣ—арѣнти собѣю ви-
тирати.

Быть въ ударѣ—в доброму настроі
бути.

Быть въ уютномъ удобномъ мѣстѣ—
бути за привіллям.

Быть въ хорошихъ отношеніяхъ—
у доброті жити з ким.

Быть въ чемъ распорядженіи—бути,
стояти кому до рѣсказу.

Б

- Быть грустнымъ, печальнымъ—смѣтно себѣ мати.
- Быть добрымъ—мати добрість.
- Быть, просиживать дома—держатися хати.
- Быть дѣвужкой—у бѣндах ходіти.
- Быть заброшеннымъ (о предм. неодуш.)—хмѣлем зарості.
- Быть забытымъ—піти в нешам'яті.
- Быть замѣтнымъ—у примітку бути.
- Быть звонаремъ—хвалу за хвѣст тягати (жартливо).
- Быть злымъ на кого—лихимъ окомъ дивитися; лихимъ дѣхомъ дихати на кого; бути лихого воли на кого.
- Быть кому бѣльмомъ на глазу—болічкою сидіти кому.
- Быть кому неприємнымъ собесѣдникомъ—не до мови бути кому.
- Быть краснорѣчивымъ—датися на мову.
- Быть лишнимъ—узайві бути; у зайвину бути.
- Быть лучше кого въ какомъ-либо отношеніи—заламлювати когò.
- Быть можетъ, онъ самъ сдѣлалъ бы?—а самъ би він не зробив часом?
- Быть на глазахъ, на виду—в оці бути; на віч бути.
- Быть на ихъ сторонѣ—на їхъ ручі стоіти.
- Быть на сторожѣ—матися на бачності.
- Быть на умѣ—на думці стоіти.
- Быть на часахъ—стоіти на стійці, на шельваху, на варті; держати страж.
- Быть не въ своемъ умѣ—не сповна рбзуму бути.
- Быть недовольнымъ—бути незадоволенимъ з чого; (ірон.) крутіти носомъ.
- Быть недолговѣчною—коротко жити.
- Быть неискреннимъ къ кому—нечистимъ дѣхомъ дихати на кого.
- Быть обезславленнымъ—у неславі бути.
- Быть огорошеннымъ ударомъ—чмелів слухати.
- Быть окрещенымъ—у хрест увійти.

Б

- Быть опрятнымъ—мати охайність.
- Быть осведомленнымъ—відома мати.
- Быть осторожнымъ—матися на бачності; держатися берега.
- Быть открытымъ, раствореннымъ—отворомъ стоіти.
- Быть плохимъ въ чемъ-либо (по качеству)—бути лихимъ на що.
- Быть поколоченымъ—наїстися буханів; взяти в шкуру (собі).
- Быть по вкусу—до вподоби припасти; смакувати кому.
- Быть подъ паромъ (о землѣ)—перелогомъ, облогомъ лежати, толокувати, парувати.
- Быть позади всѣхъ—пасти задню.
- Быть по сему!—нехай так! такъ має бути!
- Быть постоянно въ чемъ—не вилазити з чого; не виходити з чого.
- Быть постоянно пьянымъ—не виходити з горілки.
- Быть похожимъ на кого...—бути схожимъ з ким..., скидатися на кого, вдаватися в кого.
- Быть подъ присмотромъ—бути за рукамі.
- Быть празднымъ—гульма гуляти.
- Быть при смерти—бути на божій, останній дорозі.
- Быть разговорчивымъ—датися на мову.
- Быть разсудительнымъ—держати у голові рбзум добрий.
- Быть расположеннымъ къ чему—привертатися, прихилятися, схилятися до чого; мати нахил до чого.
- Быть свидетелемъ—за свідка бути, стоіти.
- Быть свѣдущимъ въ чемъ—знатися на чому.
- Быть съ кѣмъ на короткой ногѣ—за панібрата бути.
- Быть счастливымъ, добитися счастья—доходити, дійти добра.
- Быть считаннымъ—під рахункомъ бути.

Б

- Быть уже не въ тѣхъ лѣтахъ, когда...
— з лѣт вийти (кому).
- Быть умнымъ—бути розумним; на розум не збувати (кому).
- Бѣгаетъ, какъ угорѣлый—бѣга, як опарений.
- Бѣгать взапуски—бѣгати наввипередки, навзаводи.
- Бѣглый рассказъ—коротке оповѣданья.
- Бѣговья дрожжи—бѣгунці.
- Бѣда—лиха година.
- Бѣда бѣду накликаеть—одна бѣда тягне за собою й другу; як одна бѣда йде, то й другу за собою веде; бѣда тай за бѣду зачепилася.
- Бѣда бѣду родить—бѣда бѣду гонить; бѣда за бѣдою ходить.
- Бѣда на бѣдѣ, бѣдою погоняеть—бѣда бѣдою йде й бѣдою поганяе.
- Бѣда на насъ напала—бѣда нас учепилася.
- Бѣда никогда не приходитъ одна—як одна бѣда йде, то й другу за собою веде.
- Бѣда приходитъ пудами, а уходитъ золотниками—лихо приходитъ пудами, а сходитъ золотниками; лихо швидко приходитъ, а поволѣ відходить; не такъ скоро лихо вилізе, як влізе.
- Бѣда стряслась—лихо спиткало.
- Бѣдно жить—жити злиденно, бѣдно матись.
- Бѣдность одолѣла—злїдні осіли.
- Бѣдность учить, а счастье портить—багатство дме, а нещастя гне; щастя розум відбирае, а нещастя назад вертае.
- Бѣдовать—см. Бѣдствовать.
- Бѣдственное положеніе—лиха година, злий раз.
- Бѣдствовать—бѣдувати, тягти бѣду за хвѣст; горювати, злиднювати, поневѣряться.
- Бѣду скоро наживешь, да не скоро выживешь—бѣда здѣбае лѣхво, а трудно її збутися; лихе швидко приходитъ, а поволѣ відходить; не

БВ

- такъ швидко лихо вилізе, як влізе; лихо приходить пудами, а сходитъ золотниками.
- Бѣды не избѣжишь—лиха не втїчеш.
- Бѣды человекѣа научаютъ мудрости—кому бѣда докучить, той ся розуму научить; бѣда учить хлѣба; навчить бѣда понїя, як нема чого вхопити.
- Бѣжать во всю прыть—бѣгти що есть духу, на всі жи́ли брати.
- Бѣжать галономъ—бѣгти у чвал.
- Бѣжать за докторомъ—бѣгти по лікаря.
- Бѣжать рысью—бѣгти в клус.
- Бѣжать со всѣхъ ногъ—що духу бѣгти.
- Бѣжать со свѣта—бѣгти з блиску.
- Бѣль, какъ дунь—бѣлий, як молоко; сивий, як голуб.
- Бѣлый воскъ—ярий віск.
- Бѣсъ качаеть горами, не только нами—чорт і горами перевертае.
- Бѣсъ не пьетъ и не ѣсть, а пакости дѣеть—чорт не спить, але людей зводитъ.
- В.**
- Валомъ валить—як плав пливѣ, хма-рою йде.
- Вамъ стоитъ только приказать—загадайте тїльки.
- Васъ считаютъ за людей—вас за людей мають.
- Ваша милость—ваше добродѣйство.
- Ваша то Катерина да нашей Ориѣ двоюродная Прасковья—кумина хата горїла, а твои тїтка руки нагрїла—от ми і родичі; пень горів, а вїн руки нагрів, та й став йому дядьком; родина—кумового наймита дитина; десята вода на кнелї.
- Ваши пляшутъ, а наши плачутъ—половина свѣта скаче, а половина плаче; хто плаче, а хто скаче; один плаче, другий скаче; свѣт плаче, свѣт скаче.

В

Вашихъ дѣтъ—вашої доби, у вашу дѣб, вашого віку.

Вблизи—коло білізу, поблизу, збілізу, збілизька.

Ввалились глаза—очі йому повтягало.

Вернуть словцо—прикінути слівце.

Вверхъ дномъ—переворотом, догорі ногами, шкерэберть.

Вверхъ ногами—догорі ногами.

Вверхъ по рѣкѣ—проти воді.

Вводитъ въ грѣхъ—до гріха доводити, на гріх підводити.

Вводитъ въ стыдъ—сброму завдавати.

Вводитъ въ убытки—в шкѣди приправляти.

Вдоволь—у смак, до-схочу, вдѣстач, доволі, чимало.

Вдоволь насмотрѣться—напасти очі.

Вдрезбегі—умітель, вдрѣзки, на гамуз, на череп'я.

Вдѣвать нитку въ игольное ушко—надегати голку, всидяти нитку.

Веди себя прилично!—повѣдсь чѣмно!

Вездѣ испортишь дѣло—куді не підеш, то золоті верби ростуть.

Вездѣ онъ, во все вмѣшается—де не посій, то (він) врѣдиться.

Везти кому—щастіти, фортунити кому.

Велика важность!—велике диво опеньки!

Велика Федора да дура—великий до неба, а дурній, як треба.

Великій постъ всѣмъ прижметъ хвостъ—пришов піст-підогнув собака хвіст.

Великъ бакланъ, да есть изьянъ—велика головѣшка та розуму мало.

Величиною съ гору—як гора завбільшки.

Верти языкомъ, что корова хвостомъ—язык в роті-мелі, що хоті.

Вертикальная шахта—сторчова шахта, простопадний закін.

Вертикальная лінія—простовісна ріса, сторчові ріса.

Вертикально стоять—бунчука стояти; сторчакá, стрімко, насторч стояти.

В

Верхній слой—вѣрхній шар.

Верховный—найвищий, зѣрхній.

Верховный судъ—генеральний суд.

Верхушка горы—шпиль, верховина.

Вершина горы выпуклая—злѣбок.

Весною—на весні.

Вести войну—вой воювати.

Вести жизнь—проводити життя.

Вести на казнь—вѣсти на страту.

Вести холостую жизнь—парубкувати.

Вести хороводъ—танѣк вести, водити.

Весь день напролетъ—увесь день бо-жійстий.

Вечернія собранія неженатой молодежи осенью и зимой—дѣсвітки.

Вечерѣть—на зорі починає брати, вечеріє.

Вещь осуществимая... — річ здійсненна...

Взпуски—наперегѣнки, навзаводи, узаводи.

Взбрести на умъ—забресті в голову.

Взвалить на плечи—взяти на оберѣмок.

Взводитъ напраслину—напасть натягати на кого; грішати на кого.

Взволновать—зворушити (людину, серце).

Взглядывать—звѣдити очіма; вѣгати очіма; закидати оком (куді, на кого); наводити оком на кого, на що; кидати оком; свидати оком.

Взглядывать другъ на друга—свидатися очіма.

Взглядъ укладкою—градькій погляд.

Взглянетъ словно рублемъ подарить—гляне, мов сонечко ясне, аж на дупі весело стане.

Вздремнуть—шпака удрати.

Вздуть на обѣ корки—вѣбити на всі боки.

Вздыхать по комъ—зітхати за ким.

Взнось въ казначейство—владка до скарбниці.

Взнось членскій—владка членська.

Взойдетъ солнце и къ намъ во

324

В

- дворь—і в наше вікнѣ засві-
тить сонце.
- Взойдетъ солнце и надъ нашими
воротами—колись і перед моїми
ворітьми сонечко зійде; колись і
на нас сонечко гляне.
- Взрослая дѣвушка, могла уже вы-
йти замужь—дівка у заплітках,
у обвтицах.
- Взысать долгъ—доправити довг,
борг.
- Взыскать, зыскать, получить день-
ги—справляти, -вити гробі.
- Взыскать недоимки—справляти не-
доплатки.
- Взыскать подати—справляти по-
датки.
- Взѣсться на кого—завзятися на кого.
- Взяло kota поперець живота—ухва-
тило, як попа за живіт.
- Взять верхъ—узяти гору.
- Взять верхъ надъ кѣмъ, превзойти
кого—заломити когб.
- Взять займы—позичити у кого,
взяти в позіку.
- Взять въ ежевья рукавицы—в тісні
руки взяти; взяти в лабѣти.
- Взять въ залогъ—взяти у заставу.
- Взять въ охашку—взяти на оберѣмок.
- Взять въ плѣнь—у полбн завяти;
узяти у ясирь.
- Взять въ починку—взяти до направи.
- Взять въ толкъ—добрати розуму.
- Взять за грудь (во время драки)—
взяти за барки.
- Взять назадъ свое слово—зріетісь
свогб слова.
- Взять на руки—взяти на оберѣмок.
- Взять перевѣсь—гору взяти, верх
узяти.
- Взять силою—здобути, опанувати.
- Взяться за руки—зчепити руку
з рукою.
- Взягься за умъ—схаменутися, отя-
митися, за розум взятись.
- Взять чью сторону—потягати за ким.
- Видать орла по полету—знати пана
по халѣвах; видно сову по льоту.

В

- Видимо-невидимо—страшенна сила,
тьма-тѣмрява.
- Видно голую грудь—віставив груди-
ну на продаж.
- Видно сокола по полету—видно пана
по халѣвах; видно сову по льоту.
- Виды имѣть на кого—вѣжити на кого.
- Видѣть, какъ другіе їдять, а самому
не имѣть возможности—слинку
ковтати.
- Видѣть не могу!—а ні на оч!
- Видѣть простымъ глазомъ—бачити
на вільне око.
- Видѣть собственными глазами—на
своі очі бачити.
- Вилять—крутити хвостом.
- Винтовая лѣстница—кручені сходи.
- Вить веревки—крутити мотузі.
- Владѣть языкомъ—орудувати мовою.
- Вломиться в амбицію—показати свій
гбнор.
- Влѣво—у ліву руч.
- Влѣбнить пощечину—затопити по пиці;
ляща, ляпаса дати.
- Вмигъ—у-мент, миттю.
- Вмѣнить въ обязанность—поставити
за обовязок.
- Возлагать надежды на кого—повла-
дати надію на кого, класти на-
дію на кого.
- Возмущаться кѣмъ, чѣмъ—обурюва-
тися з кого, чого.
- Вознамѣриваться что-либо сдѣлать
съ кѣмъ, съ чѣмъ—наважуватися
на кого, на що.
- Вознамѣряться, рѣшить—думку взяти,
наважитися.
- Возненавидѣть кого—узяти ненависть
на кого.
- Вознестись на небо—на небо знатись.
- Возникаетъ вопросъ...—виникає пи-
тання, справа; powstaє питання,
справа.
- Возникло опасеніе—заходила обѣва.
- Воинскія правила—регула військбвѣ.
- Войдите въ мое положеніе — майте
на мене обѣчненнѣ.

В

Война—вой, війна.
 Война междоусобная—чвара, чвари.
 Войну вести—вой воювати.
 Войсковая квартира—кіш.
 Войти безъ доклада—увійти не оповівшись.
 Войти во вкусъ—розласітися.
 Войти въ азартъ—ропалітися.
 Войти въ компанію—пристати у спілку.
 Войти въ мысль чью—збагнути думку чью.
 Войти въ силу—в силу, в поту́гу вбітися; ста́ти у моча́х.
 Войти въ соглашеніе—посидітися, учинити зго́ду.
 Вокзалъ желѣзнодорожный—двірець залізничний.
 Волка бояться, такъ и въ лѣсъ не ходить—як вівка боя́ться, дак і в ліс не йти; боявшись вівка, в лісі не бувають; боя́тися по́га, то в вівта́рь не йти.
 Волось дологъ, да умъ коротокъ—у жінок волосья довге, та розум корóткий; жі́нкі до́вге волосься маю́ть, а розум корóткий.
 Волосы выпадаютъ — волосья вилáзять.
 Волосы стали дыбомъ — волосья настовпíжилось, штирем ста́ло.
 Волосяной арканъ—накидальний по́валець.
 Волшебное питье—даннá.
 Волшебный фонарь—чарівний лихтáрь, магічна лампа.
 Вольная кавалерія—охочекомóбне вíйсько.
 Вонь—геть; во множ. числѣ—гетьте.
 Воображеніе богатое—буйнá у́ва.
 Вообще и въ частности—взагалí і з'окре́ма.
 Воодушевиться—набрáтися охóти.
 Вооружáться, -житься—озбрóувати-ся, -бітися.
 Вооруженіе—озбрóення.
 Вооруженный лукомъ—сайдакér.

В

Во-первыхъ—по-пéрше.
 Вопросъ выясненъ—справу з'ясóвано.
 Войти въ соглашеніе—учинити зго́ду.
 Вопросъ подвергнется детальному об-сужденію—справу бóде докладно обмірòвано.
 Воровать—дóвгі рúки ма́ти; кра́сти, злодія́чити.
 Воронъ ловить—в́итороніи ловіти, гáви ловіти, в́итршкки продава́ти, купува́ти; гáвити, гаврóнити.
 Во свояси—до се́бе, до́дому.
 Восклицаніе въ досадѣ, если чего-нибудь не находишь—у Бога!
 Воскресенъе, которымъ начинается недѣля Пятидесятницы—Зелéна недéля.
 Воспаленіе въ горлѣ—запáл у гóрлі.
 Воспаленіе легкихъ—запáлiння легéнiв.
 Воспитывать, -тать—довóдити, дове́сти до рóзума.
 Восхвалитъ Бога—хва́лу Бóговi одáти.
 Восьмая часть—осьма́к.
 Вотъ будетъ дра́ца—отто буде кру-тий бал!
 Вотъ бѣда!—оце лiшко!
 Вместе—доку́пи, докúпки, докúпóчки, докúпочки, до-гúрту, в-гúрт, за-гурт, укúпу, укúш.
 Внезапное несчастье—лихá напáсть.
 Внести въ списокъ—записáти до ре-éстру.
 Внизъ—до-ни́зу.
 Внизъ по рѣкѣ—за водо́ю.
 Внимательно слушать—до рóзума прийма́ти, слúхати ува́жно.
 Внимательно смотрѣть—диві́тися бiстрим оком.
 Внутренности повредить—надса́дити, надiрва́ти бéбехи, тельбухи, одби́ти печiнki.
 Внушить къ себѣ большое почтеніе—надáти собi вели́кой пова́ги.
 Внѣ дома—на двóрі.
 Внѣ очереди—по за чергóю.

В

Внѳочередное заявленіе—позачергова заява.
 Внѳ себя отъ радости—себѳ не чѳе з радости; себѳ не чѳвши з радости.
 Внѳшкольное образованіе—позашкільна освіта.
 Во весь карьеръ—см. Во весь опоръ.
 Во весь опоръ—навзаводи, узаводи.
 Во вредъ—на шкѳду.
 Вовремя—в час, вчасно.
 Во время глубокаго сна—уперѳспи, у перѳспии.
 Во время переговоровъ о чемъ—при нагодѳ перѳсправ про...
 Во время чего...—під час чого...
 Во все горло кричать—на всі заводи кричати.
 Во все глаза—на все ѳко.
 Во все лошапки—на всі заставки.
 Во всехъ отношеніяхъ — під усіма поглядами.
 Во всю Ивановскую—на всі заставки.
 Во всю прыть—навзаводи, узаводи.
 Во всякое время—на всяку дѳб.
 Вовѳки—пѳки сонце свѳтитъ.
 Во вѳкъ, никогда—пѳки свѳта, поки сонца.
 Во вторыхъ—вдруге, по-друге.
 Во главѳ—на чолѳ.
 Вода—верхняя, подпочвенная—зашкурна, підшкурна; грунтовая—жильна; желѳзистая—руда, смужавина; богоявленская—орданська; ключевая—кринийна; минеральныя—теплѳ води; полая, приоблая—пѳвѳдъ, пѳвѳнѳ; проточная—текуча, самотока; святая—свячена; стоячая—водостѳй; цѳлѳбная—цѳлѳбца; темная вода—полѳда.
 Вода идетъ на прибыль—водѳ прибуваѳ.
 Вода, набранная въ день св. Юрія—юрська водѳ.
 Вода, освященная 6-го января—ѳорданська водѳ.
 Вода слегка замерзла—водѳ зашѳрхла.

В

Вода убываетъ—вода спадаѳ.
 Водить за носъ—дурѳти.
 Водить компанію—бути, бувати у хлѳбѳсѳлі.
 Водой берега обмываетъ—водѳ береги рве.
 Водой не замутитъ—водѳю не помутитъ.
 Водонапорная башня—навальна башта.
 Водянымъ путемъ—водѳю.
 Военное вѳдомство—офіція вѳйськовѳ.
 Военное дѳло—вѳйськовѳ справа.
 Военное положеніе—стан вѳйськовѳй
 Военнообязанный—рушенецъ.
 Военный чиновникъ—вѳйськовѳй урядникъ.
 Возбудить вопросъ—зняти справу, читаннѳ.
 Возвратить расположение—принѳти до першѳ лѳски своѳѳ.
 Возвышать голосъ—підносѳти гѳлос.
 Возвышѳться—ростѳ вѳрѳу.
 Возвышеніе въ степень, мат.—степенуваннѳ.
 Воздать равнымъ за равное—вѳтъ за вѳтъ оддати.
 Воздушные замки—химѳри.
 Возиться, медлить—шандрѳ терти.
 Возиться съ кѳмъ, чѳмъ—пѳзати, ворожитѳ кѳло кѳго, чѳго.
 Вотъ вотъ будешь побить—бѳтий хѳдиш.
 Вотъ гдѳ—аж ось, ось-де, ѳсь-дечки, ось-ѳсь-де, отде.
 Вотъ до какихъ поръ—ѳпѳки.
 Вотъ-еще!—ѳтѳ-ще, ѳтце!
 Вотъ еще дуракъ, простофиля—це ще тѳтя з полив'янимъ нѳсомъ.
 Вотъ какъ—ѳсь-якъ.
 Вотъ здѳсь—ѳсьѳ, аж ѳсь де.
 Вотъ и все—ѳт ѳ по всеѳму; пѳти моѳѳ пѳвѳсти.
 Вотъ какой—ѳсякий, ѳттакѳй.
 Вотъ однажды—аж якѳгѳсь часѳ.
 Вотъ такъ истѳрѳя!—ѳттакѳ ловѳсь!

В

Вотъ такъ то!—оттак-пак!
 Вотъ тебѣ, бабушка, и Юрьевъ день—
 отъ тоби, бабо, і Юрія.
 Вотъ тебѣ на!—отъ тоби й маѣш!
 Вотъ те на!—оттакá лови́сь, -ся!
 Вотъ то-то же— то-бо-то, о то ж бо
 то й ё!
 Вотъ тутъ—ось-ось, ось-ось-о.
 Вотъ удивительно—отб диво.
 Вотъ уже и нѣтъ денегъ—от і по
 грѣшакъ.
 Во всеуслышаніе—голосно, на всю
 хату, щобъ всі почули.
 Во хмелю—на підійткы.
 Впалъ въ дѣтство—на дитячий рѣзум
 перейшовъ.
 Впасть въ несчастье—на біду зійти.
 Впасть въ ребячество—здитинитися.
 Впасть въ уныніе—в тугу вдатися,
 засумувати.
 Вперять глаза—затоплѣти очі, погляд.
 Впитывающій въ себя—беркій.
 Вполюбъ—на всю губу, цілкомъ.
 Вполюбъ хорошо—гарáзд дѣбре.
 Вправо—у праву руч.
 Въ продолженіе дѣлага дня—черезъ
 цілісінський день.
 Впрочемъ—а в тім, зрѣштою.
 Враждебный лагерь—ворѣжкий табор.
 Враждовать съ кѣмъ—завзлѣсть на кого
 ма́ти.
 Вразсыпную—у роспорѣшку, врѣстич.
 Врасплохъ напасть—спитѣати, запо-
 пасти.
 Врать—вѣсти москалі, куді ляти,
 брехати, роспустити губи, гусей
 підпускати, туманá перти, з губи
 халаву робити.
 Временное Правительство—Тимчасѣ-
 вий Урядъ.
 Время года—порá року.
 Время идетъ—час пліне
 Время идетъ быстро — час швáдко
 улива́, час ліне хутко.
 Время летитъ—і час нам не змиг-
 нѣться.

В

Время отъ времени—коли не коли,
 йнокли, йноді.
 Время подходитъ къ обѣду — вже
 обѣдній упрѣг берѣться.
 Время праздно провести—змарнувати
 час, провакувати.
 Время прошло незамѣтно — час не
 змигну́вся.
 Время сна—лягови, облягі.
 Время терять—гáяти час.
 Вреть безъ запинки—брѣше і не огля-
 дáеться.
 Вреть и не поплевывается—брѣше та
 й дивитися, хоч би очі заплибнив.
 Вреть, какъ рѣдку стружитъ—брѣ-
 ше, як шѣвком шіе; брѣше, як сам
 знае.
 Вреть, какъ сивый меринъ—брѣше, як
 цыганський цѣп; брѣше, як попова
 соба́ка; брѣше, як соба́ка на ви́сѣвки.
 Вреть, не поперхнется—брѣше, як
 шѣвком шіе; брѣше й ѳком не
 змигнѣ.
 Вреть, себя не помнитъ—брѣше, аж
 не постережѣться.
 Вреть, что помеломъ мететь—брѣше,
 а за ним аж кѣрится.
 Врѣзаться въ память—в тямкі, в зна-
 кі дати́сь.
 Врѣзаться кому въ память—у тямкі
 дати́сь кому́.
 Всасывать, всосать—убірати, убрати
 в себе.
 Все было объято пламенемъ—все так
 вогнемъ і взялось.
 Всегда—пѳки сонце свѣтитъ; завжди,
 завсѣгди, повсякчас, повсякдень,
 повіквичный.
 Всегда быть, всегда находится,
 имѣться—не збувати.
 Всего на всего—гурт на гурт.
 Всего перевснѣталъ — бувáв і на
 коні, і під конемъ.
 Все готовъ для васъ сдѣлать—рад-
 ніший все для вас зробити.
 Все есть, только птичьего молова
 нѣтъ—добрá тако́го, не знае в
 чому й сходитъ.

В

Все ни по чемъ—все дарма, байдужé.
 Все обстоять благополучно — все гаразд.
 Всеобщая исторія—всесвітня історія.
 Всеобщее мнѣніе—загальна думка.
 Всеобщее, прямое, равное и тайное голосованіе—загальне, безпосередне, рівне і таємне голосування.
 Все равно—все іднó, однаково, один біс.
 Все рѣшительно—все чісто, до крихти, доцурі.
 Всесвітній дуракъ—від світа дурень.
 Всесловное собраніе—чорна рада.
 Все хорошо—за все гаразд, добре.
 Все хорошо въ мѣру—добре все по мірі.
 Вскривать, вскочить на коня—спадати, спасти на коня; допадати, допасти коня.
 Вскормить, воспитать — до рбзуму довести.
 Вскорѣ—незабаром, не в забарі, не бавам.
 Вскочила шишка, синякъ, вередь—набігла гўля, синяк, болячка.
 Вскочилъ какъ встрепанный—сбóчив, як опáрений.
 Вскочить—зирватися на нóги.
 Вскочить на лошадь—спáсти на коня.
 Вскрывать трупъ — різати, пороти, требаши́ти.
 Вскрыть письмо—розліпити листá.
 Вслѣдъ затѣмъ—пóтім тóго.
 Вспахать—зворушити зéмлю, з'орáти.
 Вспомогательный — помічний, помагальний.
 Вспотѣть отъ работы—чуба нагріти.
 Вспылилъ—впав у пáсію; в огнище вкїнувся.
 Вспльщиво гсворить — з óприском балакати.
 Вспыхнула война—вїбухла війна.
 Вспыхнулъ мятежъ—повстáння вїбухло.
 Вставные зубы — штучні, рблені зуби.

В

Всталъ да пошелъ, такъ и вочина со мной — куди пішов Лесь то все весь; куди піде Лесь, то всюди увесь; голий підперезався та й зовсім зібрався.
 Встревожить — зворушити (людїну, сердце).
 Встрѣчать съ распростертыми объятями—з радощами стрівати.
 Вступать въ должность — стáти на уряд, прийняти уряд, посаду.
 Вступать въ состязаніе — на перемóги йти з ким.
 Вступать съ гѣмъ въ рукопашную—у рúчки з ким братись.
 Вступительный взносъ—вступна, вписовá вклáдка.
 Вступать въ бой—сточити бій.
 Вступить въ переговоры—вдáтись у переспрáви з ким.
 Вступить въ разговоръ—стáти на рїчах з ким.
 Вступить въ бракъ — одружитися, побратися, шлюб взяти, закон прийняти, у закон вступити.
 Всѣ до единого—всі як ідén, всі до душі, всі чісто.
 Всѣ люди смертны—ніхтó не минé смéрти.
 Всѣмъ взялъ—хоч куди
 Всю жизнь—покіль віку.
 Всю ночь—ніч ніцьку.
 Всякая бездѣлица—лѣда-що.
 Всякій догадывался—кóжному доми-слялось.
 Всякій первый попавшийся—лѣда-хто.
 Всякій пустякъ—лѣда-що.
 Всякій разъ—що раз.
 Всякій бухалень въ своемъ болотѣ голосить — кóжний цівень на своїм смітнику пан.
 Всякому извѣстно—кóжне зна.
 Вся свадьба пѣсни не стоитъ — шкурка вичинки не варт.
 Всячески—на всі ладї.
 Всяческія бѣдствія—сто лих.
 Всѣ мы подъ Богомъ ходимъ — усі ми під Бóгом, під Бóгом хбимо.

В

- Всѣмъ въ глаза мечется—всімъ впа-
дає на бчі.
Всѣмъ сестрамъ по серьгамъ—кож-
ній свашці по ковбасці.
Всѣ одинаковы—вони всі в одну дү-
дочку грають.
Всѣ однимъ заняты—вони всі в одну
дүдочку грають.
Всѣ заурядъ—головá в голову.
Всякій куликъ свое болото хвалить—
кожна лисица свій хвостикъ хва-
лить; кожен цїган свою кобилу
хвалить; кождий цїган свої діти
хвалить.
Второпяхъ — з поспіху, пóханки,
хашкóм, хáпко.
Входить въ подробности—розбїратись
у дрібніцях.
Входить въ пререканіє—заходить у
перерік.
Входить въ силу—в силу, в потугу
вбивáтися.
Входить съ нимъ въ споръ—захо-
дити з ним у перерік.
Вчинять, - нить искъ — закладáти,
-клáсти пòзов.
Вбитися изъ силъ—знемогтїсь на
силі, вїбитися з мóчі.
Вбитися изъ тяжелыхъ обсто-
ятельствъ—піднестися з бїди.
Выборы въ думу — вибóри до дүми.
Выбрать въ комиссары—обрати за
комисáра.
Выбрать въ судьи—обрати за суддїю.
Выбрать предсѣдателемъ—обрати за
голову.
Вывестъ пятна—повивавлѣти плáми.
Вывести на свѣжую воду—на чїсту
воду вивести; вивести на свѣт.
Вывернуться—вїгорнутися з бїди.
Выдавать себя за кого—клáстися за
кого, удавати з себе когó.
Выдать тайну—зрáдити тайну.
Выдержатъ экзаменъ—скласти іспит.
Выдрать кого—мáтланки дáти кому.
Выдрать за волосы—намнѣти чуба.

В

- Выдумать небылицу—сточїти брех-
ню; вївести нетесаного тесанá.
Выдѣлываться хозяйствомъ—жїти на-
одлудї.
Выдѣлывать разныя штуки — рїзні
вїтївки вїтївати.
Выдѣлывать стекло—топїти скло.
Выжать изъ кого либо сокъ—вїда-
вити олію.
Выжить изъ ума—з глүзду зсүнутись.
Вызвали другъ друга на бой—вї-
дали собї пляц.
Вызывать любовь, правиться—бути
до люббви.
Выиграть время—вїгадати час.
Выиграть тяжбу — вїграти справу,
вїпозивати, спозивáти.
Выиграть что-либо — дóбру грїнку
убїти, пїймáти.
Выидеть ли изъ этого толкъ? — чи
бүде з цьогó якїй лад?
Вы имѣете основаніє такъ говорить—
ви мáете рáцію такъ казáти.
Выйти въ открытое море—вїпливти
в пóвне мóре.
Выйти замужъ — пїтї замїж; (пере-
носно) зав'язáти гóлову.
Выйти замужъ за нелюбимаго—уто-
пїти гóлову.
Выйти замужъ раньше старшей се-
стры — під корїто пїдвернїти
стáршу.
Выйти изъ предѣловъ—перейтї че-
рез край.
Выйти наружу—вїйти навѣрх, вїя-
витися.
Выключить изъ списка—вїписати з
реѣстру.
Выколотъ глаза—повиймáти óчі.
Выкурить много водки — нагнáти
горїлки.
Вылетать изъ памяти—вїпливáти з
лám'яти, випадáти з лám'яти.
Вынести униженіє—дїзнáти нарүги.
Вынуть жерди, которыми заложено
отверстіє для воротъ—росклáсти
ворóта.
Выпаденіє матки—урáз вихóде.

В

- Вшивать на дорогу—гладити дорóгу.
 Выпить, быть подь хмелькомъ—уби-
 ти мѹху, чмеля.
 Выпить въ заключеніе — ви́пити на
 потѹху.
 Выпить за здоровье кого — на́питися
 до ко́го.
 Выпить залпомъ—одразу ви́хилити.
 Выпить, сразу опрокинувъ рюмку въ
 ротъ—хильцѣм ковтнѹти.
 Выплата въ разсрочку — спл́ата ра-
 тами.
 Выполнить данный обѣтъ—зоброку-
 вати обрѣк.
 Выполнить желаніе—уволити волю.
 Выпороть—спорьскати рѣзками, хло-
 сти дати.
 Выпрашивать подь окнами — по під
 віконню міркати, ходити.
 Выпречь быговъ изъ ярма—зірвати
 бикѹ, ви́прягти бикѹ.
 Выпутаться изъ чего—ви́в'язатися з
 чо́го.
 Выпить насильно—питиму черезъ силу.
 Выпятить губы, сжавъ въ одну точ-
 ку—зпѣлити губи.
 Выражать неудовольствіе—(іронічно)
 носом крутіти.
 Выраженіе для указанія ч. л. страш-
 наго апетита, усиленной работы
 челюстями—ніс гайдука скаче.
 Выразить мысль подлинника въ пе-
 реводѣ—віддати дѹмку первотвору
 перекладом.
 Выразить порицаніе—ганьбу дати.
 Выразиться въ томъ или иномъ
 смыслѣ—висловитися в тому чи
 и́ншому розумінні.
 Выростать, -расти — доходити, дійти
 літ, до зрѣсту.
 Вырвался огонь, дымъ—ви́бух вогонь,
 дим.
 Высказаться въ опредѣленномъ смы-
 слѣ—висловитися в певному ро-
 зумінні.
 Высказаться по существу — сказа́ти
 до діла, висловитися до діла.
 Высказываться за кого, въ пользу
 кого—озиватися за ко́го.

В

- Выслѣдиль бы даже въ землѣ спря-
 танное—ви́нюхав би земнѣ серце.
 Высокаго роста—висо́кий на зрѣст.
 Высокоторжественный день (именины,
 крестины)—урочиста о́казія, уро-
 чисте діло.
 Выставить кого какъ лгуна—поши́ти
 у брехунѹ.
 Выставлятъ дуракомъ — завдавати
 дурня.
 Выстраиваться въ рядъ — ставати
 лавою, шикуватися.
 Выстрѣлить изъ пушки—ударити з
 гармати.
 Выстрѣлить по комъ — стрѣлити на
 ко́го.
 Высшая власть — найвища влада;
 звѣрхність.
 Высшая степень мучительныхъ ду-
 шевныхъ страданій—серце кров'ю
 закипає.
 Высѣчь—ти́щю, запарки дати.
 Вытаращить глаза—ви́банчити ба́ки.
 Вытереть носъ—утерти носа.
 Вытянуть фронтъ — ста́ти лавою,
 ушикувати лавою.
 Выходить замужъ — лівування зда-
 вати, заміж виходити.
 Выходить изъ дѣтскаго возраста—
 з дѣтѣй виходити.
 Выходить изъ употребленія—не вжи-
 ватися бѣльше, виводитися.
 Выходить наружу — на верх вѣсту-
 пити.
 Вычищать дорожку отъ травы — ви-
 грасувати стѣжку.
 Выше его понятій — над його розу-
 міння.
 Вышло по моему, какъ я говорилъ—
 на мое слово впало, на моє вийшло.
 Выяснить вопросъ—з'ясувати справу.
 Выѣзжать на комъ, либо на дру-
 гихъ—чужими рука́ми жар за-
 грѣбати.
 Въ безпамятствѣ — непритомним
 бѹвши.
 Въ безпорядкѣ, какъ попало—трѣс-
 ком, жу́жмом.

В

В

Въ близькомъ разстояннѣ—на близь-
кѣ мету.
Въ борьбѣ обрѣтешь ты право свое—
в боротьбѣ здобудешь ти право
своѣ.
Въ бытность мою—за час могѣ про-
бування, за могѣ буття, коли я
був.
Въ видахъ—з метѣю.
Въ видахъ пользы—маючи на оці
користь.
Въ виду того, що...—супротивъ того,
що..., вважаючи на те, що...
Въ видѣ опыта—на пробу.
Въ видѣ чого—на взір чогѣ, на зра-
зок чогѣ.
Въ глаза—в вічі, уздрячку.
Въ глаза--межі очі (вдарити, плю-
нути).
Въ глаза вретъ — ув очевидьки
бреше.
Въ глаза смотрѣть, очень льстить —
баки свѣтити.
Въ гнѣвъ—з пересердя.
Въ годъ три раза—тричі на рік.
Въ грѣбъ гладить—см. Онъ не жи-
лецъ.
Въ два рада—удвурядъ.
Въ два—три приѣма, два, три раза—
двома, трьома напанадами.
Въ день св. Петра—на Пѣтра.
Въ десять разъ—у-дѣсятеро.
Въ диковину—в дивовижку.
Въ добромъ життѣ кудри вьются,
въ худомъ сѣгутся — добрѣ пу-
шить, а лихѣ сунуть.
Въ добычу—на здѣбич, на поталу.
Въ догонку—на здогін.
Въ додачу—в додаток.
Въ долгу какъ въ шелку—в боргахъ
як в реп'яхах; по шию в боргахъ.
Въ долгъ братъ—брати набір, в по-
зичку.
Въ долгъ вѣрити, давать—боргувати,
навірѣти, набір давати, у позичку
давати.
Въ долгъ-кредитъ братъ —набір брати.

Въ достаточномъ количествѣ—подо-
статкомъ.
Въ дополненіе—на долатокъ.
Въ дѣйствительности—насправці.
Въ жаръ бросило—вогнѣм сипнуло.
Въ жертву Господу—Бѣгу в прийѣм.
Въ зимнее время — зимовї добѣ,
узімку.
Въ извѣстныхъ случаяхъ—при пев-
нихъ оказіях, випадкахъ.
Въ изголовье—під голови.
Въ интересномъ положеннѣ—у по-
важномъ станѣ.
Въ какое время?—якого часу?
Въ карманѣ свистить — у кишѣні
гудѣ.
Въ карьерѣ—вскач, навзаводи, узав-
води.
Въ клочки—умітель.
Въ конецъ—до рѣшті.
Въ концѣ—на при кінці, на послѣдку,
по конецъ.
Въ концѣ мѣсяца—з кінцемъ мѣсяца.
Въ концѣ стола, села—кінецъ стола,
кінецъ села.
Въ кружокъ сѣли—черинѣм сѣли.
Въ куски рубить—на кауѣсту сѣкти.
Въ лѣсу и медвѣдь архимандритъ—
на безліддѣ і дяк чоловік; на
безвіддѣ і рак рыба; в степу і
хрущ м'ясо; на безліддѣ й Хома
пан.
Въ лѣтахъ жениха—на ожѣнічку.
Въ лѣто отъ народженія Христова—
рѣбу Божого.
Въ минути гнѣва—під гарячу руч.
Въ мѣрѣ—у свѣтахъ.
Въ молодые годы—зამолоду, моло-
дого віку.
Въ мою бытность гдѣ — за могѣ
буття де.
Въ мою, твою, его, свою пользу—
на мою, на твою, на його, на
свою руч.
Въ мѣру—до мѣри.
Въ наброску—у накидку.

В

- Въ накладѣ не останѣтся—утрати,
шкоди не матиме.
- Въ началѣ четвертаго — по третій
годині.
- Въ недоумѣнні—ні в сіх, ні в тіх.
- Въ немногихъ словахъ—коротко ка-
жучи, кількома словами.
- Въ непродолжителномъ времени—
незабаром, небавом, невдовзі,
невзадовзі, узадовзі.
- Въ нерѣшимости—ні в сіх, ні в тих.
- Въ ничто обратить—унівець повер-
вуть.
- Въ новолуніє—на молодикѣ.
- Въ ногу—ступінь у ступінь.
- Въ нѣкоторомъ разстоянні отъ го-
рода—трѣхи оддалі од міста.
- Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ — місцем,
місцями.
- Въ области наукъ—в царині наукѣ-
вій.
- Въ общихъ чертахъ — загальними
рісами.
- Въ одиночку—самотюю.
- Въ одинъ присѣсть—за одним при-
сідом, за одним разом, за їдним
засідом.
- Въ одно мѣсто—до-кўпи, до-кўпки,
до купоньки, до купочки, в гурт,
до гурту, до місця.
- Въ одну нить—в-однѣсталь, уїднѣ-
с.аль.
- Въ одну прядь—в однѣсталь.
- Въ обратную сторону—на зпак.
- Въ обтяжку—в обхвѣт, як обліто.
- Въ обїзздѣ, такъ кѣ обїзду, а пря-
мо, такъ дай Богъ кѣ ночи—як
поїхав кругом, то сьогодні буде,
а як поїде навпростець, то хибѣ
завтра; як поїдеш в обїзд, то
будеш і на обїд, а як навпрошки,
то увѣчері.
- Въ открытомъ полѣ—під голим нѣ-
бом.
- Въ отношеніи чого—з погляду чогѣ,
супроти чогѣ.
- Въ отвѣтъ—на одказ, на одповідь.
- Въ оханку—на оберѣмок.

В

- Въ память врѣзаться—въ тямкі,
в знакі дѣтись.
- Въ печи уже совершенно погасло—
в печі вже ні ху́ху, ні дѣху.
- Въ плѣнь взять—у полѣн заїти;
узати у асірь, у бран.
- Въ повалку—по́котом.
- Въ погоню—на здогін, в догін, в по-
гѣнь.
- Въ покоѣ, спокійно, въ спокійствіи—
з упокоѣм.
- Въ покоѣ жить—з упокоѣм, спокійно
жїти.
- Въ покоѣ оставить кого—дѣти кому
спокій.
- Въ полдень—о-полудні, опівднѣ.
- Въ половину—о-половіні.
- Въ порошокъ тебя взотру—я тебе
зімну на табакѣ.
- Въ пору—як-раз; саме в час.
- Въ послѣдній разъ—в-останне.
- Въ прежнія времена—упершині,
упервині, передише, за давніх
часів.
- Въ припрыжку—ско́ком, підско́ком,
виско́ком, вско́ки, з підско́ком.
- Въ природѣ воцарилась тишина—
в природі залагла ти́ша.
- Въ продажу—на прѣдаж.
- Въ продолженіє—прѣтягом, в прѣтяг,
в прѣдовж.
- Въ просторѣччи—по прѣстому.
- Въ противоположную сторону—навпа-
кї, на верлѣ.
- Въ прошломъ году—торік.
- Въ пухъ разбраниялъ—вібанітував на
всі боки; вилаяв, як собаку.
- Въ пьяномъ видѣ—під п'яну руч, по
п'яному.
- Въ пяти верстахъ отъ...—за пять
верстов од...
- Въ работѣ произошла остановка—
в роботі вийшла загайка.
- Въ разгарѣ—в рѣспалі.
- Въ разгарѣ лѣта—в рѣсповні літа.
- Въ разныхъ стороны, вразсыпную—
у рѣстїч, у рѣспаш.

В

- Въ разсрочку—на ви́плат, на рос-
платку.
- Въ разсужденіи сего—що до пьбюго;
з брляду на це.
- Въ расышную—у рѳспаш, в рѳстїа.
- Въ ранней молодости—з пѳрвого
мѳлоду.
- Въ розниду—на рѳздрїб.
- Въ ротъ ничего не идетъ—їжа не
бере; в пельку нїчѳго не лїзе.
- Въ рѳки—до рѳк, на рѳку.
- Въ самой срединѳ—у ширцї, в са-
мїм осередку.
- Въ самоѳ концї, послѳ всего—на
припослїдку.
- Въ сапогѳ носокъ разорвался, верхъ
отдѳлился отъ подошвы—чѳбїт
рѳта роззявив.
- Въ свадебныхъ пѳсняхъ: терять дѳв-
ство—калїну ламати.
- Въ своємъ кругу—помїж своїми.
- Въ свое удовольствїе дѳлать—робї-
ти до лїбости своєї.
- Въ свѳтѳ, среди людей—на мирѳ.
- Въ семейномъ кругу—в рїднїй сїмї,
в рїднїм вѳлї.
- Въ семьѳ не безъ урода—усюди не
без заїдїв; нема рѳду без вїроду.
- Въ сердцахъ—зѳ зла, з пересѳрдя,
з ѳприском.
- Въ силу входить—в сїлу, в потѳгу,
в колѳдочкї вѳиватися.
- Въ скомканномъ видѳ—жмакѳм,
жмачкѳм, жѳжмом.
- Въ скоромъ времени—далї-далї, неза-
баром, небавом.
- Въ случаѳ, если онѳ спроситъ, ска-
жи...—як бувѳ вїн спитѳе, скажї...
- Въ случаѳ чѳго—чѳсом чѳгѳ.
- Въ смыслѳ—в розумїннї.
- Въ согласномъ стадѳ волкѳ не стра-
шенѳ—дружнїй чередї вовк не
страшнїй.
- Въ состоянїи, не вѳ состоянїи сдѳ-
лать что-лїбо—дѳжїй, не дѳжїй
зробїти щѳсь.
- Въ спокойствїи, спокойно—з упокѳем,
спокївно.

В

- Въ сравненїи съ кѳмъ, съ чѳмъ—
прѳти, сѳпроти кѳго, чѳго.
- Въ старину—за старїх часїв, в дав-
ницѳ, в старовинѳ.
- Въ сторону наименьшого сопротивле-
нїа—на бїк найлѳхшого опѳру.
- Въ сторонѳ—узѳбоч, на узѳїчї, ѳсто-
ронь.
- Въ страду—у живнѳа.
- Въ строгомъ смыслѳ—в тїснѳму розу-
мїннї.
- Въ строчку (о шитѳѳ)—вїстїгом.
- Въ сумерки—смѳрком, прїсмерком.
- Въ тактѳ—улад.
- Въ теченїе непродолжительнаго вре-
мени—не за великїй час.
- Въ тихомъ омутѳ черги водятся—
тїха водѳ грѳблю рве; в тїхому
болѳтї чортї плѳдуются.
- Въ томъ-то и бѳда—см. Вѳ томъ-
то и дѳло.
- Въ томъ то и дѳло—тим бо ї ба;
то ж бо то ї е; не що бо ї що;
не по чїм ї б'е, як не по головї.
- Въ томъ то и штука—то ж то ї ѳ,
то ж бо то ї ѳ, то то бо ї е!
- Въ тоскѳ прожить свою жизнь—
знудѳгувати свїй вїк.
- Въ тотъ разѳ—пїд той замах, того
разѳ.
- Въ тревогу и мы кѳ Богу, а по тре-
вогѳ, забыли о Богѳ—як лїхо, то
ї до Бѳга, а як лихо мнѳло,
тодї ї Бѳга забѳдо; коли не змѳга,
так ї до Бѳга; дѳбре дїядковї, то
ї Бѳга забѳв; як утопѳе, сокїру
давае, а як порятують ї топорїща
жалус; коли сїно в стозї, то ї за-
був о Бѳзї.
- Въ трезвомъ видѳ—по тверезѳму.
- Въ тридцать разѳ—у трїдцатѳро.
- Въ три прїема—трѳма нападѳми.
- Въ ту же минуту—тїєї ж хвилїни.
- Въ туникъ привѳсть, поставитѳ—
оступнїчїти; пѳмороки, баки забї-
ти; запѳморочити.
- Въ туникъ стать, прїтїти—отуманїти,
отетѳрїти; очманїти, остовпїти.

В

- Въ тѣ дни—тими днями.
Въ уединеніи—на самоті, в самотіні.
Въ умѣ—у мыслях, на думці.
Въ уровень съ краями—ущерть,
устрих.
Въ ущербъ—на шкоду.
Въ хорошую минуту—під добру руч.
Въ царствованіе—за царювання, за
царя.
Въ частности и вообще—з'окрема і
взагалі.
Въ чемъ дѣло?—в чім сила? в чім річ?
Въ чемъ суть?—см. Въ чемъ дѣло.
Въ чужія мысли не войдемъ—в чужу
душу не залізем.
Въ чужой монастырь съ своимъ уста-
вомъ не лѣзь—в чужій церкві
не паламарій; не сунь носа до
чужого прѣса; в чуже прѣсо не
тич носа.
Въ чужомъ глазу сучокъ видить, въ
своємъ не примѣчаетъ и бревна—
чуже під лісом бачить, а свого
й під носом не добачає.
Въ чужомъ пиру похмелье—хто ки-
слиці поїв, а на кого оскѣма на-
пала.
Въ шею гнать—у три шия гнати, у
три вірви гнати.
Въ эти дни—цими днями.
Въ этомъ году—цього року.
Въ этомъ нѣтъ смысла—це не має
глузду, сѣнсу, раціі.
Въ этомъ отношеніи—з цього по-
гляду.
Въ этотъ разъ—під цей замах, цього
разу.
Въ этомъ смыслъ онъ правъ...—з
цього боку його правда...
Вѣжливое обращеніе—ввічливе, грѣч-
не повѣдження.
Вѣнчальный вѣнецъ—царський ві-
нецъ.
Вѣнчать—шлюб давати.
Вѣнчатся—шлюб брати, на шлюбі
стояти, на рушнику стояти.
Вѣрительныя грамоты—поручальні
листі.

ВГ

- Вѣрить—віяти віри, діймати віри,
правди.
Вѣрить чему—вірити на кого, на що.
Вѣрный глазѣрь—німецьке око.
Вѣроятно—певне, мабуть, либонь,
надсь, вілай, відав, мусить бути.
Вѣсовая чашка—шала.
Вѣтеръ свистить въ карманѣ—дідя
свистить у кешені.
Вѣчевой колоколь—віщовий дзвін;
склікол, скликавчик.
Вѣчно—во вік віка, во віки вічні.
Вѣчно донимать кого—голову кому
істи, голову кому жувати.
Вѣчныя времена—вічні часі.

Г.

- Гадать по картамъ—класти кабали.
Гарцовать—грати конемъ.
Гдѣ баба, тамъ рынокъ, гдѣ двѣ,
тамъ базаръ—дві баби-торг, а три-
ярмалка.
Гдѣ-бы—де-б.
Гдѣ бы ни...—хоч де...
Гдѣ-бы-то—де-б-то.
Гдѣ ведется, тамъ и на щепу пря-
дется—кому йдеться, то й на
скіпку прядеться.
Гдѣ-же—де-ж; де-то.
Гдѣ наше не пропало—куди наше
не йшло.
Гдѣ-нибудь; гдѣ попало—абі де; де
трапиться.
Гдѣ тамъ—де там, деж пак, де в
біса, де в вата.
Гдѣ-то въ другомъ мѣстѣ—десь інде.
Гдѣ угодно—де хотія.
Гдѣ ужъ тебѣ, далеко тебѣ до—ку-
ди тобі.
Географическая долгота—географич-
на довжина.
Географическая широта—географич-
ний шир.
Главный врачъ—старший лікаръ.
Глаза ввалились—очи позападали.

Г

Глаза зоркіє—бачучі, бістрі бчі.
 Глаза наповняються слезами—бчі за-
 ходять слізьми.
 Глазомбръ вбръный—німецьке око.
 Глаза шире брюха—завидющі бчі.
 Глазь видить да зубъ нейметь—
 близько локоть та не вкусиш;
 ів би паляниці та зубів нема; ба-
 чать бчі та ба!; е ложка та в
 місці нема.
 Глазь не кажетъ—очей не показує.
 Глазь нельзя оторвать—аж бчі вбірає.
 Глазть — віторопні ловіти; гави
 ловіти.
 Глазь народа - глазь Божій — гóлос
 людський-гóлос Бóжий.
 Глубокая печаль—тяжкі туга, журба
 печу́ча.
 Глубокий трауръ—велика жалоба.
 Глупая голова—голова... ненале клóч-
 чям начинена.
 Глупость—дурний рóзум, дурість.
 Глупцы—цвілі гóлови.
 Глушій—на рóзум небагатий; з жу-
 ками в голóві.
 Глупъ, какъ сивыи меринъ—дурний,
 як Бёркові штані, як дрáний
 чобіт.
 Глупѣть—спадати з рóзуму.
 Глухая полночь—глупа ніч.
 Глухой не дослышать, такъ догадає-
 тся—глухий не дочує, то вгадає;
 глухий не почує, та відума.
 Глухой переулóк, тушикъ—зázубень.
 Глухъ, какъ тетеревъ—глухий, як те-
 терук.
 Гнѣть колышки — теревені гнѣти,
 прáвити.
 Гнѣвно—з сёрця, зó зла, гнѣвно.
 Говорите толкомъ—кажіть ладомъ.
 Говоритъ я—мóва мóвиться.
 Говорится, когда приходится слы-
 шать что-либо сильно неприят-
 ное—вóлос в'яне (слухаючи що).
 Говорится о свесивомъ человекѣ —
 индикъ кишкáтий.

Г

Говорится о шумѣ зрѣлого хлѣба—
 заспівало поле.
 Говорить объ одномъ, а намекаетъ
 на другое—на догáд буряків,
 щоб дали капусты.
 Говорить безъ околичностей—мóвити
 без підхóднів.
 Говорить вздоръ — клепати лзыкóм;
 химэри гоніти; ліпíти харьків-
 макогбненки.
 Говорить въ защиту кого—говоріти
 за кím.
 Говорить въ свою пользу—на свою
 руч горну́ти.
 Говорить въ тонъ кому—мóвити під
 лад комú.
 Говорить въ шутку—казати на жарт.
 Говорить дѣльно, толково — казати
 доладу.
 Говорить изустно—казати з уст.
 Говорить или дѣлать чепуху — дур-
 нину стрóити.
 Говорить лишнее—роспускати губи,
 мóрду, язика.
 Говорить намеками—на догáд казати.
 Говорить напраслину — сухого дуба
 вести.
 Говорить на (украинскомъ) языкѣ—
 говоріти, розмовляти (українсь-
 кою) мóвою.
 Говорить на чей счетъ— казати на
 карб чий.
 Говорить несообразное—казати такé,
 що й купи не дёржитися.
 Говорить не прямо, обиняками—по-
 завгорідно, манівцями казати.
 Говорить обиняками—см. Говорить
 не прямо.
 Говорить по наслышкѣ—з людського
 поговóру, як од людéй чув.
 Говорить по чьему адресу—на чю
 стбрóну казати.
 Говорить раздѣльно—на розлúk по-
 відати, мóвити, говоріти.
 Говорить рѣзко, не стѣсняясь—гово-
 ріти без обрízків.
 Говорить скороговоркой — говоріти
 мяттю; як горóхом сипати.

- Г
 Говорить съ разстановкой — мѳвѳити з перестанками.
 Говорить шутя—казати жартѳм.
 Говорятъ тому, кто ходитъ, топчется безъ дѳла—гѳді тобѳ мишеѳ топтати!
 Годный къ употребленію—ужитковѳй.
 Годовой отчетъ—роковѳ, рѳчне звѳдѳмлення.
 Годовой праздникъ—урочѳсте свѳто.
 Годъ тому назадъ—за рѳк пѳред цѳм, пѳред рѳком.
 Голая истина — щѳбра прѳвда, сама прѳвда.
 Голенькій охъ! а за голенькимъ Богъ—за сирѳтѳю сам Бог з калѳтѳю.
 Голова солить у меня—менѳ болѳтъ голова.
 Голова была полна тяжелыхъ мыслей—важкі дѳмѳ обѳсли гѳлову.
 Голова кружится — голова кружкѳ идѳ; голова морѳчится.
 Голова кружится, идетъ кругѳмъ — голова ѳбертом идѳ, в головѳ замѳрѳчилось.
 Голова у вѳго кружится —вѳрнется свѳт кому.
 Головою выше—на цѳлу гѳлову вище.
 Голодной кумѳ хлѳбъ на умѳ —нашѳй кумѳ все прѳсо на умѳ; голѳднѳй курѳцѳ прѳсо на дѳмѳцѳ; голѳдному чоловіку пироги снѳяться.
 Голѳму разбѳй не страшѳнь—мѳкрѳй дощѳ не боѳться; гѳлий разбѳю не боѳться; мѳкрѳй дощѳ не лѳкаѳться.
 Голодной курицѳ прѳсо снѳяться—голѳднѳй кумѳ хлѳб на умѳ; голѳдному чоловіку пироги на умѳ.
 Голий — что святой: бѳды не боѳется—мѳкрѳй дощѳ, а гѳлий разбѳю не боѳться; гѳлий разбѳю не боѳться.
 Голь какъ бубѳнь, какъ сосѳнка, какъ перѳть—гѳлий, як пѳнь, як пѳлець, як плѳшка.
 Голь, какъ оснѳвный коль —голий, як бѳч..., як мѳша.
 Голь, какъ соколъ, а остѳрь, какъ бритва — гѳлий, як бѳбѳн, а гѳстрий, як бритва; гѳлий, як долѳня, як руда мѳша.
 Голь на выдумки хитра —по надѳбѳи то знаѳдѳш ѳ в кѳдѳбѳи.
 Голь съ претензіями—злѳднѳ та ше з пѳрѳем.
 Гонить, чуть въ шею не толкаетъ—женѳ, як в потѳлицѳ не штовхѳѳе.
 Гонять на арканѳ—ганѳти на кѳрдѳи.
 Гораздо лучше, хуже—далѳко крѳще, гѳрше.
 Гора родила мышъ—зробѳв з лемешѳ шѳвѳйку.
 Гора съ некрутымъ подъемѳмъ—улѳга горѳ.
 Гордиться передъ кѳмъ — пишѳтѳсь прѳти кѳго.
 Горить во рту—печѳ в рѳтѳи.
 Горная цѳпь—пѳсѳмо гѳр.
 Горный промыселъ—гѳрнѳцѳтѳво.
 Городить околесную—см. Околѳсѳцу несѳть.
 Городить вздоръ, чѳдуху—бавѳлѳки плѳстѳи, торѳчѳти.
 Городская дума—мѳйскѳ дѳма.
 Горькая судьбина—щѳрбѳта дѳля.
 Горю предаваться—в тѳгу вѳдѳтѳсь.
 Горючѳя слѳзы—гѳркѳ, рѳвнѳ слѳзѳи.
 Горячѳе время—гарѳчѳй час.
 Горячѳий (кто) — шѳкура горѳтъ (на кому).
 Господа!—панѳве!
 Господи, прѳсти, въ чужу клѳтъ пусти; пособи нагрѳсти да и вынести! — прѳсти, Боже, сей раз та ще десять разѳв, а там побачѳмо.
 Господъ не выѳдаѳтъ, а врагъ не съѳѳѳтъ—колі Бог не поупѳститъ, то свѳнѳя не вѳкусѳтъ; кѳго Бог не вѳдаѳтъ, то свѳнѳя не зѳѳѳтъ.
 Государственная Дума—держѳвна дѳма.
 Государственная казна — держѳвнѳй скарѳ.
 Государственное право — держѳвне прѳво.

Г

Государственность—державність.
 Государственный банк—державний банок.
 Государственный Совѣтъ—державна рада.
 Государственный строй—державний лад.
 Государственный экзамень—державний іспит.
 Государствовѣдѣніе — державознавство.
 Готовальня, чертеж.—рисувальня.
 Готовый къ услугамъ — готовий до послуг.
 Готовъ все для нихъ сдѣлать—і неба їм прихилів би.
 Гражданскій бракъ — шлюб на віру, цивільний шлюб.
 Гражданскій долгъ — громадянський обов'язок.
 Гражданское вѣдомство—офіція цивільна.
 Гражданское право—цивільне право.
 Гребень не беретъ—грѣбїнь не вчѣше.
 Грестъ прямо впередъ—грѣбті у хѣд.
 Громко кричать — криком кричати, не своїм гблосом кричати.
 Громко плавать—гблосом голосїти.
 Громко читать—у гблос читати.
 Громъ гремѣлъ раскатами—грїм вигрїмляв закатом.
 Гроша нѣтъ за душой—і хвоста нема в дворї.
 Грудной портретъ—погруддї.
 Грустить — смўтно себѣ мати, сумувати.
 Грустить по комъ—журїтися за кїм.
 Грусть снѣдаетъ его—журба сўшить його.
 Грызть орѣхи — лўскати, лўщити горїхи.
 Грѣхъ да бѣда на кого не живетъ — без грїху не проживеш; всяк чоловік не без грїха; нема чоловіка без вѣди.
 Губа не дура — душá не повстанка: душá не з лонупька.

ГД

Губернскій Совѣтъ — губерніальна рада.
 Гулять въ саду или въ лѣсу 1 мая, устраивать маевку — наставляти мáя.
 Гулять напропалую—гўлма гуляти.
 Гусь да баба—торгъ — як двї бáбі та гўска, то весь базар.
 Гусь свинѣ не товарищъ — сїтник коробѣйнику не товариш.

Д.

Давай играть—нўмо грáти, гуляти.
 Давай мѣняться!—давай мїнякá! ходїм мїняки!
 Давать взаймы—позичати.
 Давать въ долгъ—боргувати, навїряти.
 Давать въ обрѣзъ—вїдавцем давати.
 Давать знать — сповїщати, повїдомляти.
 Давать кукишъ—тїкати, сукати дўлі.
 Давать ложное показаніе—крїво свїдчити на кѣго.
 Давать наставленіе—давати порáди, рáди.
 Давать правоученіе—на дѣбре навчати.
 Давать обѣдъ—справляти обїд.
 Давать отчетъ—здавати рахўнок, здавати звїт, звїдѣмлення.
 Давать очную ставку—стáвити на бчї, нáвїч; зводити на бчї, на вчї, звѣди зводити.
 Давать письменное обязательство — нїдпїсуватися.
 Давать поминальный обѣдъ по умершемъ (шуточно)—хавтурї справляти.
 Давать понять—давати на здѣгад; давати в знакї.
 Давать порядокъ—знаходити, учиняти ярмїс.
 Давать совѣтъ—давати порáди, рáди.
 Давить грудь—стискáе в грўдїх.
 Давно минувшее—дáвня рїч, дáвня давнїна.

Д

Давно прошедшее время—давня давнина.

Давно прошедший—(бб-зна-колішній, хто-зна-колішній, давноминулий.

Да говорите же!—та ну бо кажіть!

Да его еще не безотлагательно, не очень нужно—та його ще не кісно треба.

Да его о надолбу головой не убереш— його й довбнею не вб'єш.

Да здравствуеть—най живё, хай живё, нехай живё.

Да и все тутъ — та й рёшта, та й гóді.

Дай Богъ ему успѣха—щасті́ йому Бóже.

Дай Богъ здоровья—поздорбв Бóже.

Дай сро́к — і́зв'єдкі, потривай!

Дайте мелкой монетой— дайте мені́ а карбóванця дрібні́.

Далась мнѣ работа — увірилась мені́ до обóта.

Далеко-далеко—геть-геть, ген-ген.

Далеко кулику до Петрова дня—далеко кóдому до зáйци.

Дали по шесть штукъ—по шесті́рку дали́.

Дало результатъ—дало скúток який.

Дальній родственникъ—далекий рóдич.

Дальнобойное орудіе — далеколúчна, далекострільна гармата.

Дальше ни шлю—по цей дúb мáля.

Да нѣтъ!—та де!

Да нѣтъ же—дак же ні́.

Даромъ—за так грóшей, з лáски, за спасі́бі, дúрно, дарёмне.

Даромъ что—дарма що, хоч...

Даромъ не проходить—вилáзить бб-ком; тек не минáється.

Дастъ Богъ день, дастъ Богъ и пишу—дав Бог ротóк, дастъ і́ кусóк; дастъ Бог день,—дасть і́ пожиток; Бог—батько; як буде нас трімáти, те буде й годувáти; хто дав зúби,—дасть і́ хлѣб до гúби.

Д

Дать взятку—дáти хабаря́, хантурá, дáти кúку в рúку.

Дать въ шею—в потилицю зацідáти, триши́й дáти.

Дать денегъ (фиг.)—брáзнути капшукóм.

Дать другой оборотъ дѣлу—поверну́ти спрáву.

Дать клятву—заприсягáтися.

Дать кому гонку, стрижку—дати кому пѣрцю; освятáти кому́ вóду у трі́ батогá; дáти кому́ тропарів з кондака́ми.

Дать кому, чтобы навсегда помнить—тропарів з кондака́ми дáти.

Дать, предоставить кусокъ хлѣба—настановáти на хлѣб.

Дать маху—схібити, помилáтися на чо́му, обмахну́тися

Дать нагоняй—отченáш прочитáти, гóнку дáти.

Дать на подержаніе—позичити на дѣякий час.

Дать на слово—на віру дáти.

Дать насмѣшливое прозвище—пришпи́лити кві́тку.

Дать нахлобучку—прочухáнки дáти.

Дать облегченіе—пáльгу дáти, вчинáти полѣхкíсть.

Дать подзатыльникъ—давáти запоті́лишника, поті́лишника, прочухáна.

Дать потасовку—дáти лúпня.

Дать приказъ—рóсказ вїдáти.

Дать промахъ—шпакá вбїти.

Дать себѣ труль—завдáти собі́ пра́ці.

Дать руковолящія указанія—дáти нáвїд.

Дать себя знать—дáтися знáти, у знáкі.

Дать себя обмануть—дáтися на підмóву.

Дать себя помнятъ—в тямкí дáтися, в тáмку дáтися.

Дать себя почувствовать—дáтися в знáкі.

Дать таску—чубрї́й, поволóчку, прочухáна дáти.

Д

- Дать толкъ—зарáдити чим.
 Дать трепку—дáти, завдáти чóсу, шквáрки, тiпцю, перегóну.
 Дать тягу—дáти дмузачá, дропакá, драла, лiги, дрiпка; наживáть пятáми; в нóги.
 Дать указанiе, какъ сдѣлать что-ни-будь—дáти навiд.
 Дать ходъ дѣлу—приспiшити справу.
 Дать шпоры—стiснути, сi'ясти острогáми.
 Дача общаго владѣнiя—сiбрина дáча.
 Два дня назадъ—перед двома днiями, за два днi перед цим.
 Дважды осмотрѣвъ—за два бглады.
 Два медвѣди въ одной берлогѣ не уживутся—два котi в однiм мiшку (на однiм сáли) не помiряться.
 Двери одностворчатыя—дверi оди-нарнi.
 Дверь двустворчатая—дверi двойчатi, подвiйнi.
 Дверь не плотно приходится—дверi не мóжно причинити щiльно.
 Дверь опускающаяся—лiда.
 Движенiе впередъ—пóступ.
 Движимое имущество—рухоме добрó, майнó.
 Двоедушничать—на двóх стiльцiях сидiти.
 Двоильный кубъ—лѣмбик.
 Двоится въ глазахъ—двойнитъ.
 Двойственное число—подвiйне, двiй-не число.
 Двоюродный братъ, сестра—брат, сестра у пѣрвых.
 Двусмысленность—рiч на двiчi.
 Двуствольное ружье—подвiйка, ду-бельтiвка.
 Двухъ смертей не бывать, а одной не миновать—iднóй смѣрти не ми-нѣш, другоi не буде; бiльше рáзу не вмрѣш.
 Двѣ должности еще не заняты—двi посади ще не обсаджено.
 Девятый валъ—валѣчна хвиля.
 Девять съ половиной—пiвдесiята.

Д

- Денегъ-куры не клюють—грóшей до смúтку; грóшей, як у жiда вóшей.
 Денегъ не хватаетъ—грóшей не ви-стачáе, бракуѣ.
 Денежное взыскаиe—штрап, грошова кáра.
 Денежное пособие—пóмiч грiшми.
 День безъ росы—суховѣнъ.
 Деньга и камень долбитъ—грóши й камiнь кують; копiйка камiнь довбе; копá камiнь довбе; золотá швáйка мур пробивáе.
 Деньга лежитъ, а шкура дрожить—кожух лежить, а дурень дрiжить.
 Деньгами все можно сдѣлать—золотá швáйка мур пробивáе.
 Деньгамъ нѣтъ заговѣнiя—на грóши нема пiнцивнiя.
 Деньги-дѣло наживное—грóши-на-бiта рiч.
 Д-ньга не шепка—грóши не полбва.
 Деньги счетъ любятъ—копiйка лi-бить, щоб iй лiчили.
 Деньги тебѣ предназначались—грóши тобi судiлись.
 День деньской—у весь дѣнички, цiлi-сiнький день.
 День за днемъ—день за день, день поза день.
 День идетъ за днемъ—день по дню минáе.
 День клонился къ вечеру—сiнце бiло на вечернóму прiзi; вже мáлося на вѣчiр.
 День къ вечеру, ко смерти ближе—день за день, а ближе к смерти.
 День платежа—день запáлости.
 Держать въ ежовыхъ рукавицахъ—до рук прибрáти.
 Держать въ памяти, помнить—мáти-на пеньку.
 Держать на мысли, измышлять—дiмку дбáти.
 Держать на умѣ—дiмку дбáти.
 Держать пари—об заклáд, у заклáд бiтись, йти, закладáтись.
 Держать себя въ сторонѣ—бiти осто-рoнь.

Д

Держать себя опратно — ходити чепурно, охайно, аліурно.
 Держать совѣтъ — раду радити, радувати.
 Держать чью руку — тягти за коб; перевестися на чий розум; тягти рѹки за ким.
 Держать чью сторону — см. Держать чью руку.
 Держать экзамены — складати іспити.
 Держать языкъ за зубами — тримати язык на зашморзі.
 Держи карманъ! — чорта з два! завтра з мішкѡм.
 Держи ухо востро — оглядайся на задні колѣса; будь на сторожі, на чекѹ.
 Держула й мене нелегка — підстирила й мене стира; надав мені біс.
 Десятичныя дроби — десяткові дроби.
 Диво дивное — на прѡчуд диво.
 Диву дался — дивѡм дивувався.
 Дитя не плачеть, матъ не разумѣтъ — дитина не плаче, мати не чѹе; як дитя не плаче, у матері думки нема.
 Диаметральво противоположный взглядъ — цілѡм протилѣжный погляд.
 Для близиру — для годіться.
 Для виду — для призбру.
 Для домашняго обихода — на домѡві потреби.
 Для избѣжанія огласки — щоб не було гѡлосу, розгѡлосу.
 Для меня все равно — про моѡ волю; мені байдуже; мені однаково.
 Для обозначенія неловкаго или затруднительнаго положенія — ні сюді, ні туді.
 Для острастки — для побстраху.
 Для предостереженія — в пересторѡгу.
 Для приличія — для годіться.
 Для продажи — на продаж.
 Для сбыта — на збѹток.
 Для своего обихода — для власнаго ужитку.

Д

Для своего удовольствія — по своїй уподѡбі; собі на потіху.
 Для скорости — для бспіху.
 Для сравненія приведены цифры — задля порівнанія наведено цифри.
 Двѣстръ не сравнится длиною съ Двѣпромъ — Двѣстрѡ не вийде довжинѡю прѡтя Днѣпра.
 Двѣстръ не такой ширины какъ Двѣпръ — Двѣстрѡ не вийде ширинком прѡтя Днѣпра.
 Добиваться благосклонности — запобігати ласки.
 Добиваться милости — см. Доб. благосклонности.
 Добиваться превосходства надъ кѣмъ — допезнѣтисъ горі над ким.
 Добиваться, биться чего — допнѣтисъ, пнѣтисъ чогѡ.
 Добиться своего — доканѣтисъ своѡ; вивести справу.
 Добиться счастья — доходити добра.
 Добиться толку — допитѣтисъ.
 Добраться до смысла — дорозумѣтисъ.
 Доброжелательствовать — добра мисляти.
 Доброму Богъ на помощь — щірому й Бог помагѣе.
 Доброму Богъ помогаетъ — см. Доброму Богъ на помощь.
 Добромъ — по добрости.
 Добро пожаловать — прѡсимо до гѡспѡди.
 Добрый вечеръ — добрі вечір.
 Добрыя, хорошія дѣла — добрі вчѣнки.
 Добыть что — добігти чогѡ.
 Довалиться до пиши, до пнѣтя — допѣтисъ, дорватисъ, доскѣпатисъ до їди, до пнѣвѣ.
 Довести до гибели — довести до згуби.
 Довести до крайности, покончить съ чѣмъ — добіти пухі, добіти до пухі.
 Довести до потери, разорить — збіти з стѣтку.
 Довести до свѣдѣнія — звѣстити, опо-

Д

- вистіти кому, сповістити кого;
донести у вуха.
- Довести до сумасшества — обожево-
лити.
- Доволенъ будь тѣмъ — тим і здобрий;
радій з того, здволеный будь з
того.
- Довольно большою — чималій.
- Довольно много — чимало.
- До востребованія — до виправи.
- До всеобщаго свѣдѣнія — до загаль-
ного відома.
- До высшей степени терпѣть — до
аж-аж.
- Довѣрять — діймати віри, правди.
- Довѣрять кому — упевнітися на кого;
сповірати на кого; вірити на кого.
- Догадываться — на догад знати; кла-
сти у голову, домислюватися.
- До глубокой ночи — до пізних лягів;
до самої ночі.
- До гроба, по гробъ — до смерті, по
вік, поки світ сонця.
- До дна, до конца — до ширця.
- Додуматься — добрати розуму, ума.
- Дожди идуть рѣдко — не часто дощі
перешадають.
- Дождь какъ изъ ведра — дощ лє, як
з луба.
- Дождь ливня лєть — дощ як з від-
ра, як цівкою.
- Дождь пересталъ — передошїло.
- Дождь прїударилъ — дощ ушварив,
сипнѣв, припустїв.
- Дождь рубить — дощ періщить.
- Дождь сквозь солнце — кўрячий дощ,
з сонцем дощ, свинячий дощ,
слїпий дощ.
- Дождь съ большимъ вѣтромъ — буч-
ний дощ.
- Доживать — доживати віку.
- Дойду не отдыхая въ пути — в одну
хѳдку дійдѣ.
- Дойти до свѣдѣнія чьего — дійтїся
до кого.
- Дока на доку нашель — найшла коса
на камїнь.

Д

- Доказательства письменныя — докази
листо́вні.
- До конца — до послїдку, до останку,
до ширця, до кінця.
- До конца, до окончанія — до кінця.
- До конца, совершенно — до канцура.
- До конца жизни — до смерті віку.
- До копейки издержаться — витрати-
тись з грѳшей.
- До крошки — до врїхти.
- Докучаетъ, преслѣдуетъ неотступно —
прѳсвїтку не даѣ.
- Долгое время — москѳвський мїсяць.
- Долго ожидать, пока обѣщанное свѣ-
лається — поки хвалькѳ нахва-
литься — будькѳ набудеться.
- Долго просить кого о чемъ — напро-
шуватися (кого про що).
- Должно быть будетъ... — ма́бутъ, пев-
не буде...
- Должно быть такъ — мўсїть бути так.
- Должностное лицо — урядник.
- Должность еще не занята — посаду
ще не обса́жено.
- Долой — геть; во множ. числѣ — гетьте.
- Долой паризмъ! — геть з паратом!
- До малѣйшей подробности — до цїати.
- Домашнее дѣло — горѳдня річ.
- До моего свѣдѣнія дошло — я одібрав
відома... до мене дійшлося.
- Домъ въ три этажа — будїнок на три
по́верхи.
- Домъ полонъ звуковъ, пѣсенъ — спі-
ви-аж будїнок розлягається.
- Домъ построенный въ видѣ буквы
I — хата закаблѳком.
- До нельзя — до аж-аж.
- До нельзя терпѣль — терпївоостанку.
- Донимать рѣчами — додавати сло-
вами.
- До нитки — до шнїрїни.
- До основанія — до щѣнту, до цурї,
до грўнту.
- До остатка — до ширця, до канцура.
- До остатка побилъ, истребилъ — до
цурї побїв, перевїв.

Д

Долекать, донечь кого — затягати, затнути, затляти кому; заливати, залити сала за шкуру.

До позднего времени — до пізна.

До полного истощения силъ работать — до рѣстрѣску робити.

До полусмерти (бить) — доки теплий.

До поры, до времени — до якогось часу, поки що.

До послѣдняго кусочка — до цури.

До пресыщения — до снаги, до нехочу.

Допустимъ, предположимъ — даймо на тѣс.

До разсвѣта — удѣсвѣта, удѣсвиток, до дня.

До расчета — до порахунку.

Дорога большая — шлях, гостѣнецъ.

Дорога идетъ въ городъ — шлях до міста лѣжить.

Дорога съ замерзшею на ней грязью, изрѣзанною раньше колесами — зрвана дорѣга.

Дороги въ разные стороны — розхидни дорѣги.

Досадить — до живих печѣнок допекти, вразити до живѣго, залити сала за шкуру.

До свадьбы заживетъ — загойтѣся, поки весѣлля скойтѣся; загойтѣся до весѣлля.

До свиданія — до побачення.

До свѣдѣння дойти — до відома дѣйтѣся; відома одібрати.

До свѣдѣння дошло — одібрано відома; до відома дѣйшлося.

До свончанія вѣку — до кінця свѣту.

До смерти — до останку, до віку, до загину, до судної дошки.

До смерти избить — у смѣртъ забити.

Доставлять удовольствіе — справляти приѣмність; завдавати втѣхи, приѣмности.

Досталось ему — була йому шанѣба!

Достанется на орѣхи — достанетѣся на кабачки; перепадѣ на бублики.

Достаточно (когда употребляется для усиленія значенія какого либо слова) — геть-то.

Д

Достаточно хорошо — гаразд, добре.

Достигнуть совершеннолѣтія — на стану стати; доростѣ літ; дѣйти повнолітѣя.

Достигнуть чего — дѣйти чоґо

Достигъ известной прочности своего положения — став на лад.

Достичь определенной цѣли — досягти певної метѣ

Достойный вѣчной памяти — вікопѣмний.

Достойный довѣрія — вѣри гідний.

До гла — до шпѣнту, на гобѣлки, до цури.

Доходиться до бѣды — доходѣтѣся лиха.

Доходы и расходы — прибутки і видатки.

Доходы увеличиваются — прибутки зростають.

До-чиста, совершенно — до ногѣ; у хтему, до канцура, до хтему.

Дошкольное воспитаніе — дошкільне вихованнѣя

Дошло до нашего свѣдѣння — донѣслось нам відати, дѣшло нам знати, до нас дѣйшлося.

Дремать — нѣкони, окуни ловити; куняти.

Дремота одолѣваетъ — на сон знемагає; (шутливо) сплѣці свѣтають.

Дрожать, быть въ движеніи, волноваться — ходити хѣдором.

Дрожать отъ холода — дрѣжаки ловити.

Дрожать такъ, что зубъ на зубъ не попадаетъ — зубами третѣйка вибивати.

Дрожь — циганський піт; дрѣжаки.

Другое поетъ — иншої співає; тепер не те співа.

Дудки! — це вже бали! дзусь! зась!

Думается — гадаѣтся.

Думать — мѣслити, гадати; у голову класти, покладати; (шутливо) ходити, піти до голови по розум.

Думать, подумать — згадувати, дати гадку.

Д

Думать только объ удовольствіяхъ—
тільки забавки на думці ма́ти.

Думать что—на мислі ма́ти.

Дурака валять дурня кле́ти.

Дураку законъ не писанъ—дурням
закон не писан; дурно́му законъ
не писаний.

Дураку и въ алтарѣ нѣтъ спуску—
дурно́го і в церкві б'ють.

Дуракъ—дурне́ сало, кўрача голова,
дурень, кеш.

Дуракъ спить, а счастье въ головахъ
лежить — лёжень лежить, а Бог
для него до́лю держитъ... а над
ним Бог кра́житъ.

Дурачить—ману́ пуска́ти, напуска́ти;
туманá пер́ти; гну́ти харамáни.

Дурень лицомъ—бридкий на видѣ.

Дурная молва—сла́ва-погові́р.

Дурная память—леда́ча пам'ятъ.

Дурная погода—небо́да.

Дурная репутація —недо́бра сла́ва.

Дурная слава—несла́ва, погові́р.

Дурно видѣть—недоба́чати.

Дурной глазъ (по народному повірью
есть у нѣкоторыхъ людей, могу-
щихъ однимъ взглядомъ причи-
нить несчастье, болѣзнь и даже
смерть)—лихі́ бчи́.

Дурно сдѣлать—зле учини́ти.

Дурныя обстоятельства—лиха́ година́.

Д,ть во всѣ лопатки—бiгти на всi
за́ставки.

Духъ захватываетъ—сердце в'яне

Душа въ пятки ушла—на душi по-
холо́ло; ковалi кую́тъ; в ли́тках
засты́гло; душа́ в п'ятки схова́лась.

Души не слышать въ комъ—духъ за
ким рони́ти.

Души въ немъ не чае́тъ — духъ за
ним рони́ти.

Дымъ клубами—димъ кўжі́лем.

Дыханіе захватило—духъ заня́вся.

Дьяволомъ подложенъ—бѣсомъ опу-
шенъ—лісомъ підшитий псомъ під-
битий.

Дѣвушка невѣста—дiвчина на порi,
у порi, на видáннi.

Д

Дѣвушка съ цвѣтами на головѣ—
заквітчана дiвчина.

Дѣйствовать дурно—ходи́ти лихі́м
робомъ; зле чини́ти.

Дѣйствовать, поступать по своему—
ходи́ти своiмъ робомъ.

Дѣйствовать справедливо — ходи́ти
правимъ робомъ.

Дѣйствуйте со мной заодно—в iде́н
гуж за мною тягнiть.

Дѣйствующая армія—дiвá армія.

Дѣйствующія лица (въ пьесѣ напр.)—
дiвíи особи́.

Дѣлать видъ, что—удава́ти (шо, нiби́).

Дѣлать вредъ—ше́бду робiти, спра-
вля́ти, чини́ти.

Дѣятельное участіе—дiйльна́ участь.

Дѣлается страшно кому—страх опи-
бае́ когó.

Дѣлаетъ медленно и плохо—робiтъ,
як мо́кре горитъ.

Дѣлай, что хочешь—чини́, шо во́ля.

Дѣла много въ избѣ (въ каждомъ
углѣ дѣло)—ха́та рогáта.

Дѣлать большіе шаги—ши́роко сту-
па́ти.

Дѣлать быстрыя атаки — крути́ти
веремі́я.

Дѣлать быстрыя нападенія—см. Д. б.
атаки.

Дѣлать войло́къ—повсí бити́.

Дѣлать все по чьему указанію—
робiти, чини́ти все з чийогосъ
рíзсказу, наказу; перевестíся на
чий рíзум.

Дѣлать глазки—очи́ма стрíляти, бí-
сики пуска́ти.

Дѣлать гнѣздо — пра́вити, мостáти
гнѣздо́.

Дѣлать злостныя намеки (на ко́го)—
закидáти гадíчку (на ко́го).

Дѣлать вакимъ либо образомъ, спо-
собомъ, манеромъ—робiти, хо-
ди́ти яким, чиймъ робомъ.

Дѣлать каравай—коровáй бíгати́.

Дѣлать кровопусканіе—ки́дати кровъ.

Дѣлать кругъ, обходъ (въ пути)—у
кргу́у наки́дати́.

Д

- Дѣлать намеки—давати натенькі.
Дѣлать по своему—своім бѣгом робіти; чинити свою волю; узяти свою волю; своїм робом ходити.
Дѣлать по своему усмотрѣнію—робіти по своїй волі, по своїй угодбі.
Дѣлать по чьому либо способу, образу—робіти, ходити яким, чїм робом.
Дѣлать предложеніе (юрид.)—робіти внесок; (брачн.) освідчуватися, свѣтатися.
Дѣлать против чьего либо желанія—на суперекі йти з ким.
Дѣлать свое—чинити свою волю.
Дѣлать себя посмѣшищемъ—смѣшитися; сміх з себе робіти.
Дѣлать что-либо не переставая, безпрестанно (иноск.)—як у забій біти.
Дѣлать что на переломѣ—на пеню кому робіти що.
Дѣлать шумъ, разглашать—славу чинити, сіяти.
Дѣлать щелокъ—спускати луг.
Дѣлать добычу—дуванити, пакувати.
Дѣловыя бумаги—офіційні папери.
Дѣло говорить—мѣвити до речі.
Дѣло дурное—набрѣя, бридкій вчинок.
Дѣло женское—жіноча річ.
Дѣло идетъ въ завязку—дїло йде на одклад.
Дѣло мастера боится—дїлника і дїло боїться.
Дѣло не въ томъ — не про те річ, не в тїм річ, не в тїм сіла.
Дѣло общее—спільна справа.
Дѣло обыкновенное, естественное—звичайна річ, світова річ.
Дѣло подходящее—на руку ковінька.
Дѣло пошло въ ходъ—дїло пішло добре.
Дѣло ратное—військѣва справа.
Дѣло случая—річ випадкова.
Дѣло спѣшное—негайна, нагальна справа; шпарка справа.

ДЕ

- Дѣло табакъ—погане дїло, кѣпська справа.
Дѣло только въ томъ, чтобы—річ іде тільки про те, щоб...
Дѣльно—до речі, до ладу, до дїла.
Дѣльно говорятъ—добре каже.
Дѣльный совѣтъ—доладна рада.
Дѣти играютъ—дїти гуляються, бавляться.
Дѣти прорастаютъ—увеличиваются и хлопоты—дїти більшають—більшають і клопоти.

Е.

- Его выгнали (фигур.)—узів вѣвчий паспорт.
Его выговоръ сбывается на нѣмецкій—вимовою він скидається на німця.
Его знобить—лихоманка трясѣ, трясца його трясѣ.
Его ожидаютъ каждую минуту—що хвилини на його чекають.
Его отдули на обѣ корки—відчухрали його на всі бѣги.
Его подговорили—він давсь на підмѣву.
Его часто прихватываетъ—він часто занепадає на здоровля.
Едва—в-сілу, лѣдве, сілу-в-сілу, за малім бѣгом, залѣдве, насїлу, скѣро.
Едва дышетъ—дух лѣдве звѣдитъ.
Едва-едва, съ трудомъ—лѣдві-не-лѣдві, ледвѣ-не-ледвѣ, на превелику сілу.
Едва-ли—троха лиш, наврѣд, навдаку-чи...
Едва не—трохи не, мало що не.
Едва я отъ него отбился—насїлу я його позбўвся.
Единственное число—поодинокѣ число.
Ежегодно—що року.
Ежедневно—що дня, що в Бѣга день, день у день, по всяк день.
Ежeminутно—що хвилини.

Е

Ежемѣсячно—щомісяця.
 Ежемѣсячний взносъ — щомісячна
 вклада.
 Ежечасно—щораз, час на час, щогодини.
 Ей Богу—Біг-мє, їй-бо, їй-Богу.
 Ей до всего, дѣло—без неї вода ніде
 не освятїться.
 Еле—в-силу, лєдвє, насїлу.
 Еле-еле душа вѣ тѣлѣ—тїльки жи-
 вий та теплий.
 Ему было около двадцати лѣтъ—
 йому лїт до двадцятка добїралося.
 Ему вездѣ везло—йому скрізь тала-
 ніло.
 Ему везетъ—йому дзвінка свїтить,
 йому щастїть, фєргунить, тала-
 нїть.
 Ему взгрустнулось—йому сумно стало,
 обняла його туга, журба.
 Ему во всемъ удача—все йому йде
 в рѣку.
 Ему все не вѣ честь—йому нічим
 не догодїш; йому не догодїти.
 Ему все помѣха—йому й мѣха на
 завадї.
 Ему все тринь-трава—йому все дарма.
 Ему все удаєтся—йому сам бїс діти
 колїше; йому щастїть.
 Ему невтерпежъ—йому нетерпїй.
 Ему не понравилось—він не залюбїв;
 йому не до сподоби сталося.
 Ему понравилось—він злюбїв, залю-
 бїв; до сподоби сталося; йому в
 око впало; плїйшло йому під
 мїсли.
 Ему житья нѣтъ—прєсвітку не має.
 Ему не сидїтся дома—він не мѣже
 висидїти дома.
 Ему онъ понравился—він його впо-
 добав; він йому припав до подоби.
 Ему пришло вѣ голову—йому нага-
 далося; йому спало на думку; йому
 прийшло до думки.
 Ему совѣстно ко мнѣ притти — не
 має лиця до мене прїйти.
 Ему стало лучше (о больномъ)—йому
 полївало; йому полѣхшало.

Е

Ему такъ назначено, суждено—йому
 так судїлось.
 Ему только это и нужно—йому на
 руку вовїнька.
 Ему это понравилось — він це впо-
 добав; йому це сталося до впо-
 добби.
 Ему удаєтся — йому щастить; йому
 ведетъся.
 Ему удалось достигнуть — йому по-
 щастїло доскочити свого.
 Если Богу угодно—колі воля Бѣжа...
 Если бы—як би, коли б.
 Если возможно—колі спобїб, коли
 змѣга; коли ласка ваша, твоя.
 Если нѣтъ возможности, средствъ—
 коли не спобїб; коли нема змѣги.
 Если позволить время—як що мати-
 му час, як що матиму волї.
 Если такъ поступаетъ человекъ ум-
 ный...—коли так повѣдїться лю-
 дїна розумна...
 Естественная нужда—своєї пѣтріб.
 Есть ли вѣ этомъ надобность?—чи є
 потреба до тѣго?
 Есть основанїе утверждать—є під-
 става твердїти.
 Есть о чемъ жалѣть!—жалїю по ки-
 сїлю!
 Есть такой грѣхъ—ніде грїха таїти.
 Еще бы—де ж пак, ще б пак, то ж
 пак.
 Еще болѣе разсердить—сєрця додати.
 Еще и не начинало свѣтатъ—ще на
 свѣт не заводилося; ще на свѣт
 не благословлялось.
 Еще кое-какъ—ще-ще, ще сак-так.
 Еще не бывало такого человекъ—
 ще й свѣт не родив такої людїни.
 Еще очень мало вѣроятности, чтобы
 это совершилось—це ще вілами
 писано.
 Еще ты претерпишь много горя—
 іще ти вїп'єш добру пѣвну.
 Еще хуже заболѣлъ (шутл.)—на дрѣ-
 гий бїк відужав.
 Еще хуже сдѣлалъ—на дрѣгний бїк
 поправився.

Ж

Ж.

- Жадно їсть—ёмко їсти.
 Жаловаться—скаржитися, жалітися;
 нарікати на ко́го, на що́.
 Жаль стараній—шкóда за́ходу.
 Жать, получа́я плату́ частью́ уро-
 жая—жа́ть за сніп.
 Ждалъ не дождался—ждав та й го́ді
 сказав; (жартливо) жав та й
 жданки поїв.
 Ждать кого́—жа́ти на ко́го; чека́ти
 на ко́го.
 Ждать очереди—засто́ювати че́рги,
 чека́ти ряду́.
 Желать добра́го утра—на добри́день
 дава́ти.
 Желаю здравствовать—до́брого здо-
 ров'я зичу, жи́чу.
 Желать зла—лі́ха ми́слити.
 Желать спокойной но́чи—на добра́-
 ніч дава́ти.
 Желаю тебѣ́ всего́ худого—щоб на
 тебе́ вся біда́ злізлася.
 Желаю тебѣ́ смерти!—щоб тебе́ на
 ма́рах винесло!
 Желѣзная доро́га—за́лізниця.
 Желѣзнодоро́жный служа́щій—за́ліз-
 нічник.
 Жемчугу подобный—перла́стий.
 Жена не сѣдо: со спи́ны не сымешь—
 жінка не череви́к: із но́гі не ски́-
 неш.
 Женатый вторы́мъ бракомъ—жо́натий
 у дру́ге.
 Жениться-пере́мѣниться — женись-пе-
 ремі́нись; же́ниться — пере́мі-
 ниться.
 Женить на комъ—по́няти ко́го; одру-
 жи́ти, же́нити з ким.
 Жениться—в'язати́ ру́ку, по́няти ко́го,
 уступи́ти у зако́н.
 Жениться на вдовѣ́—взя́ти вдову́,
 одру́житися, же́нитися з удово́ю,
 взя́ти шлю́б з удово́ю.
 Жениться-не лапо́ть вадѣ́ть—за́миж-
 іти-не дощову́ го́дину пере-
 сто́ять; зашлю́битися не дощи́к
 пере́чекати.

Ж

- Женский вопросъ—жінóча спра́ва.
 Женский союзъ—жінóча спі́лка.
 Женское дѣло—жінóча рі́ч.
 Женщина послѣ́ родовъ—сирова́
 жінка.
 Женщина, у которой собираются „до́-
 світки“—досві́чана ма́ти
 Жестокое наказаніе—лі́бта ка́ра.
 Живая изгородь—обса́да, живоплі́т.
 Живая улика—наб́чний сві́док.
 Живеть въ полномъ добрѣ́—в добрі́
 ся не чу́е.
 Живеть кое-какъ, съ горемъ попо-
 ламъ—живе́, лі́ха прикупи́вши.
 Живеть на такомъ же разсто́лніи,
 какъ и вы—ме́шкає так завда́льш-
 ки, як і ви.
 Живеть подачками—в ру́ку диві́тися.
 Живутъ несогласно — живутъ не в
 ладу́.
 Жизнь безрадостная — белпросві́тна
 до́ля.
 Жизнь прожить, не поле перейти́ —
 ві́к прожи́ти, не дощову́ го́дину
 пересто́яти; ві́к изви́кувати, не
 палде́м перекува́ти.
 Жирно їсть, їсть скоромное—ма́сно
 їсти.
 Жить—жити; (фигур.) топта́ти ряст.
 Жить безбѣ́дно—у достáтку жити.
 Жить богато—вдари́ти в бага́цтво.
 Жить въ заго́нѣ — в знева́зі жи́ти;
 по́невѣ́ряться.
 Жить въ избыткѣ́—у до́вóлі ся ма́ти.
 Жить въ совѣ́тѣ—жи́ти в зго́ді.
 Жить въ согласіи (фигур.)—жа́ти на
 оди́н сніп.
 Жить въ чужой семьѣ́ — у при́ймах
 жи́ти.
 Жить душа въ душу съ кѣ́мъ—бу́ти
 іде́н дух з ким.
 Жить на авось—на бурку́ жи́ти.
 Жить на чужой счетъ—жи́ти чужи́м
 ко́штом.
 Жить на широкую ногу — по пан-
 ському́ жи́ти, на всю губу́.
 Жить по барски — па́ном ді́ло жи́ти.

ЖЗ

- Жить, пожить на счет чужого вѣка—заживати вік.
 Жить припѣваючи—в роскошах жити; жити, не мавши гадки.
 Життя ему вѣтъ—він прѣсвітку не має.
 Жребій палъ на меня—жѣреб, лѣс на мене вѣпав.
 Журмя журить—поїдом їсти, грїзти.

3.

- Забавляться, какъ дѣтя (переносно) — ловіти білі метелики.
 Забить тревогу—счинити галас; зазвоніти на сполох, на гвалт.
 За богатѣмъ не угоняешся—за багатими не тягтїсь.
 Заболѣлъ безъ видимой причины, невѣстно почему—з добра міру заслаб.
 Заболѣть—захворіти, упасти у лѣжу, занедужати.
 Заболѣть чахоткой—впасти в сухоти.
 Заботиться о комъ—мати обачіння на кого; коло кого ходіти; пазати коло кого, чо́го; журитися ким, чим (не смѣшувать съ „грустить по комъ“—„журитися за ким“).
 Забравить (переносно)—кропів'яним сім'ям засіпати.
 Забрасывать неводъ—класти нитку.
 Забрили лобъ нашимъ парнямъ—наші хлопці покидали чубї.
 Забросить, пренебречь—занедбати; занехаяти; кинути під лапу.
 Забывать, быть о чемъ, о комъ—забувати, забути на що́, на ко́го.
 Забывать, забыть горе, о горѣ (переносно)—кидати ліхом об землю, ударити ліхом об землю.
 Заважничать—завеличатися, зачлїанитися; завернути ніс; закопїлити губу; кірпу загнїти; у ниху піднестися; задѣрти нбса.
 Завалень хлопотами (переносно)—брутїтися як мїха в окропі.
 Завести ссору—у свѣрку вдатися; (переносно) курѣ підняти.
- Завидно дѣлается—завїдки беруть.
 Заводить часы—накручувати дзиґарї, годинника.
 Заводъ винокурный—вінниця, гуральня; восковой—воскобойня; дегтярный—майдан; желѣзный—рудня; кожаный—гарбарня; жестяной—бляхарня; кирпичный—цегельня; льсопильный—тартак; мѣдноплавильный—котлярня; металлоплавильный—гамарня; мыльный—миловарня; пивоваренный—броварня; поташный—буда; селитренный—буртї; стеклянный—гўта; сахарный—сахарня, цукроварня.
 Завѣдывающій (чѣмъ)—завїдувач (чо́го).
 Завязать глаза (переносно)—затїмити очі.
 Завязать узломъ—у черемїть зв'язати.
 Заглавный листъ—титулѳа сторїнка.
 За глаза—поза очі, взѳочі.
 Загнать туда, куда воронъ костей не занесетъ—заслати тудї, де козам ро́ги правлють, де волам ро́ги правлють, а кіз кубьт підковами, де козам ро́ги втирають.
 Заговаривать, вить съ кѣмъ—ставати, стати до розмови з ким; словомъ займати, зайнати когѳ.
 Заговаривать издали о чемъ либо съ хитрымъ намѣреніемъ—загнїати, закидати крючка.
 Заговаривать скоро, быстро—засіпати як маком дрібненько.
 Заговорить, начать говорить—знати слово, стати до розмови, прийняти слово.
 Заговорить сладкорѣчиво—на солѳдкім меду обізвѣтися.
 За голымъ гнать—нечо́го снять—мокрїй дощу, а голий розбою не боїтїся.
 За давкой нельзя пробраться—дѳтовпу немає.
 Задать загадку—загадати загадку.
 Задать кому тренку—почубеньків дати; утерти кабаки; тусанів надавати; прочуханки дати; парла за-

дати; хлѣсту дати; дати затірки;
завдати чо́су; перегнати через
грѣчку; гарячого сала за шкуру
заліти; завдати гарту, дати гарту;
перегнати на рѣсу ко́б.

Задать перцу—дати перцю з маком,
заліти за шкуру сала, дати тинцю
кому́.

Задать стречва—дати ліги, дра́ла,
дмухача́, дропакá, дріпкá; наки-
ва́ть пята́ми.

Задаться цѣлюю—у го́лову взяти,
забра́ти.

Задать трудный вопрос кому́ (шутл.)
—загну́ти карлі́чку кому́.

Задира́ть голову—де́рти го́лову.

Задира́ть носъ—кі́рпу гну́ти.

Заднимъ умо́мъ крѣлокъ—му́дрий по
шкѣді.

Задувать во всѣ лопатки—на всі за-
ставки бі́гти.

Задумывать хитрости—кру́тіти міз-
ком веремію.

Задѣвать за живое—за живѣ зако-
лупувати.

Задѣвать кого—зачіпа́ти ко́б, при-
ти́ки дѣва́ти кому́.

Задѣльная плата—за́рібна пла́тня.

Задѣть за живую струну—за живѣ
зачепі́ти.

Задѣть, разсердить кого—прісок зсі-
пати на ко́бо.

Зажимать, зажать ротъ—заміка́ти
гу́бу, уста́.

Зажмурить глаза—стулі́ти, заплі-
щити очі́.

Зазвонить во всѣ колокола—уда́рити
у всі дзво́ни.

Заигрывать съ кѣмъ—мізкати́ся з
ким.

Заказное письмо—рекоме́ндований
лист.

Закладная крѣньость—заставни́й лист.

Заклепать—взяти в ню́ти.

Заклинать, молить—по-під са́м мілий
Бі́г просі́ти ко́б; Во́гом блага́ти.

Заклю́чать сдѣлку—см. Заклю́чить
догово́рь.

Заключе́ние мі́ра—заміре́ння.

Заключить взаимное усло́вие—зав'я-
за́ти обо́юльну умо́ву.

Заключить въ оковы—забі́ти у кай-
да́ни.

Заключить догово́рь—уложити умо́ву.

Заковать въ кандалы—заклинцюва́ти
в кайда́ни; забі́ти в кайда́ни, в
коло́дку, в ді́би, в скрепі́цю.

Заковать въ цѣпи—узі́ти у за́ліза,
у кайда́ни.

За кого вы меня принимаете—за ко́бо
ви мене́ ма́єте?

Зако́лодило счастье—не что возь-
мешъ—пі́шло ща́стя в лі́с по пру́т-
тя; хоч роби́ і розся́дся, а як
нема́ талану́, то нема́; не бу́ло
вам гара́зду—та й не бу́де.

Законное послѣдствие—пра́вний па́-
слі́д.

Законодательная власть—вла́да зако-
нода́вча.

Законодательство административное
—законода́вство адміністраці́не.

Закри́чать испуганно, неестественно—
не свої́м го́лосом закри́чати.

Закри́чать на кого—загрі́мати на
ко́бо.

Закрой дыру—затулі́ ді́рку.

Закройте глаза—заплі́щте б́чі.

Закройте двери, окно, сундукъ—
зачині́ть д́вері, ві́кно, скрі́ню.

Закройте ротъ—затулі́ть ро́та.

Закружилась голова—у голо́ві замо-
рѣчи́лось; голова́ кру́жка пі́шла;
мо́зок закру́тився; мло́сті обня́ли.

Закру́ть глаза, въ значені́я: умереть—
засла́ти б́чі.

Закру́ть собра́ние—закінчи́ти збо́ри.

Закуривать трубку, папиросу—запа́-
лювати лю́льку, ци́га́рку.

Закусить на скоро—переку́сити.

Закуска передъ обѣдомъ, поздній
завтра́къ—передобі́док.

Закуска передъ ужиномъ—підвечі́рок.

Закусывать между раннимъ полдни-
комъ и ужиномъ—підвечі́ркувати.

За кѣмъ ухаживать (любов.)—залицѣтися до ко́го, на ко́го; (шутл.) лизати губи до ко́го.

Залегать на дичь—ходить, піти на засіди, засідку.

Залѣзать въ долги (перен.)—набрѣтисѣ на шію.

Замахнись, да не ударь—замірсѣ, та не вдѣрь; розсѣрдьсѣ, та не вдѣрь.

Замерзнуть, сдѣлаться твердымъ, какъ кора (о мокрой одеждѣ)—козубом стѣти.

Заметать жаръ въ печи—загрѣбати, загорѣти жар.

За мое жъ добро, да мнѣ же переломили ребро—за наше жѣто, та ще нас і бѣто.

Замолкли слова—закрѣпиласѣ мѣва.

Замолчать, спохватившись—прикусити язика.

Заморочить—забѣти памороки, запаморочити.

Замышлять противъ кого—гострѣти зуби (на кого).

Замышлять убійство чье—готувати смерть на ко́го.

Замѣтное положеніе—визначне становище.

Замѣчать—брѣти на розум, завважати; брѣти, взѣти на замѣтку.

Замѣчу при этомъ, что...—зауважу до цього що...

За несогласіемъ—через незгѣду.

Занести путь снѣгомъ—забѣти дорѣгу, шлях.

Занимаетъ духъ—дух захоплюе.

Занимать попусту мѣсто—гаїти.

Заниматься чѣмъ-либо—коло чѣго ходѣти.

Заниматься чѣмъ съ любовью—кохѣтисѣ в чому.

За нимъ только остановка—тѣльки на його трѣба чекѣти.

За ничто—ні за вѣщо.

Занозить занозу—дѣрево, скѣбку загнуѣти.

Заноситься, важничать—вѣсоко нестѣисѣ, вгѣру нестѣисѣ.

одинъ пріемъ—за днѣм разом від разу, іднѣм нападом, іднѣм наворотом.

За одного битаго двухъ небитыхъ дають—за бѣтого влох не бѣтихъ дають; за бѣтих то дають двохъ.

Запала ему ко мнѣ дорога—вже йому зарослі стѣжка до мене; вже ж йому до мене не ходѣти.

Запальчиво говорить—з бприском балакати, мѣвити, говорѣти.

Запасъ бѣды не чинить—з прѣбутку голова не болѣти.

Запахивать чужую землю—уѣриватисѣ у чужу зѣмлю.

Запахъ горѣлаго—смѣлятина.

Запечались—ударитисѣ в тѣгу, засумувати, засмутѣтисѣ, зажурѣтисѣ.

Запечатлѣть въ памяти—вразѣти в пам'ять; дѣти у знаки.

Запечатлѣться въ памяти—впасти в пам'ятку.

Запилъ горькую—вербу носити почѣв; завалив піти; у горѣлку вкинувся.

Записать въ приходъ—записѣти на прѣбуток.

Записать нарѣзками на комъ-либо долгъ—накарбувати на ко́му.

Записываться въ члены партіи—вписуватисѣ членом партіѣ.

Заплакать—ударитисѣ у гѣлос, у плач; удрѣти рюмка; заплакати.

Заплатить выкупъ помѣщику за врѣпостную невѣсту—дѣти кунѣцю.

Заплатить, чтобы звонили по умершемъ—дѣти на дзвѣни.

Запнуться въ разговорѣ—затѣтисѣ в розмѣві.

Заподозрить кого—подѣмѣти на ко́го.

Запоздать съ чѣмъ—спѣзнѣтисѣ на що, поприпѣзнѣти що.

Запомнить—узѣти в помѣку, запам'ятѣти.

За поясъ заткнуть—перевѣршѣти.

Запродажная запись—уступне писемѣ.

Запроси́ть вѣ три доро́га—запра́вив, як за ба́тька.

Запросѣ́ть вѣ карма́н не гѣзетѣ—запра́ва ли́ха не чини́ть.

Запуска́ть шви́льки—го́лки зага́няти.

Зараба́тывать на водку—на го́рло за-робля́ти.

Заработа́ть себѣ на оде́жду—на хре-бе́т зарабо́йти шо.

Заработна́ плата—зарабо́ити, зарі́бна плати́; се́мбѣла, се́мбри́ла.

Зарева́ть, заплака́ть—удра́ти рю́мба.

Зари́ться на ко́го—лиза́ть губи до ко́го.

Зары́лся вѣ до́брѣ—валяе́ться, жи-руе́ться, живе, як ві́рка в са́лі.

Зарі́зати ци́пленка—зача́вити курча́.

Заря́ займае́тся—на сві́т благослов-ляе́ться, займа́ється.

Засви́дѣтельствова́ть подписа́—посви́д-чити ру́ку, підпис.

Засви́дѣтельствова́ть свое почте́ние—осви́дчити свое пова́жання.

Заслужи́ть наказа́ние—на ка́ру заслу-жи́ти.

Заслужи́ть упре́къ вѣ чемѣ—заслу-жи́ти на за́кид чо́го.

За спи́ной моро́зъ пробѣ́жалѣ—См. Моро́зъ по ко́жѣ...

Застави́ть дума́ть, безпокои́ться—за-вада́вати, зава́дати думки.

Застави́ть измѣ́нить свое мля́ние—пере́умити.

Застави́ть молча́ть—зав'язати́ язик.

Заставля́ть ко́го дѣла́ть совершенно́ ненужно́е, постоянно́ придира́ясь—воду́ вари́ти.

Застрахова́ть до́мъ, вещи́, жизнь—засекурава́ти буди́нок, ре́чі, життя́.

Заступи́ чорту́ дверь, а онѣ́ вѣ окно́—заступи́ чорта́ двері́ма, то він то́бі́ окно́м.

Засуну́ть руку́ во что́—шурхну́ти ру-ко́ю куди́.

Засучи́ть рука́ва—підкаса́тися.

Засѣ́даніе состои́тся вѣ поме́щеніи...—збо́ри відбу́дуться в поме́щанні́.

Засѣ́даніе состо́ялось—збо́ри відбу-ли́ся.

Засѣ́сть вѣ голо́вѣ—у́роби́тися в го́лову; запа́сти в го́лову.

За терпѣ́ние дае́тъ Богъ спасе́ние—за поте́рїяна дае́тъ Бог спасі́ння; за терпѣ́ння дае́тъ Бог спасі́ння; за терпѣ́ннячко дае́тъ Бог спасі́н-нячко.

Зато́пить печку́—запалі́ти, роспа́лити у́ гру́бі, у́ пе́чі.

Затра́вить ко́го—зацькува́ти ко́го.

Затро́нуть че́сть чью́—на че́сть чи́й наступі́ти; заче́пати, уще́рбити го́нор.

Затрудни́тельное дѣ́ло—моро́члива рі́ч, спра́ва, дѣ́ло.

Затрудни́тельное положе́ние со мно-жестве́м хлопотѣ́—скру́та, скрут.

За тѣ́снотой не́льзя проти́снуться—до́товпу нема́е.

Затя́ялъ на мене́ напра́слину—ви́га-лев на ме́не ду́рницю́.

Затя́гивать взно́сы—зала́гати, зави-са́ти з ви́платами, о́платами, вкла́д-ками.

Затяну́ть петле́й—зав'язати́ за́шмор-гом.

Затяну́ть плате́жъ—з ви́платою забор-сати́ся.

Захва́тити, прибра́ть кѣ рука́мъ—до́ рук прибра́ти.

Захва́тити вѣ неволю́—у по́лѣн за́няти.

Захва́тывае́тъ духѣ́—дух забива́е; (фи-гур.)—дух ду́ха пошиба́е.

За́з лопате́ кры́льями—зби́ти кри́лами.

Заходи́ть спере́ди—пе́ред займа́ти.

Захо́тьлось (о капризномѣ́ желані́и, нѣско́лько презрительно́)—забх-тори́лося.

Захуда́лая, обѣди́вшая, необразо-ванна́я шля́хта—е́шеретова́ча шля́хта.

За́чѣмъ?—нави́що, задля́чо́го; (шутли-во) на бі́са.

Заше́лъ разгово́ръ о ко́мъ—пришлѣ́о в розмо́ві на ко́го.

Заше́лкалъ солове́й—затѣ́хкав соло-ве́йко.

Защемило сердце—заболіло серце;
 колупнуло за серце.
 Защищать свое право—досто́рвати
 права.
 Заедать кого упреками, придирками—
 по́йдом їсти когò.
 Заѣла снасть—лі́нва заплуталася.
 За хать по роже́—загиліти по піці,
 ляца́ да́ти.
 Звонить—біти в дзвòни, грати в
 дзвòни, кивати дзвòнами.
 Звонить во всё колокола—гүсто дзво-
 нити.
 Звонить въ колокола (насмѣшливо)—
 Б́жу хвалу́ за хвист тягт́и.
 Звонить по мертвомъ—по душ́ дзво-
 нити.
 Звонить, раскачивая весь колоколь—
 дзвонити у розвòна.
 Звонокъ бубень да страшенъ игу-
 менъ—кортитъ ченцѣви з келлі та
 игумен не спитъ.
 Звѣринный промыселъ, звѣроловство—
 ловѣцтво, мислѣвство.
 Здоровый человекъ, крѣпкій—чоловикъ
 при здорòв'ю.
 Здоровье позволяетъ—здорòв'я змага́е.
 Здоровъ ли ты?—чи ти живий—здо-
 ровий?
 Здравствуй—здорòв, здорòв буй.
 Здравствуйте—здорòві булі.
 Здравый смыслъ—здорòвий рòзум,
 добрый рòзум.
 Здѣсь что-то да не такъ—тут щось
 не до шми́ги.
 Земельное переустройство—земельна
 перебудòва
 Земельный вопросъ—земельна справа.
 Землечерпательный снарядъ—земле-
 о́бна маш́на.
 Земной пласть—шар землі.
 Земно кланяться—кланятися до зем-
 лі; уна́гати до ніг; (жартливо)
 карма вигинати.
 Земская управа—нардòня управа.
 Земское самоуправление—нардòне
 самоврядуванн́я.

Зерно, засохшее въ колосѣ, недораз-
 вившееся—морхле зѣрно.
 Зима прошла—зима перезимувалася.
 Зима сдѣлалась болѣе холодной—зи-
 ма з'остріла.
 Зимняя стоянка—зимівля.
 Злая судьба—лиха́, тяжка́ година́,
 бѣзгала́н, недòбля.
 Злиться, сердиться—важкимъ дүхомъ
 дихати; гнѣватися, злòбитися,
 лютувати; мати злѣсти на когò.
 Злословить о комъ—звѣяти на зүби
 когò, кувати слова́ недòбч́и.
 Злоумышлять—злу дүмку чинити на
 що; копати яму під кимъ.
 Злые духи—нечѣста сила.
 Знаеть, гдѣ курамъ водъ—зна́е, де
 раки зимують, де кури водються.
 Знаеть кошка, чье мясо съѣла—
 зна́е кіт, чіе сáло ззів; чіе кішка,
 чіе сáло ззѣла.
 Знай баба свое кривое веретено—
 жінòча рич ко́ло при́шчкa.
 Знай сверчокъ свой шестокъ—швєць
 знай своє шєвствò, а в краєцтво
 не мшайсь; знай корòва своѣ
 стійло.
 Знакомый мѣъ—по знаку мєні...
 Знатного рода—значнòго роду; пан-
 ського лòжа.
 Знатное лицо—значна́ особа.
 Знатный, передовой человекъ—пе-
 редн́як.
 Знать молитвы—знати Бòгу.
 Знать въ чемъ толкъ—знати в чòму
 сáду; розумітис́я на чòму; знати-
 с́я на чòму.
 Значительная сумма—поважна́ сума.
 Значить—то б то, себ-то, вихòдитъ.
 Знобить—хòлодом берє; трүситъ.
 Золотые прииски—золоті копальні.
 Зрѣлый умомъ—рòзумом дїйшлий.
 Зубчатое колесо—пáлечне колесо.
 Зѣвать, ротозѣйничать—гáви ловити,
 виторонні ловити, гáвити.

И

И.

И Богъ не возьметъ, какъ ничего
нѣтъ—чогó нема, тогó й Бог не
вїзьме.

Иванъ-дурачекъ — Стецькó-просто-
рїка.

И водой не замутишь—і водою не
помутїть.

И волк сыты и овцы цѣлы—і кóзи
ситї і сїно цїле; і вовк сїтїй і
коза цїла; щоб вовк був сїтїй і
баран цїлий.

И вотъ—так от, ото ж, то вже ж.

И въ мысляхъ не было—і на думцї
не булó; і гáдки не булó.

И въ усь себѣ не дуешь — і гáдки
не мае.

И глазъ не показываешь—і очу не
явїть; і очей не покаже.

И горя, горюшка мало— і горї по-
котїв би; байдуже, нї гáдки.

Играть на праздникъ Пасхи крашены-
ми яйцами—гуляти навбїтки.

Играть въ бабки—грáти в пáці.

Играть въ жмурки—в панáса грáти;
тёмного мрўка грáти; у пїжмур-
ки гуляти.

Играть в карты—гуляти в карт.

Играть глазами—прїсти очїма.

Играть на мѣлокъ—грáти без грóшей.
на дурнїчку.

Играть свадьбу—справляти весїлля.

Игра свѣчъ не стоять—шкурка вї-
чинки не варт.

Идемъ, идемте, идите—ходїм, ходїть!

Идетъ!—дóбре, гарáзд, сїлькїсь!

Идетъ, какъ коровѣ сѣдло—прїстá-
ло, як свинї нарїтники.

Идетъ къ добру—на добрó йдеться.

Идетъ разговоръ—мóва мóвїться.

Иди-ка сюда! — іди-но сюда! подь
гев! по-ле гев!

Иди къ чорту—їди к бїсу, к чóрту;
їди собї к кáтовїй мáтерї!

Иди съ Богомъ—їди з Бóгом; їди ж
ти в Бóжу путь.

Иди сюда—їди сюди; подь-гев.

И

И до настоящего времени—і дóсі.

Идутъ рядомъ—їдуть пббїч себе,
їдуть пóплїч, пóруч.

Избави Богъ—борóнь Бóже.

Избавить отъ многихъ хлопотъ—
багáто клóпóту з голови скїнути.

Избавиться отъ бѣды—бїду відвола́-
ти; в'їгорну́тися з бїди.

Избавиться отъ кого—здїхатися кого.

Избавиться слезами отъ чего—пере-
плáкати що.

Избаловать, распустишь—дáти роспу-
сту; роспїстити.

Избирательные списки—вїбóрчї ре-
ѣстри.

Избирательный комитетъ — вїбóрча
рáда.

Избранное общество—дóбрїна кум-
пáнїя, грóмада, товарїство.

Избрать предсѣдателемъ—обрати за
гóлову.

Избѣгалъ дыма, а упалъ въ огонь—
унїкав дїму та й упав в огóнь.

Избѣгать взгляда кого—ухїлятися
вїд пóгляду когó.

Извелся ни на что—перевївся, звїв-
ся нї на що; перевїсь нї на тé,
нї на сé.

Известковая печь — вапнїрка, ва-
пелъня.

Извилистая дорога—звѣртиста дорога.

Извилистая рѣва—колїнкувáта рїчка.

Извините—вїбачáйте, будьте вїбáчнї,
даруйте менї.

Извините за выраженїе—вїбачáйте
на сїм слóвї; не вам кáжучи; ша-
нувáвши слухи вáшї.

Извиняюсь! — даруйте менї, вїба-
чáйте!

Извлечь пользу—скористувáти, зу-
житкувáти, скористáти.

Изволь, те—дóбре, колї хóчте, хай
бóде так.

Извѣстїя — донестї вїсти; подáти
звїстку; до вїдома дáти; повїдо-
мїти, оповїстїти.

Извѣстный по своимъ трудамъ—слáв-
нїй з своїх праць.

- И
 Извѣстный чѣмъ—славний, відомий з чого.
- Издавна—здавна, здавнього давна, з давніх давн.
- Изданіе книгъ, журналовъ и газетъ— видання книгъ, журналів та часописів.
- Издано на счетъ—видано коштом, накладом.
- Издательская компанія — видавниче товариство.
- Идержаться до копейки—витратитися з грошей.
- Идохнуть—піти на бавти; содухи спустити; сковизнутися, одубіти, здохти.
- Издѣваться надъ кѣмъ—глузувати, глумувати, глумуватися з кого; коверзувати з кого; кепкувати, шквирити, збиткуватися, знущатися з кого.
- Изь-за—з-за, споза, через.
- Излить на кого милость—вказати кому ласку.
- Излить на ксмъ что—показати, виявити, окошити на кому що.
- Излишекъ при отдачѣ—передаток.
- Измельчавшая порода—переводня.
- Изморить лошадей, гнавши ихъ—згачкати коні.
- Измучить кого привидками, издѣвательствомъ—поповиварювати воді з кого.
- Измышлять—думку дбати; врутити мізком веремію.
- Измѣненіе пароходныхъ расписаній— зміна пароплавного рѣху.
- Измѣненіе расписанія поѣздовъ— зміна залізничого рѣху.
- Измѣнять, нить кому — зраждати, зрадити кого; зраду давати, дати кому.
- Измѣнять цвѣтъ — перемітувати барву.
- Изобладовать чѣмъ—бути повно чого.
- Изобличить во лжи—вивести на чисту воду.
- Изображать изъ себя—удавати з себе.
- Изо всѣхъ силъ—що-сіли, чим духъ, що духу, як мога, на всі заставки.
- Изо всѣхъ силъ что-либо дѣлаеть— як не перерветься.
- Изо дня въ день—день від дня, день-крізь день, день при дневі, що-дня, день у день.
- Израсходовать весь хлѣбъ—витратитися з хлѣба.
- Изрубить въ мелкіе куски—на мак розбіти, порубати.
- Изрубить мечемъ — під меч положити.
- Изрытый оспой—подзібаний, таранкуватий.
- Изрѣдка—в раді-годі, в раді-часі, коли-не-колі.
- Изрѣдка былъ слышенъ стонъ—колі-не-колі було чути зойк.
- Изрѣдка сѣять—впрорідь сіяти.
- Изыскивать мѣры—добирати способу.
- Изь всѣхъ силъ— см. Изо всѣхъ силъ.
- Изь высказанныхъ пожеланій принято три—з висловлених бажаннів узвѣлено трѣ..
- Изь вѣжливости—для звичайности, для грѣчности, для ввѣчливости, для годіться.
- Изь дивъ диво—на прѣчуд диво.
- Изь-за пустяка поссорились—за масляні вишкварки не помирились.
- Изь Кіева въ Полтаву—од Кіива до Полтави.
- Изь конца въ конецъ—од краю до краю.
- Изь милости—з ласки.
- Изь него ничего хорошаго не выйдетъ—з його добра не буде.
- Изь него толькь будетъ—з його лиде будуть.
- Изь ничего—з нечѣ'я.
- Изь огня да въ полымя—з дощу та під рінву; з дощу під стріху; з під рінви та ва дощ; утігав перед вобком, а внав на ведмѣд; уникав диму та й упав в огонь.
- Изь-нодь—спід.

И

Изъ-полу—з половіан.
Изъ приличія—для годіться, для звичайности, для грѣчности.
Изъ среды—спосередъ.
Изъ тебя ничего хорошаго не выйдетъ—з тебе добра не буде.
Изъ уваженія къ себѣ самому я этого не дѣлаю—владу честь на собі.
Изъ ума вонъ—зовсім забудь; на думці не клав.
Изъ чистаго золота—сутозлѣтій.
Изъ этого ничего не выйдетъ—з цього нічого не буде; не буде з цього ніва ніякого діва.
Изъявить согласіе—згодіться, дати згѣду.
Изыскивать всевозможныя средства—усякій спѣсіб приборати, усякого способу добирати.
Изыскивать денежныя средства—випшукувати кѣшти.
И концы въ воду—і сліду не лишілося.
И кости мои въ могилѣ перевернуты—і кістки мої струхнѣться в імі.
Или то бишь—чи то пак.
Или то, или то—чи те, чи те.
Именно такъ надо поступить—саме так треба вчинити, зробити, поведіться.
Именно тогда—саме тоді.
Имъ тоска овладѣла—його туга посила.
Имѣется—е, мається.
Имѣеть растерянный видъ (шутливо)—хѣдитъ, як курчата погубів.
Имѣть виды на кого—мати заміри на кого, важити на кого; залицітися на кого (не смѣшивать съ „залицітися до кого“—ухаживать за кѣмъ).
Имѣть вызывающій задорный видъ—кѣзирем дивіться.
Имѣть выкидышь—стеряти дитяну.
Имѣть въ виду—мати на увазі, мати на бачности.

И

Имѣть въ виду кого—мати до руки когѣ.
Имѣть въ мысляхъ—мати на думці.
Имѣть дѣйствіе, силу—мати силу.
Имѣть значеніе—мати силу, вагу.
Имѣть (вести) интригу съ кѣмъ—завѣдитися з ким.
Имѣть кислую мину—квасити губи.
Имѣть, къ чему способность—удачу, здатність до чого мати.
Имѣть любовныя связи (шутливо)—скакати в грѣчку.
Имѣть на замѣчаніи—мати на увазі, на оці, на пеньку.
Имѣть на содержаніи—мати на держиві.
Имѣть непріязненныя чувства къ кому-либо—важнимъ дѣхомъ дихати на когѣ.
Имѣть обыкновеніе, привыкать—братити завичку.
Имѣть право на что—мати право до чого.
Имѣть причину для ссоры—мати на пенѣ.
Имѣть свой уголь—свій кутѣк мати; в свой хаті жити.
Имѣть совѣтъ (шутливо)—мати бога в животі.
Имѣть сообщеніе съ кѣмъ—мати збѣснви, стосѣнки з ким.
Имѣть съ кѣмъ разговоръ—бѣти з ким на розмові.
Имѣть удачу—пѣти рукою.
Имѣть цѣлью—мати на меті.
Имѣть чьи деньги на процентѣ—держати грѣші.
Имѣю намѣреніе—маю гадку, замір.
Имѣю честь просить—маю за честь просити.
Имѣющій фасонъ—статѣрный.
Имѣя въ виду—з огляду на те... маючи на увазі...
имѣя цѣлью—маючи на меті.

И

- И на минутку не заглянетъ, не зайдетъ—і на хвилину не заскочить; (шутливо) і в хату не наплює.
- И на старуху бываєть проруха—всяк чоловік не без гріха; ківь на чотирьох ногах та спотикаєгься.
- И не было никогда—нема й заводу.
- И не вспомнить—ні згаду, ні спогаду; і не згадає.
- И не думаетъ вовсе—а ні гадки; він і гадки не має.
- И не думай этого—і в голову цього не покладай; і в головах цього не покладай.
- И не заикнулся—а ні слова; а ні нарі з уст.
- И не начиналось, нѣтъ этого и признаков—і не заснітілося на це.
- И не подходь!—ні близько! і не наближайся! і не підходь!
- Иногда—іноді, інколи, в ряді-годі, коли не коли, часом.
- Иногда онъ сердится—іноді серце набіга; іноді гнів покладає, персердя має на богу.
- Иной по двѣ обѣдни слушаєть, да по двѣ души кушаєть—що день Бѣга хвалить і що день людѣй дурить; борода як у владіки, а сумління як у шибеника; на Бѣга дивиться, а чорта бачить.
- И оглянуться не успеешь—і не счүешся; і не схаменѣшь.
- И онъ туда вмѣшался—і він у ту гүщу; і він туді встрив; і він туді вдерся.
- И попробовать не дамъ—не дам тобі і лизнути!
- Искать пропитанія—хлѣба гледіти.
- Искать случая—шукати оказіи.
- Искося поглядывать—зізом дивитися; зізим оком дивитися.
- Искатель приключеній—пройдїсвіт.
- Искать глазами—позирати.

И

- Искать должность—шукати посади.
- Искать милости—запобігати ласки, підсипати, підстилатися, піддабузнюватися.
- Искать оцущью—шукати помазки, полапки, полапцем; мацати, мацувати.
- Искать предлога—шукати зачіпки, приклегу, приключки; ключки собі шукати.
- Исключение составитъ—винятися.
- Искривленный ботинокъ—наббкуватий черевїк, полуботок.
- Искры изъ глазъ посыпались (отъ удара)—аж зірніці засвітіли; каганці в очах засвітілися.
- Искусственное освѣщеніе—штучне освітлення.
- Искушать к. л.—на покусу підводити.
- Искъ предъявлять—позивати, позов заложити.
- И слѣда ко мнѣ не клади—і на бчі мені не навертайся; щоб і дүху твого у мене не було; щоб і ногга твоя у мене не буда.
- И слѣдъ его простыль—і слідү його нема.
- И собака помнитъ, кто ее кормитъ—і собака чүє, хто її годує.
- Испещрять, испестрять тѣло знаками ударовъ—списувати шкүру.
- Исподлобья смотрѣть—сторч дивитися.
- Исподлобья, сурово смотрящій челоувѣкъ—сторчогляд
- Исполнено будетъ (о какомъ-либо дѣлѣ)—буде зроблено.
- Исполнено будетъ (о спектаклѣ)—віставлено буде...
- Исполнивъ предписаніе, имѣю честь довести—зробивши, як звелено, як приписано, маю за честь до відома подати.
- Исполнилъ ли ты его приказаніе?—чи вчинив за його наказом, розказом?

И

Исполнительная власть—влада вико-
на́вча.
Исполнительный комитетъ—рада ви-
кона́вча.
Исполнить данный объѣтъ—зоброку-
ва́ти обрѣк.
Исполнить желаніе—уволити волю,
учинити волю, зробити волю.
Исполнил мудростью Господь—Бог
дав мѹдрости дознати.
Исполнить мудростью—дати мѹдрости
дознати.
Исполнить работу—довести до зрѣбу.
Исполнить слово—додѣржати слова.
Исполнить чье желаніе—зробити во-
лю кому́ чиб.
Исполный мое желаніе—чини мой
волю.
Исполняющій должность—см. Испра-
вляющій должность.
Исполнять должность—справувати.
Исполнять чье приказаніе—чинити
чиб волю.
Испортить дѣло—зробив з лемеша
швайку; удрав до гапликів.
Испортить воздухъ (шутливо) —
скребну́ти рѣдки.
Испортить жизнь—зав'язати вік.
Испортить, плохо сдѣлать—удрати
до гапликів.
Испортить свою репутацію—накинути
на себе недобрѹ славу.
Испортить чью репутацію—підкопа-
тися під чийсь славу.
Исправленіе должности — справу-
ваннѹ.
Исправляющій должность—наказній;
застѹпник.
Исправляющій должность атамана—
наказній отаман.
Исправляющій должность министра—
застѹпник міністра.
Испуганно закричать—не своїм го-
лосом закричати.
Испустить духъ—віддати дѹха, ви-
зівнути дѹха.
Испытать на себѣ самъ—сам тому
дозна́вецъ.

И

Испытательная комиссия—іспитова
комісія.
Испытать горе—ліха набратисъ.
Истечь кровью—зійти кров'ю.
Истолковать сонъ—розсудити, розв'я-
зати сон.
Источникъ страданій—джерело мук.
Источникъ сѣрный—джерело сірчане.
Источникъ углекислый—буркут, дже-
рело ща́ви.
Истребить до послѣдняго человѣка—
до ногі вірізати, знищити; ви-
рубати в пень.
Исчезла всякая надежда—вся надія
віднялася.
Исчезло безъ слѣда—як віл лизну́в,
Изчезнуть, пропасть—за водою піти;
у тань піти; у тань ста́ти.
Исчезъ, пропалъ безъ вѣсти—пішо́в
з блѣску світа; як вода вміла.
Исчезъ, какъ въ воду упалъ—см.
Исчезъ, неизвѣстно гдѣ дѣлсѹ.
Исчезъ, неизвѣстно гдѣ дѣлсѹ — як
віл злизав; мов корова язиком
злизала; як лиз його злизав; як
лизень злизав (когѹ).
И такъ далѣе—то́-що.
И тебѣ наступитъ очередь—і до тебе
ряд дійде.
И тому подобное—то́-що.
Итти въ бой—ставати до побѹю, пі-
ти до побѹю.
Итти въ рейс—іти в хѹдку.
Итти изъ дому на заработки для от-
работка неоплаченныхъ податей
или забранныхъ впередъ денегъ —
у забір іти.
Итти къ лицу—лічити, лицювати.
Итти на богомолье—на відпѹст іти;
на про́щу іти.
Итти на встрѣчу—у стріть іти, на-
прѹти іти, на зу́стріч іти.
Итти на перекоръ—на пеню́ кому́
робити; орати клѣпкою; навши́р,
навши́к кому́ робити.
Итти на поклонъ—іти на рале́ць.
Итти на преле́зь—пробѣм іти.

ИК

Итти невѣрной походкой, пошаты-
ваясь—точйтися, заточуватися.

Итти околнымъ путемъ—позавгорід-
но іті; манівціями іті.

Итти плавно—поблавам іті.

Итти по берегу—бѣрегом іті.

Итти поздравлять съ ново-ожден-
нымъ—іті до кого на молбзиво.

Итти, пойти по слѣдамъ кого—спа-
дати, спасти на стѣжку чію.

Итти по полю, по лѣсу—іти полем,
лісом, гаєм.

Итти по стопамъ чьимъ—іті по слі-
ди чїі; іти за чїім слѣдом.

Итти рядами—іті лавою.

Итти силошной массой—іті крбою.

Итти съ поздравленіемъ и подаркомъ
—ходити на ралець.

Итти стѣною—лавою йти.

Итти тѣмъ же путемъ—іти тим са-
мым тѣром.

Итти, ѣхать напрямикъ—навпро-
стѣць, навпрошкі, навпрямѣць,
навпрямкі іти, ѣхати.

И ухомъ не ведеть—і гадки не мас;
і в голови не кладѣ.

Ишь ты!—чи ба! чи ти ба!

И шуку бросили въ рѣку—замкнули
вѣвка мѣжи вѣнци.

И я не обсѣвокъ въ полѣ—і я не
абі-що.

И я не прочь—і я не від того.

И.

Кабы зналъ напередъ, такъ расши-
рилъ бы ротъ—коли б знатті, де
упаду, то о солѣмки підослав.

Кабы знать да вѣдать—як би знатті!

Кабы свиньѣ рога, всѣхъ бы со свѣту
сжила—коли б свині роги, то б
усіх поколобла.

Каждое утро—що-ранку.

Каждую минуту—що-хвилини.

Каждую недѣлю—що-тїжня.

Каждую ночь—нич-у-ніч, що-ночі.

И

Каждый—кожний, кождий, усякий,
всяка жива душа.

Каждый вечеръ—що-вѣчора.

Каждый годъ—що-рѣку.

Каждый день—що-дня, що в Бѣга
день, день крїзь день, день де-
нички, день-у-день.

Каждый мѣсяць—що-мѣсяця.

Каждый разъ—що-раз, що-разу.

Кажется, выгладитъ молодымъ—мо-
лодо гл-дїться.

Кажется мнѣ—видитъ мені, здаѣтъ-
ся мені.

Кажется удивительнымъ—дївно
здаѣтъся.

Казаться страннымъ, удивитель-
нымъ—дївно здаватися.

Казнить смертью—гѣрлом, на гѣрло
скарати.

Кайка есть да всрѣтки нѣтъ—с ка-
ятті, та нема ворїттї.

Какая досада!—яка шкода!

Какая прелесть!—що за рѣкшп!

Какая тебѣ въ томъ польза—що тоби
прїйде з того? що тобі з того?

Какими судьбами вы здѣсь?—яким
вѣтром вас занесло сюди; яким
побитом ви тут; як це вас дѣля
занесла сюди; як ви тут опинї-
лись?

Какимъ образомъ?—яким свѣтом?
яким побитомъ? яким спѣсобом?

Какимъ образсмъ, какъ ты могъ это
сдѣлать?—яким кїпом ти мїг то
учинїти?

Какова вѣра—таковъ у ней и Богъ—
яка вѣра, така і охвїра.

Каково аукнешь, таково и откликнет-
ся—як гукнешь, так і одгукують-
ся; як зовуть, так і обзївають-
ся; як у лісі гукнешь, так і одгук-
нѣться; який здоров, такой пома-
гай—Біг; який добрїдень, такой
бодай—здоров; яке помагай Біг,
такѣ бувай здоров.

Каково сѣмя, таково и плодъ—якова
нїва, таково й васїння; яке зїлля;
такѣ й насїння; яке корїння, та-
кѣ й насїзна; який пущ, такой і

К

одрост; якé дéрево, такі й одрост-
ви; який діл, такій його плід,
який батько, такі й діти.

Каковъ пошъ, таковъ и приходъ—який
пшъ, така його й парэхвія; який
пастухъ, така й черда; який пшъ,
такé й благословення; який Сава,
такá й слава; який пан, такій і
жулан; яка прѣжа, такé й полотно;
яка пшениця, така й салниця.

Каковъ привѣтъ, таковъ и отвѣтъ—
яке помагай—Big, такé й бувай—
здоров; який здоровъ, такій пома-
гай—Big.

Какого рожна нужно—яко́ї болячки
треба.

Какое тебѣ дѣло—що тобі до того.
Какой смыслъ такъ поступать?—яка
рація такé чинити, такé робити?

Какъ? (восклипаніе удивленія)—як
то?

Какъ Богу угодно—дійся божя воля.

Какъ Богъ святъ—як свѣт свѣтом.

Какъ будто-бы кто-то умышленно
причинилъ это несчастье—це не-
наче наслано.

Какъ будто только ему можно дѣлать
что угодно—наче тільки йому свѣт
вильний.

Какъ-бы не такъ—алé-алé, алез бо,
та-ба, який мѹдрий!

Какъ бы ты поступилъ?—як би ти
повівся? як би ти вчинив, зробив?

Какъ быть должно—як має бути.

Какъ бѣльмо на глазу—як сіль в оці.

Какъ вамъ (будеть) угодно—як собі
вóлите; воля ваша; як вам завгод-
но; як собі знаєте; як заввóлите.

Какъ ваше здоровье?—чи живі—здо-
роби? як си маєте?

Какъ вдругъ—аж гульк! аж ось! ко-
лі це... коли разом.

Какъ вотъ—як ось, коли це.

Какъ вы полагаете?—яка ваша дѹмка,
як ви гадаєте? як вам здається?
як на вашу дѹмку?

Какъ въ бездонную бочку—як у
пріру.

Какъ въ маслѣ сыръ катается—пли-

К

ває, як пампѹх в олію; плаває, як
вареник у маслі; валиється, як
вірка в сáлі.

Какъ гора съ плечъ—як камінь з
сѣрця.

Какъ горохомъ объ стѣну—як цѹгою
по воді.

Какъ должно, какъ слѣдуетъ—до
цѹги, як слід, як треба, як гóже.

Какъ же—як же; а як же; деж пак.

Какъ зовутъ—як на ім'я?

Какъ и вамъ извѣстно—як і ви сві-
дóмі; як і ви дóбре знаєте.

Какъ куколка одѣлась—вистроїлась,
як лялечка.

Какъ можно болѣе—яко мóга більш.

Какъ можно лучше—що найкраще,
як найкраще.

Какъ можно сильнѣе—що-найдужче,
як найдужче.

Какъ можно скорѣе—яко мóга швид-
че, чим дѹж.

Какъ на бѣду—як на лихо.

Какъ на иголкахъ—як на шпичкахъ,
як на вѹгиллі.

Какъ нарочно—як на тѣ.

Какъ-нибудь—як нѣбудь, якось,
бѹдлї-як.

Какъ-нибудь будетъ—якось-такось
бѹде, якось то бѹде.

Какъ-нибудь, лишь бы какъ, плохо—
лѣда як.

Какъ ни въ чемъ не бывало—наче
й не булó нічо́го.

Какъ поживаешь, -ете—як си маєш,
як си маєте?

Какъ по имени—як на ім'я?

Какъ попало—абі-як; трóском, жѹж-
мом; на галай-балай.

Какъ придется—як набіжить; до чо́го
дійдеться.

Какъ разъ—саме в раз, як раз.

Какъ разъ въ это время—саме годі,
саме тепѣр, саме під пей час.

Какъ разъ встать—саме до рѣчі; на
руку ковінька.

К

Какъ разъ того и вадю—см. Какъ разъ кстати.

Какъ рыба обь ледь бьется—б'ється, як риба об лід; мається, як в тернію; тиняється, як старець по шід тинню.

Какъ случится—як трапиться.

Какъ слѣдуетъ, какъ должно—до цуги, до шпѣту, до пуття, до діла, у діло.

Какъ слѣдуетъ поступить?—як слід повѣстися? як слід вчинити?

Какъ ступилъ, такъ по уши въ воду—ускочив по самі вуха.

Какъ... такъ...—як... так...

Какъ тебѣ кажется?—як на твою думку? як ти гадаєш? як тобі здається?

Какъ только—скоро, залѣдве.

Какъ только мы собрались...—скоро ми зійшлись...

Какъ только наступилъ разсвѣтъ...—скоро на світ благословилось... скоро на світ зайнялось... скоро розвиднилось.

Какъ ты ведешь себя?—як ти поводився?

Какъ ты подагаешь?—як на твою думку? як ти гадаєш? як тобі здається?

Какъ ты съ нимъ поступилъ?—як ти з ним повівся?

Какъ ты хорошо, красиво говоришь—золоті у тебе уста!

Какъ хвачу, такъ запоеш сурю съ перехватомъ—як дам шкварки, то буде тобі жарко; як дам аж тобі дідуньб присніться; як оперішу, за дев'ятьми ворітьми гавкнеш; як дам, тільки очима дупнеш.

Какъ хочешь—в свою волю; як собі знаєш.

Какъ шелковый—м'який, як пдушка.

Каменный мостъ—мурований міст.

Каменный уголь—земляне вугалля.

Камень преткновения—притичина.

Кановада слышалась далеко—гарматні стріли далеко розлягались.

К

Канунъ Новаго Года—щедрий вечір, Меланки.

Канцелярскій служитель—писарь.

Канцелярскій чиновникъ—урядник.

Караулъ!—рятуйте! пробі! гвалт!

Карта пиковая, трефовая, бубновая, червоная—карта вивова, жирова, дзвінкова і чирвова.

Кассовый отчетъ—касове звітмлення.

Качать насосомъ—відати воду, помпувати воду.

Керосиновое освѣщеніе—гасове освітлення.

Керосиновый двигатель—гасовий рухник, руховик.

Кипѣть ключемъ—клекотіти.

Кирасиры—панцерне військо.

Кланяться—клонити голову, давати чолом; посилати поклон.

Классовая борьба—класова боротьба.

Классовое сознание—класова свідомість.

Клать верхъ на стогъ—підвіршувати.

Клать деньги въ банкъ—класти гроші до банку.

Клать на ноты—заводити в ноти.

Клать на счетахъ—викладати на рахівницях.

Клать передъ собой, по пути своего слѣдованія—у хід класти.

Клать печь—становити грубу.

Клевать носомъ—куняти.

Клинь клиномъ выживай—клин клином виганай.

Клонять ко сну—знемагає сон.

Ключъ не приходится къ замку—ключ не пасує до замка.

Книга на (украинскомъ) языкѣ—книжка (українською) мовою.

Книга съ золотымъ обрѣзомъ—книга з золотими берегами.

Книги всегда имѣются въ магазинѣ—книг не збуває в крамниці.

Книжный магазинъ—книгарня.

Кобыла съ волкомъ тягалась: одинъ хвостъ да грива осталась—козая

К

- з бівком тяглася: тільки шкурка зосталася.
- Коверкати языкъ—калічити мову.
- Ко чьбмъ остальнымъ—до-гурту.
- Когда волкъ будетъ овцою, медвѣдь стадоводникомъ—на юрія, як рак свісне; на юрія о цій. порі, як рак свісне на обрї.
- Когда онъ совсѣмъ скрылся изъ виду—як його збвсім стало не видно....
- Когда песокъ на камнѣ взойдетъ—як на долоні волбєся поростє; як совà світ уздритъ; як свиня на нєбо глянє; як у кўрки зўби віростуть.
- Кого Богъ любить, того и наказуетъ—кого Бог либбит, того й карє.
- Кого люблю, того и бью—хто кого либбит, той того чўбит, гудить; кого люблю, того і б'ю.
- Ко дну—на дно, на спїд
- Кое-гдѣ—де-де, де-не-де, подекуди.
- Кое-какой—абї-який, сякій-такїй, якїй-нєбудь.
- Кое-какъ—абї-як, сяк-так, сяк-не так, яко-тако, так-сяк.
- Кое-какъ пробивается—сяк так перебивається.
- Кой чортъ—де в біса, де в ката, якїй син.
- Кокетничать—кокетувати, пускати бісики, хизуватися.
- Колдовать—хїмороди гнати, ворожити, чаклувати, чарувати.
- Колѣбаться, не рѣшатся—вагатися, хилїтися м'яти шкурї.
- Колеса съ шинами—бушіванї колєса.
- Колесить окольную—см. Околесницу несеть.
- Колесная трубка—маточина.
- Колесо съ большимъ осевымъ отверстиемъ чѣмъ діаметръ оси—розмєлкувате колєсо.
- Коли бъ на хмѣль не морозъ, такъ онъ бы черезъ заборъ переросъ—як би на кропиву не мороз, вона б всїх людєй пожалїла.

К

- Коли на охоту ѣхать, тогда собакъ кормить—пїти-біліти—завтра Великдень.
- Коли стыдно, такъ закройся—коли сѣром—закривийся; коли стидаєшся, то крий рєшетом гѣлову.
- Колодка, деревянные кандалы—стрипца.
- Колоколь вѣ церковъ сываєтъ, а самъ вѣ церкви не бываєтъ—дзвін до церкви скликає, а сам в нїй не буває.
- Колотить, бить—давати затѣору, прочуханки, тїпцю.
- Колоть глаза (переносно)—цвїкати, тїкати в очї; викидати на очї; випїкати очї; вибивати очї.
- Колоть, мерзлая грязь на дорогѣ—гѣстра лорѣга.
- Командировать кого—відрядити кого.
- Командировать кого въ чє распоряженїе—відрядити кого до рѣсказу кому.
- Командировочные деньги—подорѣжнї та харчовї грѣші.
- Командируйте его въ мое распоряженїе—відрядитъ його менї до рѣсказу.
- Коммерческое предпрїятїе—комерційне-пїдпрїємство.
- Коммерческое училище—комерційна шкѣла.
- Комнатная печь—грѣба, грѣбка.
- Компрометировать—у славу ввѣдити.
- Кому пайтъ, у того и быкъ довѣтъ—кому йдється, то й на скїпку прїдється; кому пїастї, тому й пївень несється; кому ведється, тому й пївень несється.
- Кому поживется, у того и пїтухъ несется—кому пїастї, тому й пївень несється;—(а не поживется, такъ и курица не несется)—коли не ведється, то й кўрка не несється.
- Конецъ былъ-бы мнѣ—було би по мнї.
- Конецъ дѣлу—скїнчено справу; по сей дуб мїля.
- Конецъ—дѣлу вѣнецъ—кінєць дїло хвалитъ; кінєць дїло винчає.

К

Конечно—а вже ж! а тож! звичайно!
півна річ! запевне!

Конечно да!—чому ні? авже ж так!

Конечно не иначе—та вжеж пак не
як.

Кончатъ покосъ—доходити р'учки.

Кончатъ ч'ємъ—кінчати на чо́му.

Кончилось—(перенос.) за́пала клі́мка.

Кончилось ненастье—розго́днілось.

Конь о четырехъ ногахъ да стоты-
кается—см. И на старуху быва-
етъ прорука.

Конь прыдетъ ушами—вінь стриже
вухами.

Копать такъ, чтобъ яма книзу сужи-
валась—копати спухово.

Копейка рубль бережетъ—гріш копй
стережé; осьмак копй стережé.

Копить—кла́сти ко́пу.

Копченое все—піддмок.

Копь соляная—солонійця.

Корабль сталь опускаться на дно—
корабѣль узяв на спід потоп'ати.

Коренной зубъ—к'утній зуб.

Корить, бранить—сл'овом карати.

Кормить кого завтраками—тижнівка-
ми віддавати.

Короткая память—леда́ча пам'ять.

Короткая расправа—короткий, нед'ов-
гий суд.

Короткое время—час малий.

Короче сказать—к'оротко ка́жучи.

Косо поглядывать—бісом дивитися,
зизом дивитися.

Косо смотре́ть—кривим б'ом погля-
дати.

Который часъ?—яка година?

Краеугольный камень—к'утній, наріж-
ний ка́мінь.

Крайне настойчиво—притьмом, няви-
сом, невідступно, в одну шкуру.

Крайне необходимо—до скруту треба.

Красивое с'йма—сінацьке ко́дло,
чорнильна душа.

Красивый—на красу (в'рбду) га́рний.

Красильное заведение—фа́рбарня.

К

Красная изба—світлиця.

Красная строка—новый рядок.

Красно говоритъ—добре ка́же.

Красное крыльцо—передній га́нок.

Красное словцо—прикладка, дотѣпне
слівце.

Красный уголь—п'окот, пок'уття.

Кредитное учреждение—кредитовий
за́клад, ба́нок.

Крестить—у хрест, у за́кон ув'одити.

Креститься, перекреститься—склад'а-
ти ск'ласти хрест; хреста́, покла-
дати, покла́сти.

Крестопоклонная недѣля—середохре-
сний тиждень.

Крестъ на крестъ—у перѣхрест.

Крестьянский союзъ—селя́нська спіл-
ка.

Крещенская вода—явлена вода.

Критическое положеніе—скрута, пре-
тутга, ха́лепа.

Кричать благимъ матомъ—репетува-
ти; про́бі кричати; крича́ти на
пуп.

Кричать, бранить кого—гр'мати на
кого.

Кричать во весь голосъ—на все го́р-
ло крича́ти.

Кричать караулъ—гвалт, на гвалт
крича́ти, про́бі крича́ти.

Кричать на кого—гр'мати, фу́кати на
кого.

Кричитъ во все горло—що д'уху е
зіпае, репетуе.

Кровля каплетъ—стри́ха протікае.

Кровная обида—тяжка о́браза.

Кругомъ б'гать—кружка́ бігати.

Крупное производство—фа́брицьке
р'обливо

Крупно-зернистый песокъ—шорсткий
пісок.

Крупный дождь—крап'істий, крап'я-
стий, крап'чатий дощ.

Крутить кукишъ—т'ікати, сук'ати
д'лі.

Крути-верти свѣтъ пройдеши, да на-
задъ не воротишься—брѣхнею світ

К

прóйдеши, та назад не вернешся; туди брэхнею перéйдеш, а назад трудно; з брэхні не мруть, та бiльше віри не ймуть.

Крыльцо подь навѣсомъ—підсіння.

Крытые часы—сліпі дзигарі.

Крючковтворествовать—артикули гнути, загина́ти крючки.

Крѣпостное право—панське право.

Кстати—до шми́ги, до ладу́, до діла, до прикладу, до чмиги, в лад, до шпéти, до-речі, у діло, на гаразд.

Кто-бы ни...—хоч хто...

Кто вчера солгалъ, тому и завтра не повѣрятъ—хто раз збрéше, другий раз не віратъ.

Кто бы это могъ быть?—хто ж би це такий?

Кто въ лѣсъ, кто по дрова—хто в горóх, а хто в сочевяцю.

Кто живеть тихо, тотъ не увидить лиха—коли тихо, не буде лиха.

Кто какъ постелется, такъ и выспит-ся—хто як постéле, так і виспить-ся; як постéлеш, так і спátимеш; як зарббѣш, так і одбувátимеш.

Кто, кого, кому угодно—хто хоч, когó хоч, кому́ хоч.

Кто жеть, тотъ и крадетъ—хто уміє брехати, той вміє і кра́сти.

Кто много говоритъ, тотъ мало*дѣ-лаеть—хто багáто гóвбрить, той мáло твóрить.

Кто не испыталъ зла, не умѣетъ цѣ-нить добра—хто не зазнав зла, не вміє шанувáти добрá.

Кто-нибудь — будь-хто, будлі-хто, хтось, хто-будь.

Кто прямо ѣздитъ, дома не ночуетъ—хто простує, той дóма не ночує; хто дуже простує, той в дорб́зі ночує.

Кто старое помянетъ, тому глазъ вонъ—хто старé поминáє, той шá-стя не мáє.

Куда-бы—де-б.

Куда вамъ путь лежитъ—куди вам дорóга?

К

Куда глаза глядеть—куди óчі спáли; світ за очі, за очима.

Куда его нелегкая запесла—куди його чорти понесли, куди він к бісу подівся.

Куда какъ хорошо!—де вже пак не гáрно!

Куда конь съ копытомъ, туда и ракъ съ клешней—куди кінъ з копи-томъ, туди жáба з хвостомъ.

Куда Макаръ телятъ не гонялъ—де кóзам рóги правлять, втинають.

Куда, матушка, парни-то лихи: я на-силу отъ семерыхъ одгрязлась—оттáк, мáтінко, лихийі лю́де! як на-пáло на мене се́меро пере́купок, то лédве одгрязалась; як напáло на мене сім зарічáнок, а я самá, то насилу відгрязлась. ¶

Куда мнѣ пойти?—де б я пішовъ?

Куда-нибудь—аби куди, аби де.

Куда тамъ—де тобi.

Куда тебѣ несчастному!—куди тобi грiшному!

Куда-то—кудись.

Куда угодно—хоч куди.

Куда чортъ не поспѣетъ, туда бабу пошлетъ—де чорт не змóже, туди ба́бу пошлé; де чорт не змóже, там ба́ба помóже.

Куй желѣзо, пока горячо—хапáй дя́че пóки гарáче; дери лико, пóки ся дáє; дери лико, пóски час.

Кукольный театръ—вертéп.

Купить по случаю—купити з о́казiї.

Курганы, насыпанные для сокрытия чего-либо—рб́лені могили.

Курительная трубка—длб́лька.

Курица—иноходяца пса излягала—хазáйська кúрка ко́мiрницькiй ко-рб́ви но́гу переломила.

Курсы по украинновѣднiю—кúрси з украiнознáвства.

Кустяное производство—домодл́ьне робливо.

Кухонная печь—вариста пiч.

Кушайте на здоровье—споживáйте здоровi!

КЛ

- Къ вамъ относятся, какъ къ людямъ—
 вас за людей мають.
- Къ величайшему удивленію—на пре-
 велике диво.
- Къ величайшему удовольствію—на
 превелику втіху, вподобу.
- Къ востоку, къ западу, къ сѣверу,
 къ югу—на схід, на захід, на пів-
 ніч, на південь.
- Къ виборамъ въ думу—що до вибѣ-
 рив до думи.
- Къ добру...—на добрѣ кладѣться, на
 гаряд.
- Къ дѣлу—до речі, під шмигу, до діла,
 у діло.
- Къ исполненію—до зрѣбу.
- Къ крайнему сожалѣнію—на преве-
 лікий жалъ.
- Къ лицу—до лиця.
- Къ нему чувствуешь невольную сим-
 патію—до його душа так і гѣр-
 неться.
- Къ разсмотрѣнію и исполненію—до
 розгляду й зрѣбу.
- Къ ружью!—до збрѣі!
- Къ свѣдѣнію—для відома.
- Къ слову—до речі.
- Къ сожалѣнію—на жалъ.
- Къ стыду—на сором.
- Къ тому же—до того-ж, в додаток.
- Къ тому сроку—на той термін.
- Къ чому клонится—до чого йдѣться.
- Къ чому тебѣ такъ торопиться—що
 це тобі так ніколи припало.
- Къ чому это идетъ?—до чого воно
 йдѣться?
- Къ чертямъ на кулички—до чортів
 на виступці.
- Къ чорту—к бісу, к лихій матері,
 к злідню.

Л.

- Лавти подковырки не стоятъ—шкурка
 вічинки не варт; шкурка за ві-
 чинку не стәне.
- Лгать—брехати; підпускати, підвози-
 ти москаля; брехнів точити.

Л

- Лгать на исповѣди—попá в рѣшеті
 возіти.
- Лебезить—лістом стелітися; підси-
 пãтися, підлѣщуватися.
- Легкаго поведенія (о женщинѣ)—сла-
 ба на утѣри.
- Легкая закуска—перѣкуска.
- Легкая, малосвязная земля—рідка
 земля.
- Легко и вольно ему стало—світ йому
 в гору піднявъ.
- Легко сказать да трудно сдѣлать—
 лѣхко жувати та трѣдно ковтати.
- Ледъ тронулся—крїга скресла, крїга
 пішла.
- Ледяное поле—крижанѣ поле.
- Ледяныя горы—крижані гѣри.
- Лежать больнымъ—у недѣзі лежати.
- Лежать на боку—лѣжні справляти;
 байдики бїти.
- Лежать оглушеннымъ ударомъ (шут-
 ливо)—джмелів слѣхати.
- Лекції по украиновѣдѣнію—лѣкціі з
 українознавства.
- Лестью добиваться, биться—лѣстка-
 ми підходити, підійти.
- Летитъ, какъ бѣшенный—женѣ, як
 дїдько вітри.
- Лечь на спину—лігти догорі черева.
- Либо панъ, либо проваль—куць ви-
 грãв, куць прогрãв.
- Либо полковникъ, либо покойникъ—
 абб полкѣвник, або покѣйник; абб
 пан, абб пропãв; абб добути, абб
 дома не бути.
- Либо рыбку съестъ, либо на мель
 съестъ—абб рїбку зїсти, або на
 дно сїсти.
- Лиха бѣда начало—почин трудний.
- Лихо думаешь,—Богу не молишь—
 коли зде гадаєш, чом же Бога
 благаєш!
- Лицевая сторона дома—чѣло будінку.
- Лицевая сторона полотна, сукна—
 правий бїг полотна, сукна.
- Лицо обрюзгло—щѣки відпãли.
- Лицомъ красивъ, -ва—з лиця хорѣ-

Л

- ший, -ша; гарний, -а, красний, -а на вроду.
- Лицомъ къ лицу—віч на віч.
- Личное приказаніе—особистий наказ.
- Лишений привлекательности, неспособный дать удовольствие—безвітшній.
- Лишить дѣвственности—справити; з паньством розлучити; позбавити вінця; зирвати, розв'язати вінця.
- Лишить жизни—зігнати, згубити з світу; збавити когь; віку збавити; життя збавити.
- Лишить здоровья—збавити здоров'я.
- Лишить себя жизни—самому собі смерть заподіати.
- Лишить правъ—від прав відсудити.
- Лишить разсудка—глузди відбити, позбавити рбзуму.
- Лишить сана (о духов.)—з духовної статі скіннути.
- Лишить свободы—заневолити, позбавити вблї.
- Лишиться здоровья—збўтиса здоров'я, стратити здоров'я.
- Лишиться памяти—втратити пам'ять.
- Лишиться разсудка—з глузду зсунутися; стамитися.
- Лишиться ума—глузду відбитися.
- Лишиться чувствъ—зомліти.
- Лишить чести—від чести відлучити.
- Лишнія деньги—лѣжанї грбші.
- Лишнія слова—зайва мова.
- Лишь-бы—абї.
- Лишь-бы было угодно—абї була ласка.
- Лишь бы гдѣ—абї де.
- Лишь бы то—абї то.
- Лишь бы только—абї б.
- Лишь бы что—абї що.
- Лишь только—скбро, залѣдве.
- Лишь только мы отошли на пароходѣ—скбро ми одпливли пароплавом...
- Лобъ покрылся потомъ—чблo потом узялось.

Л

- Ложкой кормить, а стеблемъ глазъ колетъ—хлїбом годѣе, а бчї вишкас; хлїбом годѣють, а стебломъ бчї бблють.
- Ложное обвиненіе—наклеп, обрѣхи, обмова.
- Ломаный языкъ—калічена мова.
- Ломать надъ чѣмъ голову—морбчитиса, мїзкувати.
- Ломить меня—розломїло менѣ.
- Ломить гѣну—гнўти цїну, загинати, правити, заправляти.
- Лопата для сажанія хлѣба въ печь—пїчова лопата.
- Лопнуло терпѣнїе—терпѣць увїрвася, терплїчка ввїрвалася.
- Лошади въ конюшнѣ—кбнї на стайнї.
- Лошади не хотятъ везти—цокѣють кбнї.
- Лошадь сбила всадника—кїнь скїнув вѣрхївня.
- Лошадь скачетъ галопомъ—кїнь бїжить у просїкї.
- Лошадь съ волкомъ тягалася, хвостъ да грива осталася—козї з вблком тягалася: тїльки шкурка восталася.
- Лукавить—на хїтрошах ходити; хитрувати.
- Луна — мїсяць; (шутл.) — козїцьке сбнце.
- Луна полная—пбвнїя, пбвнїй мїсяць; первая четверть—молодїк, пѣрша кватїра; вторая ч. — перекрїй, друга кватїра; третья ч. — пїдбвнїя, третї кватїра.
- Луна вышла изъ за тучъ—мїсяць вїбився з по-за хмар.
- Лучше-бы не говорить—бодїй не казати.
- Лучше жить со змѣєю, чѣмъ со злою женою—лўчче чбрта затримати, нїж ледїчу жїнку мати; лїпше залїзо у водї варїти, нїж псїю личїну женї злу учїти.
- Льдомъ разворотило мостъ—крїгою мїст зїрвало.
- Лька не вяжетъ—п'їннїй, як хлїбша, як пїч; язиком не повѣрне; хоч вїкрути.

ЛМ

Лєстять—лєстками підійти; язиком
грати; свїтїти в очі.

Лєвая сторона—ліворуччя, лївий бїк.

Лїзть вь глаза—дєрти очі.

Лєнь одолєла—баглаї напали; баглаї
вкїнувся.

Лєсная область—лісовий край.

Лєсокъ жидкій—стрєлиця.

Лєстница винтовая—кручені сходи.

Лєстница обыкнов.—сходи.

Лєстница приставная—драбіна.

Лєсь рубять, щєнки летять—в лісі
дрова рубаютъ, а до сєлї трїскїя
падають.

Лєтами, по лєтамъ—на літа.

Лєтомъ—у-літі, у-літку.

Лєбезно принимать—мїло вїтати.

Лєби жену какъ душу, бєй какъ
шубу—любї жїнку якъ душу, а
трусї якъ грушу.

Лєбимчигъ отца, матери—мїмина
дитїна.

Лєбїть выпить—голінний до скля-
ного ббга.

Лєбїть больше жизни—над свїт ко-
хати.

Лєбїть выпивать—закїдати в гóлову.

Лєбїть кого—кохати з ним, в кому.

Лєбїть что-либо—кохати в чому.

Лєбоваться кѣмъ, чѣмъ—мїлуватися
з кого, з чо́го.

Лєди разнаго состоянїя—лєде рїз-
ного стану.

Лєпнулъ словечко—утїв до гапликїв;
бóвтнув; вїлетїв, як горобецъ з під
стрїхи; вїхопивсь, як Пилїп з ко-
нопєль.

М.

Малая искра города пожигаетъ, а са-
ма прежде всѣхъ помираетъ—ли-
хїа їскра й поле спалигъ й са-
мїа згїне.

Малая медвѣдица—малїй вїз.

Мало ли что на умъ приходитъ—
чо́го на думку не спадає!

М

Мало мальски—мїло-на-мїло.

Мало по малу—потрòху.

Мало пользы—малї, малїй спасїбї.

Мало толку—см. Мало пользы.

Малыя дѣти—дрїбнї дїти.

Малъ мала менѣе—їднò бдного менше.

Маменькинъ сынокъ—мамїй, мазун,
мамсїн.

Мануфактурный товаръ—крам.

Маринованные грибы, сливы, виш-
ни—грибї, слїви, вишнї мєженї.

Маршъ!—гїйда, хòда, рушай, руш!

Масло—мáсло; блїй; деревянное—
олїва; ковопляное—сїм'янá олїя;
купоросное—вїтрогòль; постное—
олїя; черное, каменное—нафта.

Масляныя краски—олїйнї фãрби.

Мастеръ лгать—чїстобрєха.

Материнское наслѣдіе—матерїзна.

Мать крестная—хрещєна мãти.

Мать посаженная—головãта мãти.

Махать хвостомъ—молòти хвостом.

Меблированные комнаты—мебльовã-
нї кїмнãти.

Медицинская помощь—медїчна до-
помòга.

Медленно идти—ногã за ногòю ітї;
помãду, повдòлі ітї.

Медлить—гãяти чãс, барїтися, гã-
ятися.

Между нами будь сказано—хай по
нас рїч.

Международное право—мїжнародне
право.

Между прочимъ—мїж їншим.

Между тѣмъ—протє, а протє, прє-
цїнь, аж; твм часом.

Мелкая печать (шрифть)—дрїбнїй
друк.

Мелкимъ бѣсомъ розсыпаться—під-
сипãтися до ко́го, стелїтися пе-
ред ким.

Мелкіє кусочки сахару—пòбїль.

Мелкїй дождь—дощ-як крїзь сїто;
дрїбнїй дощ.

Мелкїя деньги—дрїбнякї, дрїбнї
грòшї.

- Мелкое дворянство—дрібна шляхта; підпанки, подубавки.
- Мелкое предприятие—дрібне підприємство.
- Мелкое производство — домашнє рбливо.
- Мелко и густо исписанное письмо — дрібний лист.
- Мелочная продажа—прдаж на рзд-дріб.
- Мелькать, проноситься предъ глазами—на очі набігати.
- Меньше всего — як найменше, що найменше.
- Меньше говори, да больше дѣлай—більше роби та менше говори.
- Меня взорвало—менє спалило; менє розгнівало; менє обурило.
- Меня такъ и подмываетъ—менє так і тїгне.
- Мерзость изъ мерзостей—гїд гїдом.
- Мертвая и живая вода (въ сказкахъ)—зцілюща і живуща вода.
- Мертвецки пьянъ—п'яний, як ніч, як земля.
- Метать банкъ (въ игрѣ)—тримати банк.
- Метать бомбы—кидати бомби.
- Метать жребій—льосувати.
- Метать икру—переститися, тергтися.
- Метать скирду, стогъ—класти скирту.
- Метать стрѣлы—пускати стріли.
- Мечется, ровно цыганъ на торгѣ—товчється як Марко по пеклу; човпється як Савка по пеклу; мордўється, як чорт в лотюках; вертїться, як ови в ополонці, як сорюка на тинї, як чорт у боклази; звивається, як песв сливах; крутїться, як ведмедик у млині.
- Мигать, моргать (глазами)—лібати очима, дїпати очима.
- Мигом—миттю, духом, вмент, вмах.
- Миловать кого—милость на когю клїсти.
- Милостивый государь—вельможний пане, пане добродїю, ласкавий пане, шанювний пане.
- Милости просимъ—вітайте; вітайте до хати; прбсимо; прбсимо до господи.
- Мимикою разговаривать—розмовляти на мїгах.
- Мимо проходить—минати.
- Министерство Внутреннихъ Дѣлъ—міністерство внутрішніх справ; иностранныхъ дѣлъ — чужоземних справ; финансовъ—скарбу; юстиціи—справедливости; путей сообщенія—доріг; земледѣлія—хлїборобства; продовольствія — харчу, кошту; народнаго просвѣщенія—народної освїти; торговли и промышленности—торгѣ й промисловости; труда—праці; военного—військове; морское—морське; государственнаго призврїя — державнаго пїклування.
- Миръ праху твоему—пером земля тобі; нехай тобі земля пером.
- Миръ-велико дѣло—громада-великий человек.
- Миръ Божій—бїлий свїт.
- Младшее въ семьѣ дитя—мизїнше дитя.
- Млечный путь — чумацька дорюга, бюжа дорюга, чумацький шлях, небесна дорюга.
- Многимъ кажется—багато дє-кому здається.
- Многіе думали так—багато думало так; не їден так гадав.
- Много возьметъ времени—багато вземе часу.
- Много говорить (насмѣшливо)—ропсутити гюби, язика.
- Многое множество—силєча.
- Много каятинъ, мало воротинъ — е каяттї, та нема вориттї.
- Много о себѣ думать—про себе високо гадати.
- Много споровъ вызвало это предложение—багато змаганнїв викликало ця пропозиція.
- Много сулить да мало даетъ—обїцянка цяцїнка.
- Много шуму изъ ничего—багато галасу зничєв'я.

М

Множественное число — мнѡжне число; мнѡжина.
 Мнѡ вообразилось — мені здалось.
 Мнѡ грозить бѣда — на мене бѣда кладѣться.
 Мнѡ досадно — кабатѣ мені; мені прикро.
 Мнѡ его очень жаль — мені дуже його шкода.
 Мнѡ жаль — кабатѣ мені; мені шкода.
 Мнѡ какъ-то не можеться — мені не добрыйтсья, не здужається.
 Мнѡ мозжить голову — мойй голови розбѣла; голова мені тріщить.
 Мнѡ недостаеть чего либо — мені недодѣла; мені бракуе чогось.
 Мнѡ недосугъ — мені ніколи; не маю часу.
 Мнѡ некогда — есть мені колі! мені ніколи!
 Мнѡ не къ спѣху — мені не пильно.
 Мнѡ понравилось чтонибудь — я улюбив що; мені припало до вподоби... у подобі стало... в око впало... до сподоби стало... підійшло під мислі.
 Мнѡ пошелъ пятый годъ — мені на п'ятий рік переступає; мені обернуло на п'ятий рік.
 Мнѡ претятъ — мені гідко, брідко.
 Мнѡ привелось побывать въ Неаполѣ — мені довелось побачити Неаполі.
 Мнѡ приятно познакомиться съ вами — мені любо спізнати вас.
 Мнѡ слѣдуетъ съ васъ еще два рубля — мені заходить від вас ще два карбованці.
 Мнѡ стало веселѣе, отраднѣе — світ мені піднявся.
 Мнѡ удача, а тебѣ нѣтъ — мѡе цвітє, а твоє гнїє.
 Мнѡ что-то не помнится — мені щось не в тямкї, не в пам'яткї.
 Мое дѣло сторона — мой хата з краю; моя хата на одшибі.
 Мое слово подтвердятъ свидѣтели — допѣвнятъ моє слово свідки.

М

Можетъ быть — мѡже, мо; мабути, чого доброго.
 Можетъ быть вы замѣтили — мѡже в замїти вам.
 Можно считать это дѣло потеряннымъ — мѡжна вважати, що це річ пропаща.
 Мозгами пошевелить — рѡзум по голови пустїти.
 Мозольныя деньги — крївавиця.
 Молва разнеслась — пішла поголѡска; стала слава.
 Молвишь — не воротишь, а плюнешь — не подымешь — слїви не підїймеш, а слово назад не вѣрнеш.
 Молить, умолять — по-під сам мїлий Бїг просїти когѡ; благати когѡ.
 Молиться (о еврейхъ) — бѡрухи справляти.
 Молодежь учащаяся — шкїльнā мѡлодь.
 Молодецъ на овечь, а на молодца и самъ овца — молодєдь прѡти овєць а прѡти молодця і сам вївця.
 Молодое поколѣнїє — памолодь.
 Молодое супружество — молодята.
 Молодой мѣсяць — молодїк.
 Молодой человекъ — молодїк, парубок.
 Молодые годы — молодѡщі.
 Моложавый человекъ — человекъ на свїдї.
 Молоко кислое — самокїш, кислїк.
 Молоко отстоялось — молоко підсілось; отстаивается — пісідається.
 Молоко парное — молоко з під корѡви.
 Молоко снятое — спїднїк; збїране молоко.
 Молоко топленое — прїжене молоко.
 Молотить, получая какъ плату часть вымолоченнаго зерна — з корѡбки молотїти.
 Молоть вздоръ — банелїки плестї.
 Молочные продукты — Бѡжа роса; набїл; дїво.
 Молча — без мѡви, мѡвчки.
 Молчать! — цїть!
 Молчать — мѡвчати; справляти мѡвчанку; у мѡвчанā грати.

М

Молчи, есть лишніе люди—мовчі, бо піч у хаті.
 Молчить, не говорить ни слова—з ўст ні па́ри.
 Монашеская камилавка—підкапок.
 Монгольское нашествіе—монгольська нава́ла.
 Монетный дворъ—менніца.
 Монисто изъ красныхъ коралловъ—добрѣ намісто.
 Мораль читать—на добрѣ навчати.
 Море во время волненія—море в хвілю.
 Море разыгралось—море збурилося; на морі в́раза; вре море.
 Морозъ безъ снѣга—голоморозъ.
 Морозъ начинается—морози беруться, взялись.
 Морозъ небольшой—ламорозъ.
 Морозъ ослабѣлъ—морозъ пересѣвся.
 Морозъ по кожѣ пробѣжалъ—узляло з-за плечей; і волос зав'яз; за шкуру снѣгом мов синуло; аж сорбчка пополотніла; наче жаром всипало; аж у душі похолонуло; аж у п'яти закололо.
 Морщить лобъ—супитися, хмуритися.
 Мость желѣзнодорожный—залізничний міст.
 Мость каменный—мурований міст.
 Мость понтонный—живий міст, наплавний міст.
 Мость цѣпной—ланцюговий міст.
 Мочи нѣтъ—не сила, не спромога, не під силу.
 Моя-то доля съ чашкой въ полѣ—моя́ доля та рубае дрѣва.
 Мрачный человекъ—дуду́к, су́ий, пову́ра, темрю́к.
 Мудрости тутъ викакой нѣтъ—нема тутъ жа́дної т́удности.
 Музык. труба—сурма.
 Мука крупчатая—питльоване борошно, питлѣвка.
 Мукою посыпать—борошніти.
 Мутить, какъ водяной подъ мельницей—мутять, як бис у вирѣ; му-

М

тять, як у селі москаль; крутить, як чорт греблю; мутять, як під греблю бис, в греблі чорт, у греблі бис.
 Мутить воду, плескаясь въ ней—талпати воду.
 Мучить—брати на мѹки; на мѹки давати; мордувати, батувати.
 Мыльные пузыри пускать—баньки дѹти.
 Мыльный пузырь—баньга.
 Мы между собой въ ссорѣ—ми з собою ва багир стоімо; ми з собою у сварці.
 Мысли толнятся въ головѣ—дѹмка дѹмку пошивае, поганяе; за дѹмкою дѹмка.
 Мыть бѣлье—пра́ти ху́ста, білізну.
 Мыть посуду—ми́ти по́суд; ми́ти начиння і́дальне.
 Мы уверены въ этомъ—ми певні цього, ми певні на цьому.
 Мы уже окончили посѣвъ—ми вже ви́боралися з сїянкою.
 Мѣдний колчеданъ—міденецъ.
 Мѣдний котелъ—мідень.
 Мѣдний тазъ—мідняця.
 Мѣдныя деньги—міднякі.
 Мѣдь желтая—мося́ж.
 Мѣдь красная—томбакъ.
 Мѣль красная—любрика.
 Мѣсовая записка—замінний листъ.
 Мѣнять вещь на вещь безъ придачи—мінятися то́кма.
 Мѣняться въ лицѣ—змінятися на виду.
 Мѣра длины—міра довжині; вѣса—ваги; времени—часу; сыпучихъ тѣлъ—сипко́го; жидкихъ тѣлъ—рідко́го.
 Мѣрку снимать съ кого—брати міру, мірку з ко́го.
 Мѣры предосторожности—заходи про́ти безпе́ки.
 Мѣры, принятыя вами, нецѣлесообразны—за́соби, що в́жито ва́ми, недо́дільні.

М

Мѣрять—міряти, кла́сти до міри.
 • Мѣрять на свой аршинъ—на свою мірку міряти.
 Мѣряться силами съ кѣмъ—моцувати́ся з ким.
 Мѣстами—де-не-де, місцем, місцями.
 Мѣстность обильная источниками—криничовина.
 Мѣстность пересѣкаемая долинами—поділля.
 Мѣстный образъ—намісний образ.
 Мѣстныя свѣчи—ставники.
 Мѣсто—місце; поса́да; пляц; анат.: ложы́сько; па́ка; закрытое—за́хист, за́куток, за́тишок; покрытое тѣнью—за́стум, за́тинок, холодо́к; битвы—бойо́вище, бойо́вьсько; новозаселенное—новосѣли́ця; открытое около деревни—бѣлебень, голотѣча; заливаемое водой—за́то́н; укрито́е—за́куток, схованка; усадебное—грунт, плець; позади гумна—загу́мѣ́нн, загу́ме́нок; на болотѣ не замерзающее и не заростающее—бпа́рь; на водѣ чистое, не заросшее—плѣсо, чистова́; надъ водою, гдѣ моють бѣлье—пра́ло, пра́тва; гдѣ рыба мечеть икру—те́рло, те́рловище; гдѣ было озеро—озе́рива; гдѣ имѣются развалины—руйво́вище; гдѣ расходятся дороги—розвѣ́яла, розвѣ́лка; гдѣ добываютъ глину—гли́нище; гдѣ добыв. известь—вапня́рка; гдѣ добыв. соль—солони́ця; гдѣ былъ прудъ—ста́вище; гдѣ стояли копны—скоби́ще; пограничное—узгряни́ччя; поросшее травой—трави́ник; приготовленное для поля, гдѣ выжженъ и выкорчеванъ лѣсъ—се́гѣльба.
 Мѣтилъ въ ворону, а попалъ въ корову—лу́чив коро́ву, а влу́чив ворону; не туди́ сте́жка в горо́х!
 Мѣхомъ подбивать, -бить—хутрува́ти, ви́хутрувати.
 Мѣхъ кошачій—ко́ти.
 Мѣхъ ягненка—смѣшок.
 Мягко стелеть, да жестко спать—ми́хко сте́ле, та тве́рдо спати́.
 Мясной рядъ—мяснѣ́ці.

МН

Мясопустная недѣля — пушальный тиждень.
 Мяться—вагати́ся; ша́ндрю те́рти.

Н.

На!—на! бери! маеш!
 На авось—на гала́й-бала́й, на гала́й—на бала́й; безбач.
 На [барскій ладъ жити.—помазати́ся панями.
 На безлюдь и, Тома дворянинъ—см. На безрыбьи...
 На безрыбьи и ракъ рыба—в степену і хрущ мя́со; на безвѣдді і ракъ рыба; на безлідді і дяк чоловік; на безлідді й хома́ пан.
 На бекрень—на ба́кір.
 Набивать руку—нава́жувати ру́ку; прила́м юватися.
 Набираетъ на себя непосильно много работы, обязанностей—берѣ як вѣл на ро́ги.
 Набирать въ долгъ—бра́ти на́бір.
 Набираться запаха—напахати́ся.
 Набитый дуракъ—дурний як дра́нний чобіт, як Бе́ркові штани.
 Набить шишку—нагува́дзити.
 На Бога надѣйся, а самъ не плошай—Бо́га зви́вай, а руки прикла́дай; Бо́гу моли́сь, а сам стережи́сь; не сиди́, небо́же, то й Бог допомо́же; на Бога покла́дайся, а сам робі́ти не цура́йся.
 Наборъ орудій, инструментовъ—спра́ва, спра́вля, начи́ння, припа́с.
 На босую ногу, босикомъ—босно́иж.
 Набраться бѣды—зазна́ти ли́ха.
 Набросился на кого-либо неожиданно (словесно)—накрѣв мо́крим ряди́ом.
 Наброситься, и слова не дать сказать—накрѣ́ти мо́крим ряди́ом.
 На брюхѣ шелкъ, а въ брюхѣ шелкъ—ва но́зі сап'я́н рипа́ть, а в борці́ тря́сця кипі́ть; нема́ чо́го у ка́зані, а зо́лото на ка́птані.
 На буксирѣ—на прича́лі.

Н

- На бѣднаго Макара и шишки валатся—на похиле дѣрево і кѣзи скачуть; на бѣднаго Макара і шишки летять; нещасному Макару, нема талану.
- На бѣду—на лихо, на лиху годину, на хірю
- На ваше отношеніе, имѣю честь увѣдомить—на ваше завідомленія маю за честь сповістити, одписати...
- На ваше усмотрѣніе—на вашу волю.
- Навербовать отрядъ—затягти затяг, настягати затяг.
- Навертывать нитки на навои въ ткацкомъ станкѣ—направлѣти прѣжу.
- Навеселѣ—під чаркою, на піднітку.
- Навеселѣ быть—мати трѣхи в голові.
- На весну повернаеть—скрѣсне на весну.
- Навести грусть—у смѣток увести, упровадити.
- Навести на путь, указать какъ сдѣлать что-либо—дати навід.
- Навести на умъ—на рѣзум навесті.
- На взглядъ—на око, на позір.
- На взглядъ хорошій—на огляд добрий.
- Навзничъ—навизак, догорі черева, навизакі, горілиць.
- Навзрыдъ плакать—рѣвно плакати, виливати рѣвні слѣзи.
- На видномъ мѣстѣ—на видлі, на похвати.
- На вкусъ и цвѣтъ товарища нѣтъ—кому піц, кому попада, а кому попова наймичка.
- Навлекъ на себя его неудовольствие—наразився йому.
- Навлечъ на себя что-нибудь неудовольствие—наразитися кому.
- Наводитъ на мысль—давати на рѣзум.
- Наводитъ справки—дѣвид брати.
- Наводитъ страхъ—завдавати жаху, страхъ, страху.
- На военномъ положеніи—на воєнній стої.

Н

- На волю Божью просьбы не подашь—з Богом не будеш позиваться.
- На ворѣ шапка горить—на злодію шапка горить; злодіеві шапка горить; у злодія шапка горить.
- Навострить лыжи—дати тягу, драла, дмухача; наживати п'ятами; лиги дати; дременути; дропак дати.
- Навострить руку—наламати руку.
- Навострить уши—насторожити вуха, насторожити вуха.
- Навралъ съ три короба—наказав сім мшків гречаної вѣвни; наговорив на вербѣ груші, на осіці кисліці.
- На время—на час; до часу; прочас.
- На всегда—назавжди; вічними часами, до віку, до сѣду, вічним часом.
- На встрѣчу—стріч, настрить, назустріч, наздиби, напроћи; навперѣйми.
- На встрѣчу кому выбѣгать—проти кого вибігати.
- На всѣ руки—на все здатний.
- На всѣ тоны—на всі заводи.
- На всѣхъ и солнышку не угрѣтъ—самъ Бог любям не вгодить.
- На всѣхъ не угодишь—ще той не родився, щоб всім догодив любям.
- На всѣ четыре стороны—на всі чотирі вітри.
- На всякое чиханіе не наздоровкаешься—на всякий чмѣх не наздоровкаешься; на кожний гук не одгукнешся.
- На выдержку—на удачу.
- На выдумки хитерь—на вигадки завзятій.
- Навыкъ приобрьеть—набути вправи.
- На вылетъ—на скрѣзь.
- На выплату—на рати.
- На выпускъ носить брюки—унапуски штани носити.
- На вѣкъ—вічними часами, до віку, до сѣду.
- На вѣчныя времена—у вічний час.
- Навязчивый человекъ—причѣпа, причѣнда.

Н

На глазахъ—перед очима, навів.

Нагнать страху—холоду, страху нагнати, жаху завдати.

Наговорили или надѣлали пустяковъ—наколотили гороху з капустою.

Наговорилъ невозможнаго—наказав на вербі груш; наказав три мішки гречаної вівни.

Наговорилъ несообразностей—наговорив на вербі груші, на осіці кисліці.

Наговорилъ съ три короба—наказав три мішки гречаної вівни; набакав: і в торбу не забереш; впроказував: міх, торбу і три оберемки.

Наговорилъ чепухи—см. Наговорилъ несообразностей.

Наговорилъ много попрековъ—кропив'яним сім'ям засіяв.

На голову разбить—до ногі, до пня побити.

На голодные зубы—на порожній шлунок.

На голомъ нечего взять—на голому, як на святому нічого не зійщеш; з голого як з святого не візьмеш нічого; у голомі нема що молати.

На горѣ, по дорогѣ въ Кіевъ—на горі, до Кієва ідучи.

Награда за находку—перейма.

На грошъ амуниці, а на рубль амбиці—хоч гріш в каптані, та на сто рублів чвані.

На грѣхъ мастера нѣтъ—на гріх не спасешся.

Надавать подзатыльниковъ—потілишниками нагодувати.

На доровщивку—на дурницю, на дурничку, дурничками.

Надворная милиція—надвірня корова.

Надгробный памятникъ—надгробок, нагробок.

На двѣ равныя части—рівно на двѣ.

Надежды не сбылись—надії не справділись; сподівання не спевнілись.

Н

Надзирать за кѣмъ, чѣмъ—наглядати кого, що.

Надлежащее, удобное время—слүшний час.

Надлежащимъ образомъ—см. Надлежащимъ порядкомъ.

Надлежащимъ порядкомъ—як слід, як треба, як належить, як годіться.

На лиѣ—на дні, на споді.

Надо вести себя прилично—треба поводитися чѣмно.

Надо и честь знать—не треба перебрати міри.

Надо полагать, что...—треба гадати, що; треба припустити, що.

Надорвать здоровье тяжелой работой—надсадити бѣбеги, печінки.

На досугѣ—на дозвіллі.

Надоумить—настановити на рбзум, на добрий рбзум; дати на рбзум.

Надоѣдать съ поцѣлүями—лизати губи (кому).

Надоѣсть, опротивѣть—в печінках сидіти; осоружитися, остогідити, впектїся.

Надоѣсть приставаніями—проточити голову; наклонотати голову кому.

Надрать хохоль—нам'яти йрху.

На другой день—другого дня; на завтра.

Надрывать животики—кішки рвати, за ббки братися, качатися від сміху; рвати ббки; до роспүку сміятися.

Надрываться отъ смѣха—рвати ббки.

Надувать, обманывать—підпускати, підвзити москалі.

Надулся какъ индюкъ—надүвся, як вош на морбз; надүвся, як лопүх на вогні.

Надутъ, обмануть—убрати в шбри; укнүти фукá; обдурити.

Надутся, разсердиться—гүбу закопїлити.

Надѣвать шапку—шапку накладати.

Надѣлать баранокъ—насукати бубликів.

Н

Надблать сраму—довести соромá.
 Надблать тревоги—кблоту начинити.
 Надблать шуму—наробити шельесту, кблоту.
 Надблать приданымъ — обвинувати; дати вино, пбсаг.
 Надбть на изнанку—на руби надити.
 Надбть на плечи шаль, платокъ—застелитися шалею, хусткою.
 Надбть узду (переносно)—гамулець управити.
 Надбть шанку на бекрень — накласти, зббчити шанку на бакир.
 Наединб—на самоті.
 Наемная плата за квартиру—комірне.
 Нажить ббду—доходитися ляха; ли-хо стягтти на себе.
 Нажить хлопоть (ббды, горя)—нап-тати кблоту (биді, ляха).
 На задня ноги становитися—спи-ватися дббки.
 Названный братъ, сестра—побратім, пбсестра.
 На здорово живешь—з доброго дива.
 Наземь лицомъ—долілиць.
 На зло — на збттки.
 Назначеніе на должность—пастанова на посаду.
 Назначить цбну—укласти, нарядити, покласти, скласти цну.
 На изнанку—на вбворит.
 Найти дорогу—набгити тропі, вхо-пити тропі.
 Найти кого своєю милостью—пока-зати кому своб ласку.
 Найти недостатокъ—догану дати.
 Найти подичное—вбтрусити крадене.
 Найти предметъ для разговора — мбву найтти.
 Найти при обыскб—вбтрусити.
 Найти расположеніе, милость — дста-ти ласки.
 Найти тему для разговора—см. Най-ти предметъ для разговора.
 Наказать кого—дати кару кому; по-карати когб; (шутливо)—кабакі дати кому.

Н

На казенный счетъ—урядбвим кош-том, скарббвим коштом.
 На какого чорта—на лихбб годіни.
 На какомъ основаніи?—з якої під-стави?
 Наканунб—на передбдні.
 Накладывать возъ—набирати хуру.
 Наклеить носъ—утертти носа.
 Накликать на себя—стягтти на себе.
 Накликать на себя смерть—смертти на себе просити.
 Наклонная шахта—похідна шáхта.
 На кого люди, на того и собаки—на когб люде гомонятъ, на тогб й свині хрбккають; на когб ворбни, на тогб й сорбки; на когб Бог, на тогб й люде.
 На кой чертъ—на якогб биса.
 Наколотить бока—накласти в ббки, бббехів насадити.
 На комъ жениться—з ким женитися, з ким одружитися.
 Накричать на кого—нагомонити на вбго; холоду нагнати кому.
 На ладонь дышетъ—на тонку пряде; на ббжій дорбзи; три чбсниці до смертти.
 Наливное колесо—корчак.
 Наличный составъ служащихъ—дей-сний склад офіціалістів, робітни-кбв.
 Наличья деньги—готбві грбші, го-тбвка, готовіна.
 На ловца и звбръ ббжитъ—на стрель-ця і звір ббжйтъ.
 Наложенный платежъ — накладна платня.
 Наложить запрещеніе—накласти за-борбну.
 Наложить на себя руки—заподіяти смерть собі; зробити собі смерть.
 На любовное свиданіе—на зальбти, барвінку рвати.
 На манерь—на кшталт, кшталтом (чогб).
 Намекать на что—на догáд давати; на догáд, на рбзум казати; гнүти

Н

куді; закидати на догад; закидати слова; ключку закидати.

Намекомъ—навтякі.

На мельницѣ большой привозъ—у млинѣ завізно.

На меня стихъ нашель—на мене паде пала.

Намерзнуться—привіяти холоду; перемёрзти.

На мірской сходкѣ постановили—громадою покладали, ухваліали.

На міру и смерть красна—у гурті то й смерть не страшна; при гурті і смерть добра.

На мое, твое... несчастье—на мою, твою.. голову.

Намилить голову (кому)—наскребті моркву, наскребті редьки (кому).

Намъ надо объясниться—нам треба порозумітися.

Намъ нечего ссориться, наслѣдства не дѣлать—нам батьківщини не ділять.

Намѣряться—на мислі мати, мати замір.

На мѣстѣ преступления—ва гарячому вчінку.

На нашъ взглядъ—на нашу думку.

На небѣ замолаживаеъ—небо хмариться.

На него иногда находитъ—до його часом приступае; на його часом нападае.

На него напала грусть—смѣток його поняв.

На него нашель столбнякъ—він остовнів.

На него нечего смотрѣть—не треба на його вважати.

На него ничѣмъ нельзя подѣйствовать—нічого з ним не вдіеш, не поробиш.

Нанимать квартиру—в комірнім сидіти.

На ногтяхъ появляются бѣлыя пятнышки—ніхті цвітуть.

Наносить обиды—кривду чинити.

На некоторомъ разстояніи—на певній відлѣглости; трохи оддалік.

Н

На иѣтъ сошелъ—перевівся ні нащо. Наняться на извѣстный срокъ—у строкѣх стѣти.

На оборотъ—навиакі, навспаќ, на зворѣт.

На обратномъ пути—пѣвертом, поворѣтма, вертаючись.

На одивъ покрѣй—на ідно копіто.

На одномъ уровнѣ—на ѣдній мѣрі, на ѣдному рѣвнѣ.

На опушкѣ лѣса—на узлісі, край лісу.

На освѣщенномъ мѣстѣ—на виднотѣ.

На основаніи авторитета такого...—за повагою когѣ.

основаніи закона—на підставѣ законѣу.

На отмашь—на віддѣг.

На отношеніе ваше имѣю честь уведомить—на завідѣлення ваше маю за честь сповѣстѣти, одписѣти.

На очереди—на чѣрзѣ.

Нападаетъ страхъ—дрѣжакі скѣчуть у души.

Нападать то здѣсь, то тамъ—крутити веремію.

Напала лѣнь—лінощі, баглаі обсіли.

На память—на незабудѣ.

Напасть врасплохъ—спѣткѣти, запѣпѣти, збѣгѣти когѣ.

Напасть на кого, взѣсться, ожесточиться—завзѣтися на когѣ.

Напасть на слѣдъ—натрапѣти.

Напасть тоскѣ—ліхом занудитися.

Напасть хандрѣ—см. Напасть тоскѣ. На перехватъ—на перебѣй, наввѣпередки.

На перечеть—під ліком.

Напечатано слѣдующее—надрукѣвано ось що.

Написать ч. л. не останавливаясь—написѣти щѣсь ѣднимъ нападѣм.

Напитки и пища—питѣме й їдѣме; напѣі і страві.

Напиться вволю—напѣтися по дѣжку.

Напиться пьянымъ—налигѣтися, нарізѣтися, намѣнятися; залѣти ѣчі.

Н

Навишеш перомъ не вырубишь и топоромъ—що написано перомъ, того не витягнеш і волбм.

На побѣгушкахъ—у побігеньках, за попіхача бѹти.

На подобіе—на кшталт, кшталтом (чогó).

На пользу, въ пользу—на пожиток, на користь.

На пользу чью жить—жити на добрий пожиток кому.

Напослѣдокъ—на при кінці, на останці, нарѣшті.

Направити на путь истинный—настановити на рóзум, на добрий рóзум.

Направлять путь—стѣжку гапувати, торувати.

Напрасно—дарѣмно, дѹрно, мѹрно, надарѣмно, по дурному.

Напрасно будешъ искать, не найдешъ—шукáй вѣтра въ полі!

Напречь ноги къ усиленному бѣгу—насторожити нóги.

Напрямѣр — наприклад, напривід, як-ось, як-от.

На примѣтѣ—на прикметі.

На производъ судьбы—на безбаш, на приволяще.

На прошедшей недѣлѣ—минулого тѣжня.

Напугать—налякати; нагнати дѹху; завдати ляку; холоду нагнати.

Напускать на себя—удавати з себе.

Напускаться на что—допадáтися до.. навидáтися на...

На развѣдки—на довідки.

На разсвѣтѣ—удóсвіта.

На разстояніи двухъ скачковъ—так завдальшки, як два пліги.

Народное благосостояніе—народній добробѹт.

Народное образование—народня освіта.

Народное просвѣщеніе—народня просвіта.

Народы бродячіе—народи мандрівні.

Народы кочевые—народи перехóжі.

Н

Народы осѣдлые—народи осілі.

На рукахъ пять душъ дѣтей—на шій п'ятеро дѣтей.

На руку нечистъ—ханкій, злодійкуватий.

Нарушать законъ, присягу, вѣру, слово—ламáти право, присягу, віру, слово.

Нарушать супружескую вѣрность (шутливо)—скакати у гречку.

Нарушить договоръ—зламáти, зірвати, скасувати умóву.

Нарушить тишину—замутити тѣшу.

На самый худой конецъ—в найгіршій разі.

На свое горе—собі на безголов'я, на свою гóлову.

Населеніе города—людність мѣста; мѣська людність.

Населеніе государства—людність держáви.

Населеніе Россіи состоитъ изъ ста одинадцати національностей — людність Російської держáви складається з ста одинадцяти народів.

Насильственная смерть—нагла, не своя смерть.

Наскакивать съ разбѣга на что-либо—набігати на щó.

На скатѣ, склонѣ горы—узбіч.

На склонѣ дней, жизни—на схилку вѣку.

Насколько мнѣ извѣстно—оскільки я свідомий.

На сколько онъ состоятеленъ (о матер. обезпеченности)—як він маєтьєся?

Насколько возможно—як, якщо мóга; як спромóга.

Наскоро—на скóру, швидкѹ руч; на швидкѹ; швидкома; ханком, ханкомá.

На скорую руку—приханцем, на швидкѹ рѹку, абі як.

Наскочить на бѣду—нахопитися на лихо.

На службѣ обществу—на громадській роботі.

Н

На слѣдующей недѣльї—на тїм тяж-
дні.
На слѣдующій день—на завтра (е).
Насмѣхаться надъ кѣмъ—на смїх
підіймати кого; смїх собї з ко́го
; обїти; глузувати, кепкувати з
кого; докладати кому; смїхи зби-
вати з кого.
Насолить (переносно)—доїхати кін-
ця; допекти кому; спектися.
На сонъ грядущій—на завлїги.
На срокъ нанятый рабочій—стро-
ковий, строковець, строкарь.
Насось воздушный—духовий смок.
Наставити на путь истины,—на все
добре навчати; до пуття приво-
дити; навчати розуму; навчати на
розум; на добрий розум навчати.
Настоятельница монастыря—старша
мати.
Настала хорошая погода—на годїні
стало.
Настали морозы—морозъ взялся.
Настало утро—пришло на рано.
Настала вечерь—пришло на вѣчїр.
Настала холодъ—зимно ся взяло.
Настоящее серебро—щїре сїрблѣ.
Наступаетъ хорошая погода—розго-
дїнюється.
Наступаютъ праздники — заходять
свята.
Наступила гололедеяца—прижелѣди-
лося.
Наступила дождливая погода—задо-
щїлося.
Наступила ночь—ніч запала.
Наступилъ слѣдующій вечерь—при-
шло на другий вѣчїр.
Наступа на горло—з ножѣм до гор-
ла, гвалтом.
На счетъ—шо до; з бгяду на; кбштом;
на карб.
На счетъ автора издана эта книга—
кбштом авторовим видано цю кнї-
гу.
На счетъ этого я спокоенъ—шо до
цього я спокїйний; про це менї
байдужє; це менє не турбує.

Н

Насъ охватывала печаль—сум нас
побирав.
На съѣденіе—на зїдень.
Насыпная гора, курганъ—рблениця.
Насыпь сѣла—насна осїла.
На тебя приятно смотрѣть—на тебе
дивитися либо.
На товаръ постоянный спросъ—на
крам нема й відгалу.
На той сторонѣ—по тїм ббці.
Натошакъ—на тще сѣрце.
Натравить на кого (собакъ)—защку-
вати когѣ.
Натуживаться (шут.)—напинати пупа.
Натуральная повинность—відбуток.
Натягивать тетиву—напинати тятиву.
На убой—на зарїз.
На углу—на розї, на рїзку, на рогу.
На улачу—на щастя, навманнї, на
бсїлї.
На удивленіе—на лїво, на прбчуд,
на вдивовижу.
На усторопї—на уббчї, на вбїчї,
на бдшїбї, на бѣлебнї.
Наученая вѣдьма (по нар. повѣрью)—
рблена лїдьма.
Научить—на розум известї.
Научить, какъ сдѣлать что-нибудь—
дати навїд.
Научное изслѣдованіе—науковий до-
слїд; наукова росправа.
Нахмуриться—звестї брови, насупи-
тися, насурмбнитися.
Находитъ въ чемъ удовольствіе—
знаходити вподобу в чѣму.
Находитъ наслажденіе въ чемъ-либо—
кохатися в чѣму.
Находитъ недостатки—давати ганьбу.
Находиться въ бѣгахъ—бути в мѣн-
драх, на втїках.
Находиться въ бѣдности—голоднї
злїднї годувати.
Находиться въ возрастѣ 19—20 лѣтъ
(о юношахъ)—пїд усѣм бути.
Находиться въ добромъ здоровьї—
матися дбре.

Н

Находиться въ странномъ положеніи—бути в чудномъ стані.
 Находиться подъ страхомъ за свою участь—ходити під обухом.
 Находить средство—добірати способу.
 Находить удовольствіе въ чемъ-либо—кохатися в чому.
 Находить хорошимъ—узнавати за добре.
 Находить, что нужно сдѣлать—знаходити, учиняти ярміс.
 Находящийся въ общинномъ пользованіи, товарищескій, артельный—сябринний, напр. сябринний ліс, сябрияна, оренда.
 Находящийся въ отпуску—урльбинив, увільник.
 Находящийся, живущій на другомъ берегу, по ту сторону рѣки—тогобічний, тогобічний.
 На хранение—до схову.
 На хранение сдалъ вещи—до схову віддав речі.
 На храненияи находятся мои вещи—на сховищі мої речі.
 На худой конецъ—в гіршімъ разі.
 Національное собраніе—рада.
 Національное угнетеніе—національний гніт, нагніт.
 Національный вопросъ—національна справа.
 На пшпочкахъ—на дѣбонкахъ, на здібочкахъ, на пальчикахъ.
 Началась весна—настала прѣвесна, прѣвесинь.
 Начало весны—прѣвесинь, прѣвесна.
 Начало зимы—засімки.
 Начало лѣта—залітки.
 Начало осени—підосінь.
 Начало ржавѣть—ржа вхопілася.
 Начало свѣтатъ—на свѣтъ благословилося; аж тут і свѣт нахватівся.
 Началось ненастье—запепогділось.
 Началь стучать (шутливо)—пшбѣв тарані ганяѣть.
 Началь часто появляться, приходитъ кто—роносило когѣ.

Н

Начальство, лица предводительствующія, идущія впереди—передовництво.
 Начать болтать—теревені запустіти.
 Начать высккивать, шарить—птіти по нїшпоркахъ.
 Начать говорить—знати мѣву, знати слово.
 Начать кувыркатися—птіти в переверти.
 Начать надъ кѣмъ смѣяться—закепкувати з когѣ.
 Начать походить на кого, поддѣлываться подъ кого—закривітиса на когѣ.
 Начать разглагольствовать—патяки роспустіти.
 Начать судебное дѣло—заложити пѣзов, птіти у пѣзов.
 На чемъ свѣтъ ругается—лаѣтсся на всѣ заставки.
 На четверенькахъ—рачки, бѣкарач, на чвѣркахъ.
 Начинать говорить—знімати гѣлос, мѣву, слово.
 Начинать надоѣдать—на гид переходити.
 Начинать теплѣть—забіратиса на теплѣ.
 На чистыя деньги—за гѣтѣвку.
 На чужой каравай рта не раздѣвай, да свой затирай—на чужій короваій очей не поривай, а свій дбай.
 На чужой ротокъ не накинешь платокъ—людямъ губа не запѣрта.
 Наша взяла!—наше звѣрху!
 Нашель его за обѣдомъ—застав його при обѣдѣ.
 Нашель кому повѣрить—було кому повѣрити.
 Нашель съ кѣмъ знатися!—добра знайомість, нема чогѣ казати!
 Нашель туманъ—наліг туманъ.
 Нашла коса на камень—наскѣчила кулага на врага; трапила коса на камінь; наткнулася коса на камінь.
 Нашъ Ѳаддей—ни на себя, ни на людей—з нашого Захарка ні Бѣгу свѣчка, ні чѣртові угарка.

Н

- На это денегъ не хватитъ—на це гробей не вистачить.
- На этомъ возу легко можно опрокинутися—на цьому возі їхати перекидисто.
- На это требуется много времени—це вимагає багато часу; це потрібує багато часу; на це треба багато часу.
- На этотъ вопросъ отвѣтилъ докладчикъ—на це запитання одказав референт.
- На это я издержалъ всѣ деньги—на це я поклавъ всі гроші.
- Наѣсться до отвалу—наїстися до відброду.
- Наву — у натурі, на-ляві, увіч.
- Не беспокойтесь, не волнуйтесь—не турбуйтеся, не хвилюйтеся.
- Не беспокойтесь, не утруждайте себя—не робіть собі заходу; не клопочіться.
- Не безъ конца же намъ здѣсь ждатель—не доки тут нам чекати.
- Неблагоприятное время—лихий час
- Неблагоприятныя обстоятельства—лихі гудина, злий раз, лихі обставини.
- Небо въ тучахъ, небо заволокло—заворсилось на дворі; небо завезлося хмарами.
- Не боги горшки обжигаютъ—не святі горшки ліплять.
- Небо заволокло—заворсилось на дворі; небо завезлося хмарами.
- Небольшая польза—малі спасібі.
- Небольшой праздникъ—прісвяток.
- Не будетъ съ тебя толку—не буде з тебе пуття.
- Не было никогда, не было и заведено—нема й заводу.
- Не было у меня и часу свободного—не було в мене промітої години.
- Не быть въ состояніи—не здолати; не здужати; не мати сили, змоги; не мусити.
- Не быть въ числѣ чего, быть лишнимъ—узявти бути.
- Недомекъ—не в догад, невтямкі.

Н

- Не вдругъ Москва строилась—не разом Київ будувався.
- Не велика фря—не великий пан, не велика пияца.
- Не взвидѣлъ свѣта—світ йому замиктрився.
- Не взирая на то, что—дарма що; не вважаючи на те, що...
- Не выдавъ горя, не узнаешь и радости—не знавши біді, не знатимеш добра.
- Не виноватъ же я, что такъ случилось—я ж не причиною, що так сталося... що так трапилось.
- Не вкусивъ горькаго, не узнаешь и сладкаго—не бачив гіркого, не бачить і солодкого; не знавши біді, не буде добра.
- Невнимательно слушать—через верх слухати.
- Не во-время гость хуже татарина—добрі гості, та в середу трапились.
- Не во гнѣвъ будь сказано—не за злѣ майте; не положіть гнівів.
- Невозможно, нѣтъ возможности—ані сподобу; не сіла.
- Невольное движеніе—відрух.
- Не во множествѣ—не у мнозі.
- Не впервые—не першина.
- Не вполне правда—щербата правда.
- Не все коту масленица—не щодня котіві масниці; не щодня попе-нятам Дмитрова суббота.
- Не все коту масляница, будетъ и великій постъ—минулась котіві масничка; запала й тому клімка; минулися рѣки, що роспирало ббкі.
- Не все то золото, что блеститъ—не усе ж то козакъ, що спіса має.
- Не все то правда, что люди говорятъ—не все тому правда, що в пісні співають; не все то правда, що на весіллі плещуть, ладкають, співають.
- Не всякое лыко въ строку—не все те переймати, що по воді пливе.
- Не всякому слуху вѣрь—не всякому духу вірь, віруй.

Н

- Не всяку правду женѣ сказывай—
жінці всеї правди не одкривай;
не кажи жінці правди.
- Не входить въ пререканія—не захо-
дити у перерік.
- Не входить ми въ якія тяжбы—не
вдаватися в жадне право.
- Не въ диковину—не в диво, невди-
вовіжу.
- Не въ духѣ (шутливо)—мұха в носі.
- Не въ мочь—не сила, не спромѡга,
не під силу.
- Не въ наше время—не за нашої па-
мати.
- Не въ обиду будь вамъ сказано—не
ображаючи вас скажу; не за зле
майте; не положіть гніва.
- Не въ очередь—безчерѣжно; не в ряд.
- Не въ полномъ умѣ—не сповна рѡ-
зуму.
- Не въ примѣръ—не в заміру.
- Не въ примѣръ другимъ—не огля-
даючи на інших, не вважаючи
на інших.
- Не въ своемъ умѣ—не при тѣмі; не
при умі; не повна рѡзуму.
- Не въ свои сани не садись—в чу-
жий черевик ногі не сажай; ко-
лі не киріло, не іхай там рило;
колі не ширіг, то й не пирожися;
колі не піц, то не микайся в ри-
зи; не сунь голові, куді не влі-
зе; не тикай носа, до чужого
проса.
- Не въ силахъ заговорить—см. Не въ
силахъ отвести голосъ.
- Не въ силахъ отвести голосъ—гласу
не відтягне.
- Не въ состояннї всего (я) самъ сдѣ-
лать—одними рукамі не вхоплю.
- Не въ состояннї (онъ) итти—ніг не
підволоче.
- Не въ тернежъ стало—терпѣць уві-
рѡвся.
- Не въ томъ дѣло—не в тїм річ; не
в тїм сила.
- Не въ томъ суть—не в тїм сила.
- Не въ шутку—не в жарт.

Н

- Не вѣрится—не ймється віри.
- Не вѣроятно, чтобы онъ это сказалъ—
не подобно, щоб він це сказав.
- Не вѣрь вѣтру въ полѣ, а женѣ въ
домѣ—не вѣрь жінці, як чужому
собаці; а ні на селі, а ні в місті
не вѣрь невісті.
- Негдѣ пристать лодкѣ, пароходу—
нема пришибу для човна, паро-
плаву.
- Негдѣ; некуда—нема де; нема куді.
- Не говори глупостей—най ті язик
не забігає; не плещі дурниць.
- Не говоря дурного слова—не прич-
ком сказати.
- Не годный для питья—не питний.
- Негодный предметъ—пѡквдъ, поквдъ-
ка; (шутливо) поквдъ в браг.
- Не дается въ руки—не ймється мені.
- Не далъ и зайкнуться—не дав і рѡ-
та развївити.
- Не дасть собой помякать—не дасть
собі в кашу наплювати.
- Недвижимая собственность—облада,
маєтвисть; нерухоме майно; лежа-
ча худѡба; нерухоме добрѡ.
- Недоброжелательствовать, желать зль-
—ліха мисляти.
- Не доводствуюсь тѣмъ—мало на то-
му маючи.
- Не дождаться (шутливо)—жданки
розгубити; жданки поїсти.
- Недозрѣлымъ косить—у свід косити;
на свід косити; у свіду косити.
- Недоимочные проценты—відсѡтна за-
лѣгисть.
- Не долго длился нашъ сонъ—не дов-
го булѡ нашого спаннїя.
- Не долго думая—не нагадуючись
дѡвго.
- Не дома, въ мїрѣ—у свѣтах.
- Недостаетъ (кому)—недѡгѡдно кому;
бракує кому (чѡгѡ).
- Недостало у него силъ—уже йому
сил перейнялось.
- Недостача продовольствїя—брак хар-
чѣ, кѡнту.
- Недосугъ—гарячий чѡс; нїкольство.

Н

- Недосугъ миѣ—мені ніколи; не маю коли; нема часу.
- Недоумѣваю, чтобы это значило—рахуби не дсберу, що воно за знак.
- Недѣлю тому назадъ—передъ тѣмъ; тѣждень тому.
- Недѣля—тѣждень; свѣтлая—великодні свѣта; крестопоклонная—средохрѣстный тѣждень; пятидесятницы, св. Троицы—зелені свѣта, клечальный тѣждень; мясопустная—прошальный тѣждень.
- Неестественное положеніе—неприродный стан, неприродные станювище.
- Неестественно кричать—не своимъ голосомъ кричати.
- Не жалѣи алтына: отдашь полтину—не жалѣи ухналі, бо підкову загубиш.
- Не жалѣть, не беречь своихъ вещей—нехтувати свої речі.
- Не живетъ, а только небо копитъ—не живѣ, а тільки дві тре.
- Не задержалось въ памяти—не впало в пам'ятку.
- Незаконнорожденное дитя—неправого лѣжа; важирѣвана, пѣдалишна, саморідна дитина; байстри, байстру; безбѣтченко; -ная дочь—хлѣвна дочка.
- Незамѣтно для кого—не в замѣтку кому, не в знаки кому.
- Незаработанные деньги, а доставшіяся даромъ—дурні грѣші.
- Не заставляй меня ждать—не гай мене.
- Не за то волка бьютъ, что съѣлъ, а за то, что овцу съѣлъ—не за те бѣто, що ходила в жито, а за те, що дома не почувала.
- Не за что—нема зашо.
- Не заявитъ своего присутствія—назнаки не дати.
- Не звать куда ити, блуждать—блудомъ ходити.
- Не звать что дѣлать, какъ поступить—не знати на яку ступити; не дати собі радн.

Н

- Не знаю чѣмъ заняться (о профессіи)—не знаю у який хлѣб кінутися.
- Не знай броду, не суйся въ воду—не розбравши броду, не лизь прожѣгомъ в воду.
- Не идетъ говорить такъ—не личить, не подѣба такъ казати.
- Неизвестно что—не знати шо.
- Не измѣнять своему слову—на своему слову стояти.
- Не изъ чего выбрать—нема між чимъ вибрати.
- Не имѣется—бѣгъ мае; нема; бѣс-мае.
- Не имѣи сто рублей, а имѣи сто друзей—не май сто кнн, якъ сто другѣв.
- Не имѣть вичего (шутливо)—дѣдка мати.
- Не имѣи до сего времени свѣдѣній, затребованныхъ отношеніемъ, имъ отъ 10 іюня с. г. за № 125—не маючи досі відомостів, що про їхъ запитувавъ з 10 червня ц. р. під № 125.
- Не исполнить давняго слова—відскочити від слова; не додѣржати слова.
- Не исполнять обѣщанія (шутливо)—робити з губи халяву.
- Не иши бѣды: бѣда сама тебя същеть—ліха не шукай—вовѣ самѣ тебе найде; не шукай ліха—тебѣ самѣ ліхо найде.
- Не клеится—не йде в лад.
- Некогда—нема коли.
- Некому, некому—нема когѣ, кому.
- Не ко двору—не годиться, не підходить, не до діла.
- Не ко миѣ примѣряй—не в мою міру міряючи.
- Некому замѣнить меня дома, еслибы я ушла—ві від кого мені піти з дому, бо сама дома.
- Некстати—не до ладу, недоречі, не до шмѣги, не до шпѣти, без ладу.
- Не кстати явился кто—разносѣло когѣ.
- Некуда—нема куди.

Н

Некуда було пойти—не було де піти.
 Не купилъ тятъба шапки, пусть ушні мерзнуть—на злість моїй жінці нехай менє б'ють; коли моя жінка така, то нехай свині борошно їдять.
 Не кь дѣлу—не до речі, не до діла.
 Не кь спїху—нема чогб хапатися; нема чогб поспішати.
 Не кь тебѣ обрацались—не до тебе пилбся.
 Нелегкая тебя принесла—принесла тебе лиха годїна; чорт, бїс, нечїстїй тебе принїс.
 Не лежить сердце—не пристає сердце, не лежить душа.
 Нельзя—не вільно, не мбжна.
 Нельзя и увидѣть, нѣтъ и слѣда—нема й зазору; і зазором нема.
 Нельзя поворотиться, повернуться—поворбту нема.
 Нельзя протиснуться за тѣснотой—дбтову немає.
 Не люблю лишнихъ словъ—зайвої мбви не люблю.
 Немедленно вступите вѣ должность—негаїно прийміть уряд, посаду.
 Немедленно донесите обѣ исполненїи распоряженїя—негаїно словїстїть, до вїдома подайте, що вчїнено за рбсказом.
 Немедленно исполните предписанїе, приказъ—негаїно вчинїть за приписом, за рбсказом.
 Немедленно представьте отчетъ—негаїно подайте звїдбмлення.
 Немедленно представьте смѣтнїя исчисленїя—негаїно подайте коштбспис...
 Немедленно представьте смѣтнїя предположенїя на производство работъ...—негаїно подайте коштбрис на работї...
 Немедленно сдайте должность—негаїно зложїть уряд, посаду.
 Немедленно сообщите о послѣдующемъ—негаїно повїдомїть про те, що зроблено по цьому далї...
 Немногіє понимали его—мало хто розумїв його.

Н

Немного дѣла—дїла не скїльки.
 Немного недостаетъ—трбхи бракує.
 Немного спустя—по малїй годїні.
 Немножко, очень мало—з комарєву вїжечку; трїшечки; на магове зернї, зернятко.
 Не могу ничего придумать—не мбжу жадної радї приложїти.
 Не могу счесть—рахубї не дам.
 Не мудра голова да кубышка полна—хоч у головї цўсто—абї грбшей гўсто.
 Не мудрено что...—не дїво що...
 Не мѣсто, не удобно—не спбсїб.
 Не мѣшааетъ, не лишнее—не нбцутить, не вадить.
 Не вмѣшивайтесь не вѣ свое дѣло—не мїшайтєся мїж чужї лика.
 Не надоѣдай мнѣ—не клопочї менї головї.
 Не надѣ тѣмъ работать—нї за вїщо рук зачепїти.
 Не намѣренно—не хочачи, без наміру, не навмїсне.
 Ненавидѣть кого—зазлїсть на кого мати; ненавидїти.
 Не ва кого оставитъ домъ—нї від кого піти з дбму.
 Ненастная погода—негбда.
 Не нашего поля ягода—не нашего пера пташка; не з нашого крїласу; не нашого седла паракв'яне; то лбде не нашой й хати; не нашого пїр'я птиця.
 Не правится—не панїть; не до вїдоби; не підхбдить під мїслї; не до подббї; не подббається.
 Не нужно приводить вѣ исполненїе данное распоряженїе—за вїданим рбсказом не трба чинїти.
 Не нужно приводить его словъ—не трба прїтбчувати його вїразив.
 Не обойдется и безъ насъ—прїткнє нбса і до вас.
 Не обращать вниманїя—не вповати; не вважати; не звертати уваги; не звертати бачности.
 Не особенно—не кбнче-дуже.

Н

- Не оставляйте меня вашими совѣтами—не відмовляйте мені ваших порад.
- Не оставлять (что)—не кідатися чого.
- Неотступно ходить за кѣмъ—ходити нависом біля бо́го.
- Не отдасть никогда—віддасть на безрік.
- Не о тебѣ рѣчь (шутливо)—не до тебе підбѣса.
- Не о томъ слово—не в тім річ.
- Неоцѣненный по достоинству—не ошанований.
- Не очень—не дуже; не конѣчне; не з так; не що.
- Не по вкусу—не до смаку; не до сподоби; не до вподоби.
- Неподвижны звѣзды—нерухомі зорі.
- Не поддается переводу—не надаєть ся до перекладу.
- Не подлежит сомнѣнію—запѣвне.
- Не подмазанное колесо скрипитъ—не помащено, то й скрипить; де не мажуть, там дуже рипить.
- Не позволю влѣшиться въ мое дѣло (иносказ)—не дам у кашу собі дмухати.
- Не пойманъ не воръ—не піймавшп, не кажі, що злбдіи; не кажі сь, що злбдіи, бо ще сь не пійняв; не кажі „злбдіи“ піки за рѹку не схопів; як не зловив, то й до пана не позивай.
- Не показаться на глаза—не дітися у вічі.
- Не показывая виду кому—не даючи ся на знак кому.
- Неполная луна—місяць-недобір.
- Не получая до сего времени отвѣта на отношеніе мое отъ 15 ноября с. г. за № 4711—не маючи досі відпису на завідомлення моє з 15 грудня ц. р. під № 4711.
- Не получилось никакого результата—здобуток вийшов ніякий.
- Не помнится—не пригадую; мені невмітно.
- Не помнить Божьихъ дней—см. Околесицу несетъ.

Н

- Не по мнѣ—мені не до мислі, не під мислі.
- Не по нутру—не до смаку; не до вподоби.
- Не попалъ на слѣдъ—не вхопив тропи.
- Не по сердцу—не до мислі.
- Не по средствамъ намъ—не сустанція наша.
- Непосѣдливый (кто)—шкура горить (на кому); непосидячка з йбо; непосидящий як чорт.
- Не по твоимъ способностямъ—тобі не хист; не до твого хисту.
- Неправдой свѣтъ пройдешь, да назадъ не воротиться—брѣхнею свѣт пройдеш та назад не вернешся; туди брѣхнею перейдеш, а назадъ трудно; брѣхнею недалѣко зайдеш.
- Не предвидится ничего хорошаго—ні на що доброго не занѣситися.
- Не приведи Богъ!—не дай Бóже, боронь бóже, крий Бóже!
- Не признавать—не визнавати; заперечувати.
- Не прилично—не лічить, не гóже, не пристало; не пригóже; не подоба-річ; не випадає.
- Не припомню—мені невмітно.
- Не приставай ко мнѣ!—не клопочі мені голові.
- Не пристало вамъ такъ поступать—не годиться вам так чинити.
- Непріязненно посматривать—басом поглядати; дзїзом подивлятися; поглядати зашморгом.
- Непробудный сонъ—вічний сон.
- Не пропадетъ—не де дїнетъся.
- Не проси у богатаго, проси у тороватаго—до вбогого йди сорбчки позичати, а до багатаго ніколи не иди.
- Непроходимый дуракъ—дурний як пень; як колода; як драпий чобіт; як Бѣркові штани.
- Не прочь—не од тієї рѣчі; не від того.
- Не пустыки—не переливки.
- Не работается—не берѣ роббта.

Н

- Не радѣть о чемъ—занедбати що.
 Неразвитой грибъ—чѳртове яйце.
 Неразумное, неумѣстное, некстати—
 півтора людського.
 Не расположенъ работать—не маю
 охѳти до роботи, не берѣ мене
 робѳта.
 Не родись красивый, а родись сча-
 стливый—не родись краса, та
 родись щасна; не родись гарний
 а родись щасливий; рості вели-
 кий, та будь багатий.
 Не родись ни хорошь, ни пригожь,
 родись счастливъ—не родись кра-
 сна та родись щасна; не родись
 багатий та вродливий, а родись
 при дѳлі та щасливий; не родись
 гарний, а родись щасливий; ро-
 сти великий, та будь багатий; не
 родись в платячку, а родись в
 щастячку; не родись багатий, а
 родись щасливий.
 Не рѣшатся—вагѳтися; не наважу-
 ватися; (фигур.) мяти шкури.
 Не рѣшился на этотъ шагъ—не на-
 важився до цього заходу.
 Несвободенъ кто, некогда кому—
 свѣт не вѣльний (кому); ніколи
 кому; нема часу комѳу.
 Несвоевременно—в неслѳшний час;
 (шутливо)—у свиный гѳлос; у со-
 бачий гѳлос.
 Не слазить бы—нівѳроку; коли б не
 зурбчати.
 Несдержанный, болтливый—ковзкий
 на язѳк.
 Не сдержатъ обѣщанія—відскѳчити
 від слѳва; не додѳржати слѳва.
 Не сдержатъ слово—см. Не сдер-
 жатъ обѣщанія.
 Не одобровать—не минути лиха.
 Несется слухъ—чѳтка йде.
 Несетъ турысы на колесахъ—підпу-
 скає москаля; кулі л'є;
 Не сидится отъ нетерпѣнія—непоси-
 дѳчка берѣ.
 Не сказалъ ни слова—губѳи не роз-
 зѳвив.
 Не скоръ Богъ да мѣтокъ—Бог хоч
 не скѳрен, та влѳчен.

Н

- Не случилось—не випадало; не тра-
 плялося.
 Не слѣдуетъ такъ дѣлать—не го-
 дѳться, не гѳже так робѳти.
 Несмотря на то, что...—не вважаю-
 чи на те, що...; дарма що.
 Не смыкать глазъ—ѳком не стинати.
 Не смѣйся чужой бѣдѳ, своя на гря-
 дѳ—не смѣйся рабѳ—буде й тобѳ;
 чужѳму лиховѳ не смѣйся; не смѣ-
 ся з чужѳї бѣдѳ; смѣшки з попѳ-
 вої кѳшки, а як своѳ здѳхне, то
 й плакатимеш; хто смѣється,
 томѳу не минѣтися.
 Несмѣтное богатство—золотѳ горѳ;
 золотѳ гѳри.
 Несмѣтное количество—тьма-тьмѳу-
 ща.
 Не совѣмъ—не зѳвсѳм, не ковѣчне.
 Несообразность—такѣ, що й купи не
 держѳтися.
 Не спать ночью—ніч зорѳти.
 Не спится—спаннѳ нема; сѳн не бе-
 рѣться.
 Не спорится—не ймѣться менѳ.
 Не способенъ работать—не здѳтний
 до роботи.
 Не спрашивай здоровья, а глянь на
 лицо—глянь на вѳд, здоровѳля не
 питаѳи.
 Не спускать съ глазъ—мѳти на ѳці.
 Не сполна—спроквола, повагом.
 Не сѳшна и съ толкомѳ дѣлать—
 поклядаѳчи робѳти.
 Не сравнится Днѣстръ длиною съ
 Днѣпромѳ—Днѣстрѳ не вѳйде дов-
 живѳю прѳти Днѳпра.
 Не стало денегъ—забрѳкло грѳшей.
 Нести ахинею—теревѣні правѳти,
 нѳсенѳтницю плѣстѳ.
 Нести зивтѳмѳю—покутувати, вѳдбу-
 вѳти покуту.
 Не стоять—не вѳрт, не вѳрто.
 Не стоять благодарности—нема за
 що дякувати; нема за що; нема
 дяки.
 Не сходить съ ума, быть на умѳ—
 на дѳмци стояти.

Н

- Несчастливая участь—латаний талан;
щербата доля.
- Несчастное время—лихий час.
- Несчастный случай—пригода.
- Не съ тобой говорят—не до тебе
мѡва.
- Не съ хорошимъ намѣреніемъ—не
з добромъ.
- Не съ чѣмъ начать, нѣтъ средствъ
для начала (о хозяйствѣ, заработ-
кѣ)—ні за що рук зачепіти.
- Не та дорога, какой нужно—блудна
дорога.
- Не такимъ манеромъ—не такимъ ши-
бом, рббом, способом.
- Не такъ, какъ слѣдуетъ—не до цѣги.
- Не тебѣ бы говорить да не мнѣ бы
слушать—не ти б казав, не я б
слухав.
- Не тогда собакъ кормятъ, когда на
охоту идутъ—не тоді хортів году-
вѣтъ, як на влѡви іхать; не тоді
ковѣ сидѣти, як треба сидѣти;
не тоді коневі вівса, коли він
дівиться до пса; не тоді мечѣ
шукати, коли ся треба потякати.
- Не тѣмъ будь помянуть—прості
йому Бѡже.
- Не убить, пощадить—к животу зво-
литв.
- Не удасться тебѣ—не пощастить то-
бі; (шутливо) не покурѣш.
- Н. удачно скриваль свой поступокъ—
накрівсь, мов лисиця хвостомъ.
- Не удержится въ секретѣ—шїло в
мішку не втаїться.
- Не удивительно—нема дївки; не дїво.
- Не удобно кому, невыгодно—не ру-
ка кому.
- Не узналъ васъ—не вгадав вас.
- Не у кого спросить—нема в кого
спитатися.
- Неумѣло дѣлать—партачити, партѡ-
лити.
- Неумѣстно—не до шмиги, не до речі,
не до дїла.
- Неумѣющий писать—неумітний пись-
ма.

Н

- Неучащенное поле—сухѣ поле.
- Не уплатить, остаться должникомъ—
забѡрсатися з виплатою.
- Не упускай первого покупщика—
першого купця не кїдайся.
- Не устоять въ словѣ—не додержа-
ти слова; відскочити від слова.
- Неуспішно трудящийся, хлопчущій—
товкущій.
- Не потеряло нисколько своего значе-
нія—не згубило нічого з своєї
ваги.
- Не утруждайте себя—не робіть со-
бі заходу.
- Нехорошее пожеланіе мертвому—
хай йому дробина снитися.
- Не хорошо сдѣлалъ, поступилъ—не
гаряд учинив.
- Не хочется спать—не берѣться сон.
- Не чаялъ видѣть—не сподівався бѣ-
чир.
- Нечего и думать—шкода й гадки.
- Не хватитъ на это денегъ—не ви-
стачить на це грѡшей.
- Не хватитъ ума это сдѣлать—не ви-
тече рбзуму це зробити.
- Не хуже—не згірш.
- Нечистъ на руку—бхват має на чу-
жѣ добрѡ.
- Не шелохнется—ні чичирк.
- Не шутки—не перелївки.
- Не шутя—не в жарти.
- Нецѣлесообразный способъ—недо-
дільний засіб.
- Нечего вамъ объ этомъ разсуждать—
гбді вам про це балакати.
- Не ясно звучать—гугнявити.
- Не я їду, нужда їдетъ—не я ска-
чу, біда скаче.
- Ни Богу свѣча, ни чорту кочерга—
ні Бѡгові свѣчка, ні чѡргові ла-
дан; а ні до рѣди, а ні до звѣ-
ли; ні до сака, ні ло бѡвта.
- Ни во что не ставить—за невїщо
мѣти; брати за ні защо.
- Ни въ одномъ глазѣ—ані жѣ, ані
трїшки.

Н

Нигдѣ не дѣвется — та не дѣ динѣть-ся.

Ни гугу! — ні чичірк!

Ни да, ни нѣтъ — ні так, ні сяк; ні те, ні се.

Ни дати, ни взяти — як дві краплі воді.

Ни для чого не пужний — ні до чого.

Ни души не видно — ані лялечки не видно.

Ни души, никого нѣтъ — ні хуху, ні духу.

Нижній слой — нижній шар.

Ни задавиться, ни зарѣзаться не-чѣмъ — ні ножі, ні образа: ні зарі-заться, ні помолитися.

Ни за что — ні в світі; ні за що.

Ни за что побити — за невинного бѣга побіто.

Ни за что пропалъ — пропав ні за ца-пову душу.

Ни звука — ані теленъ.

Низменное мѣсто — припадъ, низина, низькоділ.

Никакимъ образомъ — жадним спосо-бом, побитом; жадною мірою.

Никакого порядка — ні ладу, ні пере-ладу.

Никакъ не возьмешъ — і трьомі на-падами не озьмеш.

Никакъ нельзя этого сдѣлать — жад-ною мірою не можна це зробити.

Никакъ не упросишь его — ніяким (б-гом не допробісися у нѣбо.

Ни капли — а ні цюк; а ні крапліни.

Никогда еще этого не было — зрѣду-вику цьогѣ не було.

Никогда не забуду — до віку не за-буду; ні в світочку не забуду; поки сонце світить не забуду.

Никогда мы не должны забывать то-го, что... — ніколи не повинно нам те сходити з пам'яті, що...

Никогда не отдасть — віддасть на-бѣзрик.

Никогда этого не будетъ — це буде, як рак свісне.

Ни кола, ни двора — а ні печі, а ні

Н

лави; ні плуга, ні роллі, виспиш-ся доволі.

Ни крошки — а ні цюк, а ні крїхти.

Никто не въ состоянїи этого порядка взмѣнить — не здоліе того ладу ніхто повернути.

Никто тебя не принуждалъ говорить — ніхто тебе за язык не тяг.

Никуда негодная вещь — покидь, по-кидька; надібок у піч.

Ни къ селу, ни къ городу — не до ладу, не до приїладу.

Ни къ чему — ні на що, ні на вішо.

Ни къ чему не годный — ні до чоґо; ні до чоґо не придатний.

Ни къ чему не способенъ — не вміе й шїла загостріти.

Ни ломаного гуса — ні шерстіни.

Ни одного нѣтъ — жадного-ма.

Ни о чемъ онъ не заботится — ні про що він не дбає.

Ни подъ себя, ни на себя — а ні печі, а ні лави; ні плуга, ні роллі.

Ни поскакать, ни поплясать, ни въ дудочку поиграть — ні швецъ, ні жнець, ні в дуду ігрѣць; ні грач, ні помагач.

Ни свѣтъ, ни заря — дуже рано; ще й на світ не благословилося; ще й на світ не зайнялось.

Ни складу, ни ладу — і гіч не до рѣчі.

Нисколько — ні мало не; а ні цюк.

Ни скривища, ни сбывища — а ні печі, а ні лави; ні плуга, ні роллі, ви-спишся доволі.

Ни слова! — ні чичірк; ані теленъ!

Ни слѣпой полушки — ні шерстіни.

Ни съ мѣста! — ані руш!

Ни съ того, ни съ сего — з доброго лави; дарма-гарма.

Ни хижі, ни крыши — ні печі, ані лави; ні плуга, ні роллі, виспиш-ся доволі.

Ни хитру, ни горазду, ни убогу, ни богату суда Божьяго не миновать — що Бог навинѣ, того ніхто не минѣ.

Н

Ничего больше не нашелся ей отвѣ-
тить—нічого не прибрав більш
її одмовити.

Ничего не далъ (пожалѣлъ)—і на
вігтик не дав.

Ничего не достигъ (шутливо)—лиз-
нѹв шїлом пѣтоки.

Ничего не дѣлаеть—походѣньки та
посидѣньки справляе; лѣжні спра-
вляе; бїмбѹе; бѹмги б'е; байдикн
б'е; ханькї мнє.

Ничего не значить—нічого не вѣжить.

Ничего не могу подѣлать—рахѹби не
дам.

Ничего не подѣлаешь—немає радн.

Ничего не получилъ (шутливо)—лиз-
нѹв шїлом пѣтоки; бїса з'їв.

Ничего не стоять—ві по чѹму.

Ничего не хочеть дѣлать—і за хо-
лоднѹ вѹду не візьметься.

Ничего не ѣлъ и не пилъ—і рїски
в ротї не булѹ; і крїхти в устах
не булѹ.

Ничего нѣтъ—нема до шнїрї; нічого
нема.

Ничего порядочнаго онъ не скажеть—
нічого пѹтнього він не скаже.

Ничуть не бывало—зовсім ні.

Ничтожная вещь—не знѣти що.

Нищенствовать—по під віконню хо-
дити; старцювати.

Нисвобрачная, сохранившая до заму-
жества дѣвственность—хорбша
молодѹ.

Новобрачные—молодѣята.

Новозаселенное мѣсто—новосѣльця.

Ножницы заѣдаютъ—ножїці зати-
наються.

Номера по порядку—числа їдно по
другому.

Нормальнымъ бюджетомъ надо счи-
тать такой...—за нсрмальний бюд-
жет треба вважати такий...

Носится слухъ, молва—чѹтка, пого-
лѹска їде.

Носится съ кѣмъ, съ чѣмъ—пѣнь-
катися, цѣцькатися з ким, чим.

Носъ, что и багра не надо—нїс, як
за сїм грївень сокіра.

Н

Но только—тїльки ж бо.

Ночная кукушка перепосеть денную—
жїнка скорїше умѹбитъ чоловіка,
нїж хто ївший.

Ночь матка: все гладко—нїч матн:
все покрїе; нїч матн, не дасть
погибѣти; нїч—ак матн.

Нравится—до подобн, до сподѹбн; до
вподѹбн; до смакѹ; подѹбається;
подобѹа-рїч; до мїслї; під мїслї.

Нравиться—до вподѹбн бѹти; підхо-
дити під мїслї; бѹти сподѹбним,
сподѹбною; до лїбѹстн бѹти комѹ;
бѹти до лѹбѹбн; смакувати комѹ.

Ну вотъ онъ и говоритъ—отѹж він
ї вѣже.

Ну гдѣ тамъ!—де вже!

Ну его!—цур їому!

Ну его къ чорту!—нехай їому ха-
лепа!

Ну ее!—хай її пек!

Нужда научить валачи ѣсть—навчїть
бїдѹ з сѹлом коржї їсти; навчїть
лїхо з мѹком коржї їсти; навчїть
гѹре з сѹлом кашї їсти.

Нужды нѣтъ—байдѹжє; дѹрма; нї
гѹдки; і гѹдки мѹло; сїлькїсь.

Нужно готовиться къ ночлегу—треба
лѹгодитися ночувѹти.

Нужно истребовать пропускъ, разрѣ-
шенїе—треба вїправити дѹвил.

Нужно идти съ духомъ времени—
треба потрапляти часѹвн.

Нырять плавать—плѹвати наввїринкн.

Нѣсколько больше десяти—кїлька-
пѹдцѹть.

Нѣсколько времени спустя—по малїй
годинї; трѹхн згѹдом; трѹхн згѹ-
дївши.

Нѣсколько десятковъ тысячъ—сто
крѹть.

Нѣсколько дѣлъ сразу дѣлающїй,
-шая—семидїльнїк, семидїльнїця.

Нѣсколько изданїй—кїлька вїданнїв.

Нѣсколько лѣтъ не обрабатываемая
земля—перелїг.

Нѣсколько лѣтъ, мѣсяцевъ, дней на-
задъ—кїлька лїт, мїсяцїв, днїв
тому.

Н

Нѣсколько лѣтъ, мѣсяцевъ, дней
спустя—кѣлька лѣт, мѣсяцѣв, днѣв
пѣтѣм.

Нѣсколько фразъ, предложеній—кѣль-
ка рѣченнѣв.

Нѣтъ, не имѣется — нема, бѣгма;
(гнѣвно) кат-ма, бѣс-ма, чорт-маѣ,
чорт-ма.

Нѣтъ возможности—анѣ спѣсобу; не-
змѣга.

Нѣтъ выхода, безвыходное положе-
нѣ—нема рѣди; кѣнци в край.

Нѣтъ выше, лучше...—нема в свѣтѣ
над... нема в свѣтѣ як...

Нѣтъ денегъ—грѣшей голѣ; у кишѣнѣ
гулѣ.

Нѣтъ его тамъ и зародыша—тамъ йогѣ
й закону нема.

Нѣтъ ему удержу—нема йому вѣпну.

Нѣтъ житѣя, покоя за нимъ—прѣ-
свѣтку за нимъ нема.

Нѣтъ и признака—нема й зѣзору; и
зѣзоромъ нема.

Нѣтъ и слѣда—см. Нѣтъ и при-
знака.

Нѣтъ какъ нѣтъ—якъ нема, дакъ нема;
якъ одрѣзано.

Нѣтъ конца дождю—нема дощѣ пере-
стѣпня, перѣстану, перѣстанѣ.

Нѣтъ надежды—не надѣпно.

Нѣтъ надѣбности въ созданнѣ новаго
учрежденнѣ—нема потрѣби до за-
кладаннѣ новѣ инстѣтутѣцѣ.

Нѣтъ никакого порядка—нѣ ладѣ, нѣ
пѣлада нема.

Нѣтъ ни прутѣика—нема нѣ дрѣза,
-зу.

Нѣтъ ни сучка, ни задоринки—чѣ-
сто, голки не пѣдѣочѣш; нема до
чѣго причѣпитѣся.

Нѣтъ ничего—нема і тла; і на тлѣ
не вѣдко; нѣ гнѣта нема.

Нѣтъ розы безъ шѣповѣ—не всѣяка
стѣжечка безъ спорѣша.

Нѣтъ рѣшѣтельно никого, ни души—
нема нѣ дѣха.

Нѣтъ свободнаго времени—вѣробу
нема; нема чѣсу.

НО

Нѣтъ скота въ хозяйствѣ—нѣ шерстѣ-
ни нема в двѣрѣ.

Нѣтъ смысла въ этомъ рѣшеннѣ—
нема глѣзду в цѣй ухвѣлѣ, в цѣй
пѣстанѣвѣ.

Нѣтъ смысла такъ поступать—нема
рѣцѣи такѣ чѣнѣти.

Нѣтъ сна—спаннѣя нема, сонъ не бе-
рѣться.

Нѣтъ совершенно никакого порядка—
нема нѣ ладѣ, нѣ перѣладу.

Нѣтъ такого человекѣ, чтобѣ нѣкъ
безъ грѣха прожилъ—чѣловѣкъ не
йнгол, щѣб не согрѣпѣв; всѣякъ чѣ-
ловѣкъ не безъ грѣха.

Нѣтъ тебѣ никакого удовольствѣя—
живѣш, живѣш і смаку не чѣпѣш.

Нѣтъ у него здоровѣя, ума—нема
з йѣго цѣвѣту.

Нѣтъ худа безъ добра—нема лѣха
безъ шѣастѣя; лѣхо не безъ добра.

Нѣтъ этого и въ поминѣ—і не за-
снѣтѣлось на цѣ.

Нѣтъ этого и признаковѣ. см. Нѣтъ
этого и въ поминѣ.

О.

Обвинительный актъ читался нѣс-
сколько часовѣ—реѣстр провиннѣй
чѣтано кѣлька годѣв.

Обвинительный приговоръ—зѣсуд.

Обиняеть, -нить во лѣи—зѣдавѣти,
-дѣти брѣхнѣ, непраѣду.

Обвиняеть, -нить кого напрасно—на-
волѣкѣти, -локѣти пенѣю на кѣго;
волоктѣи, наволоктѣи пенѣю на кѣго.

Обдало жаромъ—в жар кѣнуло.

Обдумывать, размышляеть—брѣти у
сѣму; рѣзумомъ роскѣдѣти, рѣздѣ-
мувати, мѣркувати.

Обезпечѣть матерѣально—настанѣвѣ-
ти на хлѣб.

Обезсилѣвать, ослабѣвать—упадѣти
на сѣлѣ.

Обезславѣть—неслѣву зложѣть на
кѣго.

Обиды выносить—крѣвду терѣти.

Обижать, оскорбляеть—кѣторѣ завда-

О

- ва́ти; кривду чини́ти; кривди́ти, обража́ти.
- Областное самоуправление — краеве самоврядування.
- Областной съездъ—краєвий з'їзд.
- Обледенѣлый корабль—закрижнілий корабель.
- Облечь властью кого—надати силу, право кому.
- Облизываться въ предвкушении чего либо приятнаго — лизати губи (собі)
- Облиться кровью—пасокою вмитися.
- Облиться слезами—обсіпатися слізьми.
- Обложение налогомъ — оподаткування.
- Облупить какъ луковку, какъ липку, какъ лутошку—обідрать, як білку; обідрали, як молодѣнку липку; обідрали до голої кости: обідрать до нитки.
- Обмануть выдумкой—вітесати нетѣсаного тесаня.
- Обмануть, надуть—укінути фука; убрати в шори; з розуму звести; балаяки підпустати.
- Обмануться въ расчетъ—вхопіти шилом патоки; піймати облизня.
- Обмануть чьи ожидания—завід кому зробіти; звести когб.
- Обманывать при помощи хитрости—лестом заходити.
- Обморочить, одурачить—туман навести на кого; забіти баки (кому).
- Обнажить тѣло—тілом посвітити.
- Обнаружить, выявить, проявить — дати ознаку.
- Обнищать—піти на жебраний хліб.
- Обобратить кого, нажать на чемъ—руки погріти чим.
- Обогнуть мось—переплести за ріг.
- Обойти все собраніе съ угощениемъ—ряду донести.
- Обойти кого лестью—злестати когб.
- Обойти молчаніемъ—поминути мовчки.
- Обольстить дѣвушку—покріти дівчину.

О

- Обольстить и бросить дѣвушку—звесті дівчину.
- Обольщать рѣчами—словами мастити.
- Обрабатывать землю—землю робіти, управляти; хліб робіти.
- Образной уголь—покут, покүтгя.
- Образумиться, опомниться—до глүзду прийти; в розум прийти.
- Образъ жизни—триб життя.
- Обратить вниманіе чье на что—дати, подати до уваги кому що; увагу звернути на...; звести на очі.
- Обратить въ бѣгство—повернути на втіки.
- Обратить въ ничто—обернути, повернути в нівець; обернути в ніщо.
- Обратить въ пользу—повернути на користь.
- Обратить въ свою пользу—на пожиток собі обернути.
- Обратить въ шутку—на жарт, у жарт повернути.
- Обратить тыль—навтіки, навтікача кінутися; потїлицю показати; плечи показати.
- Обратное дѣйствіе закона—відворотна сила права.
- Обратныя лошади—зворотні коні.
- Обращать -тять вниманіе на что—брати, взяти до уваги; звертати, звернути увагу; ударати, -рити на що.
- Обратить вниманіе на кого—мати обачення на кого.
- Обращать въ к.-л. вѣру—до я. п. віри навертати.
- Обращаться, -таться во что—зіходити, зійти на що; поміатися, понітися чим; обертатися, обернутися чим, у що.
- Обращаться, -таться въ бѣгство—пускатися, пуститися на втіки, навтікача.
- Обращаться, -таться къ доводамъ ума—ходити, піти до голові по розум.
- Обращаться, -таться къ кому, чему—звертатися, звернутися до кого,

О

- до чо́го; оберта́тися, оберну́тися до ко́го, до чо́го.
- Обра́щаться съ кѣ́мъ—пово́дитися з ким.
- Общая комната—спі́льна кімна́та.
- Общедоступный спектакль—зага́льно-попристу́нна виста́ва.
- Общее благо—зага́льне добро́.
- Общее мнѣ́ніе—зага́льна думка́.
- Общее присутстві́е (к. л. учрежде́нія)—ра́да.
- Общее собрані́е—зага́льні збо́ри.
- Общее собрані́е всѣ́хъ казако́въ—чо́рна ра́да.
- Общественно-образовательные курсы—зага́льно-освіта́льні ку́рси.
- Общественная казна—грома́дський скарб.
- Общественное собрані́е—грома́дське зібран́ня.
- Общественное стадо череда́.
- Общественное учрежде́ние—грома́дська устано́ва, інститу́ція.
- Общество знакомыхъ—кумпа́нія.
- Общество открывае́тъ свою дѣ́ятельность—това́риство розпо́чинає́ свою дія́льність.
- Общество покровительства животнымъ—това́риство для охоро́ни звіра́т.
- Общество потребителей—споживче това́риство.
- Общество страховое—това́риство асекура́ці́оне.
- Общій го́лосъ—зага́льний го́лос.
- Общій призна́къ—спі́льна озна́ка.
- Обыкновенное собрані́е—звича́йні збо́ри.
- Объ исполнені́и довести—про те, що зробо́лено, до відо́ма подати́.
- Объ этомъ не беспоко́йтесь—цим не журі́ться.
- Объ этомъ нѣ́тъ спору—про те нема́ що змага́тися.
- Объ эту пору́—ши́д цю пору́, у цю пору́.
- Объявля́ть, вить войну́—запові́дати, ві́сти війну́.

О

- Объяснительное слово—ясува́льне слово.
- Объяснить сонъ—розсуді́ти, розв'язати сон.
- Обычная вещь—звича́йна рі́ч.
- Обычное право—звича́йове пра́во.
- Обычнымъ порядкомъ—звича́йним три́бом.
- Объдѣ́ль — ні на шо зві́вся; зкапцані́в; на біду́ зійшо́в; з'їхав ні на шо.
- Обдѣ́ня отошла—слу́жба відбула́ся, слу́жба скінчи́лася.
- Обѣ́дъ по приглаше́нію—прѣханий обі́д.
- Обѣ́ими руками—обі́руч.
- Обѣ́тъ исполнить—зоброкува́ти обрі́к.
- Обѣ́щати и не сдержати́ слова (шут.)—з губі́ халі́ву робі́ти.
- Обязанности по службѣ́ — офіці́йні обов'язки́.
- Обязательное постановле́ние—обов'язко́ва постано́ва.
- Обязать подпискою ко́го—обов'язати на письмі́.
- Обязывать се́бя словомъ—в'язати́ся словомъ.
- Оврагъ неглубо́кій—перейро́к.
- Оврагъ поросші́й лѣ́сомъ—байра́к.
- Оврагъ степной—ба́лка.
- Оврагъ съ кру́тыми краями́—прова́лля.
- Овчинка выдѣ́лки не стои́тъ—шкѳ́рка вичинки не ва́рт.
- Огласку сдѣ́лать—ясу́ вчині́ти.
- Оглу́плять, оду́рять (кого)—заверта́ти го́лову, мо́зок (кому́).
- Огляни́сь на се́бя—на се́бе, глянь.
- Отнестрѣ́льное ору́жіе—стрі́льна, па́льна збро́я.
- Огня́ взаи́мы не выпроси́шь—в його́ посере́д зими́ льдо́у не выпроси́ш; сере́д зими́ сні́гу не выпроси́ш.
- Огороши́лъ ко́го словеснымъ нападе́ніемъ—накрі́в мо́брим рядно́м.
- Ограничи́ться чѣ́мъ—поперестати́ на чо́му.

О

Одаренный всіми достоїнствами—
вивинюваний у всі прикмети.
Одерживать, одержать верхъ надъ
кѣмъ-либо—брати, взяти гору.
Одинаково плохо и то и другое
(иноск.)—одн бис! обе раббе!
Одиноко—самотюю.
Одинъ въ одинъ—головá в гóлову.
Одинъ за другамъ—одн по одному.
Одинъ одинешенець—сам душею.
Одна голова и смѣется и плачетъ—
одн бчi i плачуть i сміються.
Однажды—одного разу, одного часу.
Однажды вечеромъ—одного вѣчера.
Одна мысль быстро замѣняетъ дру-
гую—думка думку побивае.
Однажды утромъ—одного ранку.
Однако—про те, одначе, аж.
Однимъ одинъ разъ—раз-разом.
Одни только солдаты были на ми-
тингѣ—самі за себе москалі були
на вічу.
Одного б'ють, а другому навѣтки
дають—кiшку б'ють, а невістці
замітку дають; барана стрижуть,
а козлу навiшки (на вiстки) да-
ють; вiвцю скубуть, а козам на
вiжки дають.
Одного поколѣння—однiвi верствi.
Одной ногой въ гробу—йому три
чисниці до смерти.
Одно и тоже будетъ—вопб все на
однб вийде.
Одного поля ягода—одн бис, одн
чорт.
Одною стороною—з одного бóку, од-
ним бóком.
Одно меня безпокоить—iднá рiч мене
турбуе, непокóбiть.
Одолѣвать, одолѣть—брати, взяти
гору; пiд корiто пiдвертáти, пiд-
вернiти.
Одолѣла бѣдность—злiднi осiли.
Одурачить, обмануть—пiдвести пiд
монастирь; забiти бáки; з розуму
звести; бляхманá пустiти; заснi-
тiти бчi.

О

Одурѣль, белены объѣлся—йому мо-
зок закрутiвся; маку наiвся.
Одѣваться въ черную одежду—ходи-
ти чорно.
Одѣть взъ сапоговъ въ лапти—пере-
вести на злiднi; пустiти в старцi.
Ожегся ровно на крапивѣ—опáрився,
як мiха на окрóпi.
Ожегшись на молокѣ, станешь дуть
и на воду—хто спáривсь на окрó-
пi, той i на холóдну вóду дмухнѣ;
хто на окрóпi спáрився, i на зiмну
вóду дiе; опáрився на молоцi, та
й на вóду стiдуть; як спáрився
на молоцi, тодi на сирóватку бi-
деш дуть.
Ожесточиться, взѣсться на кого—
завзятисл на кого.
Оживленный разговоръ—гарáча роз-
мóва.
Ожидать очереди—застóювати чѣргу.
Ожидать родовъ—бути при надi.
Озлобиться—злóбу взяти на кого;
озлiтися.
Ой-ли!—хiбá? невже?
Оказался въ безпомощномъ состоя-
вiнi—лишивсь, як на билинi, як
на водi.
Оказать вниманiе, уваженiе—дáти
увагу, повáгу.
Оказать неуваженiе—зневáгу дáти.
Оказать услугу—явити прислугу; у
послугi стáти; стáти у пригóдi, у
послугi.
Оказывать, -зать должное почтенiе—
чинiти, вчинiти слiшне ушану-
вáння.
Оказывать, -зать помощь—у помiч
ставáти, стáти.
Оказывать, -зать почестъ—вiддавати,
дáти шанóбу; лавáти, дáти честь-
хвалу.
Оказывать, -зать предпочтенiе—пере-
вáгу, пѣред давáти, дáти.
Окачуриться—задѣрти нóги, дiба
дáти.
Окаанный чортъ—дiдко охаблѣний.
Окинуть глазомъ—озирнiти що; кi-
нути бком; скiнути очiма на щó.

О

- Онъ занимается важное положеніе—
він займає значну постать.
- Онъ избранъ комиссаромъ—його обра-
но за комисара.
- Онъ изъ семи печей хлѣбъ їдалъ—
був у бувальцахъ.
- Онъ имѣлъ въ предметѣ—він мав на
меті.
- Онъ и ухомъ не ведесть—йому й за
вухом не свербять.
- Онъ ищетъ только повода—він шукав
лишень приклепу, притіки.
- Онъ къ вамъ не расположенъ—він
до вас не прихильний.
- Онъ джесть по печатному—бреше на
всі заставки.
- Онъ лишился сознанія—заморѣки на
нього упали; він зомлів.
- Онъ мнѣ въ глаза не показався—
він мені у вічі не дався.
- Онъ мнѣ не миль—він мені не до
люббви.
- Онъ мнѣ не пара—він мені не рівня.
- Онъ на всѣ руки мастеръ—він до
всього заповідний.
- Онъ надъ копейкой дрожить—та
він такий, що й над копійкою
трусяться.
- Онъ на меня въ претензїи—він на
мене рѣмствує.
- Онъ на руку охулки не положить—
см. Онъ на свою руку...
- Онъ на свою руку охулки не поло-
жить—він не впусить рака з
рѣта; не дасть собі на хвист на-
ступити; не дасть собі в башу
наплювати; всякому утрѣ носа.
- Онъ насъ всѣхъ за поясъ заткнетъ—
він нас усіх перевершить.
- Онъ нашему кузнецу троюродний
слесарь—Юдім бабі через вудлицю
бѣндарь; Василь бабі сестра у
пѣрвих.
- Онъ не въ своей тарелкѣ—сидять,
як у слївахъ.
- Онъ не жалець на этомъ свѣтѣ—не
буде вже рїсту топтати; на ла-
дан діше.

О

- Онъ не знаетъ усталости—йому зне-
маги нема.
- Онъ не можетъ утерпѣть—берѣ його
нетерпїлїчка.
- Онъ не промахъ—він не дурень; не
впусить рака з рѣта; він знає,
де раки зимують.
- Онъ не прочь отъ добраго дѣла—
він не цурається добраго діла.
- Онъ не справится съ этимъ дѣломъ—
він з цим ділом не дасть собі
ради.
- Онъ не ударить лицомъ въ грязь—
він не дасть собі в кашу наплю-
вати.
- Онъ неумоимо работаетъ—рѣбить і
втѣми йому нема.
- Онъ ни во что не входитъ—ні про
що не дбає; ні до чоґо не бе-
реться; він ні до чоґо не втру-
чається.
- Онъ ни о чемъ не думаетъ—він ні
про що не дбає; і гадки не має.
- Онъ несколько не беспокоится—він
і гадки не має.
- Онъ ничѣмъ не доволенъ—йому ні-
чим не догодїш.
- Онъ нѣсколько упрямя—він трѣхи
упѣртий.
- Онъ обезумѣлъ—навідїло його; він
знависнїв, збожеволїв.
- Онъ обратилъ на нее вниманіе—во-
на йому впала в око; він звернув
на неї уваґу.
- Онъ объ этомъ понятїя не имѣетъ—
він на цим нічоґо не тїмить.
- Онъ одурѣлъ—навідїло його; він
здурїв, знависнїв.
- Онъ ослѣпленъ, лишень правильного
взгляда на вещи—йому заслі-
піло очі.
- Онъ отдулся отъ наказанїя—він виз-
волився з кари.
- Онъ отъ нея безъ ума—він дух за
нею ронїть.
- Онъ очень дорожится—він цїнї не
складє.
- Онъ подвернулся очень кстати—він
нагодївся саме в час.

О

Онъ подь хмелькомъ—вн вѣпивши;
вн на підпѣтку.

Онъ пришель раньше моего—вн
прийшов поперед мене.

Онъ раскaпризничался—гедзь його
вкусѣв; гедзь на його напав.

Онъ рѣшил итти на войну—вн по-
клав итти на війну.

Онъ своей натурѣ не измѣнить—вн
своѣй натурѣ не переставить.

Онъ сдѣлался лѣнивѣ—лѣжанкаго на-
пала; вн зледащѣв.

Онъ себѣ и въ устѣ не дуетъ—а вн
і гадки не має.

Онъ сильно занемогъ—вн дуже за-
слаб.

Онъ со мной въ ссорѣ—вн мій
гнівник.

Онъ состоятеленъ, несостоятеленъ—
добре маєтсья, злѣ маєтсья.

Онъ спуску не дасть—не дасть собѣ
в кашу наплювати; не дасть
понадки.

Онъ сталъ незнаваемъ—його тепѣр
і не вгадати.

Онъ схватилъ кашель—напав на його
кашель.

Онъ считаетъ меня ни за что—вн
не має мене за устѣлку.

Онъ съ нимъ въ половинѣ—вн з ним
наспѣл, з половины.

Онъ такъ думаетъ, предполагаетъ—
такъ в його думка.

Онъ такъ разсудилъ—вн так по-
клав.

Онъ тебѣ не чета—вн тобі не пара,
не під пару.

Онъ только развѣ невзначай правду
молвить—хіба помилившись прав-
ду скаже.

Онъ точно помѣшанъ—вн наче оша-
лів, здурів.

Онъ уже и говорить не можетъ—
уже йому й мови нема.

Онъ уже не въ тѣхъ лѣтахъ, что-
бы...—йому вже з лѣт вийшло...

Онъ уже умеръ—уже по йому; вн
уже помѣр.

О

Онъ у меня въ печенкахъ сидѣть—
вн мевѣ в душі сидѣть.

Онъ умеръ—Богъ його взив; вн
помѣр.

Онъ часто боленъ—вн часто не-
здужае.

Онъ человекъ съ положеніемъ—вн
на становищу.

Онъ человекъ умный—йому на розум
не збуває; вн людина розумна.

Опериться—у пир'я вбѣтися; (о лю-
дахъ) вырасти, возмужать—у ко-
лодочки вбѣтися.

Оплакивать кого, что—жалкувати за
ким, чим.

Опомниться—до глѣзду прийти, сха-
менутися, счутися.

Опредѣленіе дѣйствія—означення дії.

Опредѣлить долгую жизнь—дати
на вѣк.

Опредѣлить цѣну—скласти цѣну.

Оптовая продажа—продаж на гурт,
продаж гуртом.

Оптовый складъ—гамазѣя.

Опустить голову—унѣритися.

Опытная рука—вправна рука.

Оригиналь рукописи—первописъ,
скрипт.

Оркестръ, состоящій изъ трехъ му-
зыкальныхъ инструментовъ—тро-
їстѣ музѣки.

Оробѣлъ, приступивши къ дѣлу—
як прийшлося до діла, то й ніс
під себе.

Орудія производства—знаряддя ви-
робу, знаряддя до виробу.

Осадить, убавить силъ—носа втерти.

Осадить городъ—стати побѣем; обло-
жити місто.

Осадное положеніе—стан обложный.

Осаждаютъ разныя мысли—мыслонь-
ки заносять; думки посідають.

Осажденный—обложенець.

Освободить изъ подъ залога—вику-
пити заставу, викупити з застави,
з під застави.

Освобождать отъ смертной казни—
горлом дарувати.

- Освобожденіе отъ залога — викуп з застави.
- Оскорбить честь — покривдити на чести.
- Оскорблять, - бити — котору завдавати, дати; кривдити, скривдити; ображати, зити.
- Ослабввать — підупадати на силах; упадати на силі.
- Ослѣпить, лишити правильного взгляда (переносно) — засліпати очі.
- Ослѣпнуть — збанувати на очі; стемніти на очі; осліпнути.
- Осмѣять кого острымъ словомъ, мѣткимъ отвѣтомъ — квітку пришивти (кому).
- Основательно дѣлать — покладати робити.
- Основной капиталъ, деньги безъ процентовъ — истинні гроші.
- Особнякомъ — осторонь, на бдшибі, на відльоті, відльбно.
- Оспаривать свое право — завдатися з ким до права.
- Осрамиться — сорому набратися; діяти соромًا.
- Оставаться вѣрнымъ — додержувати вѣрности.
- Оставить безъ вниманія — лишити без уваги; в комені записати.
- Оставить въ покоѣ — дати покій; дати чистий покій.
- Оставить за собой право... — застерегти собі право.
- Оставить, бросить печаль — ударити ліхом об землю.
- Оставлять, вить должность — уступати, цѣти посаду.
- Оставлять до начала будущаго лѣта — на залітки зоставляти.
- Оставлять, вить въ покоѣ — давати, дати покій.
- Остаться въ сторонѣ — у ббці зостатися; на ббці зостатися.
- Оставлять, вить примѣту — давати, дати на признаку.
- Оставьте меня въ покоѣ — дайте мені спокій.
- Оставьте пожалуйста ваши пристава-нія (шутливо) — вибийте собі хвіст об тин.
- Оставьте это — не руйте цього.
- Остановить кровотечение — затамувати, загамувати кров.
- Остановиться, чтобы понасти воловъ, лошадей — стати на попасі.
- Остановка въ работѣ — загайка.
- Остановка кровотечения — затамування крові.
- Остаться въ дурняхъ — пошитися в дурні.
- Остаться въ одной рубашкѣ — звістися ні на що; перевестися на злидні.
- Остаться должникомъ, не выплатить долга — заборсатися з виплатою.
- Остаться на бобахъ — приймати облизня; пошитися у дурні; вхопити шилом пятаки.
- Остаться неподвижнымъ отъ страха — прикиїти до місця.
- Остаться непричастнымъ — у ббці, у боку бути, зосгатися.
- Остаться въ такомъ количествѣ, что счесть можно — ліком зостатися.
- Остерегайся разговаривать — стережися розмовляти.
- Остолбенѣть — дуба стати; остовпіти.
- Остричь зубы, замышлять противъ кого — гостріти очі, язикі.
- Остричь зубы на что — ласитися.
- Остриемъ, острымъ концомъ вверхъ — стбрдзом.
- Осудить, охулить — догану дати.
- Осудить на смерть — на смерть, на згубу засудити.
- Осуществимая идея — здійсненна думка.
- Осуществимо ли это? — чи це здійсненна річ?
- Освѣтит крестомъ кого — крестомъ благословити.
- Освѣчать себя крестомъ — крестًا покльдати.
- Отбили на войнѣ — відгрімлено на війні, здобуто на війні.

О

Отбирание свидѣтельскихъ показаній — вислуханія свідків.
 Отбыть эпитимію — відпокутувати.
 Отвести глаза, одурачить — заснітити очі.
 Отвести душу — спочити душею, світ побачити.
 Отвислыя губы — вѣрги, капиці.
 Отвлекаться отъ занятій — одриватися од роботи.
 Отводитъ глаза — ману пускати, напускати.
 Отворяютъ часто двери — рипатися.
 Отвѣсить поклонъ — уклонитися низенько.
 Отвѣтное письмо — відпис.
 Отвѣчать — держати одказ; одказувати, відповідати.
 Отдаваться эхомъ — битися дубою; ланати; цити дубою.
 Отдать Богу душу — пішла душа на ввѣринки.
 Отдать въ аренду — пустити в посесію.
 Отдать въ печать — віддати до друку.
 Отдать на посмѣяніе — на глум подати.
 Отдать на храненіе — віддати до схованки.
 Отдать приказъ — звеліти, загадати, наказати; віддати рѣказ.
 Отдаться на произволь судьбы — пуститися берега.
 Отдохнуть отъ заботъ, печали — віджурботи відстати.
 Отдуть на обѣ корки — вибити на всі бѣки.
 Отдѣльно жить — нарізно жити.
 Отдѣльный номеръ газеты стоитъ... — поодинокѣ число, окреме число газети коштівъ..
 Отказать жениху — піднести кабака; дати гарбуза.
 Отказать кому въ правѣ — закурати чісь право.
 Отказать наотрѣзъ — відмовити цілкомъ.
 Отказать сватающемуся — см. Отказать жениху.

О

Отказаться отъ наслѣдства — зріктися спадку, спадщини.
 Отказываться, — заться отъ чего — умивати, уміти рѣки від чо́го; зрікатися, зректися чо́го.
 Откальвать трепака — вибивати гопака.
 Отколотить, вздуть — хлѣсти, лущити дати, облатати бѣки; полатати бѣки; дати духопелу, духопѣлків, дѣху, мѣтланки; доклати воза; завдати парля, прочухана, чо́су, прочуханки.
 Отколотъ штуку — утну́ти, утяти, ушкварити.
 Откомандировать кого — відрядити кого.
 Откомандировать кого въ чье распоряженіе — відрядити ко́го до рѣсказу ко́му.
 Откомандировать кого къ мѣсту служенія — відрядити ко́го до місця, до посади.
 Откомандируйте его въ мое распоряженіе — відрядіть його мені до рѣсказу.
 Открывается случай — випадѣе о́казія.
 Открывая собраніе, предлагаю избрать председателемъ... — роспочинаючи збѣри, пропоную обрати за гѣлову..
 Открытое море — пѣвне мо́ре.
 Открытое мѣсто у села — бѣлебень, голотѣча.
 Открытое письмо — одвѣртий лист; почтовое — листіве́ка.
 Открытое поле — чисте поле.
 Открытый воздухъ — вільне повітря.
 Открыть волосы (о замужней женщинѣ) — волоссямъ засвітити.
 Открыть вора — визнати злодія.
 Открыть глаза — роспльщити очі.
 Открыть глаза кому на что — скіннути полѣду з очей чіихъ.
 Открыть гнѣздо змѣй — назнати гадюче кубло.
 Открыть дѣйствіа — увійти в акцію.
 Открыть кампанію — роспочати війну.
 Открыть лавку, книжный магазинъ,

0

- оптовий складь—заложити крамницю, книгарию, гамазю.
- Открыть ротъ—ростуляти, роззявити рота.
- Открыть собраніе—ропочати збори.
- Открыть тайну—виявити тасмійцю.
- Откуда-бы—де-б.
- Откуда ни возьмись—де не взявся; аж ось і; коли це.
- Отлагается жиръ—сало паростає; отбічина спливає.
- Отлегло отъ сердца—на душі лехше стало.
- Отмѣна смертной казни—скасування кари на горло, кари на смерть.
- Отставать что—обстоювати за чим.
- Отлучиться изъ дому—вілгодітися від дому.
- Отмалчиваться—справліти мовчанку.
- Отмочалить бока—см. Задать кому трепку.
- Отмстить съ лихвою—оддячити сто з оком
- Относить на чей счетъ (иноск.)—брати на карб чий; (букв.) залічити на рахунок чий.
- Относится фамильярно—бути за панібрата.
- Относится хорошо—щирувати; добре ставитися.
- Отношеніе ваше получиль; въ отвѣтъ увѣдомляю—завідомлення ваше одібрано; на його відписую...
- Отношеніе отъ 15 января 1917 г. за № 4711—завідомлення з 15 січня року 1917 під № 4711.
- Однюдь не, никакъ—жадним способом, побитом, жадною мірою.
- Отняло азыкъ—умкнуло мову, відняло мову.
- Оговаться—подати голос, одгукнутися.
- Отольются кошкѣ мышкыны слезки—прийде й на пса колясь зіма.
- Отомщаются емъ ваши несчастья—то ваші слези їм одливаються.
- Отплатить тѣмъ же—вітъ за вітъ оддати.

0

- Отправить на тотъ свѣтъ—з світу зігнати; вкоротити віку; на той світ загнати.
- Отправиться въ кабакъ—пити на дешеву; пити до шпанку, до трахтерні.
- Отправлять повинности—відбукти відбувати.
- Отправляются путешествовать—у мандри вдарятися; їхати у доробгу, у полорож.
- Отпускъ надо подшить къ дѣлу—чорняк треба пришити до папєрив.
- Отпускъ не разрѣшенъ—увільнитися не дозволено.
- Отпускъ взялъ на мѣсяць—увільнився на місяць; виправив увільнення на місяць.
- Отпустить тормазъ—розгальмувати.
- Отработать прогульные дни—набути, одбути.
- Отразить, дать отпоръ—дати відкошя.
- Отрасль производства—галузь рбблива, галузь вірбу.
- Отрасль промышленности—промислова галузь; галузь промисловости.
- Отрекались, отречься отъ—зрікатися, зректися чогб.
- Отродясь не...—з рбду, з віку не...
- Отрѣзанный ломоть къ хлѣбу не пристаєт—одрізано скібу од хлѣба—її не притілиш.
- Отрѣшить отъ должности—скіннути з уряду, з посади.
- Отставить отъ должности—зложити з уряду, з посади.
- Отставать кого—роспинатися за кого; обстоювати за кого.
- Отстань—геть! одчепись!
- Отстать отъ кого—зістатися од кого.
- Отстать отъ привычки—покінути яку звичку.
- Отступное—одчпнвѣ, уступнѣ.
- Отсутствие ащетита—не охбта до їжи.
- Отсюда туда рукой подать—звідси туді близесенько.
- Оттискъ изъ журнала—відбиток з журналу.

0

- Отточить косу — заправити косу.
 Оттрепаль его, побилъ — дав він йому кóчки.
 Оттрепать за волосы — почубеньків дати.
 Отуманить, одурачить — туман навести на ко́го; заснітити о́чі ко́му.
 Отчетность денежная — гроше́ва спра-возда́йність.
 Отыскивать судомъ — правувати́ся, по-зивати́, ви́позивати.
 Отъ бѣды не уйти — ли́ха коне́м не об'їхати; связало́ ли́хо не бу́ть до́бру; бі́да на́йде, хоч со́вце за́йде.
 Отъ всего сердца — з доро́гою душе́ю; од ши́рого се́рця.
 Отъ грѣха не уйдешь — на грі́х не спасе́шся.
 Отъ долгаго стоянія получить оте́къ но́г — відсто́яти но́ги.
 Отъ лихого челове́ка — хоть полу от-рѣжь, да уйди — од леда́чого зо́ли врі́ж та тіка́й; від ли́хого, по́ли врі-завши, втіка́ти тре́ба.
 Отъ людей утаишь, а отъ Бога не утаишь — од люде́й схова́шся, а од Бо́га ні; од Бо́га ві́де не схо-ва́шся; Бог зна́йде, хоч і в печі́ замуру́йся.
 Отъ начала міра — з перво́віку, спо-кові́ку.
 Отъ него всего можно ожидать — по ні́м усю́бо наді́йся.
 Отъ нечего дѣлать — з ні́чого робі́ти; з нече́в'я.
 Отъ радости — з радо́щів.
 Отъ роду не видалъ — з роду не ба́чив.
 Отъ смерти не спрячешся — від сме́рти а ні відхресті́тисся, а ні від-моля́тисся.
 Отъ сплху — з поспі́ху.
 Отъ судьбы не уйдешь — сво́ї недо́лі й коне́м не об'їдеш.
 Отъ чорта крестомъ, отъ свини пе-стомъ, а отъ лихого челове́ка ни́чѣмъ — од чо́рта одхрїсти́шся, одмо́лишся, а од його́, ду́рня, і лома́кою не оді́б'єшся.

0

- Отъ этого нѣтъ никакой пользы — з то́го ні ва́ри, ні па́ри.
 Охватила жалость, сожалѣніе — жалъ берé, взяв, обняв.
 Охватила зависть — за́здросці вхо́пили; за́видки взяли́.
 Охватила сильная тоска — ли́хом за-нуді́лось.
 Охватила скорбь — скорбо́та, журба́ взяла́, обняла́.
 Охватить взглядомъ — зглі́нути о́ком.
 Охота есть, беретъ — охóта зо́се.
 Охочій до чего — голі́нний до чо́го, ва́ що.
 Охранная грамота — глейт; глейто́в-ний лист.
 Охулить, осудить — дога́ну да́ти, зро-бі́ти га́ну.
 О чемъ рѣчь — про що́ йде; про що́ мо́ва.
 Очень благодарить кого — кра́сно дя-кувати́ ко́му.
 Очень близко — як шти́хом до́вінути.
 Очень богатый — та́жко бага́тій.
 Очень, весьма благодаренъ — кра́сно, красне́нько дя́кую.
 Очень, въ высшей степени жалъ — живі́й жалъ берé.
 Очень вѣроятно... — чо́го до́брого...
 Очень давній — хто-зна-ко́лішній, чорт-зна-ко́лішній, бо-зна-ко́лішній.
 Очень давно — споза́двна.
 Очень жидкій супъ — ша́ра ю́шка.
 Очень захотѣлось — сме́рть захті́лося.
 Очень испугался — аж йому́ в литка́х застї́гло.
 Очень красивъ — га́рний, як намальо́-ваний.
 Очень мало — ду́же ма́ло; зама́ло; як кі́т напла́ка; з ми́шачу бідня́цю; з кома́реву ві́жку.
 Очень мелко изрубить — дрі́бно покри-ші́ти; посі́кти на́ молот.
 Очень много — ду́же бага́то, збага́то; (фигур.) до ка́та, до злі́нна, до ва́пасти, до бі́са, до пра́са, до сї́на, до хрї́на, до чо́рта, до ли́хобі́ годі́ни; до сто́бса; до га́спида;

ОП

- до гѣмона, до грѣця, до гаспида, до стобісового бѣтка, чортів тиск.
- Очень охотно—з дорогою душею.
- Очень поздно—зѣзно; (иноск.) у свиній гѣлос, у собачий гѣлос.
- Очень поспѣшилъ (шутливо)—гарячку впорѣв.
- Очень тепло—дуже тѣпло; тѣпло, як у вусі.
- Очень торопливая свадьба—хапане весілля.
- Очень удивляться—дѣвом дивувати; великим дѣвом дивувати.
- Очень узкій переулочек—суткі, суточки, сугісок.
- Очень холодно—дуже холодно, добре холодно.
- Очень холодно (въ комнатѣ)—хоч вовків ганяй.
- Очень хорошо одѣвается—хѣдить було, як намальований, -а.
- Очень худъ—рѣбра світяться.
- Очень часто—часто й густо.
- Очертя голову—бѣлиц, слима.
- Очи соколы, брови соболю—бѣи чорні, як терец, брови на шнурѣчку.
- Очистить кого отъ грѣховъ—розгрішити когѣ.
- Очиститься отъ грѣховъ—відпокутувати грѣхи.
- Очки втереть—підвести під манастир, під пень кашлять; в постолі вбути; ману пустити; пришиви пришити; за ніс когѣ водіти.
- Очутиться въ безвыходнѣмъ положеніи—опинитися в беспорядному стані; (шутливо)—в матню попасти.
- Ошибиться въ расчетѣ—прогадати, обмахнутися.
- Ошибиться въ цѣнѣ—процінувати.
- Ошибка въ фальш не ставится—помилка за хвалш не йде.
- Ошибочный взглядъ—хѣбний погляд.

П.

Падать въ обморокъ—умлівати, замлівати, мліти.

П

- Падать въ цѣнѣ—з грѣшей виходити; грѣши губѣти.
- Падать духомъ—в тугу, в журбу вдаватися; журитися.
- Падать какъ пласть—крѣжем падати; крѣжем упадати.
- Падать, упасть внизъ головою—давати, дати сторчакѣ.
- Падешъ лошадей, скота—упадок на коні, на товар.
- Падкій на что—охѣчий до чоґо.
- Падучая болѣзнь—чорна нѣмич.
- Пакость сдѣлать—гадючку впустити.
- Память притупилась—пам'ять притерлася.
- Панихиду пѣли, а куты не ѣли—панахиду одспівали, а колива не їли.
- Панической страхъ—переполѣх, поліка, переляк.
- Паровое поле—толока, пар, паровина.
- Пароксизмъ лихорадки у кого—зимѣ б'е (кого).
- Пароходъ идетъ—пароплав плывѣ.
- Пароходъ присталъ къ пристани—пароплав підплив до пришиву.
- Пассажирскій поѣздъ—пасажірний поїзд.
- Пахать на лошадахъ—орати кінями.
- Пахать отъ середины къ краямъ—орати у розгін.
- Пахать поле, начивая съ краевъ участка и оканчивая на серединной линіи—орати в розѣр.
- Пахая прихватитъ чужой земли—убрюватися у чужу землю.
- Педагогическій совѣтъ—педагогічна рада; шкільна рада.
- Педагогъ по профессіи—педагоґ з заводу.
- Певать на кого—жалкувати на коґо; нарикати, рѣмствувати на коґо.
- Первая возлюбленная—первітка.
- Первый опытъ—перша спрѣба.
- Первый сонъ—первѣсни.
- Первый сортъ—первак.
- Перебивается съ хлѣба на квасъ—

П

- перебиває бики на барані; із ворон почали, а на сороби перевели.
- Перебирать кого по косточкамъ — переминати когo на зубах.
- Перебить стаканы — потовкнті склянки
- Переборчивий нічого не получить, только посмотреть — за перебір дасть Бог вітрішки.
- Перевести на українській языкъ — перекласти українською мовою.
- Переводить, -вести духъ — зводити, звести дух.
- Перевѣсившись — перехилившись, перехильці, перехильцем.
- Передать на усмотрѣніе — здати на думку, віддати на розсуд, на призволяще.
- Передать письмо чрезъ мальчика — передати хлопцем листа.
- Передніе зубы — передні зуби; сміюці.
- Передовая статья — провідня, вступна стаття.
- Передъ замкомъ мѣстность — підзамча
- Передъ попомъ утайшь, а передъ Богомъ не утайшь — од Бога ніде не сховашся; од людѣй сховашся, а од Бога ні; од Бога й в печі не замурушся.
- Передъ разсвѣтомъ — у дoсвѣтѣ, передднем.
- Передъ родами — на поступі.
- Передъ сумерками — присмерком.
- Переживать бѣдность — голодні злидні годувати.
- Переживать бѣду — бідү бідувати.
- Пережить тоску, печаль — сум пере-сумувати.
- Перезвонить во всѣ колокола — перекалатати.
- Перейти границы, выйти изъ границъ — перебрати мірку; переборщити.
- Перейти дорогу съ полными ведрами — вповні перейти дорoгу.
- Перекинуться словомъ — слівцѣ перемовити.
- Перекреститься — скласти хрест.

П

- Перекрестная дорога — крижова дорога.
- Перекувыркиваться — кабата піти; перекидатися.
- Переливать изъ пустого въ порожнее — пересипати; переливки переливати.
- Перемѣнить дно въ чемъ-либо — переднїти що.
- Перемѣнить фронтъ (прямое значеніе) — перешикувати; (перенос.) іншої заспівати.
- Перемѣниться къ лучшему — змінитися на краще, на ліпше.
- Перемѣнный токъ — перемінний пруд.
- Переодѣться кѣмъ — убратися за когo
- Переписка редакціи — листування редакціи.
- Перепутать основу во время снова — дядька накласти.
- Переселиться въ вѣчность — перебратися до Божої оселі.
- Пересолить (иноск.) — передати кути мѣду; переборщити.
- Перестать грѣшить при видѣ наказанія, постигшаго за грѣхи когo-нибудь — каятися на когo.
- Перестать гудѣть — перегусті.
- Перестать издавать звукъ — перегучати.
- Перестать сердиться — відійти від сѣрди.
- Перетерпѣть много горя — випити добру повну.
- Перешло ли уже за полдень — чи вже перехилилося через південь? чи воно вже виперлося з півдня?
- Пернатая стрѣла — стрілка-пірка.
- Пестрить въ глазахъ — рябіє, рябіть в очах.
- Печалиться — смутно себе мати; тужити, сумувати.
- Печалиться по комъ — журитися за ким, по когo.
- Печаль человека не украситъ — бідā нікого не красить.
- Печка пѣжить, а дорожка учитъ — пич тѣчить, а дорoга учити.

П

- Печная труба—комін.
 Пила, пластинка которой съ того края, гдѣ зубья, дугообразна—калюхата пила.
 Пилить доски—драчку рѣзати.
 Пилить кого—голову кому їсти, жувати.
 Пирь по приглашенію — прѣханий бѣнкет.
 Писать (шутл.)—руками гомоніти.
 Писать на украинскомъ языкѣ—писати українською мовою.
 Писать подѣ диктовку—з гѣлосу писати.
 Писчая бумага—листовій папір.
 Письменное обязательство — умѣва на письмі.
 Письменный столъ—листовний стіл.
 Питательный пунктъ — харчодійня, харчоварня.
 Питать довѣріе — мати віру; няти віри; діймати віри.
 Питать надежду—мати надію; живити надію; голубити надію.
 Питаться надеждою—покладати надію; сподіватися.
 Питейный доходъ—горільчаний прибуток.
 Пить горькую—без прѣсипу пѣти.
 Пить горькую чашу—бїдувати; терпѣти горе.
 Пить за чье здоровье—пѣти до кого.
 Пить наклонивъ ссуду — нахилки пѣти.
 Пить чашу—терпѣти горе; бїдувати.
 Пишущая машина — писальна машинна.
 Плавать, вытягивая руки — плавати сажіями.
 Плавно выступая—вѣступцем.
 Плакать (переносно)—на кутні сміятися.
 Пламя окинуло домъ—хата побумям взялася.
 Плата за наемъ квартиры—комірне.
 Плата съ персоны—плата від особи.
 Платить—плату робити; платіти.

П

- Платить наличными деньгами—платіти готівкою.
 Плевать мнѣ на него—чхати мені на його.
 Плевать мнѣ на тебя!—начхати мені на тебе!
 Плетью обуха не перешибешь—головною мѣра не проб'ѣш.
 Плохо!—кѣпська справа! погані!
 Плоховато живеть—живѣ горя прикупивши.
 Плохо выговаривающий (шуточно)—луб'яній языкъ.
 Плохо, вилѣ одеть работа—(робитися) як мѣкре горіть.
 Плохое блюдо — страва, аж жмурки встайтъ.
 Плохо живеть—живе, як горох при дорбі.
 Плохой по качеству—лихий на якість.
 Плохой работникъ—ка зна якій робітникъ.
 Плохой человекъ—лѣда-бїда.
 Плохо сдѣлала (ъ)—утяла аж пальці знати; утяв дїдя на себѣ глядя.
 Плохо сдѣлать — утяти до гапликів; удрати до гапликів.
 Плохо, скверно—зле, погані, кѣпсько, не гарно, не до ладу, не гаразд, абї як, не знать як, не добре.
 Площадная брань—базарна лайка.
 Плугъ большой руки—великий дурїсвіт.
 Плуть на плутъ ѣдетъ, плутомъ погоняеть—злѣдїй на злѣдію їде, злѣдїем поганяе.
 Плыветъ внизъ по рѣкѣ—пливѣ нанїзъ.
 Плавильный заводъ—гамарня.
 Плечо съ плечемъ—попліч, биліч, пліч-о-пліч.
 Пловучая пристань—наплавній прїшиб.
 Пловучій мостъ—наплавній мїст.
 Плоть сплавного дерева—талъба.
 Плохо видѣть, съ трудомъ разглядывать—слїпати.

П

- Плохо дѣло—не переливки; кѣпська справа.
Плохой поэтъ, подражатель—підспівач.
Плохо лежитъ—брюхо болитъ—лихий сховок, то й доброго спокӯсить.
Плохо тебѣ прийдегся—скрутиться тобѣ.
Плыть внизъ по рѣкѣ—на низ плисти; за водою плисти.
Плѣнные—бранці, невѣльники, полоняне, ясѣр.
Плѣшивая голова—гѣря.
Плюнуть въ глаза—плюнути межѣ очі.
По алфавиту—за абѣткою.
По бабѣ и брага—по господѣні наймит; по Савці свѣтка; по пану шапка.
Побить на мелкіе кусочки—на дріб'язок, на дріб'язки побити.
Побить, поколотить—полатати бѣки; у кѣши влѣсти.
Поблѣднѣлъ, какъ полотно—поблѣвъ, як стѣна, як полотно, як хустка, як смерть.
Побранить—вѣчитати молѣтву.
Побудьте здѣсь, пока я возвращусь—погуляйте тут, поки я вернусь.
Побѣдить—узяти гѣру; перемогти; подужати; подолати.
Побѣждать, чтобъ перенять—побѣг навперѣми.
Побѣждать босикомъ—босаякѣ втѣти.
Побѣждать быстро—замахати п'ятами.
Повадилса кувшинъ по воду ходить—тамъ ему и голову сломить—пѣшѣвъ глѣчик за водою та й головку там положивъ.
Повадитса бѣда—растворит ворота—идѣ бѣда—вѣдчиний ворота.
Повезти (безлич.)—пѣти рукѣю; пошастѣти. пофортунити; поталанѣти.
Повернуть по своему—обернутѣ на свѣй обичай.
По вечерамъ—вечорами.
Повинную голову и мечъ не счѣтетъ—покѣрної голови мѣч не ймѣть.

П

- По вкусу—до чмиги, до сподѣбѣ, до смаку.
По влиянію чѣму—за впливом чимъ.
По вѣшнему виду—на взір.
Поводить ушами—козѣрити ушима.
По возможности—як, яко мѣга.
Поволакивать глазами—повѣдити очима.
Повредить руку, ногу—скалѣчити, покалѣчити руку, ногу.
Повседневныя нужды—потѣчни потребности.
По вступленіи въ должность—принявши уряд, посаду.
Повторить приказаніе—поновѣти загал, рѣсказ.
Повтыкать во множество—наштрикати.
Повѣрите ли?—чи поймете вѣри?
Повѣрять—понѣти вѣри; дѣйняти вѣри.
Повѣсить голову—увѣритиса, замуриятиса, засумувати, понѣритиса.
Повѣсвятъ носъ—похвибнитиса.
Погибнуть—наложити головою, лягати головою; (перен.) маком сѣсти.
По глупости—з дурного рѣзуму.
Поглушѣть—спѣсти з рѣзуму; подурнишати.
Поговоримъ толкомъ—поговорим до путѣя.
Поговариваютъ—мѣж любьми йдѣ; подѣйкують; лѣбде гѣдбають.
Погода разыгралса—погода розгуляласа; розгулялося на двѣри.
По горячимъ слѣдамъ—у свѣжу тропѣ.
По господски—по паньскому; як у панѣв.
Пограничный знакъ—копѣць.
Погубить—зѣпнати з свѣту; довѣсти до згубѣ; збавити вѣку, житѣя; звести з свѣту; звести нѣ нашо.
Погубить жизнь, душу свою—наложити головою, душѣю.
Подавать вѣсть—робѣти звѣстку.
Подавать, -дать руку—руку давѣти, полѣти.

П

Подавать сѣно при укладуваніи его
въ стоги—кидати сѣно.
Подай, подай-те—ке, кѣте.
Подайся впередь—посунься наперед.
Подать за упокой—дати, подати на
часточку.
Подать ко взысканію—заложити по-
зов.
Подать о здоровіи—дати, подати на
часточку.
Подбавлять во что-н. какой-либо
жидкости—запущати чим що.
Подбивать, -бить мѣхомъ—хутрувати,
вѣхутрувати.
Подбить глазъ—ставнигá поставити.
Подбочениться—узятися під бѣки, у
бѣки.
Подвергать пересудамъ—у неслáву
вводити.
Подвергать себя насмѣшкамъ—смѣх з
себе робити.
Подвергаться осмѣлянію, силетнямъ—
набѣратися слáви.
Подвергнуть допросу—узяти на допит
Подвергнуть пыткѣ—взяти на муки,
на тортури.
Подвергнуть суду—віддати на суд.
Подвергнуться всевозможнымъ не-
счастьямъ—на всю бѣду придатися.
Подвергнуться испытанію—піддатися
іспитові.
Подвергнуться наказанію—піднести
під кáру.
Подвести итогъ—підсумувати.
Подвигаясь—посувом, пособуючися.
Подводить статьи (шутл.)—артикули
гнути.
Подводная лодка—підводний човен.
Подвыпвшій—підпійлий, п'яненъкий,
п'янкуватий. на підпійтку.
Поддабриваться — лѣстю упачати;
підлабузюватися.
Поддаться подговору—до підмови, на
підмову датися.
Поддерживать мнѣніе чье—підтри-
мувати, підпирати думку чий.

П

Поддерживать надежду въ комъ—
грѣти надію
Поддерживать свое достоинство—
утримувати свою гідність.
Поддѣть, подложить свинью—підвез-
ти возбá.
Поденная плата—деннá платнá.
Поденная работа—подѣщина.
Поденно—щодня, на деньки, ціло-
дѣнно.
Подергивать, -нуть льдомъ—шѣрх-
нути, зашѣрхнути.
Подернуть пленкой, налетомъ—за-
тягти плівкою; присмагнути.
Подернутый дымомъ — потягнений
дѣмом.
Поджавъ ноги—скулініг.
Поджигать—підпалювати; огонь пус-
кати.
Подзапываться подъ кого — копáти
яму під ким.
Подкладывать яйца подъ насѣдку—
підсипати квѣчку.
Подкупить—убити мѣху, чмелá.
Подлаживаться къ чему—кошелá но-
сити за ким.
Подливное колесо—підсобійне колесо.
Подложить яйца подъ насѣдку—під-
сипати квѣчку.
Подлость тайную сдѣлать—гадбчку
вкїнути.
Подлый поступокъ—ганѣбний вчѣнов.
Подмигивать кому-либо, кокетничая—
моргати на ко́го.
Подмигнуть—здавити оком на ко́го;
підморгнути.
Поднимается вѣтеръ—вѣтер рушá-
ється.
Поднимать глаза, голову—зводити,
підводити очі, голову.
Поднимать на смѣхъ—на глум, на
глѣзи брати; на бас брати когб.
Поднимать носъ—кїрпу гнѣти.
Поднимать платье—підніматися.
Подниматься въ цѣнѣ—въ грѣші йти.
Подниматься на ч. л.—п'ястѣся.

П

- Підніматися (о бур'ї, о в'їтр'ї, шум'ї или крик'ї)—зніматися б'їри, в'їтров'ї, б'їчі...
- Підніметь кутерьму разсердившись, тогда берегись—о, як затр'їсити зел'їням маком, так держись берега.
- Подвожний кормь—паша.
- Піднявся в'їтерь—схопився в'їтер; зв'ївся в'їтер; р'їшився в'їтер.
- Підняти больного на ноги—в'їдход'їти, в'їдх'їяти, одвол'їти.
- Підняти бунть, возмущеніє—з'їрв'їти бунт.
- Підняти вопрось о чемь—з'їйти р'їч, справу про що...
- Підняти на зубокь—з'їйти на жарти, на глум.
- Підняти крикь—з'їйти б'їчу.
- Підняти на себя руки—самому собі смерть запол'їати.
- Підняти на см'їхь—на гл'їзи підн'їяти.
- Підняти оружїє—з'їятися до збр'її.
- Підняти паруса—распуст'їти чайми, в'їтр'їла.
- Підняти сварливый шумь—зб'їти бурло.
- Підняти страшный шумь—ш'їрварок зб'їти.
- Піднятися выше облаковь—над хм'їри піднестися.
- Піднятися, в'ї переносном'ї значен'їи в'їрости—зв'їятися на н'їги.
- Підняти шумь—зб'їти б'їчу, счин'їти гвалт; зб'їти бурло; підн'їяти г'їмін.
- Підобрать пару—підпарув'їти.
- Підобрать паруса—зв'їнути чайми, в'їтр'їла.
- Підобрать платье, полы—підкас'їтися
- По добру—з добр'ї у'їа.
- По добру-ли живете, по здорову?—як ся м'їєте, чи жив'їньки здоров'їньки?
- Підозр'ївать кого—пр'їзру на кого м'їати; гр'їш'їти на кого.
- Подойти ближе—приступ'їти до бл'їзу.

П

- Подойти на пароходь кь пристани—підплив'їти паропл'їавом до пр'їшибу...
- Подольститься кь кому—злест'їти ког'ї; підлаб'їзнитися; б'їаки посв'їт'їти; б'їрону затагт'ї за к'їм.
- Подонки общества—п'їтолоч, нед'їлюдки.
- По дорогь—в з'їворот'ї; тим сам'їм т'їром.
- Подоходный налогь—прибутков'їй под'їток.
- Подошва горы—св'їд, низ горы; підг'їрря; обн'їжя.
- Подписка привимається—передплату пр'їймається.
- Подписный деньги—передплата.
- Подписывайтесь на газету—передплачуйте час'їпис.
- Подправлять борщ сметаной—з'їб'їлювати борщ.
- Подпускает турсы на колесах—л'їси підпуска; в свої ч'їботи хоче йог'ї вз'їти; в постол'їи вб'їти; м'їанить, як ког'ї м'їшею.
- Подражать кому, чему—насл'їдувати ког'ї, що.
- Подрывать дов'їріє—знев'їр'їти до ког'ї; збавл'їти в'їри.
- Подрядиться везти кладь—ст'їти під х'їру.
- Поставить фонари подь глазами—окул'їри під оч'ї підставити.
- Подстрекнуть—понуку д'їати; підм'їовити, підб'їти.
- Подтвердят мое слово свид'їтели—доп'їв'їять моє сл'їво св'їдк'ї.
- Подтверждаю необходимость исполнен'їи моего распоряжен'їи—знов пр'їписую вчин'їти за р'їсказом моїм.
- Подтрунивать—см'їшки ся з ког'ї виклад'їти; висм'їювати.
- Подурн'їть—споган'їти.
- По душ'ї—до душ'ї.
- Подхватить кого подь руку—зв'їяти поїд'ї с'їлу, поїд'ї руку ког'їсь.
- Подчинить подь власть—під корм'їгу підгорн'їти.

П

Подчинять своей власти—під себе підгортати.
 Подымать голосъ—піднісити гóлос.
 Подымать, поднять на смѣхъ—на сміх підіймати, -няти; на глузи брати, взяти.
 Подыматься въ цѣнѣ—в грóши йти.
 Подыматься на защиту—ставати до оборóни.
 Подъ благовиднымъ предлогомъ—маючи дóбрый прійклін.
 Подъемное орудіе—підйма, важниця.
 Подъемныя деньги—подорóжні грóші
 Подъемъ механической—увіз меха-вічний.
 Подъ мышки—під сілу, попід сілу.
 Подъ начальствомъ, распорядительствомъ, предводительствомъ—за головію
 Подъ одну стать—в одін лад.
 Подъ опасеніемъ—під засторóгою.
 Подъ пару—до пáри.
 Подъ председательствомъ—під голо-вуванням.
 Подъ пьяную руку—на підійтку; під п'яну руч.
 Подъ рукою—на пóхваті.
 Подъ рукою имѣть что—на пóхваті мáти що.
 Подъ секретомъ—впóбтайці.
 Подъ сердитую руку—під гарячу руч.
 Подъ стать—під пáру, до пáри; до ладу, до прійкладу.
 Подъ страхомъ наказанія—під заг-рóзою кáри.
 Подъ хмелькомъ—на підійтку.
 Подъѣздъ плохой—погáвий прійз.
 Подъѣхать лодкой къ—пригнáти чó-вен до..
 Подѣломъ вору и мука—катузи по заслугі.
 По его приказанію—з його наказу; з його рóсказу; на його рóсказ.
 По его совѣту—за його порáдою; як він рáдив.
 Поемный лугъ—лúкв, заплава.

П

Пожалуйста—будь лáска! звóльтеся! будь лáска! колі лáска вáша, твоя! чиніте ласку!
 Пожалѣешь личка, отдашь реме-шекъ—не жалій ухналя, бо під-кóву загубиш.
 Пожарная команда—пожежна спрáва.
 Пожарн. труба—пріскавка, гасіль.
 Пожарь!—горіть!
 Пожать кому руку—стиснути когó за рúку.
 Пожеланіе бѣдности—бодай вас злид-ні побіяли.
 Пожеланіе: пусть Богъ увеличитъ ва-ше благосостояніе — нехай вам Бог наповняє!
 Пожеланіе смерти (вноск.)—щоб ти зозулі не чув! бодай їх слід за-пáв! щоб тебе на дрóччі вівнес-ли! а щоб тебе в німі дóшки по-ложили!
 Пожеланіе сломить голову уходяще-му—хай їде на зліману голову.
 Пожертвовать жизнью, душой—на-ложити головію, душю.
 Пожимать, -зять плечами—стискáти, -снуті плечима; знізувати, -зати плечима; здвигáти, -гнути плечима; стинáти, стелути плечима.
 Пожирать взоромъ—пáсти очі.
 Пожитки—мавáтки, манáття, рéчи.
 Пожить въ роскоши, богатствѣ—роскóши зажити.
 Пожить въ свое удовольствие—порос-кóшувáти.
 Пожурить—вчитати молітву.
 По загровку перебираеть—з-за пле-чэй берé; аж волóсся в'яне.
 Позади избы—поза хáтою.
 Позапрошлый годъ—позáторік.
 Позволять себя подговорить—до під-мóви, на підмóву дáтися.
 Поздно вечеромъ—у пізні лáги.
 Позднѣе обыкновеннаго—пізніш як звичáйно.
 Поздравительное письмо—віншувáль-ний лист.
 Поздравить съ чѣмъ—віншувáти чим.

П

Позорить—у славу вводити; у неславу вводити; ганьбити.

Позорить себя—у славі ходіти; набіратися слави.

Позываєть на рвоту—нудіть, з душі верне.

По Ивашкѣ и рубашка—по господіні наймит; по Савці світка; по пану шапка.

По инициативѣ (чьей)—за початком когѣ; з ініціативи чьей.

Пойду куда глаза глядятъ—піду, де очі понесуть; піду світ за очі, з круга світа.

Поймать на мѣстѣ преступленія—застукати на гарячому вчінку.

Поймать на словѣ—влівати в мові.

Пойти блуждать—у блуд піті.

Пойти бродить по світу—піті у світі, світамі.

Пойти вмѣстѣ—піті вкупі, піті разом.

Пойти въ бѣга—піті у свист; піті на втіки.

Пойти въ гости—піті на посиденьки; в гостіну, в гості піті.

Пойти въ прокъ—піті в рѣку.

Пойти въ театрѣ, въ лавочку—піті до театру, до крамниці.

Пойти за теченіємъ воды—за водою піті.

Пойти куда глаза глядятъ—піті світ за очі, де очі понесуть.

Пойти къ колодезю, къ рѣкѣ набирать воду—по воду піті.

Пойти на несчастье—піті на пропасть.

Пойти посидѣть къ кому—піті на посидѣньки.

Пойти по чьей дорожкѣ—на стѣжку чий спасті.

Пойти танцовать—піті в танецъ.

Пойти тише—придѣржати ходъ.

Пока везетъ—поки щастя плужитъ.

Пока еще свѣтло—завидна.

Пока еще что будетъ...—поки там ще до чого дійдеться!

Показать голое тѣло—тілом засвітити.

П

Показаться на глаза—дѣтися у вічі; дѣтися на явку.

Показать шишъ—дѣлю дати.

Показывать видъ—давати в знакі.

Показывать кому пріязненный видъ—баки свѣтити.

Показывать кукишъ въ карманѣ—кивати пальцем в чоботі.

Показывать пальцемъ — витикати пальцем когѣ, що.

Показывать примѣръ—привід давати; призводити до чого; прізвид, приклад давати.

Показывать причуды—химєри гнѣти.

Показывать рукою—скидати рукою на когѣ, що.

Показываться, появляться—навзнакі даватися.

По какой причинѣ?—з якогѣ привѣду? з якої підстави?

По какому поводу—з якогѣ побѣду, привѣду?

Покамѣсть—про час; тим часом; поки що; на разі.

Пока не жарко—захолодкі.

Покидать дѣвичество—дівування здавати.

Поклониться—послати поклѣн; удари ти чоломъ.

Поклониться до земли—зѣмно вклонитися.

Покойная жизнь—спокійне житті.

Покойный отецъ—небѣжчик бѣтько.

Повойный характеръ—лагідна вѣдча.

Покойный экипажъ—догідний побѣз.

Поколотить, вздуть—дати бѣбу, чѣсу, швабу, шкварки, дбити, перебіну.

Покѣльнная роспись—родовѣдна таблица.

Покѣль солнышко взойдетъ, роса выѣсть глаза—доки сонце зійде, роса очі виѣсть.

Покончить жизнь самоубійствомъ—самѣму собі смерть заповідати.

Покорное слово сокрушаетъ кости, гнѣвъ укрощаетъ—покура стіну пробиває.

П

- Покорїйше—найпокрїйше; з найбільшою покорою.
- Покоробили мене его слова—менї няково стало, як він це сказав.
- Покорять страну—підвертати під себе країну.
- По крайней мѣрѣ—принаймні, принайменше.
- Покрасить въ красный цвѣтъ—почервонїти.
- Покраснѣлъ, сконфузился—поблївъ, як вільхона дубня.
- Покраснѣть отъ стыда—напектї рѣкїв; почервонїти, зашаритися.
- Покривить душой—зробити не по правді.
- Покрылось небо тучами—небо завезлось хмарами; завбрислося на дворї
- Покрытый морщинами—побабистий, побабченый.
- Покрыть себя неуважаемой славой—закїти собї вїчної слави.
- Покрыться гололедицей—голощѣком взїтися.
- Покрыться пузыремъ отъ обжога—пухвремъ знїтися, взїтися.
- Покрыться струнями—струном узїтися.
- Покуда жирный исхудаеть, сухого чортъ возьметъ—поки багатий стїхне, то убггий опїхне; поки гладкий охїдне, то худий здїхне; заким товстий схїдне, то в худбго й дїху не стане; доки сонце зїйде, роса очї вїїсть.
- Покурить трубку—смыкнїти лильки.
- Покушенїе на жизнь—зѣмах на життїя.
- Полагаться, ложиться на кого—упевнїтися, нїтися на кого.
- Полагать удовольствие въ чемъ—знаходити прїємнїсть в чѣму.
- Полагаю выѣхать завтра—дїмка вїїхати завтра.
- Полагаю обязанностью—вважаю за обов'язок.
- Полагаюсь на васъ—здаюся на вас.
- Поле битвы—ббїще, бойбвїще, бойбвїсько.

П

- Полевья угодья—грунтїя.
- Полезнымъ быть кому—в прїгодї стати.
- Ползати на четверенькахъ—рѣчки лїзти, рачкувати.
- Полкъ покрылъ себя неуважаемой славой—полкъ зажив собї вїчної слави.
- Полная луна—мїсяць упбвнї; пбвня, упбвня.
- Полная тишина—тихо, як у вусї.
- Полнолуїе—мїсяць у пбвнї; повня, упбвня.
- Полный разсвѣтъ—бїлий день.
- Половина перваго (часа)—пїв на першу (годїну).
- Половое безсилїе—недолужнїсть, недолїга.
- Положенїе измѣнилось къ лучшему—становїаще змїнїлося, повернїлося на краще.
- Положенїе о выборахъ въ сеймъ—регулямін на виборї до соїму.
- Положимъ, что это удастся...—скажемъ й так, що це вдасться; нехай би взїти, що ге вдасться.
- Положительно ничего, всколько—та такї а нї жѣ.
- Положить заллату—лѣтку вкїбути.
- Положить конецъ—бѣрега дати.
- Положить подъ прессъ—поклѣсти під гнїт.
- Положить предѣлъ—бѣрега дати; дати край.
- Получивъ ваше отношенїе, имѣю честь увѣдомить—одїбравши ваше завідомлення, маю за честь одписати...
- Получивъ ваше предписанїе, имѣю честь донести—одїбравши вашого наказу, рбсказу, прїпису, маю за честь до вїдома подати...
- Получить аттестатъ зрѣлости—зробити матїру.
- Получить наслѣдство—одїбрати спадок, спадщину.
- Получить насморкъ—захопїти жит.

П

Получить носъ—піймати облизня.
 Получить сближеніе—пільги дізнати.
 Получить отказъ (шутливо)—облизня піймати.
 Получить отказъ въ сватовствѣ—макогін облизати; гарбуза вхопити; покуштувати гарбуза; взяти гарбуза; з'їсти гарбуза.
 Получить помощь—гору взяти.
 Получить перевѣсъ—світу запобігти; достати помічі.
 Получить порку—взяти в шкіру.
 Получить пощечину—ліпаса зліпати, з'їсти.
 Получить ударъ въ лицо—дістати в лице.
 Пользоваться дурной репутациею—у неславі бути.
 Пользоваться жизнью—уживати світа.
 Пользоваться наслажденіями—заживати розкошів.
 Пользоваться несчастьемъ другого—ліхом торгувати.
 Пользоваться свободой—вільности вживати, заживати.
 Пользоваться случаемъ—користатися з okazji.
 По лѣвую сторону—за ліво, ліворуч.
 По лѣсамъ, степямъ—по лісах, степах.
 По любви—з кохання, з любови; до любови.
 Полюбите насъ черненькими, а бѣленькими насъ всякій полюбить—полюби мене в чорні, а вже в білі полюбить і аби хто.
 Помиловать жизнь—гърлом дарувати.
 По милости—з ласки.
 Поминай какъ звали—шукай вітра в полі.
 Поминутно—раз-у-раз; що-хвилини.
 Помирить кого—замирити когб.
 Помнить, держать въ памяти—пам'ятати; (иноск.) мати на ценьку.
 Помнить (забыть) о комъ, о чемъ—пам'ятати (забути) на когб, на щб.

П

По многимъ причинамъ—з багатьбх причин.
 По мнѣ пожалуй—про мене.
 Помогать, оказывать помощь—давати помічі.
 Помогать и спасать—давати помічі, порятунку.
 Помогающий врать—підбрѣхач.
 По моей теоріи—на мою теорію.
 По моему адресу—на мою адресу; на мій карб.
 По моему мнѣнію—як на мене, на мою думку.
 По моему предложенію—за моімъ внесеннямъ.
 По моему соображенію—на мою думку, на мій погляд, як я гадаю.
 Помочь—стати у пригбді; у помічі, до помічі стати.
 Помочь бѣдѣ—запобігти ліхові, зарадити ліхові.
 Помочь горю—см. Помочь бѣдѣ.
 Помочь кому въ бѣдѣ—підратувати когб.
 Помочь кому, чему—дати раду кому, чому.
 Помыкать кѣмъ—коверзувати з когб; загадуватися ким; потирати руки об когб.
 По одной мѣркѣ—до одної міри.
 По мѣрѣ возможности—по змбзі.
 По мѣрѣ силъ—що сила (наша) змбже; як посилля.
 Помѣщать дрова въ печкѣ—перегорнути в печі.
 По направленію къ—в напрямі до; як ідеш до.
 По наружности—на взір.
 По настоянію—за намбвою.
 Попатужиться—нап'ястї жїля; понабжитися, натягтїся.
 По наущенію—з намбви; з направи.
 По неволѣ дѣлать—з неволі робити.
 По ненависти ко мнѣ—з нанависти до мене.
 Понести чепуху—химѣри погнати.

П

- Пониженіє горизонту води — спадання води.
- Понизитъ цѣну — спустити в ціні.
- Пониманіє взаимное — порозуміння.
- Понимать — у тяжкі брѣти; розуміти.
- Понимающій человекъ — тямуча людина.
- Поносить, носить что долго — поноситися з чим.
- Поправиться — у подббі стѣти; запасти в дѣшу, в око, в серце; підійти під мислі.
- По нутру — до внодбби, до сподбби.
- По нынѣшнему времени — на теперішній час.
- По образцу — взбром; на взірєць, на штиб; на кшталт.
- По общему согласію — за спільною згбдою.
- По одежкѣ протягивай ножки — по свсєму лѣжу простягай ніжки.
- По одиначкѣ, по одному — по одиичю.
- По очереди — по черзѣ, по черєжно; в ряд.
- По ошибкѣ — у помилку; помилково.
- Поощрить — поувку дѣти; підохотити, заохотити.
- Попадаться въ глаза — на о і навертѣтисѣ.
- Попался въ лапы — піймався, попався в лабѣти.
- Попался, какъ ворона въ супъ — впав в біду, як курка в борщ.
- Попалъ, какъ куръ во щи — завяз, як собака в тинѣ.
- Попалъ пальцемъ въ небо — попав кулею в плит; не попав ні в тин, ні в ворбѣта; попав, як сліпій стѣжку; попав пальцем в небо — стромляй дѣльше!
- Попастъ впросакъ — у дурні пошитисѣ; влізти в болото; влєпѣтисѣ в лабѣти.
- Попастъ въ неволю къ татарамъ — бути в татарських лѣдах.
- Попастъ въ неловкое положеніє — не знаті на яку ступити; опинїтисѣ

П

- на льоду; опинїтисѣ в тїснѣму бутку.
- Попастъ въ очередь — під чергу прийтисѣ; в ряд прийтисѣ.
- Попастъ въ товъ — у лад взїти.
- Попастъ въ трудное положеніє — упасти в тїснѣ дїру.
- Попастъ въ трудныя обстоятельства — см. П. въ тр. положеніє.
- Попастъ на дорогу — вхопити тропї; набїти тропї.
- Попастъ на слѣдъ, на исксмую дорогу — вхопити тїпцю, тропї.
- По первому абцугу — зразу, з сѣмого почѣтку.
- По первопутку — перевозїм'ям.
- Поперемѣнно то лѣсь, то поле — прилуки.
- Поперечная полоса — пересмуга.
- Попечитель Учебнаго Округа — Куратор Шкільної Округи.
- Пополамъ съ бѣдой — од бїдї пхѣючи.
- Пополнѣть — узїти тїло; поглядшати.
- По порядку — у порѣдок, в ряд.
- По правдѣ сказать — на правду сказати; правду кажучи.
- Поправить с еси обстоятельства — підмогтисѣ.
- Поправлять, вить запруду — підгачувати, підгатїти.
- По правую сторону — на право, правоборуч.
- Попрѣть ногами — підтоптѣти під нѣги.
- По прежнему — тим же хбдом; по старѣму.
- Попрекать кого — доказувати кому, докоряти кому.
- По приказанію — з наказу, під загадом, з рѣсказу, за наказом, за рѣсказом.
- По примѣру — за примѣлом.
- По принадлежности — кому належить.
- По принужденію — з примусу, з принїки, через мус.
- По происхожденію — рѣдом, з рѣду, з походженнѣя.

П

- Попросить совѣта у кого—заяснѣти рѣди у ко́го; зара́дитися ко́го.
- По проталинамъ ѣхать—талом талува́ти.
- Попугать словами или дѣйствиемъ—зробѣти настра́шку.
- Попусту терять время—марнува́ти час; дарёмно, дурно, на дурняцю гаяти час.
- По пути—по доробѣ, переходом.
- Потунитися—встромѣти бѣи в зѣмлю; втунити бѣи в зѣмлю.
- Попытка не пытка, а спросъ не бѣда—утѣк не втѣк, а побѣгти можна; пѣймав не пѣймав, а погна́тися можна; знайшов не знайшов, а помѣцати можна; купѣв не купѣв, а поторгува́тися можна.
- Попъ свое, а чортъ свое—см. Попъ съ кадиломъ.
- Попъ съ кадиломъ, а чортъ съ рогатиной—пѣп з хрестом, а чорт з хвостом; пѣп у дзвѣн, а чорт в калатало... ще й ка́же, що його́ голоснѣйше.
- По пятамъ ходить—слѣдком ходѣти.
- Поработать надъ чѣмъ—рук доложѣти до чо́го.
- Пора гостямъ по дворамъ—час додому.
- Поразить слухъ—вразѣти вѣха.
- Пора на боковую—час на боковеньку; час ляга́ти.
- Порицать—нагави дава́ти, ганити, гудити.
- По распоряженію—см. По приказанію.
- По распоряженію командира полка солдатъ былъ арестованъ—за рѣсказом, за на́казом полковника жовнѣра бу́ло арештовано.
- Порожнемъ—в порожні, порожняком.
- Поросенокъ—наступникъ вола избидѣль—хазя́йська курка ко́мірницькій корбѣи но́гу переломѣла.
- Поручаю вамъ эту работу—заставляю цю робѣту ва́ми; заставляю цю пра́цю ва́ми.
- Поручать кому дѣло—заставля́ти діло кем.

П

- Порядокъ боя—бойовой рѣсклад.
- Порядокъ дня—порядок дѣнный.
- Порядочная цѣна—чамалѣ цѣна.
- Порядочное количество—чималѣ сила; чималѣ кѣлькѣсть.
- Порядочный человекъ—порядна людина.
- Посадить въ темницу, тюрьму—укѣнути в темницю, в тюрьму.
- Посадить на колъ—посади́ти, настрома́ти на пѣлю.
- Посадить подъ арестъ—за сторбжу да́ти; взѣти до арешту.
- Посадить пуговицы—пришѣти гудзики.
- Посаженые отецъ, мать—весѣльнѣ ба́тько, ма́ти.
- Посваталъ дочь—поклонѣвся панѣ ма́тці.
- По своему сдѣлать—зробѣти своѣм бѣгом; своѣм бѣгом пѣти; своѣм рѣбом пѣти.
- По своему дѣлу—за свою потребу.
- По своему обыкновенію—своѣм звича́ем.
- Посвящать кому свое произведеніе—присвячува́ти кому́ свій твір.
- По Сенькѣ и шапка—по Савци свѣтка; по господѣи наймѣт; по пану шапка.
- По сердцу—до мѣсли, до сподѣби, до вполѣби, до серца, до душі.
- Посидѣлки—вечорнѣці; до́свѣтки (у до́свѣта).
- Послать, ниспослать наказаніе—напуст напусти́ти.
- Послужить во вредъ—зашко́дити, поше́дити.
- Послужить въ пользу—вийти на корѣсть.
- Послужить причиной—споводува́ти.
- По слуху пѣть, играть—з до́лосу сви́вати, гра́ти.
- Послѣ всего—по всѣмъ.
- Послѣдній сортъ—послед.
- Послѣдовало рѣшеніе, опредѣленіе—зага́в ви́рок; запѣлд ухва́ла.

П

- Послѣдовать чьему совѣту—іті за чією радою.
- Послѣ дождика, въ четвергъ—на кінський великдень; на Микѣлї тай нїколі; на Юрія, як рак свїсне.
- Послѣ долгихъ затрудненій—по добрыхъ коровѣдахъ.
- Послѣдующій періодъ—наступна доба.
- Послѣ завтра—по завтраму, після завтраго.
- Послѣ насъ—хоть потопъ!—по мойй головї—хоч вовк траву їж!
- Посматривать, рѣть—накидати ѳком; закидати ѳком (кудї, на кого); звѣдїти очїма.
- Посмотрите, который часъ—подивїться на годїну.
- Посмотрѣлъ на меня искоса—подививсь на мене з ѳбоча.
- Посмѣяться надъ кѣмъ—закепкувати з кого; поглудувати з кого.
- По собственной инициативѣ—з власної ініціативи.
- По собственному желанію—з своєї волї; самохіть; з власної охѳти.
- По собственному желанію или по принужденію—чи по волї, чи по невѣлі.
- По собственному опыту—з власного досвїду.
- Посоветовавшись, купили—рада в раду, та й купїли.
- Посоветовать кому—на рѣзум навести когѳ, порадити когѳ.
- Позовѣваться, просить совѣта—зарадитися когѳ; порадитися, поради зажити.
- По соображенію всѣхъ обстоятельствъ—розміркувавши всї обставїни.
- По спїянь морозъ пробѣжалъ—см. Морозъ по кожѣ...
- Поспѣшить, ия—придати ходї в нѳги, налягти на нѳги.
- Поспѣшить—людей насмѣшить—скорїй пѳспїх—лѳбдѣм пѳспїх.

П

- Поссориться съ кѣмъ (шутл.)—глек розбїти з ким.
- Поставить вертикально—прямцѣм поставити.
- Поставить въ безвыходное положеніе—посадити на лїд (кого).
- Поставить въ вину что—обвинувати за що.
- Поставить въ глупое положеніе—дурня завдати кому.
- Поставить въ затруднительное положеніе—в тїсній кут поставити; на лїд посадити; загнути карлїчку кому.
- Поставить въ извѣстность кого—освѣдомити когѳ; дати до вїдома кому.
- Поставить въ обязанность—обов'язати когѳ; наложити обов'язок на когѳ.
- Поставить въ счетъ—залїчити, записати в рахунок; на карб узїти.
- Поставить гдѣ либо при чемъ-либо караулы—зачатувати що.
- Поставить лѣса—підриштувати.
- Поставить на видъ, что—звернути увагу, бачитись на що.
- Поставить на военную ногу—на воєнай стопї поставити.
- Поставить на ребро—рѣбом, рѣба поставити.
- Поставить на своемъ—довести свогѳ.
- Поставить на сцену—вїставити на сцену.
- Поставить фонарь подъ глазомъ—ставникѣ поставити.
- Поставлять муку для арміи—постачати бѳрошно на вїйсько.
- Поставляю долгомъ, за счастье—вважаю за обов'язок, за щастя.
- Постановить приговоръ—вїдати вїрок.
- Постановленіе сдѣлать—ухвалити.
- По старинѣ—по стародавньому, по старбуму звичаю.
- По сторонамъ—по бокахъ, з бокав.
- Постороннее лицо—стороння особа; чужѣ людїна.

П

- Постороннімъ лицамъ входъ воспрещается—чужімъ людемъ увиходити не можна.
- Постоялый дворъ — заїздний двір, заїзд.
- Постоянная армія—стаде військо.
- Постоянно—по всяк день, раз-пб-раз, що-разу, завжди.
- Постоянно бѣгающій туда и сюда человекъ — побігач.
- Постоянно плачеть—кисне, як соловний огірбок.
- Постоянное пребываніе—сталвий побут.
- Постоянный гость—невиводний гість.
- Постоянный спросъ на ч.н.—на (щось) нема й відгалу.
- Постоянными криками, бравью отупить кого—загримати когб.
- Постоянныя преслѣдованія (кого). см. П. придирки къ кому.
- Постоянныя придирки къ кому—нема промятої води кому.
- Постращать, пугать—зробити настрашку.
- Поступать, дѣлать наперекоръ—на злість, на пеню кому робити; бороздити.
- Поступать, дѣлать по своему—ходити своїмъ рббм; робити своїмъ ббгом.
- Поступать какъ кто—виходити на чий рббзум; ходити чиймось рбббм.
- Поступать по чьему примѣру—у слїдї кому уступати.
- Поступать правдиво — ходити по правдї, робити по правдї
- Поступать правильно—поправдї робити.
- Поступать, соображаясь съ обстоятельствами—бардїжати.
- Поступать справедливо—ходити праввимъ рбббм.
- Поступить въ служеніе—пїтї в пайми.
- Посылать сватовъ къ кому—пїдсилатися.
- Посылать сказать — слатися.
- Посылка безъ цѣны—пакунокъ простой.

П

- Посылка цѣнная—пакунокъ коштовний
- Потемнѣло въ глазахъ—світ перемїнївся.
- Потерпѣлъ убытки—пїшло мї на бакир; набрався втрат.
- Потерпѣть неудачу,—см. Потерпѣть фіаско.
- Потерпѣть фіаско—облизня пїймати; вхопїти шилом пїтоки; поживїтися, як сїрко пїаски, як пес макогонм; халївки пошектї; облизати макогїн; зїсти облизня; ухопїти, як собака обмѣтицї.
- Потерявъ равновѣсіе, солдатъ упаль—жовнїр перехибнївся.
- Потерять время—згубїти, змарнувати час.
- Потерять голосъ—спїастї з гбблоса, стратити гбблос.
- Потерять дѣвственность—згубїти вїнок; калїну стратити.
- Потерять зрѣніе—стемнїти на бчї; видивити бчї.
- Потерять надежду—стратити надїю.
- Потерять память—втратити дам'ят.
- Потерять расположеніе — втратити ласку.
- Потерять слухъ—занежїяти.
- Потерять сонъ—вїбитися з сону.
- По теченію—уплїны; уплїть, заводбу.
- Потирать руки—затирати рўки.
- По той же самой причинѣ—з тбго ж самого.
- Потребительская лавка — спожївча крамнїця.
- Потребительское общество—спожївче товариство.
- Потреблять (кушанья, напитки)—спожївати (стрази, напбї).
- Потребуется много времени—вїзьме багато часу.
- Потрепать за волосы—чуба намвїтї; матланки дати.
- По третямъ—трѣтно.
- Понимать—до рбббзуму дїятї; порозумїшатї; набратися рбббзуму.

П

- По уполномочію—з уповноваження.
По усамъ текло да въ ротъ не по-
пало—поживівся, як сирко паски;
як пес макобном; по бороді те-
клó, а в рот не попало.
Поучать, наставлять—на добрий
розум навчати.
По фамиліі—на прізвисько, прізвище.
Походить на кого—скидатися на
кого, вдаватися в кого.
Похожимъ сталъ на человекá—здав-
ся на людину.
Похожій на кого—схóжий з ким;
подібний до ко́го; під чий ша́нець.
Похожъ, какъ свиня на корову—
похóжий, як ведмідь на копіш-
ника; як хвіст на папахиду; як
свиня на великий піст; як цуце-
ній на пирога; як макогін на
ночви.
Похожъ на отца—в батька вдáвся;
скидається на батька.
Похудѣть въ лицѣ—з лиця спа́сти,
упа́сти, на лиці упа́сти; змарніти.
Похудѣть тѣломъ—спа́сти з тіла.
Почему бы—чом би.
Почему же—чом такі, чом же, а що ж.
По чемъ?—що за його?
Почесать въ затылкѣ—поскромáдити
потіляцію; почухати потілицю.
Почесать языкъ—попащекувати.
Почести оказывать, честь отдавать—
шанóбу віддавати.
Почти нигдѣ—мáло де.
Почти никуда—мáло куди.
Почти никуда не хожу—мáло куди
ходю.
Почти что—мáло що, трóхи не,
бѣзмаль.
Почтовый ящикъ—пошто́ва скрýнка.
Почувствовать, что надо́ло что-ни-
будь—знудáти чим.
По шву распоролось—по шитому
распорблося.
Помель второй годъ—на дрýгий
рiк повернуло.
Пошли несогласія—пiшло на нелад,
на розлад.

П

- Пошло на ёду—пiшло на випадок.
Пошло на несчастье—на горе пiшло.
Пошло наоборотъ—на переверт пiш-
ло дiло.
Пошло по прежнему—повелóся по
старбу.
Пошло прахомъ—пiшло в пiвень;
пiшло за вiтром.
Пощадите—змiлуйтеся! сгляньтеся!
Пощадить жизнь—гóрлом дарувати;
дарувати життям, душю.
Пощадить, не убить—к животу зво-
лѣти.
По этому дѣлу—в цiй справі.
По этому поводу—з цього прiводу,
пiводу.
Поѣдомъ ѣсть—прóсвітку не давати.
Поѣхать полеиъ, а не дорогой—
цiлникóм поїхати.
Поэма не поддается переводу—не
надається поема до перекладу.
Поютъ несогласно—спiвають не в
лад.
Поютъ стройно—спiзають в лад.
Появилась молодая луна—мiсяць
(молодiв) пародiвся.
Поясничные позвонки—поперёкові
кiстки.
Правая сторона—праворуччя.
Правда—елей, вездѣ наверхъ всплы-
ваетъ—правда, як оли́ва, наверх
вийде.
Правдою жить, что огородъ городить:
что днемъ нагородишь, то ночью
размечуть—по правді робі, по
правді й очі повилязять.
Правда изъ воды, изъ огня спасаетъ—
пi правда зі дна моря виймáе.
Правда со дна моря выноситъ—
пi правда із дна моря виринáе, а
непi правда потопáе; i правда зі дна
моря верне.
Правда уши деретъ—правда очі ко́ле.
Праведное на огнѣ не горитъ, на
водѣ не тонетъ—правда не втóне
в воді, не згоріть в огні; правда
i в морі не втóне.
Правила врачебнаго освидѣтельство-

П

- ванія—статут лікарського освідчування.
- Правительственная власть — влада урядова.
- Правительственное распоряжение— урядовий рбсказ, наказ.
- Правительственное учреждение— урядовий заклад; урядова інституція, установа.
- Правительствующий Сенатъ— урядовий сенат.
- Править бритву— гостріти бритву.
- Править корректуру — виправляти коректу.
- Править лошадьми— поводити кіньми.
- Править рулемъ— стерпбм керувати.
- Право!— Біг-ме, сиравді, далєбі!
- Право авторское обезпечено закономъ— авторське право застережене законом.
- Право первенства при покупкѣ имѣнія— право ввѣшу.
- Правищія сферы— міродатні кола.
- Праздновать праздники— свѣта святкувати.
- Праздно время проводить— бѣмбувати, байдикувати, гуляти.
- Прахомъ пошло— пішло за вітром; дѣмом до горі пішло; урбстїч пішло; у нївець пішло.
- Прахъ его возьми!— хай воно стерїється! хай йому аби що!
- Прахъ съ нимъ— цур йому, хай йому ліхо!
- Прапорщикъ— значковий товариш.
- Пребываю къ вамъ благосклоннымъ — зістаю до вас зичливий.
- Превосходить, -взойти кого въ чемъ— заламлювати, ломати когб.
- Превратиться въ кого, что — пошїтися у когб, між когб; обернїтися у щб.
- Превратиться въ пыль — порохом сїсти.
- Превращать зерно въ крупу посредствомъ жернововъ— дѣрти крупї.
- Превращение простыхъ дробей въ десятичныя— перетвбрення звичайних дробїв у десятковї.

П

- Преградить, пресѣчь дорогу, путь— переїясти, зав'язати дорбгу; переїят устаги.
- Предавать, -дать смертной казни— на горлі карати, скарати.
- Предаваться отчаянью— вдавѣтися в рбспах.
- Предать анаемѣ— проклясти.
- Предать Богу духъ— вїддати Ббгбви дїшу.
- Предать забвенію— пустиги у ренїм'ят.
- Предать землѣ— поховати, в землю заховати.
- Предать пыткамъ— вїддати на торгїри, на мїки.
- Предать себя волѣ Божіей— здѣтися на Ббга.
- Предаться печали— в тїгу вдѣтися.
- Предварительно высказать нѣсколько общихъ мыслей — обварувѣтися дѣякими загальними думками.
- Предварить обь опасности— перестерегти.
- Предвзятая мысль— упередня гѣдка.
- Предводитель дворянства — маршалок.
- Предводительствовать — перед вестї, водїти.
- Предвыборное собрание — передвиборчї зббри.
- Предлагаю вамъ вступить въ должность — приписую вам стѣти на урд, прийняти урд, посаду.
- Предлагаю вамъ сдать должность — приписую вам зложїти урд, посаду.
- Предлагаю немедленно привести въ исполнение мое распоряжение — пропонїю негаїно вчинїти за рбсказом моїм.
- Предложена была резолюція — запронобвано було резолюцїю.
- Предложить вопросъ — поставїти питання.
- Предложить загадку — загадати загадку.
- Предопредѣлять долголѣтїе — давѣти на вїк.

П

- Предоставить на сужденіе—здѣтися на суд.
- Предоставляется судить другимъ—нехай ѳнші судять.
- Предоставлять на усмотрѣніе—давати на волю, на позволяюще.
- Предоставляю на ваше усмотрѣніе—здабсь на вашу волю, ласку; здабсь вам на позволяюще.
- Предоставляю себѣ право—застерігѣю себѣ право.
- Предполагать, думать—мати на мѣслі.
- Предположимъ, допустимъ—даймо на теє... припущимо на теє...
- Предрасположеніе къ болѣзнямъ—нахил до хвороб.
- Представился удобный случай—вѣпала добра окѣзія.
- Представители города на засѣданіе не явились—представники міста на збори не прийшли.
- Представители земства приглашены не были—представників народнього самоврядування запрошено не було.
- Представитель правительственнаго учрежденія—представник урядового закладу.
- Представить свидѣтелей—поставити свѣдків.
- Представиться, пригрезиться—помрѣтися.
- Представляться дурачкомъ—дурника клѣти.
- Представляться, рекомендоваться—сповѣщатися, оповѣщатися.
- Представляю при семъ требовательную вѣдомость на жалованье—пересилаю з цим сембрельовий спис.
- Представьте немедленно отчетъ—негайно подайте звѣдомлення, справоздѣйність.
- Представьте себѣ...—уявіть собі...
- Представьте смѣтныя предположенія или смѣтныя исчисленія на производство работъ—подайте кошторис або кошторис на работи.

П

- Предстоитъ отправляться въ путь (шутл.)—дорога чхаетися.
- Предупрежденіе—забѣг чому; упередження.
- Предчувствовать бѣду отъ к.-л. силы—потугу чути.
- Предыдущій періодъ—попередня доба.
- Предъ лицомъ цѣлаго свѣта—приселѣдно.
- Предъ наступ. вечера—на пѣдвечір.
- Предъ наступленіемъ ночи—навпрѣти, проти нѣчи.
- Предъ нимъ—перед ѳбого.
- Предъявить претензію на кого—подати скѣргу на кого.
- Прежде времени—завчасу, до часу.
- Преждевременно—без порѣ.
- Преждевременно родившійся ребенокъ—нечасна дитина.
- Преждевременно скончался—дочасно упокоївся.
- Прежде всего—на переді, насамперед, що-найперше, напереду.
- Прежде окончанія года—перш як рік минув; перш як вѣйшов рік.
- Презрительное названіе чиновника—скарббва лупшпѣйка.
- Прекратилась возможность—увірвався бас, увірвалася плітка, увірвалася, запала клямка.
- Прекратился разговоръ—розмѣва увірвалася.
- Прекратить бой—перервати, спинити бій.
- Прекратить работу—покінити роботу.
- Прельщать обманчивыми обѣщаніями (инос.)—кѣзи в злоті показувати.
- Пренебречь кѣмъ—згордѣти ким, погордувати ким; занедбати, занехѣяти що; кѣнути пѣдлаву що; узйти за ні за що.
- Преподать руководящія указанія—дати навід.
- Преп. Параскевы 14 окт.—перші п'ятинки.

П

- Преподобный отец!—велѣбный, превелѣбный ѳче!
- Преполовене—переплавна середá, права середá.
- Препровождается для дачи отзыва по существу дѣла—пересилається для відпису в сѣті справи.
- Препровождается для дачи соответствующихъ объясненій по существу дѣла—гересилається для з'ясування справи і валѣжного відпису.
- Прервать кого (въ рѣчи)—мѡву перерѣбати.
- Преслѣдовать что либо несбыточное—ловѣти вѣтра.
- Преслѣдуетъ неотступно—прѡсвѣтку не дае.
- Пресмыкаться, льстить—язикѡм грати.
- Пресмыкаться предъ кѣмъ—лизати халѣву, чѡботи (кому).
- Прессь-бюварь—бибуляр.
- Претерпѣть бѣдствія—набрáтися бидѣ, лиха.
- Претерпѣть много горя—заснáти горя, лиха; винати кивш лиха.
- Привавить шагу—приспѣшати, придати, надати ходѣ.
- Прибирать къ рукамъ—підборкувати, підборкати, приборкувати, приборкати.
- Приближаться къ старости—підстарѣість підшлывати.
- Приблизиться—приступѣти до блязу; наблизитися, зблизитися.
- Прибрать къ рукамъ—до рук прибрати.
- Приврежный житель—бережан, бережак.
- Прибыльное предпріятіе—корѣстне підприємство.
- Прибѣгать къ Богу—удаватися до Бѡга.
- Прибѣгнуть къ инымъ мѣрамъ—удатися до йногого संबѡбу.
- Прибѣжать, запыхавшись отъ быстрого бѣга—без дѣху прибѣгти.
- Приведеніе къ одному знаменателю—

П

- зведення до силнѡго звáменника.
- Привести въ бѣдность—зубѡжити; на старці пустѣти.
- Привести въ изнеможеніе—вѣбити з сили.
- Привестъ въ исполненіе—довѣсти до скѣтку що; вѣковати; довести до зрѡбу.
- Привести въ отчаяніе—до роспѣки. до роспачу довести; роспѣки з вдатѣ.
- Привести въ порядокъ—зробѣти лад; упорядкувати.
- Привести въ разореніе—спустѡшитѣ, зруйнувати, сплюндрувати.
- Привести въ смятеніе—переколѡшкати, переполошитѣ.
- Привести въ столбнякъ—правцем поставитѣ.
- Привести въ убожество—см. Пр. въ бѣдность.
- Привести въ удивленіе—здивувати.
- Привестъ въ чувство—одволати, очутѣти.
- Прививать деревья—присáду клáсти.
- Прививать осу—щепѣти вѣспу.
- Привлекать къ суду—припозивати пѡзовом; позивати; до права тягтѣ; до сѣду тягтѣ; подавати до сѣду.
- Приводить въ смятеніе—колотѣти; веремѣю піднимати; бѣчу збивати.
- Приводить въ чувство упавшаго въ обморокъ, вынося его на чистый воздухъ—на вѣтер підняти.
- Приводить къ нищенству—звѡдцѣти на жѡбри.
- При всемъ томъ—з усім тим; не вважаючи на все те.
- При встрѣчѣ поздравить съ настоящимъ днемъ—поздоровѣти днем.
- Привыкать, имѣть обыкновеніе—брáти завѣчку; брáти уклад до чѡго.
- При гетманѣ Петрѣ Дорошенкѡ—за гетьмана Петра Дорошенка.
- Пригласить, нанять кого—згѡдитѣ кого.

П

- Пригласить, затанць на угощеніе —
затягти на хліб.
- Приговаривать, рить кь аресту — при-
суджувати, дити до арешту.
- Приговорить кь смерти — засудити
на смерть.
- Приготовительная школа, классъ —
підготовча шкóла, клáса.
- Приготовиться кь чему — підготува-
тися до чого, споруджитися; (иноск.)
нагострити зуби.
- Пригодиться — стати в пригоді; зда-
тися на... придатися до...
- Пригрозить кому пальцемъ — наківа-
ти на бо́го.
- Придавать большое значеніе — нада-
вати великої ваги чому; вагу
клáсти на що.
- Придавать желанія, охоты — підохчу-
вати
- Придавать смѣлости — додавати дѣху,
відваги, сміливости.
- Придавать чему малое значеніе —
লেখовáжити що.
- Приданое давать кому — винувати когó.
- Придерживаться, не оставлять — не
кідатися чогó.
- Придерживаться какого мнѣнія —
додержуватися якóї дѣмки.
- Придеть солнышко и кь нашимъ
окошечкамъ — колись і в моє
око́нцє засвітить сóнце; колись і
на нáс сонечко глáне.
- Придеть чередъ — дійдеться ряд, на-
стане черга.
- Придумать, сообразить, взять вь
толкъ — добрати розуму; прирзу-
мити.
- При дурныхъ обстоятельствахъ —
при лихій годівні; у злім рáзі; у
пригбді.
- Притти вь совершенный упадокъ —
звестися ні на що.
- При жизни — за життá, за животá.
- Прижимать кь сердцу — до сѣрця
туліти.
- Прижиматься кь стѣнѣ — до мѹру,
до сїянки тулітися.

П

- Прижимать, жать уши — шѹлити,
пришѹлити вѹха.
- Прижить ребенка — пригуляти дитину.
- При закатѣ солнца — на взáході.
- При закатѣ солнца облака стали
красны — попалýлося на небі.
- При заключеніи условия — як укладá-
лося умóву.
- Признавая объясненія неудовлетво-
рительными, ставлю вамъ на видѣ
недопустимостю подобнаго отно-
шенія кь исполненію обязанно-
стей — визнаючи поясненія за не-
достáтні, звертаю бачність на те,
що так стáвнися до обов'язків не
дозволяється.
- Признакъ дѣлимости — ознака поділь-
ности.
- Признать за благо — визвати за добре.
- Призывать кь суду — до права тягтї.
- Призывъ на военную службу — призва.
- Приказано .тти вь бой — вказано
стати до побю, піти до побю.
- Приказная строка — крýчок, карлїч-
ка; скарбóва лупшáйка.
- Прикидываться добрымъ — листом
стелитися.
- Приключиться несчастью — стати при-
гбді.
- Прилагать трудъ — докладати прáці.
- Приласкать неблагодарнаго (фигур.) —
пригрїти гадюку за пáзухою.
- Прилипъ, какъ банный листъ — при-
чепівся, як шѣвська смола до чó-
бота... як вóша до кожѹха.
- Прилично ли ты ведешь себя? — чи
ти чѣмно повбдишся?
- Приложить руку — підписати; поло-
жити підпис.
- Приложить руки — пильно, горливо
взятися до рóббти.
- Приложить стараніе — додати рук.
- Приложиться кь кресту — поцілувати
хрест.
- Примирительная камера — порозумін-
на камера; поєднáльна камера.
- Примирительная пирушка (послѣ
примиренія) — перепрбсннн.

Примите всѣ зависящія мѣры—вживіть всіх належних заходів.

Примѣняться къ кому—прикладати-ся до кого.

При народѣ—в людях.

Принести благодарность—подяку скласти; дяку віддати.

Принести въ даръ—подарувати.

Принести жалобу—віточити позов; зложити позов; поскаржитися.

Принести повинную—повинятися, по-винуватися.

Принести пользу—дати користь, дати пожиток.

Приниматься за дѣло—до справи, до роботи, до праці ставати.

Принимается подписка—приймається передплату.

Принимать, -нять въ расчетъ—брати, взяти на увагу.

Принимать, -нять въ соображеніе—брати, узяти під розвагу, зважити; брати, взяти на увагу.

Принимать, -нять, обернуть въ шутку—на жарт повертати, повернути.

Принимать гостей—вітати, шанувати гостей.

Принимать зависящія мѣры—вживати належних заходів.

Принимать, -нять за иностранца—брати, взяти за чужоземця.

Принимать кого за...—вважати кого за...

Принимать, -нять известную форму—прибирати, -брати певної форми.

Принимать, -нять кого въ долю—прийма́ти, прийня́ти в спілку.

Принимать, -нять крещеніе—прийма́ти, прийня́ти хрест святий.

Принимать, -нять къ свѣдѣнію—брати, взяти на замітку; брати, взяти для відома; брати, взяти на розум; (иноск.) на вус мотати, намотати.

Принимать къ сердцу чью участь—журятися ким.

Принимать, -нять лѣкарство—заживати, -жити ліків.

Принимать, -нять мѣры—вживати, вжити заходів.

Принимать, -нять намѣреніе—брати, повзяти намір.

Принимать, -нять обыкновеніе—брати, взяти звичай.

Принимать, -нять рѣшеніе—покла-дати, покласти; ухвалити, ухва-лити.

Принимать чью сторону—тягти за ким руч.

Принимая во вниманіе—маючи на увазі; вважаючи; з уваги на... з огляду на...

Принудить замолчать—замкнути гү-бу, уста.

Принуждая себя—через силу.

Принята слѣдующая резолюция—ухвалено таку резолюцію.

Принять на квартиру кого—привіяти кого в комірне.

Принять на свой счет (иноск.)—взяти на свій карб; прикласти до себе; (букв.) взяти на свій кошт; взяти кошти на себе.

Принять на себя видъ чей—узяти на себе постать, подбуну чий; при-братися у постать чий.

Приняться за исполненіе работы, за дѣло—приня́тися до зрббу.

Принять участіе—взяти участь.

Припало, загорѣлось, захотѣлось—приспичило; настѣрло.

При первомъ словѣ—на першому слові.

При первомъ удобномъ случаѣ—при шершій нагоді.

При помощи—за поміччю.

Приравнялъ кукушку къ ястребу—прирівняв свиню до коня.

Природный смысл—пробстий, при-рожденій розум.

При рѣкѣ—над річкою.

Прислужиться кому—вістаратися проти кого.

При случаѣ—при о́казіі, при на́годі, за на́годі.

Присматривать за кѣмъ—коло кого

П

- ходити; доглядати когб; мати обачинна на кого.
- Присматривать за умирающим—доглядати душі, доглядати смерті.
- При смерти—на Божій дорбзі.
- Приставать—лізти в вічі; чіплятися, уїдатися.
- Пристала ржавчина—ржа вхопілася.
- Пристально смотреть мнѣ въ глаза—пильно очима пряде мені в вічі.
- Пристращаться (къ чему)—закохуватися в чбму; прилюблятися до чбго; угодбати собі шо; віддати-ся чому.
- Пристыдить—завдати соромá, довести соромá.
- Присяжная лошадь—орчиквий кінв.
- Присутственный день — офіційний, урядбвий день.
- Присутственные мѣста — справніці; урядбві заклади; офіційні устанбви; урядбві устанбви.
- Присыпать снѣгомъ—підпорошити.
- Присѣчь огня—вікресати вогни.
- Притти въ изумление—здивуватися, здуміти, здумітися.
- Притти въ себя—прийти до пам'яті.
- Притти въ чувство—очуняти, прочуняти, отямитися.
- Притти куда въ смякоть—придріпатися.
- Притти къ соглашению—порозумітися, погодітися; учинити зббду.
- Притти на умъ, въ голову—впасти, спасти на толбк; см. Приходить въ голову.
- Притти, пригнавъ воловъ—пригнатися з волáми.
- Притти раньше кого—прийти поперед кого.
- Приттись по праву—до вгодбви припасти.
- Прихватило морозомъ—морбзом прибило.
- Приходилось пробъзжать черезъ лѣсъ, поле—довбдилось переїздити лїс, полє.
- Приходится отдуваться своими боками—довбдиться на собі терпити.

П

- Приходить, притти въ бѣдность—в кáпар, на кáпар переходити, перейти.
- Приходить, притти въ голову—спадати, спасти на думку.
- Приходить, притти въ отчаяніе—впадати, впасти в рбспач; (иноск.) дерти мур.
- Приходить, притти въ упадокъ—в кáпар, на кáпар переходити, перейти; підупадати, підупасти.
- Приходить, притти къ к. л. заключенію—дохбдити, дійти до яббгось висновку.
- Приходить, притти на память—навертатися, навернутися на думку, на пам'ять.
- При хорошихъ обстоятельствахъ—в доброму рáзі; при добрій годінні.
- При хорошемъ отношеніи—в добрій пошанбвок.
- При хорошихъ средствахъ—за добрим способом; за добрими засобами.
- Прихрамывать—налягати на ногу, кульгати, шкандибати.
- Причиненный взглядомъ—призирний.
- Причиненный чужой злой волей (о болѣзни, какомъ-либо несчастіи)—насланий.
- Причинить заботы, хлопоты—наклопотати гблову кому.
- Причинить мученія (иноск.)—гарячого сала за шктуру залити.
- Причинить печаль, горе—жаль вчинити, зробити.
- Причинить скорбь—жаль завдати, паробити.
- Причинить ущербъ—зробити шкбду.
- Причинить хлопоты — кучму дати; завдати кббпоту.
- Причинять, -нить боль—обблужавдати, -дати.
- Причинять зло—кувати лихо.
- Причинять, -нить страданія—завдати, -дати муби.
- Причинять, -нить тоску, гбре—завдати, -дати туби.

П

- Причитается къ выдачѣ—см. Причи-
тається къ уплатѣ.
- Причитается къ уплатѣ—належить
до виплати.
- Причитается мнѣ получить двухмѣ-
сячный окладъ содержанія—на-
лежиться мені одержати двоохмі-
сячну сембрелю.
- Причитающіяся деньги надлежитъ
получить въ кievскомъ казначей-
ствѣ—належність слід одержати
в кievської ска.ббвнi.
- Причудничать—химеродити гнати, хи-
мородити, химерувати.
- Пришелъ къ шапочному разбору—
прийшов на шапкобравня.
- Пришла бѣда—ліхо присіло.
- Пришло въ голову—упало, спало на
думку, спала думка.
- Пришлось ѣхать по лѣсу, по полю—
упало ѣхати лісом, полем.
- Пришпорить—стіснути острогами.
- Приемная мать—питіма мати.
- Приемный сынъ—син прибраний.
- Приобрѣсть благоволеніе, благосклон-
ность—підійти під ласку.
- Приобрѣсть власть—сілу взяти; міць
узяти.
- Приобрѣсть значеніе—набратися ваги.
- Приобрѣсть значеніе среди кого—
увійти в значність межі ким
- Приобрѣсти извѣстность—слави за-
жити; відомости зажити; залучити
слави.
- Приобрѣсти опереніе—у колодочкi,
у пир'я вбїтися.
- Приобрѣсть расположеніе—дістати
ласки.
- Приобрѣсти силу—убїтися в сілу,
в потуґу; (иноск.) вбїтися в ко-
лодочкi.
- Приобрѣсть силу, власть—міць узяти.
- Приобрѣсти славу—убїтися у славу;
залучити слави.
- Приобрѣсть, снискать, расположить
къ себѣ—з'єднати собі коб.
- Приобрѣтать, -рѣсть въ собствен-
ность—на власність набувати,
набути.

П

- Приобрѣтать, -рѣсть значеніе, влия-
ніе—забирати, брати сілу.
- Приобрѣтать чью любовь—підходити
під ласку.
- Приударилъ за нею—прилицївся до
неї.
- Приучаться, наломать руку—наважу-
вати, -жити рѣку.
- Пробирать волосы—проділати во-
лосся.
- Проваливай!—іди здорові геть! геть
к бісу! згинь! іди к бісу! геть к
бісу.
- Провести день—зоднювати день, пе-
реднювати.
- Проводить, -вести всю жизнь—вік
вікувати, звікувати.
- Проводить зиму—зімувати зіму.
- Проводить между—класти между.
- Провожать взглядами, пронизывая
глазами—очіма низати.
- Проглянуть солнцу—засталїтися на
сбашно.
- Прогнать въ шею—в три вїрви ви-
гнати; три ший дати; протурити.
- Прогонныя деньги—подорбїні гробї.
- Программа испытаній—програм іспи-
тив
- Прогрессивно-подоходный налогъ—
відповідно-прибутковий, відпри-
бутковий податок.
- Продавать въ розницу—нарбздриб,
урбздриб продавати.
- Продавать оптомъ—продавати на
гурт.
- Продовольственная управа—харчова
управа, контова управа.
- Продовольственный вопросъ—конто-
ва справа, харчова справа.
- Продовольственный пунктъ—харчо-
даїня, харчоварня.
- Продолжительная, постоянная зима—
засадна зима.
- Продольная шахта—подовшня шахта.
- Прожился—ні на що звївся.
- Прожужжать уши—натуркати, на-
скрепїти вуха.
- Прозѣвать—дати зівакa, прогавити.

П

- Прозябать—дні терти, жиґотіти.
 Произведе́ніе искусства—мистецький твір, артистичний твір.
 Произведе́ніе литературное—літературний твір.
 Произвести безпорядокъ, замѣшательство—счинити розгардіяж, заколот, бучу; наколобродити, набаламутити.
 Произвело на него впечатлѣніе—вразило його; справило на нього вражіння; запа́ло йому в дѣшу, в око, в серце.
 Произвести впечатлѣніе—вразити; справити вражіння; запа́сти в дѣшу, в око, в серце.
 Произвести выкидышь—потеряти дитя.
 Произвести допрось—учинити допит.
 Производить, -вести опыть—пробу знімати, зняти.
 Производить, -вести слѣдствие—чинити, вчинити слѣдство.
 Производительныя силы общества—творчі громадські сили.
 Производство машинное—робливо механічне, виріб механічний.
 Произнести рѣчь—сказати промову.
 Произносить растягивая—з протягом вимовляти.
 Произошла драка—счинилася бійка.
 Произошло неожиданное событіе—сталася несподіванка.
 Произошло несогласіе—незгода по встала.
 Происходит ссора—береться свѣрка.
 Пройти безслѣдно (иноск.)—хмарою перейти.
 Пройти сквозь всё мытарства—бути у бувальцях.
 Проказничать—збиток робити, хвиґли робити.
 Проклятіе, равняющееся пожеланію смерти—щоб твоя й путь заклекотіла!
 Проклятый чортъ—дідько охаблений.
 Прологать дорогу—торувати стежку, дорігу.

П

- Пролетаріи всѣхъ странъ соединитесь—пролетарі усіх країн, єднайтеся.
 Проливной дождь—ливній дощ, злива, залива.
 Промахнутья—хука́ дати, не втрапити, не влучити.
 Промахъ сдѣлать—маху дати.
 Промышленное предпріятіе—промисло́ве підприємство.
 Промышленное развитіе—промисловий розвток.
 Промышленные круги—промислові ко́ла.
 Пронимать, трогать (иноск.)—брати за печінкі.
 Пропади оно!—нехай вонд зведеться!
 Пропало, погибло—пішло за вітром.
 Пропало безслѣдно (иноск.)—нева́че лаяком корова злизала.
 Пропало все!—пропа́ці світа!
 Пропасть безъ вѣсти—пішов з блѣску світа; як вода́ вміла; запропастівся.
 Пропасть бы я—було́ би по мні.
 Пропасть, какъ шведъ безъ масла—пропа́в, як собака в ярмарку; пропа́в, як здимив; пропа́в, як Сірко в базарі.
 Пропасть ни за грошь—пропа́в ні за цапову дѣшу; пропа́в ні за собагу; пропа́в, як руда́ мпше.
 Пропасть, исчезнуть безслѣдно—ч водо́ю піти; у тань піти; у тань ста́ти; за вітром піти; запропастітися.
 Пропасть, мнѣю—до напасті, безліч, сила, чортів тиск, до біса.
 Прописная буква—титу́льна, початкова літера.
 Пропускная бумага—бібу́ла.
 Проростать (о сѣменахъ)—кільці пускати; клічки пускати.
 Про себя что-то думаетъ—сам собі щось думає.
 Просьтъ выйти вонъ—проха́ти на виступці.
 Просить извиненіа—перепро́шувати; (ирон.) ви́бачки кува́ти.

П

- Просить о помощи—благати на поміч.
 Прославиться—залучити слави, убитися у славу, зажити слави.
 Простирать руку—поривати руку.
 Простое письмо—звичайний лист.
 Простофиля—тітя з поливанням носом.
 Просто умора—сміх та й годі.
 Пространно рассказывать—широко, докладно оповідати.
 Простыя, первоначальныя числа—первісні числа.
 Просить без доклада не входит—не оповівшись, пробють не входить.
 Просить пожаловать представителя... на совѣщаніе, имѣющее быть 20 августа с. г. въ 12 ч. дня въ Городской Управѣ по вопросу...—представника... прохають прибути на нараду, що має бути 20 серпня ц. р. о 12 год. дня в Міській Управі в справі..
 Противно—душa не наvertsається; брідко, гідко, прікро.
 Противный чему—суперечний з чим.
 Противоположное направление—напротівний, протилежний напрям.
 Противорѣчіе кому—криве слово.
 Противорѣчія классовыхъ интересовъ—протилежність класових інтересів.
 Противъ желанія—через силу.
 Противъ теченія—у стріть воді.
 Противнуться нельзя за тѣснотой—дотовпу немає.
 Протомиться—провудити світом.
 Проторенный путь—битий шлях, протоптана стѣжка.
 Протянуть ноги—дуба дати.
 Профессиональный сюзъ—фахова спілка, професійна спілка.
 Проходить службу—одбувати офіцію.
 Процѣдить сквозь зубы—крізь зуби проточити.
 Прочь—геть; во множ-числѣ—гетьте.
 Прочь съ глазъ!—геть з перед очей!

П

- Прошелъ огонь и воды и мѣдныя трубы — перейшов вже крізь сито і рѣшето; був у бувальцях, знає що кий, що палиця.
 Прошелъ слухъ—пішла поголовка.
 Прошлаго лѣта—тоголітній; того літа
 Прошла спазма в желудкѣ—відлягло в животі.
 Прому отлучить для надобностей завода тысячу пудовъ керосина и сто пудовъ моторнаго масла—прошу (проси) вилати для фабричної потреби тисячу пудів гасу і сто пудів моторової олії.
 Прощай—бувай здоров, прощавай!
 Прощайте—бувайте здорові! прощайте!
 Прощать кому изъ сожалѣнія—милость на кого класти.
 Прѣзжать черезъ лѣсъ, поле—перезїдти лїс, поле.
 Прѣлые глаза—кислі очі.
 Прямо въ глаза вретъ—в живі очі бреше.
 Прямой, собственный смыслъ—властивє розуміння.
 Прямокрылыя насѣкомыя — простокрилці.
 Прямо сорока летаетъ—навпростець тільки ворона літають.
 Прясть ушами—насторожувати вуха.
 Псовая охота — полювання, лови, влови.
 Птичий дворъ—пгашний.
 Публично—в людях, прилюдно, привселюдно.
 Пугаяя ворона и куста боится—подоханий заєць і пенька боїться; лякана ворона куша боїться; когo гад укусив, той і глїстї боїться.
 Пулевая сумка—кулєчниця.
 Пускать мыльные пузыри—баньки дуть.
 Пускать пыль въ глаза—ману напускати, туману пускати; бляхману пускати; бляхманом очі заносити кому.

П

- Пускати силетню—гусей підпускати;
набілки набивати.
- Пускати струей—ціркати.
- Пускаться, вдаваться вь разговоры—
в розмови ввійхдати, заходити.
- Пустить коня во всю прыть—пустити
коня навзаводи, що есть духу.
- Пустить на вѣтеръ—пустити на хух.
- Пуститься вь болтовню—пити у
пальоки.
- Пуститься вь разсужденіе—вдатися
в розумування.
- Пустяться вь танецъ—ударити но-
гами.
- Пуститься на авось—пити навмання,
пуститися на гала-на бала.
- Пуститься на произволъ судьбы—
пустятися бѣрега.
- Пустить утку—жука пустити.
- Пусто вь кармаиъ—в кешені гуде;
вѣтер в кешені.
- Пустой домъ—пустка.
- Пустыя рѣчи—порожні балачки.
- Пустяки! не стоить жалтъ—жалію
по кисілю.
- Пустяковъ наговорилъ—наказав на
вѣрбі груши; наказав три мішки
гречаної вѣвни.
- Пусть будетъ по твоему (шутливо)—
нехай бѣде грѣчка.
- Пусть вь другой разъ уміѣе будетъ—
хай на другий раз розум має.
- Пусть дѣлаеть по своему—нехай іде
своім ладом.
- Пусть по вашему—нехай ваше
звѣрху бѣде.
- Пусть твой родъ погибнетъ!—щоб
твоє кѣдло звелось! щоб тебе з
кѣдла звело (брань).
- Путать слѣдъ—ключкувати.
- Путевыя издержки—подорожні ви-
трати.
- Путешествіе совершить—пѣдорож
вїдбути.
- Пути сообщеніи—шляхи, дорѣги.
- Путь держать—верстати дорогу.
- Пучекъ несжатыхъ стеблей хлѣба—
спасова борода.

П

- Пушечные выстрѣлы далеко отдава-
лись—гарматні стріли далѣко
розлягалися.
- Пушить его на чемъ свѣтъ стоить—
на всі заставки лае; шпѣтит на
всю губу; лае, на чім свѣт стоить;
лае, скільки в пелью влізе.
- Пуше прежняго—гірш як перед тим.
- Пчела жужжитъ—бжолла бренить,
гуде.
- Пчеловодствомъ заниматься—пасіч-
никувати.
- Пыль выѣдала глаза—курява виби-
рала бѣи.
- Пытался не одинъ—не один бѣг, та
стїткнўся.
- Пытался меня погубить—надився
менѣ згубити.
- Пьеса вь одномъ дѣйствиі—п'еса
на одну дію.
- Пьетъ вь счетъ будущихъ благъ—
п'е на вѣвчу шкуру.
- Пьяница (употребляется какъ суще-
ствительное)—не минай корчмї.
- Пьянствовать—пїячити; ходити до
чопа.
- Пьянствовать долгое время—козї
водити.
- Пьянствовать часто—кїснути у
шпанку.
- Пьянь всегда—нема йому прѣсипу.
- Пьяный, какъ стелька—п'яний, як
квач, як ніч, як хлѣща; напївся
як бѣлька.
- Пѣсни, которыя поють во время
жатвы—зажнївнї пісні.
- Пѣтухи кричатъ—кури пїють; пївнї
спївають.
- Пѣть басомъ—спївати баса.
- Пѣть басомъ высокія ноты—брати
горю.
- Пѣть во весь голосъ—спївати скільки
гѣлосу.
- Пѣть и играть по слуху—з гѣлосу
спївати, грати.
- Пѣть по церковному—по білому
спївати.
- Пѣть теноромъ—спївати тѣнора.

ПР

- П'шки точить—теревені правити, баляси точити.
 П'ять, выпялить глаза—витрищати, витрищати, вилупити очі, баньки.
 П'ятва виводить—вибавляти плями.
 П'ять минутъ десятого—пять хвилін на дес'яту.
 П'ять съ половиною—півшбста.

Р.

- Работа гужемъ—тяглова робота.
 Работа исполнена—роботу доведено до зрбу.
 Работа компаніей не за плату, а за угощеніе—толбка.
 Работа (не) къ с'бху—(не) нагальна робота.
 Работа, производимая въ дворѣ, огородѣ, въ полѣ—надвірне діло, робота.
 Работать до полного истощенія силъ—до р'стр'ску робити.
 Работать медленно, не с'бша—закладом робити.
 Работу исполнить—довести до зрбу.
 Работы по постройкѣ жел'зной дороги производятся...—роботи що до збудуванія залізниці справляються...
 Рабочій вопросъ—робітнича справа.
 Ради Бога—на Б'га; б'йся Б'га.
 Разбить вдребезги—потрощати; на м'блдох, на гамуз, на череп'я поб'яти.
 Разбить впухъ и прахъ—розчухрати, роспорошити.
 Разбить въ кровь—роскривавити, роз'юшити.
 Разбить въ щепы—поб'ити на тріскі, на скіпкі, на друзкі, на гамуз.
 Разбить лагерь—табором ст'ати, отаборуватися.
 Разбить на мельчайшія части—на п'п'л поб'ити.
 Разбить палатку—намет росп'ясти; намет нап'ясти.
 Разбить сапоги—ростягати чоботи.

Р

- Разбить шатры—ст'ати наметом.
 Разболтаться—роспустити ханькі; розбазікатися.
 Разб'жаться, разс'яться—у роспорошку піти.
 Развернутый фронтъ—лава.
 Развесть дерущихся—розборонити.
 Развесть караулъ—розст'авити варту.
 Развить путемъ воспитанія—настановити на розум, на добрий розум.
 Разводить бобы, болтать—баляси точити.
 Разворотило доску—розлупило д'бшку.
 Разворотить кучу камней—роскідати к'пу каміння.
 Развѣ вы меня не узнаете?—х'ба ви менѣ не вгадуєте?
 Развѣ дождь пом'шшаетъ—х'ба що дощ перешкодить.
 Развѣ можно такъ говорить?—хто видав так говорити?
 Развѣсить губы—роспустити капиці.
 Развѣсить уши—роспустити в'уха.
 Развѣ это впервые?—х'ба це першина?
 Развѣ это можно дѣлать—чи ж то можна робити?
 Разглагольствующій—простор'куватий.
 Разглашать, дѣлать шумъ—славу чинити, с'яти.
 Разговаривать, бесѣдовать—на м'бви б'ти з ким.
 Разговаривать знаками—на м'гах говорити.
 Разговориться, найти предметъ для разговора—м'бу найти.
 Разговоръ не клеится—м'ба не м'виться.
 Разговоръ стихъ, смольк—обб'лася балачка; розм'ба затяглася.
 Раздѣвать до нага—розд'ягати гольц'ем.
 Раздѣльная запись—д'льчий лист.
 Разложить книгу—розгорнути книжку.
 Разложить огонь—роск'ласти, розвест' баг'ття.

Р

- Размокшую отъ дождя дорогу испортить фздой, ходьбой — згрузѣти доро́гу.
- Размышлять, раздумывать — бра́ти у са́му; гонѣтисѣ з рѣзумом; рѣзумом роскида́ти; метикува́ти.
- Размѣняйте рубль мелкой монетой — да́йте менѣ на карбѣванца дрібнѣх.
- Разнимать руки при сдѣлкѣ, пари — ру́ки перебива́ти.
- Разныя мысли бродятъ у меня въ головѣ — рѣзні думкѣ снуютъ менѣ по головѣ.
- Разорваласѣ снасть — ли́нва убѣлася; тягло уби́лося.
- Разореніе птичьихъ гнѣздъ — піддирання́.
- Разорился — ні на що звѣлся.
- Разорить въ пухъ — зруйнува́ти до щадку.
- Разорить собственника — з хазѣйства зсади́ти, зби́ти з ста́тку.
- Разорять гнѣзда воробьевъ, ласточекъ и др. — де́рти горобців, ластовенѣт то-що.
- Разортисѣ — з'їхати ні на що, звѣстисѣ ні на що.
- Разоруженіе всеобщее — роззбрѣення загальне.
- Разрисовывать писанку узоромъ въ видѣ спирали — писати беззвѣчникомъ.
- Разрушительная работа — руїни́цька робѣта, руйна́цька робѣта.
- Разрыхлять землю — підлуша́ти землю.
- Разрѣшеніе земельного, національнаго, рабочаго вопроса — розвѣзанна земельно́й, національно́й, робѣвничѣй спра́ви.
- Разрѣшить вопросъ — розв'язати спра́ву, пита́ння.
- Разрядитисѣ въ пухъ — вістроїтисѣ мов на весілля.
- Разсадникъ науки и искусствъ — гвѣздѣ нау́ки та арти́зму.
- Разсѣбло — на свѣт благословѣлося.
- Разсердившись, скоро и крикливо говорить — сі́чѣ й руба́.

Р

- Разсердился кто-либо — зазлісно ста́ло кому́сь; закипѣвъ гнѣвомъ хто.
- Разсказывать небылицы — прова́дити на вербѣ гру́ші.
- Разспрашивать объ образѣхъ мыслей — ума́ вивѣдувати.
- Разсуждать по-стариковски — старува́ти.
- Разсуждающій какъ старикъ — стару́н.
- Разсыпаться мелкимъ бѣсомъ — підсипа́тисѣ; бісѣвки пуска́ти.
- Разсыпчатое яблоко — піскува́те яблуко.
- Разсѣятисѣ, разбѣжатысѣ — у роспорѣшку пі́ти.
- Разумѣтисѣ — авжеж, ато́ж, певне, сама́ річ.
- Разъ, въ одинъ изъ дней — одного́ дня.
- Ранней весной — на прѣвесні́.
- Рано еще или уже поздно — чи давно ді́тисѣ? рано́ ще чи вже пізно?
- Рано утромъ — рано́ вранці́, ранопоранѣньку.
- Раньше времени — без часу́.
- Раскать грома — гу́ркіт гро́му.
- Раскошелитисѣ — бра́знути кашукѣмъ.
- Распекать, бранить, пльить — грѣзѣти го́лову.
- Располагать къ чему — заохѣчувати до чо́го
- Располагать своими правами — кори́статисѣ з своѣхъ правъ.
- Располагаться, житисѣ лагеремъ — таборѣтисѣ, отаборитисѣ.
- Расположеніе комнатъ — ро́склад по-ко́бѣв.
- Расположеніе къ музыкѣ — зді́тність до музи́ки, хист до музи́ки.
- Расположеніе словъ — поря́док слѣв.
- Расположить всѣхъ въ свою пользу — усіхъ приверну́ти до се́бе.
- Расположиться лагеремъ — та́бором ста́ти, отаборитисѣ.
- Расположиться съ вещами, съ товари́ми — рѣсташувати́сѣ.
- Распорядительный комитетъ — ви́діл роспоря́дчий.

Р

- Распоряжаться по своему — порядок свій давати.
- Распределительный пункт — гуртувально.
- Распределить уплату на известные сроки — розкласти плату на рати.
- Распускать шлетни — поговір пускати, набілки набивати.
- Распутить зъязи — загавитися.
- Распустили о васъ слухъ — бѣмка луде пустили за вас.
- Распутить паруса — нап'ясти чайми, підняти вітрила.
- Распутить слухъ — пустити поголоску, чутку, розславити, роздзвонити.
- Распутья бояться, такъ и въ путь не ходитъ — боятися попá, то в вівтарь не йтá; вѣвка бояться в лѣс не ходитъ.
- Растерявшись — ні в сáх, ні в тáх; збентежившись.
- Растерялся — нестáмки напали; збентежився.
- Растерянный, виѣ себя находящійся — нестáмвий, збентежений.
- Растеряться — збентежитися; у нестáмки вдáртися.
- Расти въ стволъ — цити у стѣбур.
- Растолковать — на рѣзум навестá; ростлумáчити, ростовмáчити.
- Расторгнуть договоръ — зламати, зирвати, скасувати умѣву.
- Растрогать, тронуть — зворушити людину, серце.
- Расходы и доходы — видáтки і прибутки.
- Расцѣпляетъ въ полной силѣ и красотѣ (о человекѣ) — як мак процвітає
- Расшумѣлся, какъ голыкъ — розходився, як москѣвський постіл.
- Ребенокъ, рожденный виѣ брака — нажитá дитина.
- Ребенокъ сидитъ такъ, что можетъ опрокинуться — дитина перекидисто сидитъ.
- Ревизіей обнаруженъ перерасходъ — ревизією виявлено перетрату.

Р

- Рекрутскій наборъ — набір, бранка.
- Рекрутская повинность — некрѣтчина, некрѣтство.
- Рефлективное движеніе — відрух.
- Рехнуться — з'їхати з глѣзду; асунутися з глѣзду; глѣзду відбитися.
- Рикшетомъ — відскоком, навконтити.
- Ровно въ два часа — саме у другій годінні, як раз у другій годінні.
- Ровно ничего не понимаетъ — зѣвсім нічого не тямать.
- Рогатый скотъ — роговá худѣба; товар.
- Родина — свой сторона; рідний край, батьківщина.
- Родитъ дитя, преимущественно виѣ брака — наридити дитину.
- Родительская суббота — поминáльна субѣта.
- Родитъ ребенка — знайти дитину.
- Родная сторона — рідний край.
- Родной кому — рідний з ким.
- Родной языкъ — матерня мова.
- Родовое имущество — отъ дѣда — дідвщина, дідзна; отъ отца — батьківщина; отъ матери — матерзна; отъ брата — братівщина; пожалованное — дарѣване; общественное — громадське; заповѣдное — заказне; государственное — державне; казенное — скарбовѣ; недвижимое — верухѣме; движимое — рухѣме.
- Родство поддерживать — родичатися.
- Родъ занятія — фах.
- Рожденіе луны — настáття мѣсяця.
- Рождество Пресв. Богородицы — Друга Пречиста.
- Рождественскіе праздники — рідвяні свята.
- Роптать на кого, что — нарікати на кѣго, на цѣ.
- Роптать на судьбу — на дѣлю нарікати.
- Ростомъ — на зрѣст.
- Рось не сравнится длиною съ Днѣпромъ — Рось не вийде довживію прѣти Днѣпра.
- Ротозѣйничать — ловити біли метели-

- ки; гавити; гáви ловіти; вітриш-ки ловити, продавати.
- Ротъ не ворота—клиномъ не за-решъ—рот не горбъ—не загорб-диш.
- Ртутная мазь—політáнь.
- Рубашка на немъ сажа сажей—со-рочка на ньому чорна як сáжа.
- Рубить дождь—дощ періщитъ.
- Рубить до корня, до послѣдняго—у пень рубáти.
- Рубить избу—ставити, будувáти хáту.
- Рубить кауусту—шаткувáти кауусту.
- Рубить лѣсъ—рубáти лѣс.
- Рубить платки—обрублювати, під-рублювати хустки.
- Рубиться саблями—на шаблях бѣ-тися.
- Рубль мелкой монетой—на карбóван-ця дрібнях.
- Рубять и топоры до поры—кусáе комáръ до порі; до порі зван вóду нóситъ; до порá глек вóду нóситъ.
- Ругательство, брань—чóрне слóво; лáйка.
- Ругать по русски—лáяти в бáтька, в мáтiр; лáяти по москóвському.
- Ружье беретъ ниже цѣли—рушниця нáзитъ
- Рука измѣнила—рукá схибнóла, схи-била.
- Рука объ руку—руч-об руч, упóруч.
- Рука руку моегъ, воръ вора кроетъ—рукá рúку мáе, щоб бiли булi.
- Руки одеревенили—руки правцём стáли.
- Рукой подать—близесеньку; як шти-хóм докáнути.
- Руку приложилъ—рукóю влáсною (пiдписався).
- Руководить—давáти прóбiд.
- Русская брань—мáтерня лáйка.
- Русское Государство—Москóвщина, Москóвiя.
- Рыба выкинулась—рýба вигулькнула.
- Рыба еще бьется—рýба ще трі-пається.
- Рыба опустилась на дно—рýба пото-чýлась на дно.
- Рыбакъ рыбака видитъ издалека—свiй своякá вгадáе здалекá; чумáк чумакá бáчитъ здалекá; кулик куликá бачить здалекá; чорт бiса i з пiд кúпи бачить; лiсий лiсо-го здалекá бачить.
- Рыбный промыселъ—рибáльство.
- Рыночная стоимость—торгóва вáр-тiсть.
- Рыночная цѣна—торгóва цiна.
- Рысистые бѣга—гонiтвa; кiнськá гонiтвa; перегóни; бiгóвнисько.
- Рыть кому яму—пiдкóпуватися пiд кóго.
- Рябъ, будто черти у него на рожѣ въ свалку играли—рябѣ, як на небi зiрнiцi увечерi.
- Рядная запись—вiновий запис.
- Рѣдкий день проходитъ безъ ссоры—це рiдко, щоб день минув без свáрки.
- Рѣдко—в рядi-годi, колi-не-колi.
- Рѣдко кто—мáло хто.
- Рѣзкія слова—количi, ущипливi сло-ва; шкулкi словá.
- Рѣзко отвѣтить—притáти слóво.
- Рѣка вскрылась—крiга скрѣсла, лiд пiшóв, крiгу поламáло.
- Рѣка вышла изъ береговъ—рiчка берегi затопiла.
- Рѣка эта не сравнится длиною съ той—ця рiчка не вiйде довжи-нóю прóти тiєї.
- Рѣшающій голосъ—ухвáльный гóлос.
- Рѣшетчатые ворота—щаблáстi во-рота.
- Рѣшили итти по этой улицѣ—ухва-ляли, повлáли йти цiєю вулицею.
- Рѣшили отправить привѣтственную телеграмму—ухвáлено послáти вiтáльну телеграму.
- Рѣшился на этотъ шагъ—навáжився до цьбóго зáходу.
- Рѣшилъ итти въ бой—поклáв стáти до побóю, йти до побóю.
- Рѣшилъ не йти—поклáв не йтi.

РС

- Рѣшительно вездѣ—по всіх усѣдах;
геть чѣсто всѣди.
- Рѣшительно все продать (о домаш-
нихъ животныхъ)—до ногі по-
продати.
- Рѣшительно всякій—кожнісінький.
- Рѣшительно каждый день—день де-
нички.
- Рѣшительно никого—анікогсінько;
ні живої душі.
- Рѣшительно ничего—а ні гаріля.
- Рѣшительно ничего не дѣлаеть—і за
холодну воду не візьметься.
- Рѣшить, задаться цѣлью—у голову
взяти, забрати.
- Рѣшать въ одинъ голосъ—одного-
лосно ухвалити.
- Рѣшиться на что—пуститися на що.
- Рядъ вопросовъ—низка питаннів.

С.

- Садиться за столъ—сідати до стѣлу.
- Садиться на весла—сідати на грѣбку.
- Сажать на коль—на палю вбивати.
- Сажать новобрачную за столъ въ
красномъ углу (свад. обрядъ)—
заводити на посад (молоду).
- Сажать пуговицы—пришивати гуд-
зики.
- Самое большее—що найбільше.
- Самое большее за эту вещь можно
заплатить три рубля—цій рѣчі
од сили три карбѣванці ціна.
- Самое большое, если ему десять
лѣтъ—не найбільше, що він має
десять год.
- Самое глубокое мѣсто въ рѣкѣ, озе-
рѣ, фарватеръ—стрижень.
- Самое меньшее—що найменше.
- Самоопредѣленіе націй—самозначен-
ня, самовизначення народів.
- Самоотверженно бросился онъ спа-
сать утопавшаго—запедбавши се-
бе самѣго, кинувся він рятувати
того, що потопав.
- Самоотверженіе—запедбання себе
самѣго.

С

- Само собой—самѣ від себе.
- Самосознаніе національное—самосві-
домість національна.
- Самоуправленіе земское, городское—
самоуправдваннн народне, міське.
- Самъ на себя испытать—сам тому
дознавець.
- Самъ не свой—як не свій ходять.
- Самый лучший—найліпший, найкра-
щий.
- Сани легкіе на ходу—плавкі сани.
- Сапоги, башмаки со скрыпомъ—чѣ-
боти, черевяки на рѣпах!
- Сбавлять, сбавить цѣну—спускати,
спустити цѣну.
- Сбивать лезвіе ножа—притупити ві-
стрія в ножѣ.
- Сбивать съ ногъ—звалити з віг.
- Сбивать рога (иноск.)—пиху збивати.
- Сбивать, сбить масло—колотити, ско-
лотити масло.
- Сбивать, сбить съ толку—збивати,
збити з вантєляку, з пліву, з плі-
гу; забивати—бити бѣки; затурку-
вати, кати голову; пам роки за-
бивати—бити; з розуму звести.
- Сбиваться, сбиться съ дороги—дорѣ-
гу загубити; змилити з дорѣги.
- Сбиваться, сбиться съ мелодіи—звѣ-
дити, звести пісню.
- Сбился съ пути (нравственно)—
блудними дорѣгами пішов.
- Сбить спесь—збити пиху; вертутити
хвоста; пінхви дати; вертутити
вѣса.
- Сбиться въ комки—скімшитися,
склочитися.
- Сбиться съ пути, толку—стропитися.
- Сбить форсъ—пиху збити, хвоста
вертутити.
- Сборный пунктъ—збірня.
- Сборъ податей—збір податків; сборъ
вѣсовой—вагове; питейный—ви-
нове; подушный—подушне.
- Сбыть что съ рукъ—позбутися, спѣ-
катися чогѣ.
- Свадебное кольцо—шлюбна каблѣчка.

С

- Свадебное обрядовое выпиваніе за здоровье молодыхъ—перешій.
- Свадебное платіе—шлюбна сукня.
- Свадебные подарки молодымъ, дающіеся во время здравицы (перешій)—перешійщина.
- Свадебный подарокъ—весільний дарунок.
- Свадьба очень торопливая—хапане весілля.
- Свайныя постройкы—будівлі на палях.
- Свалиться съ лошади—впасти з коня.
- Сватовъ посылать—старостів засилати.
- Сведеніе счетовъ (букв.)—обрахунок.
- Сведо руку—скорчило руку.
- Свергнуть иго—визволитися з під корміги, з певолі; скинути ярмо.
- Сверженіе ига—визволенія з під корміги.
- Свернулась змѣя кольцомъ—гадюка клѣбкомъ звилася.
- Свернуть шею—в'язи звернути; скрутити глову.
- Свертывать, -ртѣть, -рнуть въ трубку—звивати, звинути.
- Сверхурочная работа, сверхъ уговора—перероб.
- Сверхъ мѣры—над міру, надто.
- Сверхъ силъ—над силу, черезъ силу, над міру.
- Свершилось!—сталось!
- Свести дружбу—зайти в пріязнь.
- Свести знакомство—зайти в знайомість.
- Свести счеты (букв.)—облічатися з ким; закінчити рахунки.
- Свести съ ума—засліпати розум; позбавити розуму; збити з розуму.
- Свидѣтель-очевидецъ—набчний свідок.
- Свидѣтельство—посвідка, свідѣтво.
- Свидѣтельствовать, давать показанія—присвідувати.
- Свидѣтельство медицинское—свідѣтство лікарське.

С

- Свидѣтельство метрическое—мѣтрика
- Свидѣтельство о внесении подати—квит податковий.
- Свить гнѣздо—зібгати гнѣздо; змостити гнѣздо, кубло, кубелечко.
- Свить кольцомъ хвостъ—закачурити хвѣст.
- Свобода—воля; печати—воли дрѹку; собраній—воля зборів, збірок, зібраннів; вѣроисповѣданій—воля віри; стачекъ—воли страйків.
- Свободное время—вільвий, гулящий час; дозвілля; зайва година.
- Свободное прозвищеніе—легка вимѣва.
- Свободно для прохода—прохідно.
- Свободно и хорошо рассказываетъ—такъ каже, як з листу берѣ.
- Свободныя деньги—гулящіи грѣші.
- Сводитъ, свело руку—корчить, скорчило руку.
- Сводитъ съ ума—звѣдити з розуму.
- Сводныя дѣти—зведенята, зведенюки.
- Своего значенія не утратило нисколько—не згубило нічого з своєї ваги.
- Свое горе-великъ желвакъ; чужая болячка-почесушка—чужѣ ліха за ласощі, а своѣ за хрін.
- Своими глазами видѣль—на свої очі бачив.
- Свой своему поневоля братъ—свій своему ліха не мислить; свій своєму завжди рад; свій своєму не ворог; свій своєму ока не виколюпить.
- Свойственники, не кровные родственники—названа родина.
- Свой рубаха ближе къ тѣлу—своѣ пазуха ближча; своѣ губа ближче; своѣ сорѣчка до тіла ближче; кожний свою гѣну чуха; всякому своѣ рѣло мило; всякий чорт на свсе коло воду тягне; всякий за себе дбае; курка що гребѣ, то все на себе; кожний дідко в свою дѹдку граѣ.
- Свыше моихъ силъ—над мої сили.
- Свыше пяти лѣтъ—більше пяти літ.
- Свѣдущій въ чемъ—знаючий на чѣ-

С

му, тямучий на чому, свідомий чого.
 Свѣдѣнія о дѣяльності—вѣдомости про діяльність
 Свѣжеє извѣстіє—новѣ, остання звѣстка.
 Свѣжеє лѣвичко—гѣбий видѣчок, гѣже лѣчко.
 Свѣжіє новости—останні новіни.
 Свѣжій воздухъ—свѣже, чисте повітря.
 Свѣжій вѣтеръ—міцний, дужий вітер.
 Свѣтаєть—на зѣрю, на свѣт займаєть ся; на свѣт благословляєть ся; днѣ.
 Свѣтлая недѣля—великодний тѣждень.
 Свѣтлая вода—чиста вода.
 Свѣтлая ночь—ясна ніч.
 Свѣтлое воскресєньє—святѣ недѣля, великдень.
 Свѣтлый умъ—ясний рѣзум.
 Свѣтлыя краски—ясні кольорі.
 Свѣтлыє минуты—щасливі хвилини.
 Свѣтъ издавать—світѣтисѣ.
 Свѣтъ мой—моє кохання; моѣ радість; сѣрце моє.
 Свѣтъ проливать—висвѣчувати.
 Свѣтъ споконь вѣку неправдой стѣитъ—брѣхнею свѣт живѣ.
 Связка бумагъ—жмут папѣрив.
 Связка табаку—папѣша тѣтюну.
 Святымъ сдѣлать—усвятѣти; -ся—усвятѣтисѣ.
 Святѣйший правит. синодъ—найсвятѣйший урядѣвний синод.
 Священное писаніє—святѣ письмѣ.
 Сгорать жаждой—на згѣгу знемогати.
 Сгорать любовью—палѣти коханням.
 Сгорать страстью—палѣти жагѣю.
 Сгорбиться сильно—згнѣтисѣ у три погѣбелі.
 Сгорать—огнемъ пѣгѣ; дѣмомъ пѣгѣ; спалѣтисѣ.
 Сгоряча—з'обалу, з запалу, з гѣрячу.
 Сдавать экзамены—складати іспити.

С

Сдайте немедленно должность—негѣтайно зложѣть уряд, посаду.
 Сдать должность—зложѣти уряд, посаду.
 Сдать лишнюю карту—заділѣти я.
 Сдержать слово—стѣти на словѣ; додѣржати слова; дотримати слова; доконати слова.
 Сдѣлайте милость—бѣдѣте ласкаві.
 Сдѣлайте мнѣ удовольствие—зробѣть менѣ ласку.
 Сдѣлайте одолженіє!—звѣльтеся! чинѣте ласку! зробѣть ласку!
 Сдѣлалось грязно, ѣхать неудобно—підгрязило на дворі, ѣхати педѣбре.
 Сдѣлалось мнѣ очень радостно (фигур.)—у мене аж ѣшки засмѣялисѣ.
 Сдѣлано распоряженіє—зроблено наказ; звѣлено; розказано; вѣддано розказ; наказано.
 Сдѣлано распоряженіє о вашемъ назначеніи—вѣддано розказ про ваше призначенія на посаду.
 Сдѣлано распоряженіє о вашемъ откомандированіи—вѣддано розказ вѣдрѣдѣти вас.
 Сдѣлать большимъ чѣмъ слѣдуетъ—повеличити.
 Сдѣлать вопреки чему—нарядѣти перекір.
 Сдѣлать жизнь безотрадной, горестной, несчастной—зав'язати свѣт.
 Сдѣлать зло—злѣсть учинѣти.
 Сдѣлать, исполнить работу—довѣстѣ до зрѣбу.
 Сдѣлать какъ слѣдуетъ—довѣстѣ до пуття.
 Сдѣлать кого лгуномъ—пошѣти у брехуні.
 Сдѣлать кому выговоръ—посварѣти когѣ.
 Сдѣлать крѣкъ вѣ пути (шутл.)—заломѣти чѣртові ковбасѣ.
 Сдѣлать наперекоръ—нарядѣти перекір.
 Сдѣлать неожиданную неприятность—підвѣсти вѣза.

С

- Сдѣлать неприятность—справити прикрієгь.
- Сдѣлать неудачное сравненіе (фигур.)—притуляти горбатого до стіна.
- Сдѣлать обладателемъ чего-либо—настановити на щѣ.
- Сдѣлать огласку—вчинити ясу.
- Сдѣлать одоженіе—зробити ласку.
- Сдѣлать, окончить работу—довести до зрѣбу.
- Сдѣлать пакость (иноск.)—гадѣчку вкннути.
- Сдѣлать постановленіе—ухвалити.
- Сдѣлать по чьему желанію—учинити вѣлю чиб.
- Сдѣлать предложеніе (о замужествѣ)—посвѣтатися.
- Сдѣлаться квартирантомъ—пійти в комірне.
- Сдѣлаться негодникомъ—пустѣтися в дедѣщ.
- Сдѣлаться нищимъ—пійти на жебрѣний хлѣб.
- Сдѣлаться сильнымъ—убитися в силу, в потуѣгу; стѣти у мочѣх.
- Сдѣлаться чѣмъ—перейти на когѣ, на щѣ.
- Сдѣлать тайную подлость (иноск.)—гадѣчку вкннути.
- Сдѣлать уютнымъ—окукбити.
- Сдѣлать челоувѣкомъ—людьми поставити.
- Сдѣлать ч. л. въ два часа—зробити щось за двѣ годѣни.
- Сдѣлать что-либо некстати, невповадъ—утѣти до галликів.
- Себѣ на горе—собѣ на безголів'я.
- Сего года—серік; цьогѣ рѣку.
- Сельское общество—громада.
- Сельско-хозяйственный—сільсько-господарський.
- Семеро одного не ждуть—два третього не ждуть; як двѣе, то єдногѣ не ждуть, не чекѣють.
- Семь бѣдъ, одинъ отвѣтъ—чи раз бѣтько вдѣрив, чи сім раз-одна-

С

- ково одвѣчати; сім бѣд — один одвѣт.
- Семь селъ, одинъ вольт, да и тотъ голъ—сім хат з хлѣвами, сім душ з свинѣми.
- Сердечная тоска—насѣрдна тѣга.
- Сердито—з сѣрця, гнѣвно, зѣ зла.
- Сердито смотрѣть—бѣсом дивѣтися.
- Сердиться, гнѣваться на кого—важкимъ дѣхомъ дѣхати на когѣ; пересѣрдя мѣти на когѣ; зазле на когѣ мѣти; гнѣв покладѣти.
- Сердце бьется—сѣрце стѣга, колѣтитися.
- Сердце екнуло отъ перенугу (шутл.)—з перелѣку очкѣр лѣснаув.
- Сердце замираетъ—сѣрце в'ѣне.
- Сердце надрываетъ—болѣть сѣрце.
- Сердце очень сильно бьется—сѣрце б'ѣтися заходомъ.
- Сестра милосердія—сестра-жалібниця, милосѣрдна сестра.
- Сжалось сердце—за сѣрце стиснуло.
- Сжать въ кулакъ (иноск.)—до рукъ прибрѣти; в тѣснѣ рѣки взѣти.
- Сжать зубы—стѣти зѣби.
- Сжимать, стискивать—зцѣплювати (зѣби, рѣку).
- Сидеть, какъ на иголкахъ—сидѣть, як на жарѣ, як на шпичкахъ.
- Сиди у моря и жди погоды—жди, море, погоди.
- Сиднемъ сидѣть—сидѣма сидѣти; невиволокою сидѣти; з мѣсца не рѣштити.
- Сидоръ Карпу родной терѣхъ—Василь бѣби сестра в пѣрвих; Юхим бѣби через вѣлвцю бѣндарь.
- Сидѣть сидѣть—см. Сиднемъ сидѣть.
- Сидѣть въ тюрьмѣ—сидѣти на вѣзѣ; (иноск.) Бѣгу робѣти.
- Сидѣть на кончикѣ—сидѣти на почечѣ.
- Сидѣть на корточкахъ—сидѣти на побѣнках; сидѣти карѣчки; кузькомъ сидѣти.
- Сидѣть, ѣхать на лошади верхомъ на бедрахъ—сидѣти, ѣхати набѣдра

С

Сила сопротивленія—відпорна сила.
 Сила тока—прудова сила.
 Сила центробѣжная—відбѣжна сила.
 Сила центростремительная—прібѣжна сила.
 Силенъ бѣсъ и горами качаеъ—чорт і горами перевертае.
 Силиться—силкуватися; докладати сил; (фиг.) грѣти чуприну.
 Сильная вѣра—жива вѣра.
 Сильная засуха—велика посуха.
 Сильная лошадь—снажний кінь.
 Сильно волноваться, шумѣть (вѣск).— як у казані кипіти.
 Сильно выпивать—п'ялю забивати.
 Сильно допекать—заливати за шкуру сала; до живих печінок допекати; вражати до живого.
 Сильно за это поплатишься—боком тобі (ті) то вилізе.
 Сильно избить—побити, вім'яти на яєшню когб.
 Сильно изумляться—дівом дивуватися.
 Сильно испугавшись, прібѣжать—без духу прібігти.
 Сильно испугался—аж йому в литвах застїгло.
 Сильно кричать—дѣрти горло; не своїм голосом кричати.
 Сильно онъ задумался—узали його думки та гадки.
 Сильно ругается—усіх батьків з того світу вивертае.
 Сильно смѣяться—заливатися реготом.
 Сильно согнуться—зігну́тися у три погібелі.
 Сильно ссориться—як у казані кипіти; грязітися, звідитися.
 Сильно стучать—у стук стукати.
 Сильно угождать—годіти, як хірі; годіти, як болячці.
 Сильно хотѣть спать—на сон знемагати.
 Сильный вѣтеръ—буйний, шпуйний вітер.

С

Сильный дождь—дощ аж пищать; дощ як відрбм іллє; дощ як із коновки.
 Сильный міра сего—сильник.
 Сильный морозъ—морбз з очима; морбз козацький, аж скрипїть, аж шелестїть, аж скалки (їскри, зорі) скачуть, аж шпари (шпари) зайшли; цупкий морбз.
 Сильный снѣгъ—великий сніг.
 Сильный характеръ—міцня влада.
 Сильный человекъ—дужа людина; можна людина.
 Синица въ рукахъ, лучше соловья въ лѣсу—лучше синица в жмені, як журавель в небі.
 Сію минуто—ту ж мить, зараз.
 Сказавши это, онъ ушелъ—по тїм слові він пішов.
 Сказался больнымъ—об'явився хворим.
 Сказалъ нѣчто дерзкое—блїзнув му в очі.
 Сказалъ что-нибудь несообразное—притулів горбатого до стїні.
 Сказано—сдѣлано—як сказав, так і вчинив.
 Сказать въ шутку—на смїх сказати; на жарт сказати.
 Сказать невпопадъ—утїти до гапликів.
 Сказать нѣчто, кое-что (букв.)—сказати дещо; (иноск.) сказати веремію.
 Сказать съ удареніемъ—з прїтнском сказати.
 Сказаться больнымъ—об'явитися слабим.
 Сказать что-либо съ умысломъ, раздражить (шутл.)—укїнути гедзика.
 Сказка-складка, а пѣсня-быль—казка-байка, а пїсня правда.
 Сказка съ непристойностями—без соромá казка.
 Сказочное яйцо, заключающее въ себѣ богатство въ видѣ скота—яйцерайце.
 Сказывается дворяниномъ—удае з себе шляхтича.

С

- Скакать на лошади (фигур.)—грати конём.
- Скалить зубы—шкірити збѣи.
- Скандалъ кому сдѣлать—вчинити бѣшкет; сброду завдати.
- Скандалъ поднять—зробити бревеня; збати бучу.
- Скаться кубаремъ—коткомъ, клубкомъ покотитися; полетити сторч, сторчакъ; беркѣцънутися.
- Скачками дѣлать—прѣхацемъ робити.
- Скверно—погано, чорт зна як.
- Складно сказать—до-прѣкладу сказати.
- Складывать въ сажни дрова—стосувати.
- Склееная посуда два вѣка живеть—скрипилье дѣрево і дужого переживѣ; хрипилье дѣрево два вѣки живѣ, а здоровѣ й однобо не переживѣ; скрипуче колесо довше ходить.
- Склонившись, ваклонившись—прилоготом.
- Склонилось въ нашу сторону—похилило на нас.
- Склонить голову—похнѣпитися; понуритися; схилити голову.
- Склонить на свою сторону—залучити, привернути, навернути до себе, на свій бѣк.
- Склонъ горы—узбѣч, спад, похилъ горѣ.
- Сколь возможно—яко мѣга.
- Сколько вамъ слѣдуетъ—скільки вамъ належить, скільки вамъ заходить.
- Сколько возможно—що мѣга.
- Сколько глазомъ окинешь—скільки очима свѣту займеш.
- Сколько головъ, столько умовъ—що голова, то й рѣзум.
- Сколько мнѣ известно—оскільки я свѣдомий.
- Сколько можно—яко мѣга, якъ посѣлля.
- Сколько можно съѣсть—в побѣд.
- Сколько просишь? (при покупкѣ)—що прѣвиш?
- Сколько съ быкомъ ни битися, а мо-

С

- лока отъ него не добитися—з бика ні лоу, ні молока.
- Сколько угодно—свѣльки хоч; до сдоху; до звѣлу; по звѣлу.
- Сколько хватить силъ—що сила; що сила.
- Сколько это составитъ?—скільки це винѣситиме?
- Сколько я живу, я не видѣлъ этого—зрѣду я не бачивъ такѣ рѣчи.
- Сколь ни велика его опытность—хоч який вінъ досвідний...
- Сконфуженный—якъ неприємний; засоромлений.
- Сконфузиться—засоромитися; (иноск.) ніс під себе попустити.
- Скорая помощь—швидка допомога.
- Скоро будетъ пять часовъ—затѣло пята година.
- Скоро разбогатѣвший или желающій скоро разбогатѣть—скоробагѣтько.
- Скоро уже—затѣло; далі-далі.
- Скоробило вдоль и поперекъ—ухватило, якъ пошѣ за живѣт.
- Скоро побѣжалъ—побѣгъ якъ ногу вломѣвъ.
- Скоро сказка сказывается, да не скоро дѣлаются—не такъ хутко дѣється, якъ говорить; не такъ швидко робиться, якъ мѣвиться.
- Скорѣе всего, что онъ не согласится—наипевнѣше, що вінъ не згодиться.
- Скорѣе ложь, чѣмъ правда—шербата правда.
- Скорѣе умру, чѣмъ соглашусь на это—радше вмѣрти, якъ згодитися на це.
- Скотный дворъ—обѣра, загн, загорода, коша́ра.
- Скотъ ходилъ свободно—товаръ ходивъ у прѣпуск.
- Скребокъ для чистки дорожекъ—стругачка.
- Скрипучее дерево скрипятъ да стѣпуть, а здоровое летитъ да летитъ—скрипилье скрипѣть, а здоровѣ лежить.

С

Скрывать въ сердцѣ—в душі таїти, гнітати в серці.

Скрывать недостатки—личувати вади, хіба.

Скрыться въ толпѣ—пошітиса між люде.

Скрыться за горой—покрїтиса горюю.

Скрѣпя сердце—придушївши гнїв, жаль; згнїтївши серце.

Скука одолѣла—нуд напав; пудгá посїла, обняла.

Скупиться—душити копїйчїпу.

Скучный человекъ—пудгá людїна.

Слава Богу—хвалїти Бóга.

Славиться чѣмъ—бути славним з чо́го.

Сладить, управиться, порядок навести въ чемъ—дбївд дати чому.

Сладко захватилъ, да горько слизнулъ—вхопїв шїлом пãтоки.

Слеза за слезой катится—слюзá слюзó побывãс.

Слезы на него не дѣйствуютъ—слѣзи його не дїймають; Москва слюзам не вїрїть.

Слишкомъ загустѣть—перегустнїти.

Слишкомъ мало—замало.

Слишкомъ много—занадто.

Слишкомъ много говорить (фигур.)—роспустїти губи, як халяву.

Слишкомъ, черезчуръ рѣзко выражаться—через лад гóстро висловлїтиса.

Слова составляютъ фразу—словá складãють речення.

Слово не воробей: вылетитъ—не поймашь—слово не горобецъ: назад не вёрнется; слово не горобецъ: вылетитъ—не пїймаш.

Слово по слову—від слóва до слóва.

Слово представляется...—слово налѣжить...

Словцо вернуть—прикинути слівцѣ.

Сложить голову—головюю наложїти, душю наложїти.

Сложить должность—зректїся уряду, посади.

С

Сложить руки—склелїти рўки.

Сложить съ кого долгъ—дарувати кому борг.

Сломать шею—скрутїти, звернути в'язи; кáрка вломїти.

Слоняться—швєндї справлїти.

Служащїй казеннаго учрежденїя—офицїалїст; скарбовїк.

Служба казенная, частная—офицїя скарбовá, привãтна.

Служба движенїя—вїдїл рўху, вїдїл рухóвий.

Служба пути—вїдїл дорбжїний.

Служба тяги—вїдїл механїчний.

Служебный составъ—офицїйний персонал.

Служебныя разъясненїя—офицїйні пояснення.

Служить директоромъ сахар. завода—бути за директора сахарнї.

Служить къ чему, для чего—бути на що.

Служить обѣдню—правїти слўжбу, набоженство вїдправляти.

Служить по найму—наймитувати.

Служить правдой—ходїти по правдї.

Служить управляющимъ, директоромъ, чиновникомъ, секретаремъ, поваромъ...—служїти за управїтеля, за директора, за урядника, за писаря, за кўхаря.

Служить чѣмъ—бути за що; правїти за що.

Слуховая трубка—слўхавка.

Слухъ у него повзратился—вїн вїдглух.

Случается—випадãе, трапляється; бувãе.

Случайно найти—надїбати.

Случайно приходится—випадãе.

Случились какъ разъ въ это время гости—саме тодї нагодились гóсті.

Случилось весной—прїйшло повеснї.

Случилось несчастье съ кѣмъ—лихоспїткãло когó.

С

Случилось это около осени—це скбїлось під бсїнь.

Случилось это о Тройцѣ—це скбїлось на Зелєні Свята.

Случиться—вїпадком вїпасти, трапитися, нагодїтися.

Случиться кому быть—нагодїти кого.

Слушай больше, а говори меньше—слухай багато, а мєнше говорї.

Слушай! слушай!—чуй! чуй!

Слушать со вниманїемъ и довѣрїемъ (шутливо)—роспусити вуха.

Слыть чѣмъ—уходити за кого.

Слыханное ли это дѣло—чи це чувана рїч.

Слыхомъ слыжать—чуткомъ чувати.

Слышенъ былъ взрѣдка стонъ—колі не колї булѣ чути зойк.

Слышенъ голосъ—чути гѣлос.

Слѣдить глазами—зорїти; пастї бчі; пастї очїма.

Слѣдить за чѣмъ—пильнувати чогѣ, наглядати що, достерїгати що.

Слѣдомъ—у тропї, тропїю, услїд, слїдкомъ, слїдою, слїдма, наглядомъ, пазирцемъ.

Слѣдомъ ходить—у слїд за ким ходїти; тропїю, у тропї за ким ходїти.

Слѣдственная власть—слїдча влїда.

Слѣдствїе произвести—слїдство учїнїти.

Слѣдъ его простылъ—ї слїдѣ йогѣ нема.

Слѣдъ звѣря—чорнотрѣб.

Слѣдъ полозьевъ на дорогѣ—пошморг.

Слѣзъ съ лошади—зсїсти з коня.

Слѣзая кишка—контѣх.

Слѣпить изъ тѣста свадебный хлѣбъ—зїбгати коровай.

Слѣпо вѣрить—вѣрити, як турчин в мїсяць.

Слѣпымъ быть—слїпувати.

Смастерить съ трудомъ—сибвчїти.

Смахивать на кого—скидатися на кого, удавати на кого.

С

Смежить глаза, уста—склепїти бчі, уста.

Смекать, смекнуть—добїрати рѣзуму, умā; вхопїти тропї.

Смертная казнь—кара на гѣрло.

Смертный одрѣ—Бѣжа постѣля.

Смертный приговоръ—бсуд на смѣртъ.

Смерть мнимая—завмертї.

Смерть скоростпжная — нагла смѣртъ.

Сметливый, сообразительный—бїстрий на рѣзум.

Смирную собаку и кочеть бьеть—пїшого сокола і ворѣни б'ють; на похїле дѣрево й кѣзи скāчуть; на плохѣе дѣрево й жаби скāчуть; на сухѣе дѣрево й вогѣнь пада.

Смола имѣеть вязкость—смола добре берѣтся.

Смотри-ка!—дивї-пак! глядї-но! дивїсь лишєнь! а ди но!

Смотри-ка! вотъ удивительная вещь! ба-ле! ба-ле-ба! дивї-но, яка штука!

Смотреть, какъ на диковину—дївїтїся, як на рѣрога.

Смотрѣть букой—вѣвкомъ дивїтїся.

Смотрѣть въ оба—зїяти бчі в рѣки; бути на чекѣ; пильнувати, стерѣтїся.

Смотрѣть зависгливыми глазами—зāздрим ѣкомъ поглядати.

Смотрѣть за домомъ—наглядати за хатѣю.

Смотрѣть за дѣтьми—доглядати дїтѣй.

Смотрѣть, избѣгая встрѣчаться глазами, чувствуя себя неловко—микулїати очїма.

Смотрѣть на что сквозь пальцы—мов не бачити; потурати.

Смотрѣть, не сводя глазъ, рѣзкимъ взглядомъ—прїкро дивїтїся.

Смотрѣть по сторонамъ (ивоск.)—гāви ловити, вїтрїшки продавати.

Смотрѣть растерянно—дивїтїся вїторопнемъ; поглядати збентѣжено.

Смотрѣть сумрачно, мрачно—дивїтїся, мов би хмāрїтїся.

С

Смотрѣть съ завистью—поривати очі.
 Смотрѣть съ неудовольствіемъ—басом поглядати.
 Смотрѣть съ пренебреженіемъ—з погбродю дивятися; басом поглядати.
 Смотрѣть съ удовольствіемъ—очіма приймати.
 Смотря по...—уважаючи на, з огляду на...
 Смысль буквальный—дослівне розуміння.
 Смысль здравый—добрый разум.
 Смысль природный—простий разум.
 Смысль прямой, собственный—властиве розуміння.
 Смирил соловья съ кукушкой—привняв солов'я до зозулі.
 Смиряемся—давай поминяймося, давай мінька.
 Смытное исчисление—коштбчис.
 Смытное предположение—коштбчис.
 Смишаться, сконфузиться—засорбмитися; вис під себе попустити.
 Смияться надъ кѣмъ, чѣмъ—сміятися, глузувати з кого, з чою; смішки з кою вкладати.
 Сна пѣть—спання нема; сону нема.
 Снаружъ—збока; на оружку; з надвору; бколо; звѣрху.
 снаряжение боевое—войновій рихтунк.
 Снасть буксирная—тягло, дінва, кодбла.
 Снасть разорвалась—линва, кодбла убиласа; тягло убилоса.
 Снести въ расходъ—списати на видатки.
 Снимать кожу—луцити, билувати.
 Снимать мѣрку—міру брати.
 Снимать одежду съ кого—з хребта знімати що.
 Снимать, снать пѣну—шумувати, зшумувати.
 Снимать сливки—збирати вершок, сметанку з молока.
 Снимать, снать голову—стинати, стяти глову.

С

Снимать фот. карточку—фотографувати.
 Снимать хлѣбъ—збирати збїжжя.
 Снискать любовь—привднати люббв.
 Снискать славу—зажити слави.
 Снискивать пропитаніе—зарабляти на хлѣб.
 Снискивать расположение—запобігати ласки.
 Снисходить кому—потурати, понускати.
 Споривлять кому—потурати кому.
 Сносить голодь—терпити гблод.
 Снѣгомъ покрытый—снѣгом закурений.
 Снѣгъ идетъ—снѣг пада.
 Снѣгъ идетъ большими хлопьями—снѣг капцбе.
 Снѣдаться горестью—сбхцнати з журбї.
 Снѣжная гора—снѣговá гора.
 Снѣжная зима—навальна зима.
 Снѣжная погода—снѣговїця.
 Снять безчестье—здїйняти запалу.
 Собака—собáка, пес; собир.: собашній; англійская—британ; борзая—хїрт; гончая—гончак; врандская—меделян; лягавая—вїжел; пастушья—чабанка, кундель; цѣпная—ланцогбвий собáка, присїлений собáка; комнатная—саца, сащенї.
 Снаряжать, -дить въ дорогу—выправлїти, -вити, ввряжати, -дити в дорогу.
 Собака лаетъ, вѣтеръ носитьъ—собáка брѣше, а вѣтер нбситъ; вѣтер вѣ, собака брѣше; вѣтер повїне, а собака брѣхне.
 Собирается дождь, буря—завбсїться на дощ, на бурю; на бурю, на дощ, на бурю кладѣться; молдѣться на дощ.
 Собирается уходить—збїрається до відхбду.
 Собираетъ кого въ дорогу—ввряжати.
 Собираетъ совѣтъ—стáвити радю.
 Собираются въ путь—вбїрãтися у дорогу, лаштувãтися, складãтися, пакувãтися.

С

- Соблазнити кого—підійти під ко́го, спукса́ти, зна́дити ко́го.
- Соблюдая приличіє—маючи звичай.
- Собраніє казаківъ для суда надъ кѣмъ-либо—судня рада.
- Собраніє общее—загальні збори.
- Собратіє (въ приложеніи къ людямъ)—збѣти докуні.
- Собратіє денегъ—назбивати грѣшей.
- Собраться вмѣстѣ—зібратися докуні, догурту.
- Собраться со средствами, съ силами—споружитися, змогтися, спромогтися.
- Собраться съ деньгами—спромогтися на грѣші.
- Собраться съ мыслями—розміркувати, зібрати думки.
- Собраться съ силами, съ средствами—змогтися, спромогтися, споружитися.
- Собственное имя—власне наймення.
- Собственной рукой—власноруч, саморуч.
- Собственноручно—власноручно.
- Собственноручно (подписался)—рукбо власною (підписався).
- Собственность городская—міська власність.
- Собственность государства—державна власність.
- Собственность частная—приватна власність.
- Собственный вѣсъ—чиста вага.
- Собственными силами—самотужки.
- Совершающийся въ честь пріѣзда—пріѣздний.
- Совершенно—до-рѣшти; цілком, геть чисто, згола, зовсім, на всю губу, до ґрунту, у хтему, до хтему.
- Совершенно босой—босѣм босѣсильквий.
- Совершенно голъ, какъ въ прямомъ значеніи, такъ и въ переносномъ—голий як бубон, як турецький святий.
- Совершенно забыть—ра смерть забѣти.

С

- Совершеннолѣтія достигъ—повних літ дійти.
- Совершенно неожиданно—нагло; знепачка; з добраго дѣла; ні сіло, ні вѣло.
- Совершенно одинъ—однимъ оцин.
- Совершенно похожий на отца—стемениий бѣтко.
- Совершенно такъ—так саме, самієнько так.
- Совершенно черно—чорнимъ чорно.
- Совершенный дуракъ—дурний, як цень, як колода; як дра́ний чо́біг, як Бѣркові штани; гільковатий дурень.
- Совершилось—сталося, сподіялося, вдіялося.
- Со вкусомъ поѣлъ—у смак наївся.
- Со вкусомъ сдѣлано—ловко зроблено.
- Совмѣстно—сумѣсно, у поспѣлі, спільно, разом, укуні, сукунно, успільні, поспѣлу.
- Совратъ—сточити брѣхню, збрехати.
- Соврешъ—не помрешъ, да впередъ не повѣрятъ—з брехні не мруть, та більше віри не ймуть.
- Совсѣмъ—звѣсім, до рѣшти, геть чисто, цілкомъ.
- Совсѣмъ не горить (шутливо)—горить, як сліпий даватися.
- Совсѣмъ нѣтъ, не имѣється—і на позір нема.
- Со всѣхъ сторонъ—всіма сторонами; відусіль, звідусіль, зо всіх боків.
- Совѣсть не чиста—сумління шамряє.
- Совѣта попросить у кого—заягти раду у ко́го.
- Совѣтникъ, ца на дурное—злорадник, ця.
- Совѣтоваться—заходити в раду з ким; додавати ради; раду радити; радувати; радитися; раятися.
- Совѣтомъ позаймствоваться у кого—см. Совѣта попросить.
- Совѣту чьому послѣдовать—піти за чьєю радою.
- Совѣтъ государственный—державна рада.

С

Совѣтъ держать—раду радити; радувати.
 Совѣтъ Крестьянскихъ депутатовъ—Рада Селянськихъ Депутатів.
 Совѣтъ педагогическій—педагогічна рада.
 Совѣтъ получить—узяти ради.
 Совѣтъ собирать, -рать—ставити раду; зложити, вчинити раду.
 Совѣтъ Рабочихъ и Солдатскихъ Депутатовъ—Рада Робітничихъ і Салдатськихъ Депутатів.
 Совѣтъ училищный—шкільна рада.
 Совѣщаніе частное—приватна нарада
 Совѣщательный голосъ—дорядчий гѳлос.
 Согласенъ!—згода! гаразд! добре! сількись.
 Согласительная комиссія—
 Согласно жить—у згоді жити; у зладі, любенько жити; (фигур.) жити, як риба з водою.
 Согласно постановленія—згідно з постановою, з ухвалою
 Согласно распоряженія—згідно з розказом; згідно з наказом; згідно з загадом.
 Согласно чего, чему—згідно з чим.
 Согласиться съ чимъ мнѣніемъ—приставати на чий гадку.
 Согнуть въ крюкъ, въ бараний рогъ—в дугу зігнути, на порогах стерти.
 Со двора—знадвору.
 Содѣйствовать кому—помагати кому, спомогати кому.
 Содѣйствовать чему—причинятися до чого.
 Соединенные Штаты—Сполучені Держави.
 Сожалѣть о потерѣ кого, чего—жалкувати за ким, за чим.
 Сожъ не сравнится длиною съ Двѣ-промъ—Сож не вийде довжиною прѳги Двѣпрѳ.
 Созданіе, начала міра—настаннѳ свѣту.
 Сознаніе въ чемъ—признаннѳ до чого; визнаннѳ чогѳ.

С

Сознательный рабочий—свідомий робітнич.
 Сознаться въ чемъ—признатися до чого.
 Сознаться въ грѣхахъ—признатися грѣхами.
 Созрѣвать умственно—до розуму дохожати, доходити.
 Сойти съ квартиры—перебратися.
 Сойти съ пути—зійти з тѳру.
 Сойти съ ума—сплисті з розуму; з глѳзду зсунутися; збожеволѣти, збожеволѣти; з глѳзду зїхати, спѳсти.
 Сойтись съ чужой женой (шутл.)—сягнути в чужу грядку.
 Солить на зиму капусту, бураки, огурцы—кѳсти вариво.
 Солнечная сторона—відсѳннѳ.
 Солнце было на закатѣ—сѳнце вже стало надвечорѳ; сѳнце було на вечѳрньому прѳзѳ; сонце було на ланѳ.
 Солнце на горизонтѣ—сѳнце в крузі, сѳнце на ланѳ.
 Солнце зашло (фигур.)—сѳнце ся в лѳжі купае.
 Соловья баснями не кормятъ—соловей піснями не сѳт.
 Соломенная вдовушка—лишанка.
 Соль—сіль; поваренная—сіль кухѳнна; каменная—кам'янка, льодовѳ сіль; озерная—озѳрниця, озѳрка; сѳрно-кислая—сѳрчан; сѳрнисто-кислая—сѳрчан; глауберова—глѳвберѳска сіль.
 Сомкнуть глаза, уста—склепити бѳчи, уста.
 Сомнѣніе возбуждать—підносити сѳмнѳв.
 Сомнѣніе является—насувається сѳмнѳв.
 Сомнѣнію подвергнуть—піддати в сѳмнѳв.
 Сонная пемочь—спѳчка.
 Соннымъ стать—осовѳти.
 Сонъ сбылся—сон справдѳвся.
 Сообразительный—бѳстрый на розум, тямкий, спрѳтний.

С

- Сообразить никакъ не могу—добрати
розуму не могу; головою не знесу.
- Сообщения ставки (о войнѣ)—звістки
з кошѣ.
- Сообщите о принятыхъ вами мѣ-
рахъ—повідоміть, якихъ заходів
вами вжито.
- Сообщить извѣстіе—підвести звістку;
подати звістку.
- Сообщникомъ быть—у посббі бути.
- Сорвалось!—урвався бас, урвалася
удка!
- Сорить деньгами—гатити гроші, сі-
пати грішми.
- Сороковой день смерти—сороковни.
- Соскользнувъ, сорвавшись—пбшмор-
гом піти.
- Сослужить службу—прислужитися
кому; зробити послугу; в пригоді
стати.
- Сосредоточиваться на чемъ—зубажу-
ватися на чому.
- Составить большое состояние—дору-
битися значного майна, маєтку.
- Составить себѣ кружокъ друзей—
добрати собі пріятелів.
- Составныя числа—числа складні.
- Состариться въ дѣвухахъ—на пні
посіявити.
- Со стороны—збоку, поузбіч.
- Состоялось рѣсколько засѣданій—
відбулось кілька засіданнів.
- Состоялось рѣшеніе—запала, скла-
лась постановва, ухваля.
- Состояніе кассы—стан кася.
- Со страстей не зналъ, что дѣлать—
з ліку не знав, що й робити.
- Со страху—з ліку, од ліку, од жаху.
- Со страху духъ захватило—з пере-
ліку душа аж опинилась; зля-
кався, аж у пнті закололо; аж у
животі похолонуло; аж сорбчка
болотнѣм стала.
- Состричь на чей счетъ—првпшилїти
квітку кому.
- Сохранение на пѣкоторое время—
передержування.
- Сохрани Боже—фрий Боже! боронї

С

- Боже! хай Бог боронить! жалься
Боже! ховай Боже!
- Сохранить дѣвство—віночка доно-
сїти.
- Сохранное мѣсто—схѣванка.
- Сохранять свое достоинство—сте-
регтї свобї повагв; повагу до себе
тримати.
- Сочетаться законнымъ бракомъ—в
закоп увїтї; побратїся; одружї-
тися.
- Сочинить пѣсню—проложити, про-
класти пѣсню.
- Сочтемтесь, сколько я вамъ дол-
жень—порахуймося, скїльки я вам
винен.
- Сомелся въ дѣнѣ—погодївся на цїні.
- Спасите!—ратуйте! пробї!
- Спаслись двое, а прочіе утонули—
вратувалося двоє, а рѣшта вто-
пїлася.
- Спасти отъ смерти—відволати від
смертї; візволити від смертї.
- Спасться отъ грѣховъ—візволитися
від грїхїв.
- Спасть съ лица, съ тѣла—змарнїти,
схїднути.
- Спектакль отмѣняется—вистава од-
кладається.
- Сперло дыханіе—дух забїло.
- Спеси убавить—прискромїти; пиху
збїти; хвоста вкручїти.
- Спинные позвонки—похрѣбтина.
- Списокъ избирателей—реєстр вибор-
цїв, реєстр виборчий, виборбвий.
- Сплетни распускать—поговїр пуска-
ти, набїлки набивати.
- Сплошная недѣля (когда въ среду и
пятницу не постятъ)—усейдний
тїждень.
- Сплошь, безъ исключенїя—см. С. безъ
разбору.
- Сплошь, безъ разбору—у пїдвал, у
замѣт.
- Сплошь вода—однимъ лицѣмъ вода.
- Сплошь и рядомъ—скрїзь і всїюде.
- Сплошь покрыть—крїйма укрити.

С

- Спокойной ночи—добра́-ніч, на добра́-ніч.
- Спору п'ять, это лучшее средство его убѣдить—безперечно, це найкращий спосіб, щоб його перекопати.
- Споръ по національному вопросу—суперечка в національній справі.
- Способности умственныя — розумові сили.
- Способность къ математикѣ—хист до математики.
- Способный къ чему—природний до чого, здібний, здатний до чого.
- Способный сглазить—урічливий, урочий.
- Способствовать чему — причинятися до чого.
- Способъ изыскивать—добирати, прибирати способу, ярмісу.
- Споткнуться—запшотатися, спіткнутися; (шутл.)—кулика вбіти
- Справиться о цѣнѣ—роспитатися якá ціна; роспитатися за ціну.
- Справиться, управиться съ чѣмъ — дати раду чому; упоратися з чим.
- Справочное бюро — інформаційне бюро.
- Справочныя цѣны—торгові ціни, базарні ціни.
- Спрашивать о чемъ—питати на щó, питати про щó, за щó.
- Спрашивать позволенія чьего—дозволятися у ко́го.
- Спровоадить на тогъ свѣтъ—на той світ загнати.
- Спроси его объ этомъ—спитай його́ за це́.
- Спросъ не бѣда—спіток не вбіток.
- Спустит тетиву—тятиво́ю брязнути.
- Спусти нѣкоторое время—далі-подалі; тріхи згодівши; по часі.
- Спусти нѣсколько времени—згодом, тріхи згодом, пере́гбдом, згодá, пере́годя, невдóві.
- Спусти нѣсколько лѣтъ—кілька літ ібітм.
- Спусти пять дней, придемъ на ра-

С

- боту—п'ять день згодівши прийдемо на роботу.
- Спѣтый романс не новъ—проспівана пісня не з новіх.
- Спѣшная работа—нагальна робота.
- Спать съ ума—з глуду зсунутися, з'іхати, спастися.
- Сравнительное языкованіе — порівняльце мовозна́вство
- Сраженіе дать—сточити бій.
- Сразу—вразу, відразу, доразу; за одним зама́хом, одним зама́хом.
- Сразу ему все ясно стало—як світ йому́ свіну́в.
- Сразу и неожиданно набросился на кого-либо словесно—накрів мо́крим рядно́м.
- Срамить—стидá завдавати; сорому завдавати; ганити, гудити.
- Среды бѣлаго дня—серед Божого дня.
- Среди дни—середдня.
- Среди людей—на миру́.
- Среднимъ числомъ—пересічно.
- Среднихъ лѣтъ—середнього віку.
- Средній братъ—середу́льший брат.
- Средній слой—середній шар.
- Средства денежныя изыскивать — коштів вищукувати.
- Средства изыскивать—способу, способів добирати, прибирати.
- Средства къ жизни—достатки, кошти, засоба, пожиток.
- Срѣзалъ его хорошо—притяв йому́ носа дóбре.
- Срѣзать кого—втерти носа, табáки втерти, дати облизня, півхви дати.
- Ссора домашняя (вноск.) — хатня мórквa.
- Ссудная касса—позичко́ва кáса.
- Ссудо-сберегательное товарищество—позичко́во-щадни́че тозари́ство.
- Ссылаться на кого, что—покликатися на кого, що́.
- Ставить во фронтъ—шивувати.
- Ставить въ глупое положеніе—завдавати дурня.

С

- Ставить кого на работу какую ни-
будь—заставляти діло ким.
- Ставить на видь—звертати увагу.
- Ставить ограду—городити, тинити.
- Ставить ребромъ—рѣба ставити; стор-
чити.
- Ставить себѣ въ обязанность—брати
собі за повинність.
- Ставить себѣ припарка—обклад брати.
- Ставить сухія банки (при боляхъ
въ желудкѣ)—заварювати сѣня-
шниці.
- Ставить ударенія—наголошувати.
- Ставка, штабъ—кіш.
- Стало быть—то б то, виходить, про
те, тоді.
- Сталь забывчивъ (шутл.)—наївся за-
будьків.
- Станешь ворожить, какъ нечего на
зубъ положить—навчить бідѣ во-
рожити, як нема що в рот поло-
жити; „Коли ти, бабуся, воро-
жити стала?“—„Тоді, мій голубе,
як хлѣба не стало!“; навчить бідѣ
плакати.
- Становиться въ кругъ—ставати в
коло, кружка.
- Становиться подъ ружье—ставати до
збрѣі.
- Становиться ровными рядами—ряд
у ряд ставати.
- Становиться, садиться въ кругъ—
ставати, сидати кружка, в коло.
- Стапокъ—варстѣт; точильный—точь-
ло; бондарскій—стелѣга; для тре-
паніи конопли—битѣльня; токар-
ный—верстѣт; живописный—ста-
лѣга.
- Старого воробья на мякишъ не про-
ведешь—старого горобця на по-
лові не обдурш, не зловш.
- Стараться узнать образъ мыслей—
вивѣдувати умѣ.
- Старикъ залился слезами—обгорнулі
старого слізи.
- Старый другъ лучше новыхъ двухъ—
для пріятели нового не кѣдай
старого.

С

- Старый конь борзды не портить—
старый вѣл борозвѣ не псуѣ.
- Старый, старая (о людяхъ насмѣшли-
во)—старѣ дуб'я.
- Старый холостякъ—підбитавний па-
пич.
- Старый, что малый, а малый, что
глупый—що старѣ, що малѣ, що
дурнѣ; що ст рѣ, що малѣ; старѣ,
як малѣ.
- Стать бариномъ—помазатися паном.
- Стать во фронтъ (о многихъ)—стѣти
лѣвою; вишикуватися.
- Стать кому на дорогѣ—на перемѣті
стѣти кому; завязати дорѣгу; перѣ-
п'ят устѣти.
- Стать въ поворному столбу—на публі-
ку сѣсти.
- Стать на дыбы—цѣпа стѣти; стѣти
дуба; стѣти горѣю; сп'ястися.
- Стать на ночлегъ—обночуватися.
- Стать на якорь—об'якоритися.
- Стать невеселымъ—осмутиги, засмут-
нити.
- Стать неподвижно—оступити.
- Стать причиною—сиричинитися.
- Стекло выпукло-вогнутое—скло угну-
то-опѣкле.
- Стекло двояковогнутое—скло угнутѣ.
- Стекло двояковыпуклсе—скло опѣкле.
- Стелеть да мелеть, вретъ да пле-
теть—плетѣ дуба, як на палилі;
смѣленого дуба плетѣ.
- Стереть съ лица земли—з свѣта зглад-
дити.
- Стечение народа—стѣвнище, натовп,
тѣснява.
- Стечение неблагоприятныхъ обстоя-
тельствъ—лихѣ годѣна.
- Стечение обстоятельствъ—збѣг, склад
обстѣвн.
- Стирать бѣлье—хѣсти прѣти.
- Стискивать зубы, руки—сцѣплювати
зуби, рѣки.
- Стиснуть въ тискахъ—узѣти в лѣ-
щата.
- Стихи слагать—вѣршувати.
- Стихъ нашель—падѣ пѣла.

- Стоимость не превышает...—вартість не переходить...
- Стоить—коштує, варт, варто.
- Стоить вам только приказать—треба вам тільки звеліти, загадати.
- Стоять, как болванъ—стирчать мов бовдур.
- Стоить, как окаменѣлый—стремять, як з каменю тєсаний.
- Стоить рубль—коштує карббанця.
- Стоить туманная, съ мелкимъ дождемъ, погода—мрячить.
- Столоваться вмѣстѣ—на бднім столі хлїб мати.
- Сторожевое охраненіе—бекет.
- Сторонится меня—ббокм держитєся від мене; бокє від мене.
- Сто съ лишнимъ—сто з бком.
- Стоящий—вартий.
- Стоить вертикально—бунчука стояти.
- Стоить въ вызывающей позѣ—козирем стояти.
- Стоять горой за кого—роспина́тися за ко́го.
- Стоять за вѣру—бороніти віри.
- Стоять за кого—обставати за кїм.
- Стоять какъ окаменѣлому—стояти як у камені.
- Стоять, какъ столбъ—стовбичити.
- Стячь на колѣняхъ—навкѣлішки стояти; клінчити.
- Стоять на своемъ—правити свое.
- Стоять на часахъ—на варті стояти, вартувати, чатувати.
- Стоять, ожидая очереди—застбювати чергу.
- Стоять передъ кѣмъ безъ шанки—шанкувати.
- Стоять у порога дома—у порбгах стояти.
- Страдать головной болью—банувати на гблову, боліти на гблову.
- Страдающий удущьемъ—ядушний.
- Страдная пора—жнивá.
- Странное дѣло—чудасія, диво.
- Странное положеніе—дівне станбвище.
- Страннопримный домъ—шпиталь.
- Станный человекъ—чудна людина.
- Страствующий рыцарь—мандрівний лицарь.
- Страсти Христовы—Христові муки.
- Страстная недѣля—білий тїждень.
- Страсть любовная—жага, любоці.
- Страховать домъ, вещи, жизнь—асекуравати будянок, речі, життя.
- Страховая премія—асекураційна виплата.
- Страховое общество—товариство асекураційне
- Страховой агентъ—агент-асекуратор.
- Страхъ какъ богатъ—страшенно богатий.
- Страхъ наказанія—загроза кáри.
- Страшно дѣлается кому—страх ошибає ко́го; дрїжакї скачуть у души кому.
- Стремительно броситься, упасть—кнунтися, унасти опукю.
- Стремиться заглянуть—поривати бчи.
- Стремиться къ чему—допнвнвтися чо́го, порввнвтися до чо́го.
- Стремленный ремнь—пуплиця, пїслище.
- Строгий караулъ—гбстра вáрта.
- Строй взмѣнился къ лучшему—лад змїнвнвс на краще.
- Строить воздушные замки—химєри ганяги, у хмв́рах лїтати; думкою богатїти.
- Строить глазки—бїсики пускати; моргати на ко́го.
- Строить избу, домъ—влáсти хату.
- Строить ковы—підкбпуватися під ко́го; чигати на ко́го; лиху думку мати.
- Строить куры—бїсики пускати.
- Строить лѣса—рештувати, стáвити рештуваннв.
- Стройся!—до шїку!
- Струей течь—цївкою тектї, плїнути.
- Струя дыму—звїй дїму.
- Стреляетъ въ ухахъ—штривкáє, стрїляє у вухах.

С

Стрелять изъ пушекъ—бити, гатяти
з гармат.
Стряслась бѣда—ліхо спиткало
Страхнуть съ себя горе—ударити
ліхом об зѣмлю.
Ступай къ чорту—иди по три вітри!
иди під три чорті!
Ступай скорѣе—рушай мерщій.
Ступить на скользкій путь—на
слизкѣ, на слизькѣ попасти.
Стучать зубами отъ холода—зубами
дзвоніти
Стучаться въ двери—добуватися.
Стыдно въ глаза глядѣть—треба в
Сірка очей позичати.
Стыдъ не дымъ: глазъ не ѣсть—з
сорома очі не вилізуть; стыд не
дим, очей не вѣсть, не викурить.
Стѣна обь стѣну—опостінь.
Стѣспевіе въ груди—стѣски.
Суббота родительская—поминальна
суббота.
Судебная пошлина—пересѣдок, при-
суди, пересѣуд.
Судебный приставъ—вѣзний.
Судебнымъ порядкомъ—судѣвно.
Судебныя издержки—судові витрати.
Судопроизводство уголовное, граж-
данское—судівництво кариє, ци-
вільне.
Судьба благоприятствуетъ—доля слѣ-
жить кому.
Судьба играетъ—доля жартує.
Суждено—на родѣ написано; суди-
лося
Суженого ни обойти, ни объѣхать—
суженого і конемъ не объѣдеш.
Сукно сѣло—сукно збѣглось.
Сума переметная—бесага, саква.
Сумчатыя животныя—торбачі, тор-
буші.
Супружеская чета—подрѣжя.
Сургучная печать—чералѣкова пе-
чатка.
Сухая вѣтряная погода—суховіт-
рица.
Сухая ложка ротъ дереть—сухий

С

кусѣкъ горло дерѣ; сухой кавалок
хліба, то й в рѣті дерѣ; суха
ложка ротъ дерѣ.
Сухимъ путемъ—суходѣлом, по зем-
лѣ, рѣмом.
Сухія деревья, сухой валежникъ, су-
хой воскъ, соты не имѣющія
меду—суш.
Сухое время года—суш.
Сухомятка—сировá хárч.
Существующій—сущій.
Существующій порядокъ, строй—за-
вѣдений лад.
Сформировать отрядъ—затягтѣ затяг.
Схватилъ за грудь—за петелькі вхо-
пѣвъ; взявъ за барки.
Схватить за волосы—ухопити за чес-
ну гриву.
Сходи за докторомъ—пиди по лікаря
Счастливая жизнь—заквітчаный вѣк.
Счастливая судьба—щастя-дѣля.
Счастливой дороги!—дай Бѣже, час
добрый.
Счастливо оставаться!—бувайте здо-
рові!
Счастливымъ быть—всѣмъ досадить—
нема щастя безъ зздности; в ща-
сті не безъ вѣрога.
Счастливымъ твой Богъ—щастя твой.
Счастье, вольная пташка: гдѣ захо-
тѣла, тамъ и сѣла—щастя як
трясця, когѣ схоче, того й нападе.
Счастье дороже ума—прибѣдъ щастя,
а розумъ буде.
Счастье твое, что ты такой умница—
мѣш щастя, що такой розумний
уродився.
Счастье, что волкъ, обманетъ, да въ
лѣсъ уйдетъ—щастя переходя
живѣ; щастя як трясця, когѣ схо-
че, того й нападе.
Счетная книга—книга рахунків, ра-
хункова книга.
Счетное отдѣленіе—віділ рахунковий
Счетомъ выдавать—видавцемъ давати.
Счетъ дружбы не портить—любимся,
ак браті, а рахѣмося, ак жиди.

С

- Счетъ текущій—біжучий кошт.
- Считаєте ли вы его умнымъ человекъ—чи вважаєте ви його за розумну людину? чи маєте ви його за розумну людину?
- Считать виновнымъ кого—гріхувати на кого.
- Считать кого кѣмъ, чѣмъ—мати за кого, за що.
- Считать к. л. честнымъ человекъ—вважати кого за чесну людину.
- Считать обязанностью — вважаати за обов'язок.
- Считаться съ кѣмъ, съ чѣмъ—вважати на кого, на що.
- Съ богатымъ не тягайся съ сильнымъ не борись—слабій з дужим не борись, гблій з багатим не дружайсь.
- Съ Богомъ не поспоришь—з Богом не битись; з Богом не будеш позиватися; до Бѣга з кимъ не підеш.
- Съ боку припека—п'йте колесо до вѣза; приший кобилі хвист; приклип коляда.
- Съ больной головы на здоровую—випувата дїжа, що не йде на ум іжа; шведъ заслужив, а ковалі повісили; слїсарь прокравсь, а ковалі покварали; з дурної голови та на людську; хто кислїці поїв, а на кого оскѣма напала.
- Съ большимъ трудомъ—сілу-в-сілу.
- Съ бухты-баракты—ні з того, ні з сьбо; ні сіло, ні пале.
- Съ вашего вѣдома—за вашимъ свѣдом; за вашимъ довідом.
- Съ величайшимъ трудомъ—на превелику сілу; сілу в силу.
- Съ верхомъ—з наспою.
- Съ верху до низу—з вѣрху до спѣду.
- Съ виду—на взір.
- Съ возрастомъ поумнѣть—до розуму дійти.
- Съ волками жить, по волчьи вить—на чієму вѣзі їдеш, тогѣ й пісні співай; чий хлїб їси, під того дїдочку й скажи; на чієму току молѣють, тому й хлїб вѣзять; на

С

- чієму вѣзі сидїть, тогѣ й волю волять.
- Съ глазъ долой и съ сердца вонъ—як з очей, так і з думки.
- Съ голага, что съ мертваго: ничего не возьмеш—на голѣму, як на святѣму нічого не зїнеш; з гѣлого, як з святѣго не візьмеш нічого.
- Съ головы не выходитъ—з думки не йде, не спадас, не сходить.
- Съ готовностью—охочій; радиший; ладен.
- Съ двухъ сторонъ—з двох бѣків; побѣиль; обѣполи.
- Съ дуракомъ связаться—самъ дуракомъ будеш—з дурнем зачепитися, дурнем зробітис.
- Съ дурнымъ глазомъ—лихий на бѣчі.
- Съ его вѣдома—за його довідом; за його свѣдом.
- Съ избыткомъ—з чѣком.
- Съ излишкомъ—см. Съ избыткомъ.
- Съ избыномъ—з вѣдою, з ганжѣю, з свѣзою.
- Съ какой стати—з якогѣ побиту; з якої рѣчі.
- Съ корочки на корочку перебивается—перебивае бики на барані.
- Съ косточки на камешекъ переколачивается—см. Съ корочки на корочку.
- Съ которыхъ поръ—з якогѣ часу; відколи.
- Съ крохи на кроху переколачивается—см. Съ корочки на корочку.
- Съ куса на кусъ перебиваемся—см. Съ корочки на корочку.
- Съ кѣмъ поведешся, отъ того наберешся—з яким пристаеш, таким сам стаеш.
- Съ легкой руки—в добрый час.
- Съ легкостью, какъ бы играя, шутя дѣлать что—за іграшки робити що
- Съ лхвой отплатить—оддїачити сто з бѣком.
- Съ липа не воду пить—з красї не пїти водї; красотї в вінку не

С

- носіть; крася на тарільні не
крають.
- Съ лишкомъ—з гърбом, з чохом.
- Съ лишнимъ, съ присавкою—з гакомъ.
- Съ малолѣтства—з малѣнства, з
пуп'янку.
- Съ мѣста въ карьеръ—з коніта
вскач.
- Съ нагого взятки гладки—на голому
нічого не зіщеш; з голого, як з
святото, не візьмеш нічого; у го-
лоти нема що молоти.
- Съ нам'рениємъ—умісне, навмисне,
назарбішне.
- Съ наслаждениємъ работать—працю-
вати з уподобю.
- Съ наслаждениємъ їсть—з смакомъ
їсти, залюбки їсти.
- Съ небольшимъ три года—три роки
з чимсь.
- Съ незапамятныхъ времянь—з дав-
нього давна; з давна давен; з не-
сказаних давен; споконвічно; з
давна; з давніх давен; споконвіку.
- Съ нимъ мнѣ неприємно говорить—
він мені не до розмови.
- Съ ноги на ногу переминається, съ
корки на корку перебивається—
перебиває бики на барані.
- Съ вѣкотораго времени—з якогось
часу; із день-годици.
- Съ обѣихъ сторонъ—з обѣх бѣків,
побіч, обашоль, обашоли, обіруч.
- Съ одного тягла по двѣ дани не бе-
руть—з однієї ліпи двічі ліка
не деруть; з одного волѣ двох
шкур не деруть; винного двома
батогами не б'ють; в літо два
рази з ліпи лик не деруть.
- Съ оставленіємъ должности—усту-
пивши з посади.
- Съ пераго взгляда—на першій по-
зір.
- Съ перерывами—переймом.
- Съ подлиннымъ вѣрно—з первотво-
ром однаково; спісано достѣту;
скопійовано достѣту.
- Съ позволенія сказать—шанувавши
слухи ваші.

С

- Съ пользой употреблять—на добре
уживати.
- Съ помраченнымъ сознаниємъ—ту-
манлий.
- Съ посконной рожей въ красные
ряды не суйся—із свинячим лі-
чем та в пшенійшне тісто (не лізь).
- Съ пропусками—через десяте-п'яте.
- Съ пуговики на петельку перебива-
ється—перебиває бики на барані.
- Съ пустыми руками—в порожні.
- Съ разсвѣтомъ—по видноті; як зад-
нію.
- Съ руки—під руку, наруч, нарушно.
- Съ свинимъ рыломъ да въ калачный
рядъ—з свинячим піском та в
пшенійшне тісто.
- Съ солнечной стороны—на відсѣнні,
з відсѣння.
- Съ сѣдыми висками—сивовіський.
- Съ теченіємъ времени—згѣдом, з
часом.
- Съ тобой ватошакъ не сговоришь—
з тобою говорять, тільки горбку
наївшися.
- Съ точки зрѣнія—з погляду, з станѣ-
вища.
- Съ трудомъ—на силу; лѣдвѣ; на пре-
велику силу; у силу.
- Съ трудомъ добыть—розгріяти, за-
грудувати.
- Съ тѣхъ поръ—з того часу; з тої
порі.
- Съ тѣхъ поръ какъ—відтоді як.
- Съ тѣхъ поръ, съ той поры—відто-
ді; з того часу.
- Съ тяжелой рукой—тяжкорукій.
- Съ тяжестью—з вагю, у вазі.
- Съ удовольствіємъ—залюбки, з охѣ-
тою, з великою охѣтою, з уподобю.
- Съ удовольствіємъ поїлъ—у смак
наївся.
- Съ удовольствіємъ прошелся—залюб-
кї прогулявся.
- Съ ума не идетъ—з думки не схѣ-
дить.

С

- Съ ума сойти—у голову зайті; збожевіліти, збожевільнити.
- Съ ума спятить—з глүзду зсунутися.
- Съ умысломъ—умійсне, навмійсне.
- Съ утра—з ранку, з рана.
- Съ чего взяли?—звідки вам прийшлб?
- Съ чувствомъ сказать—до душі сказати.
- Съ чьей стороны быть—з чьей руки (ути).
- Съ чьмъ пришелъ, съ тьмъ и ушелъ—як прийшов, так і пішов.
- Съ широкимъ кругозоромъ—широкоглядний.
- Съїздить по затылку—зацідити по потілиці.
- Съїздить по носу—мазнути по піці.
- Съїстные припасы — харч, харчі, живність.
- Съїсть чего-нибудь кислаго (натощакъ передъ выпивкой)—закусити дүшу.
- Съ этой поры—відтепер, відняні.
- Съ этой точки зрїнія—з цього погляду, з цього становища.
- Сыграть свадьбу—справити, одбүти весілля.
- Сызмала—з малєньства, з пупку, з пуп'янку.
- Сыпать деньгами—гатити грїшми; гатити грбші; трїнькати, цїндрити, мантачиги.
- Сыпучее тїло—сишець.
- Сырная недїля—масниця, масний тиждень.
- Сырой воздухъ—вбхке повітря.
- Сырой материалъ—сировина.
- Сырые дрова—мбкрї дрва.
- Сытый голоднаго не разумїеть—кого не болять, тогб не догоряе.
- Сыть по горло—наївся до схочү; в пельку не лізе.
- Съверо-Американскіе Соединенные Штаты — Північно-Американські Сполучені Держави.
- Съдина въ бороду, а бїсъ въ ребро—сідни в голову, а чорт в бороду;

СТ

- вблос сивїе, а голова шалїе; як волбеса сивїе, то чоловік дурїе; чоловік старїе, а чортїяк під бїк; і старбму собабі дрягають жїли.
- Съдлатъ лошадь для кого—сїдлати коня під богу.
- Съраго поманули, а сїрый здїсь—за вбвка помбвка, а вовк і тут; за вбвка мбвка, а вовк у хату; про вбвка річ, а вовк на встрїч; на вбвка помбвка, а вбвк і в хату сунє.
- Състь за столъ—сїсти до столу.
- Състь какъ ракъ на мели—остатїся на кошү; овинїтися на льодү.
- Състь на корточкы—сїсти на побіпки.
- Състь подъ дерево—сїсти під деревом.
- Състь подъ окно—сїсти коло вївна.
- Сътовать на кого—жалкувати на кого.
- Сюда пошелъ, туда пошелъ—сюдї тень, тудї тень.

Т.

- Тайный ходъ—потайнїк.
- Тайныя дїла—табмвоцї.
- Такая красавя, что въ окно глянетъ—конь прынетъ; на дворъ выдетъ—три дня собаки лають—як вїгляне в вївно, то три днї собаки брєшуть! а однї як придивїлась, то й сказїлась.
- Такимъ же образомъ—такїм самим спбсббом; так само.
- Такой онъ худой, изнеможенный—тїльки його тїнь ходить.
- Такой счастливый, ему во всемъ везетъ—його й шїло голить.
- Такса—поставнї цїна.
- Такою занесъ, что уши влнунть—такє говорить, що собабка з маслом не зїсть.
- Такою заушину дамъ, что трое сутокъ въ головѣ трезвонъ будетъ—як дам тобї, то й збрі позбїраеш; як дам тобї бббу, то й крикнеш „прббу“; як я тобї дам, то будеш знать, по чїм в Тростянцї гре-

Т

бенці; як тобі дам, аж в п'ятах
постігне

Таку чепуху говорить—таке ка-зна-
що говорять; таке верзє, що й
купи не держаться.

Такь воть—так от, так отò, дак от,
дак отò.

Такь вреть, что съ души преть—
отò бреше: аж кұрится, аж з ду-
ши верне.

Такь же—так само.

Такь и быть—нехай, згода, сількись,
сількось.

Такь или иначе—чи так чи иньк.

Такь какь—тим що, позаяк.

Такь куда!—так де!

Такь ли?—чи так?

Такь много—такòгс, багато, сила.

Такь называемый—так званий.

Такь не бываеть...—нема так, щоб...

Такь сказать—так мовити, сказа́ти б,
мовляв.

Такь судилъ рокъ—так судилось; та-
ка доля; так на роду написано.

Такь точно—так достòту, так саме,
самісінько так.

Такь что жь?—то щò?

Таможенная застава—митниця.

Таможенная пошлина—митò, цло.

Таможенный тарифъ—тариф митний.

Таможенный чиновникъ—митник.

Тамъ далеко...—ген-ген, геть-геть...

Тамъ его нѣтъ и слѣда—там його́
й зако́ну нема.

Тамъ ему и смерть—там йому́ й гак;
(шутл.) там йому́ жаба й цїцьки
дасть.

Танцовать въ присядку—гайдука са-
дїти, гайдука ударити.

Танцовать одному—танцювати бовку-
ном.

Таскаль волкъ-поташчили и волка—
носїв вовк козу, аж і вовка по-
несли; п.п людєй хова—сховають
і попá.

Таскать ноги—плестїся, плєнтатися,
тарганитися, плуганитися, дїбати.

Т

Ташить по земль—тягло́м тягтї.

Ташить судно бечевою—галювати.

Ташить на буксирѣ—тяглювати.

Тай вамѣрене—ховаючи замїр.

Твердая надежда—надїя певна.

Твердо знать—дòбре знати.

Тебѣ будеть удача—пїде тобі рукою.

Тебѣ во всемъ удача—тобі живеть-
ся-і на скїнку береться; тебе й
шїло гòлить.

Тебя нужно вразумить (шутл.)—трòбї
трєба клєнку вставити.

Текущий годъ—бїжучий рік, потòч-
ний рік.

Текущий счетъ—бїжучий кошт, по-
тòчний кошт.

Текуція дѣла—бїжучї справи, потòч-
нї справи.

Темна ночь все покроетъ—нїч мати:
все покріє; нїч мати: не дасть
погибати; нїч—як мати.

Темная ночь—глупá нїч.

Темно, хоть глаза выколи—хоч в бòко
стрель.

Темный людъ—темиòта.

Темя горы—верх, шиль горї.

Теребить за волосы—драти, скубтї,
чубити; почубєньків давати.

Теребить лень—брати льон.

Терзать, мучить—на мўки давати.

Терпїние допнуло—терпєць увїрва-
ся, терпїлячка ввїрвалася.

Терпїние и трудъ все перетрутъ—
не сидї, небòже, то й Бòг допо-
мòже.

Терпїнию-спасєнье—терпєн-спасєн.

Терпїть до невозможности—терпїти
до аж-аж.

Тертый калачъ—бїтий жак; битá го-
ловá; бувáлецъ.

Терять время—гаяти, трáтити, губї-
ти час

Терять голосъ—спадáти з гòлосу.

Терьть сознание—чманїти, чуманїти,
млїти, шемонїти.

Терять состоянїе—нїщитися.

Теряю голову—не дам собї рáди.

Т

Типунъ тебѣ на языкъ—щоб тобѣ
попříщило.

Тихимъ шагомъ—тихою ходю.

Тихо, не снѣша, работать—зѣкладомъ
робѣти.

Тише-тише! осторожнѣе!—повѣлі-по-
вѣлі! помалу-помалу!

Тише їдешъ, дальше будешъ—помалу
їдь, дѣльше заїдеш; тихше їдь,
дѣльше станеш.

Товарный отдѣлъ—крамній відділ.

Товарный поїздъ—ваговий поїзд, тя-
гаровий поїзд.

Товаръ всегда имѣється въ магазинѣ—
краму не збуває в крамниці.

То впадалъ въ несчастіе, то снова
побѣждалъ пренитствія—грався
він з долею навперевѣги.

Тогда именно—тоді саме, отоді саме.

Того ради—за для того.

Того и смотри—так і жди; так і спо-
дївайся.

Того и смотри бѣда будетъ—бойся,
щоб не було лиха.

То да се—це та те.

То есть—то-б то, се-б то.

То и дѣло—раз-у-раз, раз-поз-раз,
раз-побраз, раз-кѣло разу.

То краснѣть, то блѣднѣть (о лицѣ)—
в лицѣ мінятися.

То ли дѣло—нема краще як; нема як.

Толковать попусту—лересипати.

Толково, умно—до-ладу.

Толкомъ—ладомъ.

Толстый, неуклюжий человекъ—тов-
пѣга, бамбула.

Только бы—абі, абі б.

Только бы и горя—тільки тужаночки.

Только лишь плачетъ—усе тільки
плече.

Только лишь я вошелъ...—скоро я
увійшовъ...

Только небо коптитъ—тільки дни тре.

Только птичьего молока нѣтъ—хїба
птичього молока нема; хїба пта-
шачаго молока не знайдеш.

Только ума на деньги не купить—

Т

за грѣші тільки рідного батьга
не купиш.

Только что—саме зараз; оцѣ зараз,
дошро.

Только этого ему и подавай—він до
цього торгу й пішки.

Толщиной—завгрубшки, завтовшки.

Томиться, тосковать—нудати світом;
нудати білим світом.

Тонкій и высокой—стрімкій.

Тонкія щепки для растопки—підпа-
лок.

То пропало, что въ море упало—шо
з возу впало, то пропало; давно
пропало, шо з возу впало; упало
—пиші пропало.

Торговая площадь—торг, торгівниця.

Торговля и промышленность—торг і
промисловість.

Торговое предприятие—торговельне
підприємство.

Тоска грызетъ—журба сѣшитъ.

Тосковать, томиться—серцем нудати,
нудати білим світом.

То-то—тож бо.

То-то носина, словно соборное гаси-
ло—ніс, як за сім гравень сокіра.

То тучи, то снова проясняется—мо-
лѣдиться.

Тотъ именно—той самый, самісінький.

Точка зрѣнія—погляд, станівниця;
сѣ точки зрѣнія—з погляду.

Точно аршинъ проглотилъ—немѣв
патік проковтнув.

Точно также—так саме.

Точно такой, точъ въ точъ такой—
як незїстино такий; достемені-
сїнький; стемѣнный.

Точно такъ—так саме.

Точно, точъ въ-точъ—як незїстино;
точнїсенько; стемѣнно, достѣтно.

Тою дорогою—тудю.

Трактъ—шлях, гостїнець.

Требовательная вѣдомость на жало-
ванье—сембрильовий спис.

Требовать настойчиво (вноск.)—при-
стати з корѣткими гужами.

Т

Требовать їсть—правити їсти.
 Тревога улеглась—трівбога ушухла.
 Трепать за волосы—метелиці, почув-
 беньків давати.
 Трепку дать—дати парля, тінцю,
 прочуханя, прочуханки.
 Треснуть съ досады—луснути від
 злости.
 Третьейскій судъ—полюбовний суд.
 Третій день бѣговъ—третій день пе-
 регбнів.
 Третьяго дня—передучбра.
 Трехлѣтнее животное—третяк, третя-
 чок, тройк.
 Три бабы-базарь, а семь ярмарка—
 дві баби-торг, а три-ярмалка.
 Трижды три—тричі по три.
 Трогай—рушай, торкай!
 Трогать, волновать — доходить до
 сѣрця.
 Тройтся въ глазахъ—тройнитъ.
 Тротуары покрылись гололедницей—
 пішоходи голоцѣнком взялися.
 Троюродный братъ, сестра—брат, се-
 стра у других.
 Трубка ходста—сувій полтна, сувій-
 чик.
 Трубчатая кость—тѣлянка.
 Трудно понять, невдомекъ — не в
 тямкі.
 Трупу животного—підло, стѣрво.
 Трясется, какъ осиновый листь—трѣ-
 ситься, як осічка.
 Трясцясъ отъ холода (шутл.)—дріжа-
 кі їсти.
 Тряхнуть деньгами—сищуги грішми.
 Тряхнутъ мощной—брязнути кап-
 шукѣм.
 Туговать на ухо—недочуває.
 Туго на туго—дуже туго.
 Туда-далеко—це не близькій світ.
 Туманомъ покрыться—стуманїтиса,
 стуманїти.
 Тупое орудіе, человекъ—тупак.
 Тутъ нѣтъ никакой мудрости—нема
 тут жадних трудношів.

Т

Тутъ тебѣ и конецъ—тут тобі й сак-
 саган; тут тобі й капут; тут тобі
 й край; тут тобі й хата; тут тобі
 й гак; (шутл.) тут тобі й пуп
 розв'яжеться; тут тобі жаба й
 цїцьки дасть.
 Тщетная надежда—марна надія.
 Ты врешь (шутл.) — брехали твого
 батька дѣчки (синї).
 Ты глупъ (шутл.)—у тебе одні влѣп-
 ки в голові нема.
 Ты его за поясъ заткнешь—ти його
 перѣвершиш.
 Ты концомъ, а онъ кольцомъ—ти
 йому образї, а він тобі луб'я.
 Ты меня избавилъ отъ многихъ хло-
 потъ—багато ти клопоту з мої
 головї скинув.
 Ты не способенъ, не по твоимъ спо-
 собностямъ—тобі не хист.
 Ты рассказываешь небылицы, ты хва-
 стаешься (иносказ.)—не раз суч-
 ка савкі мчала.
 Ты съ ума сошелъ?—чи ті блуд на-
 пав? чи ти здурів? чи ти збоже-
 вѣлів? чи ти знависів?
 Тыфу (на кого)—ігя, тьху на кого.
 Тѣмъ болѣе—тѣма.
 Тѣмъ временемъ—тим часом.
 Тѣмъ же путемъ—тим самїям тѣром.
 Тѣмъ не менѣе—однак, одначе, про
 те, усе такі.
 Тѣнистое мѣсто—холодѣк, затінок.
 Тѣсный въ подъемѣ—припадистий.
 Тѣхъ же шей, да пониже влей—той
 же Панько, та в других штанах.
 Тѣшиться надъ кѣмъ—глузувати,
 глумїтиса, кепкувати.
 Тяга воздуха—прѣтяг, цуг.
 Тяжелый на подъемѣ—тяхтїй, пудо-
 фѣт, сидень; тяжкотїлий.
 Тяжело трудиться—гарувати.
 Тяжелъ на руку—важку рѣку має.
 Тяжко на душѣ—жаль дѣшу стискає.
 Тянетъ ко сну—знемагає сон.
 Тясминъ не сравнится длиною съ
 Днѣпромъ—Тясмин не вїйде
 довжиною прѣти Днїпра.

У

У.

Убавить спеси—хвоста вкрутіти; пишуть збіти; табаки втерти; носа утерти.

Убавить шагу—вкоротити ході; зменшити ходу.

Убилъ бобра!—убив добру грінку! грінка йому упала! повив грінки!

Убилъ наповаль—на смерть забив; (шутл.) дав йому дуба.

Убирайся къ чорту!—иди до псебї мамї! иди до бїса! иди к бїсу! иди до стобїса! иди під три чортї!

Убитое лицо—сумній вид, сумне обличчя.

У Бога все возможно—у Бóга все мóга.

У Бога всего много—у Бóга все готóво; Бог богáтий, то й нам дасть; Бог старій господарь: мáе бїльше, вїж роздáсть; Бог старий господар; бїльше Бог мáе, як роздáв.

У богатого да скуного рубль плачеть, а у тчива да убога полудшка скачеть—у людéй шаг скáче, а в скуного руб плаче.

У богатого черть дѣтей качаеть—багáтому чорт дїти коляше; багáтому чорт дїти коляше; а убóгий нїшки не вáйде; багáтому і чорт айце нóсе; за багачém сам чорт з калачém.

Убожество учить, богатство пучить—багáцтво дме, а нещáстя гне; щáстя рóзум відбїрае, а нещáстя назад вертае.

Убытки причинять, нанести—шкóдити, нашко́дити, пошко́дити.

Убѣгать безъ оглядки—кудї вїдно втїкати; хóду давáти; п'ятáми кивáти; лепетухи давáти; лїги, дропакá давáти.

Убѣган—утéком, втѣком, тїкаючи.

Уважаемый—поважáний, шанóвний.

Увидѣть свѣтъ, родиться—на свїт народїтися.

Уволить кого безъ права поступления—дáти кому вóвчого билéта.

У

У всякого свой вкусъ—кóжний Івась ма свїй лас.

Увы! горе! бѣда!—леле, лелечко!

Увѣдомлять—давáти знáти, до вїдома давáти.

Уговариваться о выдачѣ дочери замужъ за кого—еднáти за кóго дочку.

Уголовное право—кáрне правó.

Уголовное судопроизводство—кáрне судівництво.

Уготовлять кому путь на тотъ свѣтъ—стѣжку кому промїтáти.

Угощать гостей—частувáти, виктувáти, шанувáги гостей чвм.

Угрожать жизни чьей—наставáти на життá чїе.

Угрызеніе совѣсти—скрúха, гризóта.

Удаление отъ прямого пути—узбóчення.

Удалой молодець—дзїндзївер-зух.

Удалось достигнуть цѣли—пощáстило досягти метї; поформувило доскóчити метї.

Удалось червяку на вѣку листь подъѣсть—довелось робакú раз на вїку в мóрвву влїзти.

Ударилъ морозъ—морóзи взялися.

Ударить въ набать—на гвалт, на сполóх задзвонїти.

Ударить въ ухо—удáрити під лїчко, під лице.

Ударить кулакомъ—стусанá дáти.

Ударить по струнамъ—удáрити в струни.

Ударить тревогу—вдáрити, задзвонїти на сполóх, на гвалт.

Ударъ кулакомъ въ столъ: ножницы скажутся—торкнї у стїл-ножицї обїзвуться; вдарь у стїл—ножицї обїзвуться.

Удачно вести дѣло—доводити дóброго ладú спáвам.

Удачно сказать—до-прїкладу сказáти.

Удерживаться въ головѣ—держáтися голови.

Удивительно!—дивїзїя та й гóді!

У

- Удивительно кому—дивни́ца кому́ .
 Удивляться—дйвом дивувáтися.
 Удобно тебѣ братъ - бери—ру́ка тобі брáти, то й берй.
 Удобный случай—на́года.
 Удостоверение—пóсвідка, свідóцтво.
 Удрать, убѣжать—дмухну́ти дрáла, дмухачá дáти, лепетухи дáти, дрáла дáти.
 Уже вышелъ изъ школьныхъ лѣтъ (шутл.)—ужé не їсть берéзової кáши.
 Уже ли—невже.
 Уже нѣсколько лѣтъ у насъ такой порядо́къ—вiд кiлькóх рóкiв у нас так заведéно.
 Уже нѣтъ (букв.)—вже нема; (инос.) вiтер мáе; кат-мá; чорт-мá.
 Уже попробоваль жизни на барскомъ дворѣ—вже двiрськóй полiвки хлиснóв.
 Ужъ сорокъ лѣтъ, какъ правды вѣтъ—уже сiм лiт, як правди вiт.
 Ужъ я тебя докаваю—а вже ж я тобі доiду кiнцá!
 Узкий, въ обтяжку—пiллéпчастий.
 Узнавать образъ мыслей—умá вивiдувати.
 Узналь васъ наконецъ—вгадáв такi нарештi, хто ви.
 Узнать много горя—вiпити повну чáрку горя; вiпити не малó чáрку лиха; вiпити дóбру повну.
 Узнать рѣшение—допитáтися слóва, поставóви, ухвáли.
 Узнать стороною—почути, перечути чéрез лiде; вiд людéй дiзнáтися.
 Узнать что изъ вѣрныхъ рукъ—до-вiдатися про щó з пéвного дже-релá.
 У изголовья—у головáх.
 Указать двери—попросiти на вi-ступцi.
 Указать путь—справити.
 Указъ Временнаго Правительства—наказ тимчасóвого уряду.
 Укатать лошадь—зморiти, змордувáти коня́.

У

- Укоротить жизнь—змáлити вiку.
 Укорять за что—очi довбiти чим; зати́нати кому́; докáзувати кому́.
 Укралъ (шутл.) — купи́в за три о́гляди.
 Укромное мѣсто—зати́шок, закапéлок, пiдра; по укромнымъ мѣ-стамъ—по закапéлках, пiдрах.
 Укрыться, убѣжать въ—удáтися в забiги до..
 Укрѣпляться, входить въ силу—у колодочкi, у си́лу вбiвáтися.
 Укрѣплять фашинами—тарасувáти.
 Улицы покрылись гололедицей—ву-лицi голощóчком взялися.
 Уличающія обстоятельства—слóшнiй дóводи.
 Улучить время—вiгодити годiну, вiбрати час.
 Ума не приложу—рáди не дам; рó-зуму не приберу́; не мóжу жад-нои рáди прибрáти.
 Умень не по лѣтамъ—розумний не на своi лiта.
 У меня бессонница—сон менé не берé.
 У меня болитъ...—менé болiть... ме-ни болiть.
 У меня голова кружится—менi свiт вёрнетъся.
 У меня вышелъ весь товаръ, нѣтъ ничего—я вiвiвся з крáму, не маю ничóго.
 У меня вышли всѣ деньги—я вiт; а-тився з грóшей.
 У меня къ вамъ просьба—щó я вас бóду просiти.
 У меня на рукахъ пять душъ дѣ-тей—мáю на ши́й п'ятеро дiтeй.
 У меня отлегло отъ сердца—менi полéхшало на душi.
 У меня этого и на умѣ не бывало—менi це й на думку не спадáло.
 Умереть, отдать Богу душу—спустá-ти дух; до свогó бeрега причá-лити навiки; Бóгу дóшу вiддáти; заплóщити бiчi; руки зложiти; лягáти головóю; ступiти в Бóжу путь; пожити смéрти; не топтáти

У

У

- рйсту; (шутл.) відкйнути нбги; дутеля зкйсти; пйти до Ббга вйвцй пастй.
- Умереть отъ прилива крови—залй- тйся крб'ю.
- Умилосердйться надъ кймъ—зглыну- тйся на кбго.
- Умирать—лежати на смертнй по- стелй.
- Умирать отъ чахоткй—вмйрати на сухотй.
- Умно вести дбло—з рбзумом провдй- дитй справу.
- Умомъ не зрблпй — рбзумом не дйшлвй.
- Умомъ тугъ, да кошель тугъ—хоч у головй цусто, абй грбшей густо.
- Умора да и только—кумедй та й годй! смйх та й годй!
- У моря сиди да погоды жди—жди, море, погбды.
- Умудрйться, ухитрйться — добрати хйсту.
- Умъ за моремъ, а смертъ за воро- томъ—думка за морем, а смертъ за плечйма; гадка за морем, а смертъ перед нбсом; думка ген-ген лйтае, а смертъ за плечй хапае.
- Умбренно пйть—до мйри пйти.
- Умбрыть шагъ—пйдержати хбду, вкоротйти ходй, зменшйти ходу.
- Умбстно, кстатй—в лад, до речй.
- У насъ такъ водитяся—такй у нас поведбнця.
- У насъ такъ не водитяся—цбгбб у нас й в заббдй немас; такого й звычайу у нас нема; такбй пове- денцйй у нас нема.
- У насъ этого добра и куры не кль- ютъ—добрй такбго не зпнаем в чбму й сходйть.
- У него вышелъ весь хлббъ, нбтъ ни крошкй—вйн вйвйвсь з хлба, не мас нй крйхтй.
- У него вышлй всб денгй—вйн вй- тратйвсь з грбшей.
- У него голова не въ порядкб—не мас трбтьбй клбпки в головй.
- У него губа не дура—й у йбго ду- ша не повстанка.
- У него денегъ и куры не кльютъ— у нбго грбшей й свйны не йдйть; там грбшей й курй не кльбтъ.
- У него душа на распахку—душа йому шйра, одвбрта.
- У него много долговъ (шутл.)—у йбго багачкб намйста на шйй.
- У него множество денегъ—у йбго до смуткй грбшей.
- У него не то на умб—не те у йбго на думцй.
- У него умъ за разумъ зашелъ—вйн з велйкого рбзуму у дур заходйть.
- У него чортъ въ подкладкб, сатана въ заплаткб — лйсом пйдшйтйй, псом пйдбйтйй.
- Унижаться предъ кймъ—лйзати ха- лйву, чбботй кому.
- У нйхъ разговоръ не истощитяся—у нйхъ не збувае до розмбвы.
- Упавшйй плодь—падальця.
- Упадокъ цбнь—ббзцйнь.
- Упаль въ обморокъ—млбстй обнялй; зомлйв, зайшбвся; умлйв.
- Упасть внизъ головой — сторчакй дати.
- Упасть врястяжку—упастй у всю довж; прбстягтйся.
- Упасть въ ноги—до нйг упастй.
- Упасть лицомъ внизъ (шутл.)—нбсом заорати.
- Упасть на бокъ—утйти бокйвнй.
- Упасть ничкомъ, уткнувшйсь носомъ въ землю—нбсом запорбти збмлю.
- Упасть отъ толчка внизъ головою— укрйтйся п'ятйма.
- Упасть со всбхъ ногъ—прбстягтйся.
- Упасть стремглавъ—сторчакй дати, стрймголбв упастй.
- Упйраься—бпором.
- Уплачывать по частямъ, частямй— ратамй выплачыватй.
- Уполномоченнйй союза—уповновд- женйй спйлкою.
- Упомянуть чорта въ рбчй—говорйти по чбрному.

У

- Упорствовать въ чемъ—пнѣмъ стати, на пню стати.
- Употребить всё свои силы—вжѣти всіх своїх сил.
- Употребить всё средства—ужѣти всіх заходѣв; всіх способѣв зажѣти.
- Употребить всё старанія—взѣтися на способѣ.
- Употребить на что, для чего—обернѣти на щѣ, у щѣ.
- Употребить съ пользой что—спожиткувати що; зарѣдѣти чим.
- Употреблялись всевозможныя средства—усякого булѣ там способѣ.
- Употреблять для другой цѣли—на йншу потребу живѣти.
- Употреблять какое-либо средство—живѣти якогѣ способѣ.
- Употреблять усиліе, прилагать стараніе—додавѣти рук.
- Употреблять хитрости, уловки—брѣтися на штѣки.
- Управиться съ дѣломъ—дѣвид дѣти дѣловѣ.
- Управление желѣзныхъ дорогъ—залѣзничѣ управа.
- Управление земледѣлія—управа хлѣборѣбства, рѣльничѣ управа.
- Управление путей сообщенія—дорѣжна управа.
- Упрекать самого себя—на себѣ са мѣго жалкувати.
- Упрекнуть, найдѣ недостатки—догану дѣти.
- Упрямая оца волку корысть—впѣрта, упѣрна, вередлѣва коза вѣвку корѣсть; упѣрте телѣ вѣвку корѣсть.
- Упрямъ, какъ Карамышевскій чортъ—упѣртий, якъ свинѣ.
- Уразумѣть, понять—знѣти голову; розшѣлѣпати; зрозумѣти.
- Усвоить чѣи манеры, обычай, духъ—набрѣтися чѣѣ юхѣ.
- У семи нянекъ дитѣ безъ глазъ—де багато баб, там дитѣ безпѣпе.
- Усердно дѣлаеть, работаетъ—шѣирим сѣрдѣемъ рѣбѣти; рукѣ прикладѣв.

У

- Усидчиво работать—твѣрдо рѣбѣти, працюѣти; присѣсти хвѣлди.
- Усиленно думать—переганѣти думкѣ.
- Усиленно курить трубку—смалѣти лѣблѣку.
- У скупѣго больше пронадаеть—скупѣий два рѣзи трѣтитѣ; лѣнѣивѣий двѣчи хѣдитѣ, скупѣий двѣчи плѣтитѣ.
- У скупѣго и въ Крещенѣ льду не выпросишь—въ йѣго посередъ зимѣ льду (снѣгу) не вѣпросишь.
- Услаждать рѣчами—словѣми мастѣти.
- Условиться съ кѣмъ (о договорѣ, наймѣ)—згѣдѣти когѣ.
- Условия пользованія—умѣви користѣннѣ, експлѣоатѣцѣи.
- Условное осужденіе—умѣвнѣий засуд.
- Услуга взаимная—вѣдслѣга.
- Услугу оказать—у пригѣдѣи стати, у послѣзи стати.
- Услужить, прислужиться кому—вѣистарѣтися передъ ким, зрѣти когѣ.
- Успеніе Пресв. Богородицы—Пѣрша Прѣчѣйста.
- Успѣть въ чемъ, справиться съ чѣмъ—дѣти радѣ чѣму.
- Уставиться глазами—упѣстѣи ѣчи; ѣчи втѣпѣти; затѣпѣти ѣчи, пѣгляд.
- Установившаяся дорога—становкѣий шлях.
- Установилась погода—на годѣвнѣи ста.о.
- Установленный порядокъ—завѣдений лад.
- Устать, утомить ноги—охрѣти на нѣги.
- Устраивать пиръ—справлѣти бенкет.
- Устраивать поминальный обѣдъ—становѣти обѣд.
- Устраивать танцы—справлѣти танцѣ.
- У страха глаза велики—у страха великѣи ѣчи; у страха ѣчи по йблѣку.
- Устрашать кого—завдавѣти жахѣ, страх, страхѣ кому.
- Устремить глаза—ѣчи втѣпѣти, упѣстѣи ѣчи; затѣпѣти ѣчи, пѣгляд.

У

- Устроить литературный вечеръ—
улаштувати літературну вечірку.
- Устроить штуку—устругнути штуку,
удрати штуку.
- Уступить подговору—до підмови, на
підмову датися.
- Устыдиться, смѣшаться—засороми-
тися; ніс під себе попустіти.
- Утаивать грѣхъ на исповѣди—попá
в рѣшеті возіти.
- Утварь домашняя—добрó, збіжжя,
начіння.
- Утереть кому носъ—утѣрти носа;
хвоста кому вкрутіти; пиху збі-
ти; табаки втѣрти.
- Уткнуть глаза—втүпити очі.
- Утолить голодь—вгамувати голод.
- Утомиться, вспотѣть отъ усталости—
чуба нагріти.
- Утонуть—утопітися, затопітися, воді
завідати; (шутл.) наловіти раків.
- Утопать въ наслажденіяхъ—потопá-
ти в роскошах.
- Утопающий и за соломинку хватается
—хто тóне й бритви хапається.
- Утратилъ онъ вѣру во все—йому
ужé тепѣр усé зневірилося.
- Утратить довѣріе—зневіритися.
- Утратить довѣріе къ кому—зневіри-
тися кому.
- Утратить право—відпасти права.
- Утренники—холодні зорі.
- Утромъ и вечеромъ—ра́но й вѣчір.
- Утѣшать рѣчами—словами мастіти.
- У упрямого на головѣ хоть колъ те-
ши—хоч йому кіл, клин на голові
теши; хоч кілля на голові теши;
хоч стріль йому в очі; хоч вог-
ниб до нѣго прикладáй; хоч гáв-
кай на йóго; хоч кременем вүхо
ріж.
- Ухаживать за женщиной, строить
куру — присмáлювати халявий,
литкй біля бóго; бсика пускáти;
до кóго стѣжку топтáти; залиця-
тися.
- Ухаживать за кѣмъ, подлаживаться
къ кому—кошелі носіти за ким.

УФ

- Ухаживать за кѣмъ, присматривать
за кѣмъ—топцювати коло бóго.
- Ухитриться, умудриться—добрати
хйсту.
- Уходи подобру, поздорову—иді собі
пóки цїлий.
- Учебное заведение—шкóла.
- Учебный Округ—Шкільна Округа.
- Ученое общество—наукове това-
рїство.
- Училищный Совѣтъ—шкільна рада.
- Учиться грамотѣ—письмá вчітися.
- Учить чему—навчáти чогó.
- У чорта на куличкахъ—ка́зна-де;
далѣко; у чóрта в зубах.
- Учредительное Собрание—Установчі
Збóри.
- Учреждать школу, больницу, пріютъ
—закладáти шкóлу, лікарню, шпи-
тáль.
- Учредители общества, союза—фун-
датори, закладáчі, засновники
товарїства, силки.
- Уѣздная Земская Управа—повітова
нарднтя управа.
- Уѣздное по воинской повинности
Присутствие—повітова рекрутська
рада.
- Уѣздный Съѣзд—повітовий з'їзд.

Ф.

- Фазы луны: первая четверть—моло-
дик, перша кватіря; вторая чет-
верть—перекрій, друга кватіря;
третья четверть—підпóвня, третя
кватіря; полная луна—пóвни, пóв-
ний місяць.
- Фантазировать—заходити в хмáру.
- Фiasco потерпѣть—облизня піймáти.
- Фонари поставитъ кому подъ глаза-
ми—попідбивáти очі кому.
- Формулярный список — офиційный
список.
- Фраза имѣетъ опредѣленный смыслъ—
речення мáв певне розуміння.
- Фраза не поддается переходу—не на-
дається речення до перекладу.
- Фу ты, бѣсъ!—нек тобі, марó!

X

Ж.

- Хата, не имѣющая сѣней (шутл.) — хата без штанів.
- Хватить стаканъ вина — віхилити склянку вина.
- Хватиться за умъ — піти до голови по розум.
- Хвать, удалой молодець — здіндзівер — зух.
- Хворь и теленка не красить — хвороба нікого не красить.
- Хвостовые позвонокы — кўпер.
- Хителъ, какъ лисица, золь, какъ собака — він лісом підшїтий, а песом підбитий; вѣвче м'ясо з лисїею підлевою.
- Хитрить — крутити хвостомъ; на хитрошах ходїти; хитрувати.
- Хитростью поддѣль — з бѣку го заїхав.
- Хитрый и льстивый — лісом підшїтий.
- Хладнокровно — холодним сѣрцем.
- Хлопать въ ладоши — плескати в долонї.
- Хлопать глазами — лупати очїма.
- Хлопотать и получать отказы — ходїти за дасть-бі з торбою.
- Хлопотать о чемъ — клопотатися; журатися за чим.
- Хлопотъ полонъ ротъ — клопоту повна голова.
- Ходенемъ ходить — ходором ходїти.
- Ходиль зарабатывать молотъбой — по замолѣтах ходїв.
- Ходиль слухъ — ходїла чутка; лѣде гудкали.
- Ходить безъ пояса (шутл.) — ходїти без кїшки.
- Ходить большими шагами — шїроко ступати.
- Ходить босикомъ (шугливо) — босїни справляти.
- Ходить въ дырахъ — дірами свїтити.
- Ходить въ кабакъ — ходїти до шїнку; ходїти до чопа.
- Ходить въ лохмотьяхъ — дрантиям трусїти.

X

- Ходить въ рубищѣ — руб'ям трястї.
- Ходить за добычею — виходити на здобитки, на поживу.
- Ходить гоголемъ — півнем козира́тися.
- Ходить иногда къ кому — ходїти до кого переїмом.
- Ходить мелкими шажками — дрібненько ходїти.
- Ходить на богомолье — ходїти на пробу; на відпуст ходїти.
- Ходить на костыляхъ — ходїти на мїлицях.
- Ходить на пальцахъ — на здїбочках ходїти.
- Ходить опираясь — опїрці ходїти.
- Ходить первымъ брюхомъ — вперше зачереватїти, заваготїти.
- Ходить переваливаясь — перехильцем ходїти.
- Ходить по міру — поїд вікнами ходїти; жѣбрати, старцювати.
- Ходить по ниточкѣ — по струнці ходїти.
- Ходить по пятамъ — см. X. по слѣдамъ кого.
- Ходить по слѣдамъ кого — у слїдї кому уступати; слїдком ходїти.
- Ходить разставя ноги — бкаряч ходїти.
- Хозяинъ дома — господарь домѣвий.
- Хозяйка дома — панї-матка.
- Хозяйство идетъ хорошо — господарство ведѣться дѣбре.
- Холодомъ несетъ — кѣтитъ холодом.
- Холодъ сильный зимой при тихой погодѣ — скїцень.
- Холопствующій, раболѣпствующій челоуѣкъ — підніжок.
- Холостая жизнь — парубкуваннїя.
- Холостой зарядъ — слїпїй набїй.
- Холостое строенїе — надїрна будѣва.
- Хорошая репутация — дѣбра слава.
- Хорошему все хорошо — дѣброму вскїди дѣбре.
- Хорошіе, бѣлые зубы — зуби, як ріна.
- Хорошїй былъ прїемъ — дѣбра була шана.

Х

Хорошо вамъ смѣяться надо мнѣй—
дѣвся я вам на смѣх.
Хорошо живется—добрѣ дѣється.
Хорошо жить съ кѣмъ—добрѣ три-
вѣти з кимъ.
Хорошо-ли провели ночь? (утреннее
привѣтствіе)—чи здорові ночу-
вали?
Хорошѣ, хороша лицомъ—гѣрний, -а,
хоробий, -а на видѣ, на вѣрду,
на вѣгляд.
Хорошѣть лицомъ—красі набѣратися.
Хоть выжми—хоч вѣкрути.
Хоть въ петлю—хоч живій в ѣму
лизь; хоч і в прѣрву йдѣ; хоч з мѣ-
сту та в вѣду.
Хоть за стѣну зубомъ—хоч сировѣ
землі хватѣйсъ.
Хоть бараулъ кричать—хоч до Бѣга
ревѣ.
Хоть мошна пуста, да душа чиста—
хоч чоловѣк убѣгий та слѣво чѣ-
сте; хоч у мѣне шѣба овѣча, та
душѣ чоловѣча.
Хоть рѣдко да мѣтко—хоч раз та
гарѣзд.
Хоть утониться, хоть удавиться—
хоч живій в ѣму лизь; хоч про-
валися в безѣдню; хоч сядь, та й
плач.
Хоть—дармѣ що; хоч, хочѣ.
Хохотать—справлѣти регѣти; регѣті-
тисъ, регѣтѣтисъ.
Хочется—шибѣ охѣта; кортѣть, хѣ-
чется; у жѣдѣбку кому; не хочет-
ся—не в жѣдѣбку.
Хочется неудержимо—приспѣчило, за-
кортѣло.
Хочетъ сдѣлаться большимъ бари-
номъ—хѣче вѣйти на великого
пана.
Хлѣбы валять—дѣжѣ вироблѣти.
Хлѣбъ въ цути не тягость—хлѣб в до-
розѣ не зятяжѣть.
Хлѣбъ на корню—на пнѣ хлѣб; хлѣб
на стернѣ.
Хлѣбъ-соль водить—бувати в хлѣбо-
сѣлѣ.
Хлѣбъ-соль ѣшь, а правду рѣжь—

хлѣб ѣж, а правду рѣж; хлѣб-сѣль
ѣж, а правду рѣж.
Хлѣбъ съ закалинною—глевкій хлѣб.
Храпѣть во всѣ заvertки—хрѣпѣти на
всѣ заставки.
Хромать—налягѣти на нѣгу; шкан-
дѣбѣти, кульгѣти.
Хромой—на нѣгу кривій.
Худое споро, не сживется скоро—
бѣдѣ лѣхко приходѣти, та трѣдно
її збѣтисъ.
Худой мѣръ лучше доброй ссоры—
лучче солѣмѣйна зѣбѣда, як золѣта
звѣда.
Худь, какъ треска, какъ жердь, какъ
спичка—сухий, як скѣпка; худій,
як дѣшка; худѣй, аж рѣбра свѣ-
тѣтисъ.
Худѣть—спадѣти з лицѣ, з тѣла.
Хулить—нагѣни дѣти; догѣни дѣти,
завдавати гану; давѣти ганьбѣ.

Ц.

Цѣлѣть лица—цѣра.
Центробѣжная сила—вѣдѣжна сѣла;
Центростремительная сила—прибѣжна
сѣла.
Центръ города—середмѣста.
Церковное облаченіе—церковний убѣр.
Цеховой знакъ—чѣшка.
Циркуляръ, циркулярное распорѣже-
ніе—обѣжник; обѣжний рѣскас, на
каз; наказѣвий обѣжник
Цугомъ—впрѣстяж, впрѣтяг, встѣж,
навстѣж.
Цѣлесообразное употребленіе—до-
дѣльний вѣжѣток.
Цѣлый день—увѣсь дѣнечки.
Цѣль достигнута—метѣ осѣгнено.
Цѣльное молоко—незѣбране молоко.
Цѣна—цѣна, вѣртѣсть;—подписная—
передѣлѣта;—рыночная—торѣбѣва
цѣна;—нарѣцѣтельная—имѣнна
вѣртѣсть.
Цѣна отдѣльнаго номера газеты—
цѣна на окрѣме числѣ часѣпису.
Цѣпной мостъ—ланцѣѣговий мѣст.
Цѣпъ горная—пѣсѣмо гѣр.

Чай безъ хлѣба (шутл.)—чай нежонатий.

Чайная чашка—філіжанка.

Часовой мастеръ—годинникарь, дзигармайстер.

Частная собственность — приватна власність.

Частное лицо—приватна особа.

Частное совѣщаніе—приватна нарада.

Часто—з часта—з густа.

Часто бывають у кого — протоптати стѣжку до ко́го.

Часто отворяють и закрывають дверь—рѣши справляти; рѣпатися.

Часто перемѣнять мѣсто жительства или должность (шутл.)—куштувати борщі всякі.

Часть предложенія—частіна речення.

Часть рѣчи—частіна мови.

Частью рыба (попадалась) большая, частью малая—риба май велика, май мала.

Часы карманные—годинник.

Часы стѣнные—дзигарі.

Чего бы не захотѣлось — все—чогό душа забажает.

Чего нѣтъ, того и Богъ не возьметъ—чогό нема, того й Бог не візьме.

Чего ради—про що, за для чо́го.

Чего самъ не любишь, того и другому не чини—що собі не міло, і людям не зич.

Чей дворъ, того и хоромы—чий вінь, того й віз; чий берег, того й риба; чий грѣбля, того й став.

Человѣкъ безъ правилъ—людина без засад.

Человѣкъ безъ причины и сильно придираюційся—пеня москѳвська.

Человѣкъ безъ усомъ, бритый (шутл.)—чоловік з ббсою губбю.

Человѣкъ дюжий, плотный—чоловік здебѣла.

Человѣкъ предполагаетъ, а Богъ располагаетъ—чоловік мислять, а Бог рѣдять; чоловік стрѣляє, а Біг

күлі носить; чоловік крутить, а Бог розкручує.

Человѣкъ себя на умѣ—уманський дурень: з чужого вбза берє та на свій кладє.

Чему быть, тому не миновать—що ся стѣло, розстати не мусить; лихая доля і під землею надїбас; без напасті не пропасті.

Чепуха, вздоръ, ерунда—ка-зна-шо, теревѣні, бривдвї, баландраси, нісенїтниця.

Чепухи наговорилъ — наказав сім мішків гречаної вбвни.

Чепуху городить—теревѣні правити, точити, гнүти; банелївки плестї; рябї кобїли сов розказувати.

Черезчуръ, чрезмѣрно—через лад.

Черезъ годъ возвращусь—за рік повернүся.

Черезъ годъ ожидай меня—до року, чекай мене; на рік сподївайся мене.

Черезъ дымовую трубу вылетаютъ искры—кбмін искрїть.

Через золото слезы льются—щб з тих кубків, як пбвнї слїз.

Черезъ недѣлю—за тїждень.

Черезъ нѣкоторое время—з часом, згодом, трбхи згодївши.

Черезъ нѣсколько дней заболѣла—у кїлька днїв занедужала.

Черезъ плечо—пбзнїлїч.

Черезъ силу—над силу.

Черный дворъ—задвїрок.

Чертежникъ чертитъ, а художникъ пишетъ—рисбвник рисує, а малїр малїбе.

Чертить карандашемъ — рисувати олівцѣм.

Честное имя—дббра слѣва.

Чѣвергъ троицкой недѣли—русальнї поминки, русальчин велїкдень.

Четверть второго (часа)—чверть на другу (годїну).

Четверть куска сала — четвѣртїна сала.

Четверть луны—кватїри, квѣдра мїсяця.

Ч

Четырежды четыре—чоти́ри по чоти́ри.
 Четыре съ половиною—пів п'ята.
 Четъ или нечетъ—чѣт чи лішка.
 Чистаганомъ—готівкою.
 Чистая совѣсть—світле око.
 Чистигъ дорожки—дорбжки стругати;
 грасувати.
 Чистить трубу—трусѣти кóмив; тру-
 сѣти сáжу.
 Чистое серебро—щѣре сріблò.
 Чистый понедѣльникъ—жѣлавий по-
 недѣлок.
 Читать въ книгѣ, изъ книги—в книгу
 читати.
 Читать, говорить вяло—слебізувати.
 Читать нотацию (шутл.)—скребтѣ ко-
 му рѣдку.
 Членскій взносъ—членська вкладка.
 Членъ Общаго Присутствія (к. л.
 учрежденія)—радиик.
 Чортовъ сынъ—бѣсѣв, вражий, вразь-
 кий, чортів син.
 Чортъ бы его взялъ—нехай його ли-
 хий візьме; бодай його чорт лиз-
 нув!
 Чортъ дернуль тронуть—нетеча дала
 занѣти.
 Чортъ его знает!—хрін його батька
 знає! смѣток його зна!
 Чортъ знаетъ зачѣмъ—ка-зна-чого,
 ка-зна-нащо.
 Чортъ знаетъ кто—чорт зна хто.
 Чортъ знаетъ куда—ка-зна-куди.
 Чортъ знаетъ откуда—ка-зна-звідки.
 Чортъ знаетъ сколько!—до стѣлої
 мами!
 Чортъ знаетъ что—ка-зна-що; бѣс
 батька зна що.
 Чортъ машину тачаетъ, скряга ее на-
 биваетъ—скупий збирає, а чорт
 калітку шѣе.
 Чортъ съ нимъ—хай йому прасунок!
 Хай йому бѣс!
 Чрезвычайное собраніе—невичайні
 збóра.
 Чрезвычайно уменъ—з бѣса розумний.
 Чрезмѣрно—над міру.

Ч

Чрезмѣрное напряженіе—надсила.
 Чрезъ злыхъ враговъ—за лихими
 ворогами.
 Читть праздники—свѣта святкувати.
 Что Богъ дастъ—дѣйс бóжа воля!
 Что бы ни...—хоч що...
 Что было—то видѣли; что будетъ—
 увидимъ—шо було, те бачили, а
 що буде, те побачимо.
 Что бы это значило, что...—що воно
 за знак, що...
 Чтобы и слѣда твоего у меня не
 было—і на очі мені не навертѣй-
 ся; щоб і ногá твоя у мене не
 була; щоб і дѣху твого у мене
 не було.
 Чтобы ты не могъ заснуть!—бодай ты
 на сон бѣло!
 Чтобы ты околѣлъ!—щоб тебе дѣнь
 ухапила! щоб ти дѣні нагнав! а
 бодай ти дѣснув!
 Чтобы ты пропалъ—нехай тебе лі-
 зень лизне, зліже! кототеча на
 тебе! бодай ти фоц було! бодай
 ти дуба дал! бодай ти ноги задер!
 Что—взялъ?—а що пиймав облизни?
 Что—вотъ тебѣ!—що—на!
 Что вы говорите?—як кажете?
 Что вызвало у нихъ ссору—на чому
 вона посварѣлися?
 Что выплюнешь, того не схватишь—
 сляни не підймеш, а слово на-
 зад не вернеш.
 Что въ этомъ проку—якá з того ко-
 ристь? який з того пожиток?
 Что годъ, то дитя раждается—шо
 рік, то й прорік.
 Что до меня касается—що до мене;
 як на мене.
 Что же изъ этого?—шо ж по тому?
 Что же касается до—а що вже до...
 Что за невидаль!—отò не бачили!
 Что касается меня—по мой голові!
 як на мене! як на мой дѣмку.
 Что касается Украины вообще и въ
 частности Киевской губерніи...—
 що до України взагалі і до Київ-
 щини з'окрема...

Ч

- Что касается этого вопроса...—щó до цієї справи...
- Что намъ за дѣло, какое мы имѣемъ отношеніе—щó намъ за притѣка?
- Что написано перомъ, не вырубить и топоромъ—щó написано перомъ, то не виволочеш і волѣмъ.
- Что на умъ взбрѣдетъ—щó в гóлову влізе.
- Что-нибудь — щó-нѣбудь, щó-будь, будді-щó.
- Что ну!—щó-гóді! щó-на!
- Что оставалось мнѣ дѣлать въ подобномъ случаѣ—щó мав я робіти в такому рáзі.
- Что о томъ и говорить, чего ни парить, ни варить—щó-шкóдá тогó й говорáти, щó не варáти; щó й говорáть, щó не варáть.
- Что посѣешь, то и пожнешь—як дбасш, так і мáеш; яке посѣеш, такé й пожнеш.
- Что причинило смерть?—з чóго причíна смѣрти стáлася?
- Что слово, то и ложь—щó стúнить, то збрѣше; як не брехне, то й не дихне.
- Что тебѣ вздумалось—щó тобѣ Бiг дав на рóзум.
- Что то да не такъ—щóсь не дó шмиги.
- Что-то дѣлать съ чѣмъ, возитъся (иноск)—ворожáти коло чóго.
- Что то не такъ—щóсь не те.
- Что-то плохо себя чувствую—щóсь мені не добрáться.
- Что у кого болитъ, тотъ о томъ и говорить—щó кому рúнить, той про те й лúнить; до кого долiгáе, там рукою сягáе; кому́ кортáть, томú й болять.
- Что за штука?—щó за абiщó?
- Что съ тобой?—щó тобѣ такé?
- Что изъ этого слѣдуетъ—щó з чóго вихóдитъ, щó з чóго впливáе?
- Что случилось съ письмомъ?—щó стáлося з листóмъ?
- Что тутъ много разсуждать—по щó

Ч

- тутъ розумувáти; немá чóгó мудрувáти.
- Что это значитъ, что...—щó воно за знак, щó...
- Что я ни дѣлалъ, все было напрасно—щó вже я не робiв, ничóго не помоглòсь.
- Чувства вчѣшнiя—околiшнi, зовнiшнi почуттá.
- Чувственнiя наслажденiя—змисловi роскошi.
- Чувствовать себя обязаннымъ—почувáтися до обов'язку.
- Чувствовать, что жизнь въ безопасно-сти—бúти безпечнимъ свого життá.
- Чувство зрѣнiя, вкуса, обонянiя, осáзанiя, слуха—чуттá збру, смаку, нюху, дóтвику, слуху.
- Чувствуешь къ нему невольную симпатiю—до його душá так і гóр-нетъся.
- Чужая бѣда—смѣхъ; своя бѣда—грѣхъ—чуже лихо за ласощi, а свое за хрiн.
- Чужая сторона—чуживá.
- Чужимъ добромъ подносить ведро́мъ—дóбре чужими пирога́ми батька поминáти.
- Чужой ротокъ—не свой хлѣбокъ, не затворишь—чужий ротъ—не хлiв, не зачинáти.
- Чужой ротъ—не огородъ, не притворишь—ротъ не горóдъ—не загорóд-дiш.
- Чужую бѣду на бобахъ разведу, а къ своей и ума не приложу—чужу́ бiду на водi розведу́, а своiй i кiвцá не знайдú.
- Чуть ли не тавó—трохи чи не тее; либонь тее.
- Чуть не—трóхи не, мáло не.
- Чуть-чуть не—мáло щó не, трóхи-трóхи, мáло-мáло не.
- Чѣмъ Богъ послалъ—щó Бог дав.
- Чѣмъ дальше—кудi далi, де далi.
- Чѣмъ далѣе, тѣмъ болѣе—де далi бiльш.
- Чѣмъ тебя особеннымъ затронули,

ЧШ

обидѣли? (шутл.)—хибá тебе во-
зом зачеуїли?

Чѣмъ... тѣмъ...—що... то...

Чѣмъ чортъ не шутить—чо́б на
свѣті не буваé; чим чорт не жар-
тѣе.

Ш.

Шагомъ—ходю́, ступю́.

Шапка въ рубль, а щи безъ крупъ—
на носі сау'ян рипїть, а у борщі
трѣсця кипїть.

Шапочный разборъ—шапкобра́ннѧ.

Шататься въ пьяномъ видѣ—писати
мислите.

Швейная машина—маши́на до шитїѧ.

Швейцарскїй союзъ—швейцарська
спїлка.

Шевелить бровями—морга́ти бровѧми.

Шевелить губами—ми́вати губѧми.

Шевелить сѣно—перегорта́ти, пере-
гріба́ти сїно.

Шевелить усами—морга́ти усами.

Шейные позвонки—в'язові, каркові
кїстки.

Шестая часть—шестьїна.

Шестнадцатая часть—півосьмїячка.

Шестью шесть—шість на шість.

Шиворотъ навыворотъ—до гори но-
га́ми, шкерéберть.

Шить въ захлестку—шїти ланцюж-
ко́м.

Шить мелкой строчкой—ма́ком шїти

Шить сапоги на каждую ногу на
особую колодку, а не оба на одну
—до ногі чéботи шїти.

Шить такъ, чтобы сшитое годилось
и тогда, когда вырастетъ тотъ,
для кого шито—шїти на зріст.

Шинь, ничего у него нѣтъ—трѣсци
вїн маé.

Шлюзъ, который употребляется толь-
ко иногда для спуска воды—яло-
ва заставка (у млинї).

Шляться, шататься—кива́ти п'ята́-
ми.

мотористъ—руховнїчий.

ШЩЪ

Штабъ, ставка—кїш.

Штофъ съ водкой (шутл.)—скляний
бог.

Шуба лежитъ, а шкура дрожить—
кожухъ лежїть, а дурень дрїжїть.

Шути да оглядывайся—жартї-жар-
том, а хвїст на бїк; смїйся, смїйся,
а зуби на полиці держї.

Шутить надъ кѣмъ—бра́ти на жарти
когó.

Шутки въ сторону—без жартів; кїнь-
те жарти.

Шутливое пожеланїе богатства подъ
видомъ брани—щоб тебе у жїто
головою.

Шьетъ рубашку на праздникъ—шіе
сорóчу про свѧто.

Щ.

Щебнемъ набивать—грузїти, грузу-
ва́ти.

Щелкать зубами—кля́цати зубѧми.

Щелкать языкомъ—кля́свати языко́м.

Щелчка дать—цибу́льки да́ти, пїнх-
ви да́ти.

Щуку бросили въ рѣку—замкну́ли
бóвка мѣжи вївці.

Щурить глаза отъ близорукости—
« слїпати очїма.

Ъ.

Ъдетъ бѣда на бѣдѣ, бѣду бѣлой
погоняетъ—бїда бїдо́ю їде і бїдо́ю
погавѧе.

Ъдучїй камень, Lapis — пекельный
ка́мїнь.

Ъсть такъ, что ѣда не идетъ впрокъ—
їсти до хўда.

Ъхать верхомъ—бїгти вѣрхи.

Ъхать въ гору—їхати на го́ру.

Ъхать въ Кїевъ, Полтаву—їхати до
Кїїва, до Полтави.

Ъхать въ поѣздѣ—їхати маши́ною,
поѣздомъ.

Ъхать галопомъ—бїгти з копита.

Ъхать, запряши лошадей гуськомъ—
шія́лом їхати.

Ѣ

Ѣхать, итти навстрѣчу — навпроти іхати, йти.

Ѣхать на лошадахъ — іхати кіньми.

Ѣхать на пароходѣ — пливати паропла-вом.

Ѣхать подъ гору — іхати з горі.

Ѣхать по желѣзной дорогѣ — іхати залізницею.

Ѣхать рысцою — тибки бігти, трухати, тібпати.

Ѣхать по проталичамъ — талом талу-вати.

Ѣхать тройкой — у триконь іхати.

Ѣхать шагомъ — іхати ходію, ступію.

Ѣхать шажкомъ — іхати тихою ходію.

Ѣшь больше, а говори меньше — по-більше іж, а помénше говори; більше іж та думай, тільки мénше говори.

Ѣшь пирогъ съ грибами, а держи языкъ за зубами — іж борщ з гри-бами, держі язик за зубами.

Э.

Эка фря! — велике кабé! велика ціця!

Экономическій кризисъ — економічна криза.

Экономическое положеніе — економіч-ний стан, економічне становище.

Эксплоатація рабочихъ — визиск, ви-зискування робітників.

Эксплоатировать несчастье — ліхом торгувати.

Эксплоатируемый трудъ — експлоато-вана праця, визискувана праця

Электрическое освѣщеніе — електри-ка; електричне освітлення.

Эпидемія увеличивается — побшесть змагáе.

Эта картинка-заглядѣнье — на цей малюнок надивитися не мѡжна.

Этакая бѣда — оттака ловісь! оттака ловісь!

Эта овчинка выдѣлки не стоитъ — шкурá вичинки на варт; шкурка за вичинку не стáне.

Э

Этимъ нельзя наѣсться — з цього на-ідку, як з хрѡну, як з хрѡну.

Эти факты много значать — ці факти багáто вѣжати.

Это бессмысленно — це безглузда рѣч, це безглуздо!

Это большой руки плуть — це вели-кий дурісвіт.

Это вовсе не по дорогѣ — це збóсім не в зáвороті.

Это возможно — це мѡжна, це мѡжна рѣч.

Это вполне осуществимо — це рѣч цілком здійсненна.

Это враки — да це набрѣхано.

Это всѣмъ въ глаза бросается — це всякому впадае на бчi.

Это всякій сдѣлаетъ — так і дурень кáши наварять.

Это вышло изъ моды — це вивелося з мѡди; нема вже на це мѡди.

Этого вам не хочется — це вам не в жадібку.

Этого только ему и подавай — він до цього тѡргу й шішки.

Это гусь лапчатый! — то шпáк шпáк-ками годіваний!

Это для него игрушка — це йому за іграшку.

Это другое дѣло! — це інша рѣч!

Это дѣло домашнее — це горѡдня рѣч.

Это дѣло потерянное — це рѣч про-пáща.

Это его первый опытъ — це його перша спрѡба.

Это ему крайне неприятно (пронич.) — це йому як хрѡном під нiс.

Это ему не пройдетъ — це йому так не минѣться.

Это ему по сердцу — це йому до ду-ші, до внодѡби.

Этой не проведешь — ця на обѡдві кѡвана.

Эго какъ вамъ будетъ угодно — то по вáшій лáсцi.

Эго мнѣ очень нравится — це я ду-же внодѡбав; це мені дуже до внодѡби.

Э

Это мнѣ памятно—це мені у пам'ятку.

Это мнѣ принадлежит—це мені належиться.

Это мнѣ слѣдуетъ—це мені належиться.

Это надо исключить—то не в число.

Это не важно! пустяки!—менше з тим!

Это не въ счетъ—то не в число.

Это не заслуживаетъ никакого довѣрія—цѣлому жадной віри не можна дати.

Это не къ спѣху—з цим нема чого поспішати; з цим нема чого хапаться.

Это не пойдетъ впрокъ—з цього пуття не буде.

Это не сходится съ выводами—це не припадає до висновків.

Это онъ говоритъ по его адресу—це він на його сторону каже.

Это осуществимая вещь—це здійсненна річ.

Это отбиваетъ дурной вкусъ во рту—це перебиває злий посмак у роті.

Это письмо его руки—це писано його рукою.

Это подлежить сомнію—це річ непевна.

Это послужитъ на пользу—це стане у пригоді; це піде на користь.

Это превышаетъ мои силы—це переходить мої сили; це над мої сили.

Это просто умора—сміх та й годі!

Это сопряжено съ большими затрудненіями—це зв'язано з великими труднощами.

Это случилось о Троицѣ—це скілось на Зелени Свѣта.

Это тебя не обременить—це тобі не зав'язать.

Этотъ человекъ вашихъ лѣтъ—цей чоловік у вашу діб.

Это что-то не просто—це щось не даром.

Эхомъ отдаваться—лунати.

ЮЯ

Ю.

Южный склонъ—навсѣнна.

Юность провести—промолодикувати.

Юридическая помощь—юридична допомога.

Юридическое лицо—юридична особа.

Я.

Ясединчать—присолоджувати язвѣ.

Яблочко отъ яблони недалеко падаетъ—яке коріння, такѣ й насіння; яка пшениця, така й палиниці; якѣ дерево—такий клин, який батько—такий сив; од доброго кореня дѣбрі й окоренки; яка хатка, така й паніматка.

Я бѣжалъ безъ памяти—я прибѣг не своіми.

Являлась потребность—зайшла потреба.

Являлась у кого мысль—проявилась думка когѣ; спало на думку когѣ.

Является сомніе—насувається сумнів.

Я возвращаюсь черезъ минуту—за хвилину я буду назадъ.

Я во многомъ не согласенъ з вами—багато де в чому я не збѣжуюсь з вами.

Я всегда плачу впередъ—я завжди з горі платю.

Я все готовъ для васъ сдѣлать—радінийши все для вас зробити.

Я всплылъ—менѣ спалило.

Я въ затруднительномъ положеніи—суетна на мене година.

Я въ томъ увѣренъ—я того певний.

Я дамъ ему о себѣ память—я йому пригадаюсь.

Я долго разсуждалъ, что мнѣ дѣлать—я довго міркував, що маю робити.

Я дѣлалъ то, что вамъ угодно было приказать—я те робив, що з ласки вашої звеліли.

Я его нѣсколько знаю—він мені по знаку.

Я его славно отпѣлъ—я йому добре вичитав.

2p

Я

- Я его считаю умнымъ челоуѣкомъ—
я його вважаю за розумну людину;
я його маю за розумну людину.
Я ее не выношу—моя душа її не терпить.
Я ему этого не уступлю, не прощу—
я йому цього не поущу.
Я знаю всѣхъ наперечетъ—геть чісто всіхъ знаю.
Языкознание сравнительное — мовознавство порівняльне.
Языкомъ играй, а руками не разсуждай—язикомъ що хоч роби, а руками волі не давай; язикомъ що хоч кажи, а руки при собі держи; губою що хоч плети, а руками простору не давай.
Языкъ лепечеть, а голова не вѣдаетъ — не тямить голова, що языкъ лепече.
Языкъ преподаванія—вигладова мова.
Я изъ тебя всѣ кишки повытерблю—
я тебе пережену на гречку.
Я имѣю недостатокъ въ деньгахъ—
мені бракує на гробі.
Я написалъ пять страницъ, не оставиваясь—я написавъ пять сторінокъ однимъ нападомъ.
Я не въ силахъ это сдѣлать—несіла мені це зробити.
Я не вѣрю его обѣщаніямъ—я нічого не вірю його обітницямъ.
Я не замѣтилъ—мені невмітно.
Я не люблю лишнихъ словъ—я зайвої мови не люблю.
Я не могу больше ждать—не дожданків мені.
Я не могу поспѣть за вами—я з вами не збіжу.
Я не помню — мені не в помку.
Я не прочь отъ этого—я не від того.
Я не прочь отъ добраго дѣла—я не зрікаюся добраго вчинку.
Я не прощу ему этого во вѣкъ—я зрѣду йому цього не подарую.
Я не расположенъ сегодня работать—я не маю сьогодні охоти до роботи; не берѣ мене сьогодні робота.

ЯѲ

- Я неудовлетворенъ—мені негодба.
Я не хочу тебѣ этого сказать изъ уваженія къ самому себѣ—я б і сказавъ тобі, та честь на собі кладу.
Я ничего не имѣю противъ—я не від того.
Я объ этомъ совсѣмъ не думаю—
дуже мені тѣе в голові.
Я опасюсь за свою жизнь—я небезпешний свого життя.
Я отдѣлался тѣмъ, что меня побрали—скінчилося на тому, що менѣ вилаяно.
Я полагаю что...—у мене така думка що; гадаю що..
Я помню—мені в помку; я памятаю.
Я примусь за него—я захождусь коло його.
Я прошу мѣсячный отпускъ—я прошу увільнення на місяць.
Я расхожусь съ нимъ во многомъ—
я різниусь з нимъ багато де в чому.
Я рѣшилъ такъ поступить—я поклав так повѣстися; я поклав так вчинити, зробити.
Я самъ на себѣ это испыталъ—я сам тому дознавецъ.
Ясно доказать—вінести на явність.
Я совсѣмъ не имѣю съ ней дѣла—
не ричетна, -ий я зовсім до неї.
Я спишу—мені кванно.
Я тебя больше не оставлю—не покину тебе до віку.
Я теперь въ крайне неловкомъ положеніи—тепер мені так, що ні суди, ні туди.
Я увѣренъ въ томъ—я певний на тому, я певний того.
Я уже не голоденъ—я вже тепер ладен; наївся до сходу.
Я этого не знаю—я того несвідомий; я в тім не битий.
Я этого не ученъ—менѣ того не навчено; я в тім не бітий.

Ѳ.

Ѳомина недѣля—провідний тиждень.

Средмай (т)

2р

НИБУ

